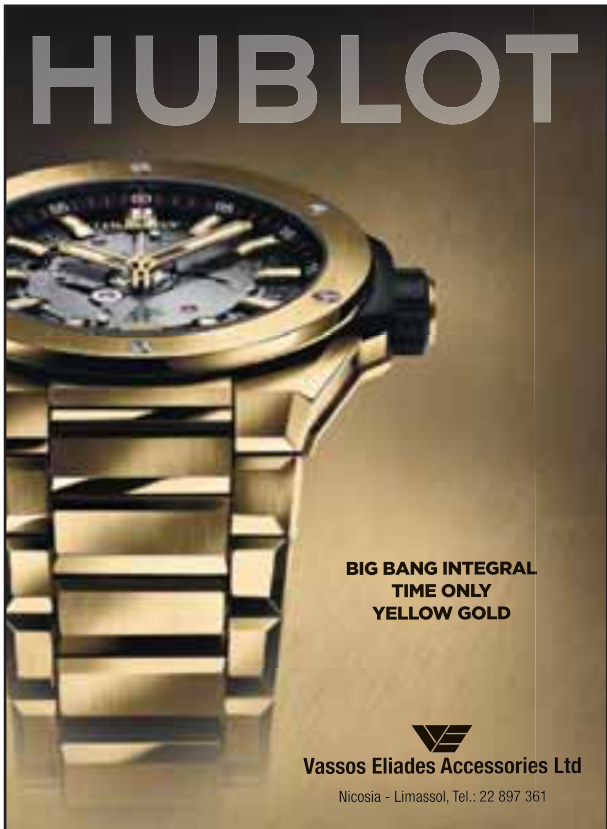

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τα νκηρά ΟΧΙ

Το νκητικό μήνυμα της Καλαμα-ρούς, με τη σπαρακτική φωνή της Έλενας Πατρόκλου, στάλθηκε σε όλα τα μέλη του διευρυμένου καρέ: «Εδώ πλανήτης γη, εδώ πλανήτης γη, SOS SOS SOS». Οι κυρίες, συναισθανόμενες την κρίσιμότητα των στιγμών και το επείγον του πράγμα-τος, προσέτρεξαν στην οικία της φίλης τους. Εκεί βρέθηκαν αντιμετώ-πες με μια αδιανόητη για τα αστικά μας ήθη πραγματικότητα: ένα σπίτι τίγκα στα κεριά και κάμποσους Ιν-δούς, συν γυναιξί και τέκνοις, να έχουν καταλάβει τη μονοκατοικία του Αγίου Ανδρέα.

Η Ινδή οικιακή βοηθός Σαρίκα, ηγείτο της ειρηνικής κατάληψης. Η αφορμή ήταν διπλή: αφενός η ιν-δουιστική γιορτή των Φώτων και αφετέρου η ανάδειξη του ινδικής καταγωγής Ρίσι Σούνακ στην πρω-θυπουργία της Βρετανίας. Ένα τσουνάμι Ινδών κατέκλυσε το αρχι-τεκτονικό κόσμημα του Νεοπτόλε-μου Μικαηλίδη, φωτάκια άναψαν σε κάθε πιθανό και απίθανο σημείο, ενώ τα κάρι τίκα μασάλα, τα σαμό-σας και τα ταντούρι προσέθεταν μια πικάντικη νότα στην ατμόσφαιρα. «Σαρίκα, θέλω να φύγουν όλοι τώ-ρα!» απαίτησε η Καλαμαρού. Η Σα-ρίκα ίσιωσε το κορμί της και είπε με επισημότητα: «NO, madam!».

«Τα ύστερα του κόσμου!» ψέλλισε η Ιουλία, ενώ η πιο πρακτική Κούτα-λου ούρλιαζε «Immigration», προ-καλώντας πανικό στους καταληψίες. «Γιατί, καλή μου, ανέβασες την πίε-ση της Ευγενίας στο 18;» παρενέβη η αριστερή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού. «Είναι η εκδί-κηση των αποικιών» απάντησε με σθένος η Σαρίκα και μπουκώθηκε ένα ψωμί Naan. Εν όψει του αδιεξό-δου, ήταν φανερό πως την τάξη μπορούσε να επαναφέρει μόνο μια επιθετική ταξική τοποθέτηση.

«Σύνελεθε, Σαρίκα! Ο Ρίσι Σούνακ έφτασε στην Ντάουνινγκ Στρίτ με

Η ανάδειξη του Ρίσι Σούνακ στην πρωθυπουργία είχε και παράπλευρες απώλειες: την κατάληψη του σπιτιού της Καλαμαρούς για τους εορτασμούς του Ντιβάλι.

παπούτσια που κοστίζουν όσο ο δι-κός σου μισθός. Είναι παιδί του Συ-στήματος και η βρετανική του αζία μετριέται σε 810 εκατομμύρια δο-λάρια. Είναι ο καπιταλισμός, ηλί-θια!» είπε η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάννα Ζιβάνα Βλαδιμή-ρου κι έδειξε στους Ινδούς την έξο-δο. «Ποτά!» αναθάρρησε η Ευγενία. «Yes, madam» μουρμούρισε η σο-καρισμένη Σαρίκα και κόπως έτσι καταπνίγηκε η εξέγερση στην καρ-διά της αστικής Λευκωσίας.

«Μια που πιάσαμε τα ηρωικά ΟΧΙ, ποια η γνώμη σας για τα νέα επει-

σόδια της Φουλιάδας;» έθεσε το ακανθώδες ερώτημα η Ιουλία. Λό-γω της εθνικής επετείου δεν υπήρ-χε βεβαίως πιο επίκαιρο θέμα συ-ζήτησης για το καρέ. Ο Φούλης, σε ρόλο Μεταξά, με τη ρομη ντε σαμπρ και το ανάλογο στομφώδες ύφος, άρθρωσε το δικό του νκηρό ΟΧΙ στον εγκώριο πρέσβη Γκράτσι. Όχι μία, όχι δύο, αλλά τρεις φορές!

Το πρώτο ΟΧΙ ακούστηκε στη συγ-κέντρωση της Πάφου όπου ανάμεσα στις ορχήστρες, τα κομψοί και τα χειροκροτήματα θυμήθηκε το κου-νέρι που του έκανε ο Άλλος στην Έμ-

πα: «Απέναντι από τα λεωφορεία το τρένο ξεκίνησε» ωρυόταν. Αλλά συ-νέχισε, στο 66ο επεισόδιο, με το ΟΧΙ στην άτιμη κοινωνία (που άλλους τους ανεβάζει κι άλλους τους κατε-βάζει): «Μπορεί να μην είμαι συμπα-θής, αλλά είμαι αναγκαίος και χρήσι-μος» είπε. Κάτι που επανέλαβε και στο επόμενο ηρωικό ΟΧΙ, στον Νίκα-ρο (Φουλιάδα, επεισόδιο 67ο): «Είτε αρέσω, είτε δεν αρέσω, πάντα είμαι ελικοκνήξ. Και για να είμαστε και απόψε ελικοκνήξ, δημιουργήθηκαν σκιές».

«Περί όνου σκιάς» χαρακτήρισε το

ξέσπασμα του Αβέρωφ μια παλαιά δόξα της ΓΟΔΗΣΥ, όψιμη οπαδός του Νίκου της Σιωπής. Μόλις που συγκράτησαν οι υπόλοιπες την Κα-λαμαρού για να μην της χυμύξει. Όταν αποσοβήθηκε η ενδοσυνα-γερμική σύρραξη, το καρέ συμφώ-νησε ότι όλα αυτά αποτελούν πται-σματα. «Οι εκλογές του 2023 θα μείνουν στην ιστορία ως το Έπος Καρεκλά! Η εργώτηση “πώς ο βασι-λιάς της Τροίας, ο πανούργος και πανέξυπνος Αβέρωφ Νεοφύτου, επέτρεψε να μπει μέσα ο δούρειος ίππος και να πέσουν τα τείχη;” ήταν το πετρώδι του στέμματος των τηλε-

μαχιών» αποφάνθηκε η Ιουλία και οι κυρίες ασμένως κατένευσαν.

Τα ΟΧΙ της Δεξιάς είχαν μονοπωλή-σει, όπως ήταν φυσικό, τη συζήτηση. Όσπου δεν άντεξε η αριστερή (με την κακή έννοια) Ανδριάννα Ζιβάνα Βλαδιμήρου και ξέσπασε πάνω από την κούπα με το καυτό κάρι: «Όχι στον Υπαρκτό Καπιταλισμό!» είπε και ανέμισε την πρόσκληση για το Gala Dinner του υποψηφίου Ανδρέα Μαυρογιάννη μπροστά στα μούτρα της αριστερής (με την καλή έννοια) Κουλλίτσας Κυριακού. «300 ευρώ είναι τα 30 αργύρια για το ξεπούλη-μα της επανάστασης, Κουλλίτσα!». «Μα είσαι πελλά, κόρη; Εν fundrai-sing, μάνη μου». «Venceremos!». «Έλεος πιον σε τούτην την χώρα».

Είχε νυχτώσει πλέον για τα καλά, όταν οι κυρίες αποφάσισαν να λή-ξουν τις εργασίες της έκτακτης συ-νόδου του διευρυμένου καρέ. Όλα ευτυχώς πήγαν κατ’ ευχήν, αφού η ανταρσία της Σαρίκα πνίγηκε εν τη γενέσει της. Η Καλαμαρού, ήσυχη πλέον ότι επανέκτησε τον έλεγχο, επέτρεψε στην Ινδή να κρατήσει αναμμένα τα φωτάκια όσο θα διαρ-κούσε η γιορτή του Ντιβάλι.

«Το τελευταίο ΟΧΙ στη λογική δεν μπορώ πάντως να το αφήσω ασχο-λίστο» είπε η Ιουλία και τις ενημέ-ρωσε για το προσκύνημα της παντό-φρας του Αγίου Σπυριδώνα, η οποία αλλάζει ανά περίπτωση. «Ο Άγιος Σπυριδώνας πολλές φορές βγαίνει από την εκκλησιά του στην Κέρκυρα, που είναι το λείψανό του, και γυρίζει τη θάλασσα και τη στεριά, για να κά-μει καλά και να βοηθήσει εκείνους που τον επικαλούνται. Γι’ αυτό χαλά-ει τα υποδήματά του, και είναι αναγ-κασμένοι να του τ’ αλλάζουν κάθε τόσο» διάβασε την ανάρτηση στον εκκλησιαστικό ιστότοπο. «Ο Θεός να μας ελεήσει» ομοφώνησε το καρέ κι έπειτα διαλύθηκε σούχως.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
30.10.1932

ΚΟΛΟΣΣΟΣ: Χθες επρόκειτο να καθελκυσθή εις τα γαλλικά ναυπη-γεία του Σαιν-Ναζαίρ το μεγαλύτερον υπερωκεάνειον του κόσμου, εις το οποίον είχε αρχικώς δοθή το όνομα «Υπέρ-Νήσος της Γαλ-λίας», αργότερον όμως μετωνομάσθη «Νορμανδία».

οιογράφος ο κ. Ραϋμόν-δος Λεστονά, επισκε-φθείς το υπερωκεάνει-ον ολίγας ημέρας προ της καθελκύσεώς του, δίδει την εξής ωραίαν περιγραφήν: Το μεγα-λείον όταν υπερβή ωρι-σμένες αναλογίας κατα-νοητάς από το ανθρώπι-νον πνεύμα δεν διακρί-νεται πλέον. Το ατμόπλοιον «Νορμανδία» υπερβαίνει τώσον πολύ παν ό,τι δύναται να συλλάβη η φαντασία, ώστε όταν ορθοῦται απέ-ρναν προ του θεατού, ο τελευταίος ούτος δεν δύναται να ἴδῃ πέριξ αυτού τίποτε άλλο, διότι το βλέμμα του ἔλκεται ακατανίκητως από τον γίγαντα. Δεν υπάρχει σύγκρισις. **ΦΥΛΑΚΕΣ ΑΙΓΙΝΗΣ:** Εντός των θαλάμων συνωθούνται 520 κατάδι-κοι, εκ των οποίων ἄλλοι εκτίουν ποινήν ενός μηνός και ἄλλοι ποινήν ὀσβίων δεσμών. Μεταξὺ των επίσης συγκαταλέγονται και ἄλλοι κα-ταδικασθέντες εις θάνατον διά σοβαρώτατα αδικήματα κατά της ζωῆς. Χωρίς να γίνεται επίσης ουδεὶς χωρισμός, συμφύρονται κασι-σοπάτοι και ελαφροποίνιται ἡ φυματικοί και πάσχοντες εξ ἄλλων ασθενειῶν μετά των τοιοῦτων υγιῶν καταδίκων ως και φρενοβλα-βεῖς και επιληπτικοί. Πλείστοι κατάδικοι ὄχι μόνον στεροῦνται κλίνης κατακλινόμενοι ἐπὶ του πλακοστρώτου δαπέδου των θαλάμων, ἀλλὰ και στεροῦνται οιοιούδηποτε καλύμματος φέροντες ως μόνον τοιού-τον την εις ράκη μεταβληθείσαν ενδυμασίαν των. **ΕΥΠΟΡΙΑ:** Επρόκαλεσε ζωηροτάτην εξέγερσιν εις τας τάξεις των αναπήρων η αποφασισθεῖσα αναθεώρησις και διακοπή των πολεμι-κῶν συντάξεων με την δικαιολογίαν της ευπορίας. Και απαντοῦν οι ἀνάπηροι ὅτι μεταξύ αὐτῶν ουδεὶς εὐπόρος ὑπάρχει. Ἀλλ’ ὅλοι μο-στιζονται ἀπὸ ἀνάγκας δεινότητάς, πλείστοι πάσχουν και δεν εἶνε εις θέσιν να υποβληθῶν εις θεραπείαν, ἄλλοι πένονται κυριολεκτικῶς.

Ενας Αντετοκούνμπο υποψήφιος πρωθυπουργός;

Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Στις 20 Απριλίου 1968, ο Βρετανός βουλευτής Ινοκ Πάουελ εκφώ-νησε μια ιστορική ομιλία στο Μπέρμιγχαμ. Πολύγλωσσος, καλ-λιεργημένος κλασικιστής και καθη-γητής Αρχαίων Ελληνικών στο Πα-νεπιστήμιο του Σίδνεί και, αργότερα, στο Ντάραμ, ο Πάουελ προφήτευσε, με τη ρητορική δεινότητα που τον διέκρινε, την τραγωδία που θεωρούσε ότι θα συνέβαινε στο Ηνωμένο Βα-σίλειο (Η.Β.) εξαιτίας της «παράλογης», μαζικής εισδοχής μεταναστών από την Ασία και την Αφρική.

«Κοιτάζοντας μπροστά», είπε, πα-ραπέμποντας στην «Ανειάδα», «είμαι γεμάτος μελαγχολία: Όπως ο Ρωμαίος [Βιργίλιος], βλέπω “τον Τίβερη να αφρίζει από αίμα”». Ο Πάουελ θεω-ρούσε ότι η πλειονότητα των μετα-ναστών όχι μόνο δεν επιθυμεί την ενσωμάτωσή, αλλά επιδιώκει την κυριαρχία. Η αγγλικότητα, μια σχεδόν μυστικιστική ιδιότητα, διέτρεχε κίν-δυνο, πίστευε. Η ομιλία του επικρί-θηκε ευρύτητα, αν και οι δημοσκο-πήσεις έδειχναν ότι απηχούσε ένα μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης. Η μετέπειτα ιστορία του Η.Β., ωστόσο, διέψευσε τις μακάβριες προφητείες του Πάουελ. Η αφομοιωτική ικανό-τητα της φιλελεύθερης δημοκρατίας αποδείχθηκε πολύ πιο ισχυρή απ’ ό,τι προέβλεπε ο ξενοφοβικός συν-τηρητισμός του. Ναι, υπήρξαν φυ-λετικές ταραχές, όπως έχουν υπάρξει και αμειγώς πολιτικές ή αθλητικές τα-ραχές, αλλά, μακροσκοπικά, η ιστορία του Η.Β. είναι μια επιτυχημένη ιστο-ρία ενσωμάτωσης μεταναστών.

Διαπιστώθηκε εμπειρικά ότι ο Αλ-

λος όχι μόνο ενσωματώνεται σε μια προϋπάρχουσα δομή, αλλά, τροπο-ποιώντας την, την εμπλουτίζει. Συμ-βολική κορύφωση αυτής της διαδι-κασίας ενσωμάτωσης και εμπλουτι-σμού είναι η εκλογή του Ρίσι Σούνακ στην αρχηγία των Συντηρητικών και την πρωθυπουργία (είχε προ-ληφθεί η εκλογή του πακιστανικής καταγωγής, μουσουλμάνου, Εργα-τικού, Σαντίκ Καν στη δημαρχία του Λονδίνου το 2017).

Η χθεσινή αυτοκρατορία, η ελίτ της οποίας θεωρούσε ιστορική απο-στολή της τον εκπολιτισμό των ιθα-γενών υπηκόων, κυβερνάται σήμερα από έναν απόγονό τους. Η εικόνα του βασιλιά Καρόλου να υποδέχεται τον νεοεκλεγέντα, ινδικής καταγωγής πρωθυπουργό είναι ιστορική, ιδιαι-τερα αν αναλογισθεί κανείς ότι μέχρι και τη δεκαετία του 1960 απαγο-ρευόταν σε «έγχρωμους μετανάστες και αλλοδαπούς» να υπηρετούν σε διοικητικές θέσεις στο Παλάτι (το Παλάτι εξαιρούνταν από την εφαρ-μογή των νόμων περί φυλετικής ισό-τητας). Ο συμβολισμός του έγχρωμου πρωθυπουργού επιτρέπει στις μει-ονότητες να αισθάνονται ότι δεν υπάρχουν πολιτικά-θεσμικά άβατα: ότι το Η.Β. είναι και δική τους χώρα. Αν και θύλακες συστημικού ρατσι-σμού παραμένουν, πρόκειται για ση-μαντικό επίτευγμα.

Ο κ. Σούνακ είναι ο πρώτος μη χριστιανός –ινδουιστής– πρωθυ-πουργός. Το 2017 ορκίστηκε βου-λευτής στο ιερό βιβλίο των ινδουι-στών. Όταν διορίστηκε υπουργός Οικονομικών άναψε ένα καντήλι στο

κατόφλι της Ντάουνινγκ Στρίτ 11 (κατοικία του υπουργού Οικονομι-κών), την πρώτη μέρα της ινδουι-στικής γιορτής Ντιβάλι (η γιορτή των φώτων). Δίλωσε «υπερήφανος» που το έκανε, τονίζοντας ότι η πίστη που είναι μέρος της ταυτότητάς του. «Μου δίνει δύναμη και σκοπό», είπε. Είναι κατανοητό. Οι άνθρωποι δεν είναι απλώς ένσαρκες και έλλογες οντότητες, αλλά όντα με αισθησι-μοσύνη. Η ιδιότητα του έγχρωμου ινδουι-στή πρωθυπουργού δεν είναι η μόνη ιδιότητα του κ. Σούνακ. Ο πλούτος του, η ελιτίστικη εκπαίδευσή του και η σταδιοδρομία του στα hedge funds δυνητικά περιορίζουν την ικα-νότητα κατανόησης των προβλημά-των του μέσου ανθρώπου. Αν και πραγματιστής, πολιτικά είναι νεο-φιλελεύθερος, ευρωσκεπτικιστής,

και θέλει εμμονικά να περιορίσει ακόμη και τη νόμιμη μετανάστευση (εργασία: είναι κάτοχος της πράσινης κάρτας των ΗΠΑ!). Πολιτικά, τον αποστρέφονται.

Για να μπορώ, όμως, να εστιάζω την κριτική μου στην πολιτική του πρέπει να θεωρώ αυτόντοτα απο-δεκτές τη φυλετική του καταγωγή και τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις. Δεν είναι τυχαίο ότι το όνειρο του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ ήταν τα τέσ-σερα παιδιά του «να μην κρίνονται με βάση το χρώμα των δερμάτων τους, αλλά από το περιεχόμενό του χαρακτήρα τους». Η ανοικτή, πολυ-πολιτισμική κοινωνία, καθιστώντας αυτόντοτη τη φυλετική και πολιτι-σμική ετερότητα, μας δίνει τη δυ-νατότητα να εστιάζουμε σε αυτά που μετράνε – στον χαρακτήρα και στις αντιλήψεις των ανθρώπων. Όταν αυτό το πετυχαίνουμε, προοδεύουμε. Όταν αποτυγχάνουμε, οπισθοδρο-μούμε. Δεν θα ζήσω να το δω, αλλά ελπίζω προς τα τέλη του αιώνα ή νω-ρίτερα να φυλή, η εθνοτική καταγωγή και η θρησκεία ένας υποψήφιος Ελ-ληνα πρωθυπουργού της Κεντροδε-ξιάς να είναι τόσο άνευ σημασίας όσο είναι στο Η.Β. σήμερα. Ονει-ρεύομαι ο επόμενος Αντετοκούνμπο να μπορεί αυτόντοτα να αξιώνει το υψηλότερο πολιτικό αξίωμα, όπως αυτόντοτα το αξίωσε ο εθνικόφρων κ. Αδωνις Γεωργιάδης.

Ο κ. Χαρίδημος Κ. Τσούκας (www.htsou- kas.com) είναι καθηγητής στο Πανεπιστή-μιο Κύπρου και ερευνητής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Warwick.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

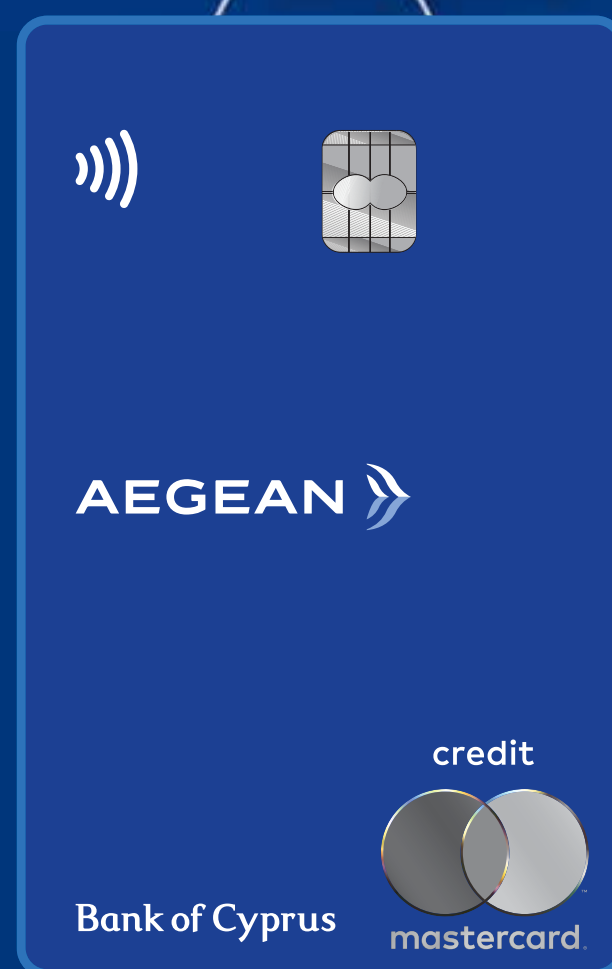
Νικόλαου Σαριπόλου 2, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διανομή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η κάρτα ΠΟΥ ΣΕ ΤΑΞΙΔΕΥΕΙ.

Κάνε τις καθημερινές σου αγορές με την **ΑEGEAN Mastercard** από την Τράπεζα Κύπρου, **συγκέντρωσε μίλια** για ταξίδια και απόλαυσε μοναδικά προνόμια.

bankofcyprus.com.cy 800 00 800

Σε κάθε επόμενη κίνηση

Τράπεζα Κύπρου

Βρετανική μέγγενη για τη SOFA

Πλάτες στο ψευδοκράτος και παραινέσεις προς Λευκωσία με μοχλό το ψήφισμα ΟΥΝΦΙΚΥΠ

Τον **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Κρεσέντο παραινέσεων εισπράττει η Λευκωσία, για αποδοχή μιας «πρακτικής λύσης» επί του τουρκικού αιτήματος, για συμφωνία στρατιωτικού καθεστώτος (SOFA) μεταξύ ΟΥΝΦΙΚΥΠ-ψευδοκράτους. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι κυρίαρχο ρόλο στις εξελίξεις έχει αναλάβει η Βρετανία, η οποία επιχειρεί να «ενθαρρύνει» τη Λευκωσία να συναινέσει σε μια «πρακτική λύση», σύντομα, πριν από την έκδοση του ψηφίσματος για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, τον προσεχή Ιανουάριο. Σε αντίθετη περίπτωση, το Λονδίνο, που έχει και την αρμοδιότητα συγγραφής του προσχεδίου ψηφίσματος (reholder), φροντίζει να αφήσει ανοικτό το ενδεχόμενο επιπλοκών, σε τέτοιο βαθμό, ώστε στο επικείμενο ψήφισμα να επιδιωχθεί ένα λεκτικό, μέσω του οποίου να δίνεται η συγκατάθεση και των δύο πλευρών στην ανανέωση της θτείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ...

Όχι δηλαδή μόνο της Κυπριακής Δημοκρατίας που παρέχει από το 1964 τη συγκατάθεσή της ως νόμιμο κράτος (ψήφισμα 186/1964). Αλλά, από τις δύο πλευρές. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την αναβάθμιση της κατοχικής οντότητας και την παράλληλη υποβάθμιση της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σε ελεύθερη λοιπόν μετάφραση των θέσεων που μετέφερε το Λονδίνο προς τη Λευκωσία, το ψήφισμα ανανέωσης της θτείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ τον προσεχή Ιανουάριο, ενδέχεται να καταστεί το πρώτο επίσημο όχημα προς την κατεύθυνση αναβάθμισης της κατοχικής οντότητας, εάν η Κυπριακή Δημοκρατία δεν αποδεχθεί σύντομα μια συνεννόηση, τύπου «πρακτικής λύσης», επί του τουρκικού αιτήματος για συνομολόγηση συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος ψευδοκράτους - ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

Όλο αυτό το παιχνίδι των παραινέσεων και των βολιδοσκοπήσεων που εκτυλίσσεται στο παρασκήνιο, αφενός καταδεικνύει ότι η Βρετανία και ο ειδικός αντιπρόσωπος του γ.γ. ΟΗΕ, Κόλιν Σπίουαρτ βρίσκονται στο ίδιο ακριβώς μήκος κύματος, για την ικανοποίηση μέσω «πρακτικής λύσης» ή «πρακτικών διευθετήσεων», του τουρκικού αιτήματος για συνομολόγηση μνημονίου στρατιωτικής συμφωνίας

μεταξύ ΟΥΝΦΙΚΥΠ - ψευδοκράτους. Και αφετέρου εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την ένταση του τηλεφωνικού διαβήματος του ΥΠΕΞ Ιωάννη Κασουλίδη προς τον Κόλιν Σπίουαρτ. Στο πλαίσιο του οποίου, ο υπουργός Εξωτερικών προειδοποίησε ότι με τον τρόπο που λειτουργεί ο επίσημος του ΟΗΕ δεν θα αφήσει άλλη επιλογή στην Κυπριακή Δημοκρατία και ότι θα την οδηγήσει να μην συγκατατεθεί στην ανανέωση της θτείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

Υπό το φως προφανώς και των βρετανικών νουθεσιών, σύμφωνα με τις οποίες η Λευκωσία θα πρέπει να συναινέσει σε μια «πρακτική λύση» επί του τουρκικού αιτήματος για υπογραφή συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος-SOFA-μεταξύ ψευδοκράτους και ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Ωστε, σύμφωνα με το Λονδίνο, το ζήτημα να μη μείνει σε εκκρεμότητα μέχρι το επόμενο έτος και άρα να μη διασυνδεθεί χρονικά και πιθανόν και ουσιαστικά με το ψήφισμα ανανέωσης της Ειρηνευτικής Δύναμης.

Το δε φορμάτ και η διαδικασία μέσα από την οποία επιχειρείται να επιτευχθεί αυτή η «πρακτική λύση» εξακολουθούν να περιβάλλονται από σκιές. Πέραν της διασύνδεσης του ζητήματος με το ψήφισμα ανανέωσης της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, την οποία άφησε να αιρείται η Βρετανία, γίνονται κάποιες σκέψεις για ανταλλαγή επιστολών μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους, ή για μια δήλωση υπό τύπον βεβαίωσης για «πρακτικές διευθετήσεις» που παρέχονται από την κατοχική οντότητα προς την Ειρηνευτική Δύναμη. Ιδέες που επίσης ενέχουν κινδύνους.

Ο υπ. Εξωτερικών προειδοποίησε ότι με τον τρόπο που λειτουργεί ο επίσημος του ΟΗΕ δεν θα αφήσει άλλη επιλογή στην Κυπριακή Δημοκρατία και ότι θα την οδηγήσει να μην συγκατατεθεί στην ανανέωση της θτείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

Οι «πρωταγωνιστές» διαβεβαιώνουν τη Λευκωσία ότι δεν τίθεται θέμα συνομολόγησης μνημονιακής συμφωνίας μεταξύ ΟΥΝΦΙΚΥΠ και μιας μη αναγνωρισμένης οντότητας όπως είναι το ψευδοκράτος, κάτι που αξιώνει η τουρκική πλευρά.

Σημειώνεται ότι οι «πρωταγωνιστές» επιχειρούν να χρυσώσουν το κάπι της Λευκωσίας, διαβεβαιώνοντας ότι δεν τίθεται θέμα συνομολόγησης μνημονιακής συμφωνίας μεταξύ ΟΥΝΦΙΚΥΠ και μιας μη αναγνωρισμένης οντότητας όπως είναι το ψευδοκράτος, κάτι που ως γνωστόν αξιώνει η τουρκική πλευρά (μέσω συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος-SOFA). Αλλά την ίδια ώρα αναζητούν μια «πρακτική λύση» προς την κατεύθυνση ικανοποίησης της τουρκικής πλευράς. Η τακτική άλλωστε που επιστρα-

τεύεται είναι εμφανής και από το γεγονός ότι η Βρετανία εμφανίζεται να κατανοεί την ευαισθησία της Κυπριακής Δημοκρατίας στο όλο ζήτημα, αλλά, όπως πληροφορούμαστε, την ίδια ώρα καλεί τη Λευκωσία να επιδείξει ελαστικότητα και να μην παραμείνει προσκολλημένη στους τύπους...

Σε ό,τι αφορά στην τουρκική πλευρά, πέραν των κινήσεων που εκδηλώνονται στο πεδίο των Ηνωμένων Εθνών για υπογραφή συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος (SOFA) με το ψευδοκράτος, η Άγκυρα ασκεί σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» πιέσεις και εντός Ε.Ε., προσβλέποντας στη σταδιακή εγκαθίδρυση μιας αυτόνομης σχέσης με τις Βρυξέλλες, καθώς και με κράτη-μέλη της Κοινότητας. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες της «Κ», ο Ερσίν Τατάρ αρνήθηκε να συναντηθεί με τον γενικό διευθυντή Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Κομισιόν Μάριο Νάβα, στη διάρκεια των πρόσφατων επαφών του στην Κύπρο.

Και ζητάει «ηγετική συνάντηση» με την Πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, φλερτάρων-

τας και με την εξασφάλιση πρόσκλησης για να μεταβεί στην έδρα της Ε.Ε. Ενώ την ίδια ώρα, το τουρκικό ΥΠΕΞ, εκ μέρους του ψευδοκράτους, κτυπάει τις πόρτες της Πολωνίας και της Λετονίας, προσβλέποντας στο άνοιγμα γραφείων της κατοχικής οντότητας στις πρωτεύουσες των δύο χωρών, χωρίς βεβαίως να τίθεται θέμα διπλωματικών διαπιστεύσεων.

Αναφορικά με τη σύνοδο των Τουρκογενών Κρατών, ο Ερντογάν αναμένει ένα τουλάχιστον βήμα προς την κατεύθυνση αναβάθμισης του ψευδοκράτους, ενώ η Λευκωσία προβαίνει στις δικές της ενέργειες και έχει ζητήσει και τη συμβολή της ΕΥΕΔ. Σημειώνεται ότι το ψευδοκράτος θα συμμετάσχει στις εργασίες των Τουρκογενών Κρατών, στις 11 Νοεμβρίου, με καθεστώς παρατηρητή. Τέσσερις μόλις μέρες πριν από τους εορτασμούς για την επέτειο ανακήρυξης της κατοχικής οντότητας, στο πλαίσιο των οποίων ο Ταγίπ Ερντογάν προσδοκά να είναι σε θέση να διαφημίσει τις προσπάθειες αναβάθμισης. Τόσο για προεκλογικούς λόγους, όσο και για λόγους ουσίας.

Θέλουν γραφεία σε Πολωνία και Λετονία

Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι η Άγκυρα ασκεί την επιρροή της προς δύο κράτη-μέλη της Ε.Ε., από τα οποία ζητάει να συναινέσουν στο άνοιγμα γραφείων του ψευδοκράτους, όπως αυτά που ήδη διαθέτει η κατοχική οντότητα στις Βρυξέλλες, στο Βερολίνο και σε άλλες πρωτεύουσες. Συγκλίνουν σε πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι τα δύο κράτη-μέλη, στα οποία επενδύει η Άγκυρα για το άνοιγμα γραφείων του ψευδοκράτους, είναι η Πολωνία και η Λετονία. Αν και τα εν λόγω γραφεία δεν θα έχουν βεβαίως διπλωματικό καθεστώς, ούτε και τίθεται θέμα διαπιστεύσεων ή λειτουργίας προξενείων κ.λπ., η ενεργοποίηση της Άγκυρας και η άσκηση πιέσεων για την εγκαθίδρυση γραφείων του ψευδοκράτους σε δύο ακόμη κράτη-μέλη της Ε.Ε., συγκλίνει με τη γενικότερη στόχευση της Τουρκίας για αυτονόμηση σχέσεων του ψευδοκράτους και για αναβάθμιση του, χωρίς να αφήνει κανένα περιθώριο παρερμηνείας. Αυτό που επίσης δεν πρέπει να διαφεύγει, είναι ότι το υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, τρέχει κυριολεκτικά και δεν προλαβαίνει, καθώς οι εν λόγω τουρκικές κινήσεις αναβάθμισης της οντότητας των κατεχομένων, εκδηλώνονται σε όλα τα κέντρα αποφάσεων και σε όλα τα διεθνή βήματα. Στο πλαίσιο λοιπόν αυτό, το ΥΠΕΞ προέβη ήδη σε διαβήματα προς την Πολωνία και τη Λετονία, ζητώντας από τα δύο κράτη-μέλη της Ε.Ε. να μη συναινέσουν στο άνοιγμα γραφείων του ψευδοκράτους στις πρωτεύουσές τους, προβάλλοντας ως βασικό επιχείρημα την τουρκική γενικευμένη απόλυτη επίθεση για αναβάθμιση της κατοχικής οντότητας και για δύο χωριστά κράτη στην Κύπρο.

Ο Ερσίν Τατάρ καλεί Ούρσουλα φον Λάιεν

Επιχείρηση αναβάθμισης της κατοχικής οντότητας και οικοδόμησης ενός προφίλ ανάλογου με αυτό της Ταϊβάν, σε πρώτο χρόνο, επιδιώκει η Άγκυρα σε όλα τα διεθνή βήματα. Πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, ο Ερσίν Τατάρ αρνήθηκε να συναντηθεί με τον γενικό διευθυντή Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Κομισιόν Μάριο Νάβα, τον οποίο μέχρι πρότινος συναντούσε. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, ο κ. Τατάρ επιδιώκει

Ο Ερσίν Τατάρ αρνήθηκε να συναντηθεί με τον γενικό διευθυντή Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων της Κομισιόν Μάριο Νάβα.

να εξασφαλίσει πρόσκληση για να μεταβεί στην έδρα της Ε.Ε., στις Βρυξέλλες, προκειμένου να συναν-

τηθεί με την Ούρσουλα φον Λάιεν «και ενδεχομένως και με άλλους κοινοτικούς επισήμους».

Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, η τουρκική πλευρά έχει διαμνύσει ότι ο κ. Τατάρ, είναι «ηγέτης» και ως εκ τούτου θα πρέπει να συναντάται με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, την Πρόεδρο δηλαδή της Κομισιόν και όχι με τον όποιο επίσημο του εν λόγω θεσμικού οργάνου, παρά το γεγονός ότι ο κ. Νάβα είναι ο αρμόδιος κοινοτικός επίσημος για τη στήριξη

της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Κοινοτικοί κύκλοι επεσώμαναν ότι η κίνηση της ηγεσίας του ψευδοκράτους να «δείξει πόρτα» στον Μάριο Νάβα δεν αποτελεί μια μεμονωμένη ενέργεια, ούτε ένα στιγμιαίο πολιτικό καπρίτσιο της κατοχικής δύναμης. Αλλά, εντάσσεται σε έναν σχεδιασμό της Άγκυρας για σκλήρυνση της τουρκικής στάσης, με απώτερη επιδίωξη την αυτονόμηση των σχέσεων του ψευδοκράτους με την Ε.Ε. και την αναβάθμισή του.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΛΕΩΝΙΔΙΟΥ**

Όχι δύο μέτρα και σταθμά απέναντι στους αναθεωρητισμούς

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Τουρκία απομακρύνεται τάχιστα από τον δυτικό κόσμο. Κι αυτό αφορά τόσο τον βαθμό σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων των Τούρκων πολιτών, που συνεχίζουν να καταπατώνται βάνουσα, όσο και τον τρόπο που ασκεί την εξωτερική της πολιτική. Προφανώς, ο κ. Ερντογάν εμφανιζόμενος από νεο-οθωμανικά οράματα, στα οποία πιστεύει ακράδαντα, και με ιδεολογικό εργαλείο μια μείξη ισλαμισμού και εθνικισμού επιχειρεί σταθερά ν' αναδείξει την Τουρκία σε μια περιφερειακή, αν όχι παγκόσμια, υπερδύναμη, που δεν δεσμεύεται από κανένα διεθνοπολιτικό μπλόκ. Εκμεταλλευόμενη την αντιπαράθεση Δύσης - Ρωσίας, και τη διάθεση της κάθε πλευράς να μη χάσει την «περιζήτητη νύφη», κέρδιζε από αμφότερους.

Μετά την έκρηξη του πολέμου στην Ουκρανία οι κυρίαρχοι κύκλοι

στην Άγκυρα πίστεψαν ότι η διεθνής ατμόσφαιρα καθίστατο ευνοϊκότερη για την προώθηση των σχεδίων τους. Πολλώ δε μάλλον, που η Τουρκία εμφανίζεται όχι μόνον χωρίς κόστος να μην επιβάλει τις συμφωνίες από το ΝΑΤΟ κυρώσεις στη Ρωσία, αλλά επιπλέον, να αναγορεύεται σε ειρηνοποίο μεσάζοντα μεταξύ των εμπόλεμων. Η πολιτική από τις ΗΠΑ του «μαστιγίου», με τους περιορισμούς στη συμμετοχή στα στρατιωτικά προγράμματα χάρη στην επιμονή πολιτικών όπως ο γερο-ουσιαστής Μενέντεζ, και του «καρότου», δεν συνετίζει την Άγκυρα. Η οποία έχει το θράσος να υπαγορεύει ακόμη και σε χώρες όπως η Σουηδία ή η Φινλανδία όρους για να συναινέσει στην ένταξή τους στο ΝΑΤΟ. Είναι φανερό ότι σε κάποια δυτικά κέντρα συνεχίζουν να καλλιεργούνται ψευδαισθήσεις για τη δυνατότητα να ελεγχθεί ο Ταγίπ Ερντογάν και η τουρκική πολιτική.

Ο Ερντογάν βιάζεται να παρουσιάσει απτά κέρδη, πέρα από την κατεχόμενη βόρεια Συρία, τον τουρκικό στρατό στη δυτική Λιβύη, στο Ιράκ και στο Αζερμπαϊτζάν.

Υπό τον φόβο μήπως ο Τούρκος πρόεδρος αλλάξει και επισήμως στρατόπεδο, συντασσόμενος με τη Μόσχα» και προσδοκώντας την επόμενη μέρα στην πολιτική ζωή της Τουρκίας, η Δύση δείχνει να ανέχεται μια συμπεριφορά που απειλεί να τινάξει όλη την Ανατολική Μεσόγειο στον αέρα.

Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι ότι η Τουρκία συμπεριφέρεται, όπως και η Ρωσία, ως μία αναθεωρητική δύναμη, που αμφισβητεί το στάτους

κβο, και διεκδικεί όχι μόνον την επέκταση της επιρροής της αλλά και την αλλαγή συνόρων. Κάτι που μπορεί να προκαλέσει τεράστιο ρήγμα στο νοτιοανατολικό σκέλος του ΝΑΤΟ. Και απαιτείται η μέγιστη επιφυλακή, καθώς χρονικό ορόσημο στην τουρκική επεκτατική πολιτική φαίνεται πως έχει τεθεί το 2023. Όταν, δηλαδή, συμπληρώνονται τα 100 χρόνια από την ίδρυση της Τουρκικής Δημοκρατίας. Τότε ο Ερντογάν θ' αναμετρηθεί, όπως πιστεύει, και με το ιστορικό ανόστημα του Κεμάλ Ατατούρκ, το «τρόπαιο» του οποίου δεν τον αφήνει να «καθεύδει». Και για τούτο βιάζεται να παρουσιάσει απτά κέρδη, πέρα από την κατεχόμενη βόρεια Συρία, τον τουρκικό στρατό στη δυτική Λιβύη, στο Ιράκ και στο Αζερμπαϊτζάν.

Η σπουδή του επιτείνεται και από τις επικείμενες εκλογές, που θα διεξαχθούν το ερχόμενο έτος. Όμως, δυστυχώς γι' αυτόν, η οικο-

νομική κατάσταση της χώρας πάει από το κακό στο χειρότερο, κυρίως λόγω της νομισματικής πολιτικής και του πληθωρισμού. Σύμφωνα με στοιχεία της Παγκόσμιας Τράπεζας, μεταξύ 2013 και 2022, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ μειώθηκε από 12.600 δολάρια σε 7.500 δολάρια. Ως εκ τούτου, ο Τούρκος πρόεδρος ανεβάζει ακόμη περισσότερο τον εθνικιστικό λόγο του εναντίον της Ελλάδας, που τη βλέπει να εξοπλίζεται αποτελεσματικά, αλλά και της Κύπρου. Ταυτόχρονα, προκαλεί διαρκώς με πράξεις όπως τις παράνομες τουρκολιβυκές συμφωνίες για την εκμετάλλευση του θαλασσίου χώρου έξω από την Κρήτη, την εκτόξευση βαλλιστικού πυραύλου, τη προώθηση εντός της πράσινης γραμμής. Το απογοητευτικό είναι ότι σε αυτόν τον κατήφορο των ιταμών απειλών της τουρκικής κυβέρνησης ακολουθούν, πλειοδοτώντας τα στελέχη της αντιπολίτευσης. Κάτι που προ-

καλεί εύλογη απορία για το τι πρέπει να περιμένουμε για τη μετά Ερντογάν εποχή.

Απέναντι σε αυτήν την Τουρκία, η Ε.Ε. οφείλει να τηρήσει μια ξεκάθαρη και αυστηρή στάση. Δεν πρέπει να αιωρείται πως τηρούνται δύο μέτρα και δύο σταθμά. Καταγγελτικοί, και ορθά, απέναντι στον ρωσικό αναθεωρητισμό, εφεκτικοί προς τον τουρκικό. Είναι καιρός να τεθεί το ζήτημα της απόφασης για τη λήψη συγκεκριμένων βαριών κυρώσεων, στην περίπτωση που υπαρέθουν τουρκικές παραβιάσεις των κυριαρχικών δικαιωμάτων ή και της κυριαρχίας κρατών-μελών της Ε.Ε. Η Άγκυρα θα πρέπει να γνωρίζει εξ αρχής ότι οποιαδήποτε επιθετική ενέργειά της θα έχει βαρύ κόστος και ότι απέναντί της θα έχει ολόκληρη την Ενωμένη Ευρώπη.

Ο κ. Πανίκος Λεωνίδου είναι κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΔΗΚΟ.

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε
μια νεο εποχή.
Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi, για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

Ελπίδα για λύση, μέσα από την επαφή

Ο επικεφαλής της ειρηνευτικής δύναμης στην Κύπρο Κόλιν Στιούαρτ, στην «Κ»

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Υπάρχει ήδη πολιτικό αδιέξοδο ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης της μακροχρόνιας συναίνεσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων για τη βάση των συνομιλιών, λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο επικεφαλής της ειρηνευτικής δύναμης στην Κύπρο Κόλιν Στιούαρτ. Με αφορμή την παρουσία του στο 18ο συνέδριο του Economist, άνοιξε τα χαρτιά του στην «Κ» για το τι πρέπει να γίνει για ν' αρθεί το αδιέξοδο. Όπως σημειώνει, κάτι τέτοιο θα γίνει μόνο αν αυξηθεί η πολιτική βούληση και ενισχυθεί η εμπιστοσύνη ότι μπορεί να βρεθεί κοινό έδαφος μεταξύ των δύο πλευρών. Σε ό,τι αφορά τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης και τις τεχνικές επιτροπές σημειώνει πως δεν αποτελούν υποκατάστατο για τις συνομιλίες ούτε όμως περιπαισμό από τις συνομιλίες, αλλά το μονοπάτι προς τις συνομιλίες. Ο ίδιος κλήθηκε από την «Κ» να μιλήσει για το αυστηρό τηλεφωνικό διάβημα από τον υπουργό Εξωτερικών Ιωάννη Κασουλίδη ωστόσο δεν θέλησε να κάνει οποιοδήποτε σχόλιο. Σε ό,τι αφορά όμως το ζήτημα που προέκυψε με το γήπεδο της Τσετίνκαγια ξεκαθαρίζει πως θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά ως χώρος για ποδοσφαιρικές προπονήσεις, όπως άλλωστε χρησιμοποιήθηκε και στο παρελθόν, με αυστηρούς κανονισμούς, όπως ώστε να προστατευθεί και το καθεστώς του εντός της νεκρής ζώνης.

—**Βρίσκεστε περίπου έναν χρόνο στη θέση του ειδικού απεσταλμένου. Καταλήξατε σε μία εξήγηση γιατί δεν υπάρχει οποιδήποτε πρόοδος;**

—Το πολιτικό αδιέξοδο σε σχέση με τη συνέχιση των συνομιλιών αντανακλά την κατάρρευση της μακροχρόνιας συναίνεσης μεταξύ των πλευρών για τη βάση τέτοιων διαπραγματεύσεων. Υπάρχει ήδη πολιτικό αδιέξοδο ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης της μακροχρόνιας συναίνεσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων για τη βάση των συνομιλιών. Ο μόνος τρόπος για να τους φέρουμε πίσω στο τραπέζι των συνομιλιών είναι με το ν' αυξήσουμε την πολιτική βούληση και να ενισχύσουμε την εμπιστοσύνη ότι κοινό έδαφος μπορεί να βρεθεί μεταξύ των δύο πλευρών, εγκαθιδρύοντας ένα μοτίβο επιτυχίας, αναδεικνύοντας θέματα κοινού ενδιαφέροντος και κτιζοντας ισχυρότερους δεσμούς μεταξύ των δύο κοινοτήτων.

—**Τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης είναι ο τρόπος για να αρθεί αυτό το αδιέξοδο;**

—Έχουμε δει ήδη μερικές θετικές εξελίξεις από την αρχή του χρόνου σε ό,τι αφορά τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης, τους επιχειρηματικούς δεσμούς, περιλαμβανομένης και της πολύ σημαντικής δουλειάς που έγινε στις τεχνικές επιτροπές. Βρισκόμαστε κοντά σε πρόοδο και σε έναν αριθμό άλλων ζητημάτων. Οι δύο ηγέτες και οι αντιπρόσωποι τους συνέχισαν να συναντώνται και να συζητούν μαζί μου αλλά και με την ηγεσία των Ηνωμένων Εθνών περιλαμβανομένου και του γ.γ. του ΟΗΕ. Συνεπώς δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι θα σταματήσουν να κάνουν κάτι τέτοιο την προσεχή περίοδο. Σε όλη αυτή την προσπάθεια τα Ηνωμένα Έθνη παραμένουν στη θέση του ειδικού απεσταλμένου. Καταλήξατε σε μία εξήγηση γιατί δεν υπάρχει οποιδήποτε πρόοδος;

Τα Ηνωμένα Έθνη δεν πρόκειται να ακολουθήσουν οποιαδήποτε προσέγγιση, είτε σήμερα είτε στο μέλλον, που θα καταστρατηγεί τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας αναφέρονται στην «Κ» ο Κόλιν Στιούαρτ, κληθείς να σχολιάσει την πρόταση Τατάρ για ξεχωριστή συμφωνία με την ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

“

Οποιοσδήποτε ισχυρισμός ότι το καθεστώς του γιπέδου της Τσετίνκαγια έχει αλλάξει είναι ψευδής και παραπλανητικός, καθώς ο χώρος εξακολουθεί να μένει εντός της νεκρής ζώνης.

πως μια φόρμουλα για επανένωση του νησιού αποδεκτή και στις δύο πλευρές ξεθωιάζει και δεν θα είναι διαθεσίμη για πολύ ακόμα. Βρισκόμαστε όντως σε μία μη ανατρέψιμη κατάσταση;

—Όπως σημείωσα στην πρόσφατη ομιλία μου στο συνέδριο του Economist, πιστεύω πως το πιο κρίσιμο ζήτημα είναι να ξανακτίσουμε τους δεσμούς μεταξύ των

δύο κοινοτήτων μέσω ενεργής και συχνής αλληλεπίδρασης όλων των παραμέτρων της κοινωνίας και όλων των τομέων της οικονομίας. Αν μπορεί να υπάρξει ελπίδα για μία τελική διευθέτηση του Κυπριακού τότε οι Κύπριοι πρέπει να ξεκινήσουν να εμπνέουν μέσα τους την προοπτική του να ζουν όλοι μαζί ξανά στο νησί και όχι χωριστά η μία πλευρά από την άλλη. Οι δικονομικές τεχνικές επιτροπές και τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης δεν αποτελούν ούτε υποκατάστατο για τις συνομιλίες ούτε όμως περιορισμό από τις συνομιλίες. Αποτελούν το μονοπάτι προς τις συνομιλίες. Αυτές οι θετικές εξελίξεις βεβαίως έχουν απέναντί τους τον μακροχρόνιο και ενισχυμένο διαχωρισμό μεταξύ των δύο πλευρών του νησιού που ενισχύθηκαν από κάποιες επιπρόσθετες αρνητικές εξελίξεις όπως τα Βαρώσια πρόσφατα. Είτε καταφέρουμε να ανατρέψουμε το όλο μομέντουμ θετικά ή όχι η κατάσταση δεν πρόκειται να μείνει στατική. Όπως έχω πει και στο παρελθόν ο χρόνος εξαντλείται για μία

κοινή αποδεκτή διευθέτηση, που αυτό μεταφράζεται σε μία ενισχυμένα παρατεταμένη κατάσταση επί του εδάφους.

—**Η ε/κ πλευρά υπογραμμίζει την ανάγκη να ξεκινήσουμε από εκεί που σταματήσαμε στο Κραν Μοντανά. Είναι ρεαλιστική αυτή η προσέγγιση;**

—Ρεαλιστικά, ενόσω τα Ηνωμένα Έθνη παραμένουν βεβαίως καθοδηγούμενα από τα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, η μόνη βιώσιμη και σταθερή λύση για την κατάσταση στην Κύπρο είναι μία κοινή αποδεκτή λύση που να εφαρμόζεται ίδια βουλήσει και των δύο πλευρών. Φυσικά, πολλά έχουν επιτευχθεί στο Κραν Μοντανά και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε όποιες μελλοντικές διαπραγματεύσεις για διευθέτηση όταν τα εμπλεκόμενα μέρη πετύχουν συναντίληψη.

—**Είχατε πει πως μετά τις εκλογές μπορεί να βρεθούμε ενώπιον ενός νέου πλαισίου. Το νέο πλαίσιο είναι ένα νέο μοντέλο μεταξύ ΔΔΟ και λύσης δύο κρατών;**

—Όχι, αναφερόμουν στο γεγονός

Το γήπεδο της Τσετίνκαγια μένει στη νεκρή ζώνη

—Ο κ. Τατάρ έχει δώσει στην ΟΥΝΦΙΚΥΠ τελεσίγραφο, ζητώντας χωριστή συμφωνία με την ΟΥΝΦΙΚΥΠ...

—Το όλο ζήτημα τυγχάνει χειρισμού από την έδρα των Ηνωμένων Εθνών εκεί τέθηκε το αίτημα των Τ/κ και δεν έχει κλείσει. Τα Ηνωμένα Έθνη πάντως δεν πρόκειται να ακολουθήσουν οποιαδήποτε προσέγγιση, είτε σήμερα είτε στο μέλλον, που θα καταστρατηγεί τα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας.

—**Η διαχείριση του γιπέδου της τ/κ ομάδας Τσετίνκαγια προκάλεσε ποικίλες αντιδράσεις, ακόμα και το τηλεφωνικό διάβημα του ΥΠΕΞ της Κ.Δ.**

—Το γήπεδο θα χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά ως χώρος για ποδοσφαιρικές προπονήσεις, όπως άλλωστε χρησιμοποιήθηκε και στο παρελθόν, με αυστηρούς κανονισμούς, ούτως ώστε να προστατευθεί και το καθεστώς του εντός της νεκρής ζώνης. Οποιοσδήποτε ισχυρισμός ότι το καθεστώς του χώρου έχει αλλάξει είναι ψευδής και παραπλανητικός, καθώς ο χώρος εξακολουθεί να μένει εντός της νεκρής ζώνης, υπό τον έλεγχο της ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

ότι μετά τις εκλογές θα προκύψουν και νέοι παίχτες και συνεπώς δεν γνωρίζουμε ούτε την επίδραση που θα έχουν στις δυναμικές γύρω από το Κυπριακό. Είτε για το καλύτερο είτε για το χειρότερο.

—**Ανησυχούν τα Ηνωμένα Έθνη για την ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο. Θεωρείτε πως η ελληνοτουρκική κρίση μπορεί να επηρεάσει την Κύπρο τελικά;**

—Ο γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών έχει επανειλημμένως εκφράσει τις ανησυχίες του για τις εντάσεις στην Κύπρο και στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αντιλαμβάνεται τις εντάσεις που δημιουργούνται μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας και έχει υπογραμμίσει πως οι δραστηριότητες και δηλώσεις που μπορεί να κορυφώσουν αυτές τις εντάσεις πρέπει να αποφεύγονται. Ο γ.γ. του ΟΗΕ έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει τη σημασία ειρηνικής επίλυσης αυτών των διαφωνιών και σε αυτό το πλαίσιο έχει ενθαρρύνει την Ελλάδα και την Τουρκία να συνεχίσουν τον διμερή διάλογο με στόχο να μειώσουν τις εντάσεις.

ΑΡΘΡΟ / Του ΣΤΑΘΗ Ν. ΚΑΛΥΒΑ*

Η μακρά σκιά του 1989

Το 1989 αποτελεί ιστορική τομή: η πτώση του Τείχους του Βερολίνου σήμανε το τέλος του κομμουνισμού και, μέσα σε μία διετία, τα περισσότερα από τα καθεστώτα αυτά είχαν περάσει στην αιωνιότητα. Από όσα επέζησαν, άλλα μετατράπηκαν σε καπιταλιστικές δικτατορίες με έμβλημα το σφυροδρέπανο, όπως η Κίνα, και άλλα σε οικογενειακές κλειτοκρατίες, όπως η Βόρεια Κορέα και η Κούβα. Σε μια στιγμή εξέλιπαν τρεις αξίες που έως τότε άσκησαν τεράστια επίδραση: η τελεολογική αντίληψη της Ιστορίας, η ιδέα δηλαδή πως η Ιστορία υπακούει σε νόμους αντίστοιχους της φυσικής, που οδηγούν αναπόδραστα σε μια αταξική, σοσιαλιστική κοινωνία, η κεντρικά σχεδιασμένη οικονομία, η

μόνη δηλαδή εφαρμοσμένη εναλλακτική του καπιταλισμού, και ο σοσιαλισμός ως εναλλακτικό πολιτικό σύστημα της φιλελεύθερης δημοκρατίας. Εκεί βρίσκεται το νόημα της περίφημης ρήσης περί τέλους της Ιστορίας του Φράνσις Φουκουγιάμα: όχι δηλαδή στη διακοπή του ρου της (αυτό θα ισοδυναμούσε με το «πάγωμα» του χρόνου), αλλά στην έκλειψη μιας πειστικής εναλλακτικής ως προς την υπάρχουσα τάξη πραγμάτων. Πράγματι, μετά το 1989 οι φιλελεύθερες δημοκρατίες πολλαπλασιάστηκαν και κυριάρχησαν.

Στον αντίποδα, τα αυταρχικά καθεστώτα βρέθηκαν μπροστά σε ένα μεγάλο δίλημμα νομιμοποίησης. Ως το 1989 μπορούσαν να υιοθετήσουν είτε τον αντικομμουνισμό

(όπως το καθεστώς των συνταγματαρχών στη χώρα μας) είτε κάποια μορφή κρατικού σοσιαλισμού, όπως πολλές χώρες του Τρίτου Κόσμου. Μετά το 1989 και οι δύο αυτές επιλογές εξέλιπαν. Ετοι ακολούθησαν δύο δρόμους. Από τη μία, τα λιγότερο ανεπτυγμένα αυταρχικά καθεστώτα επέλεξαν πιο «πρωτόγονες» μορφές νομιμοποίησης, όπως, π.χ., η αποκάλυψη κυριαρχία κάποιων εθνοτικών ομάδων εις βάρος άλλων. Όσο για τα πιο προηγμένα και πλούσια καθεστώτα, αυτά επιδίωξαν να κερδίσουν την εύνοια των πολιτών τους, μειώνοντας τα επίπεδα καταστολής και αυξάνοντας τον πλούτο τους. Το κοινωνικό συμβόλαιο που πρότειναν ήταν απλό και σαφές: σε αντάλλαγμα του δικαιώματός τους να παραμέ-

νουν στην κυβέρνηση εσαεί και των περιορισμών στην ελευθερία, παρείχαν σταθερότητα και ευημερία — μια ευημερία που βασίστηκε κυρίως στη συμμετοχή τους στη λεγόμενη παγκοσμιοποίηση, στις αυξημένες δηλαδή εμπορικές ροές με τη Δύση. Αυτή υπήρξε η επιλογή της Ρωσίας και της Κίνας και για μεγάλο διάστημα λειτουργήσει.

Όμως, το κοινωνικό αυτό συμβόλαιο καταρρέει. Από τη μία, η ματαιώθηκε επιθυμία του Βλαντιμίρ Πούτιν να αναβιώσει τη σοβιετική αυτοκρατορία τον ώθησε να ρισκάρει τα πάντα, σε μια αδιέξοδη πολεμική περιπέτεια που γονατίζει τη ρωσική κοινωνία. Από την άλλη, η απόφαση του Σι Τζινπίνγκ να συγκεντρώσει στο πρόσωπό του όλες τις εξουσίες συμπίπτει με τη

σκληρήνωση του καθεστώτος (που εκφράστηκε με ιδιαίτερα αποκρουστικό τρόπο στην πρωτοφανή αποβολή του πρώην προέδρου Χου από την αίθουσα του κομματικού συνεδρίου), την αυξημένη εσωστρέφεια της χώρας και τη σταδιακή υποχώρηση των ρυθμών ανάπτυξης, που προβλέπεται να σταθεροποιηθεί σε ετήσια επίπεδα του 2,5%.

Όπως είναι φυσικό, οι εξελίξεις αυτές παράγουν παγκόσμιες αναταράξεις. Η ουσία τους, όμως, δεν βρίσκεται τόσο σε αυτές, όσο στο γεγονός πως αντί να αποδυναμώσουν την τομή του 1989, τελικά την ενισχύουν. Μέχρι πρόσφατα δεν ήταν λίγοι εκείνοι που επιχειρούσαν να παρουσιάσουν τη Ρωσία και ιδίως την Κίνα ως ανερχόμενες και εντέλει πειστικές εναλλακτικές

στο δυτικό μοντέλο. Η πραγματικότητα ωστόσο ήταν πως, σε αντίθεση με την ακτινοβολία που εξέπεμπε για μεγάλο διάστημα η Σοβιετική Ένωση, τα καθεστώτα αυτά δεν κατάφεραν ποτέ να αναπτύξουν ένα ελκυστικό εναλλακτικό όραμα — η σταθερότητα δεν είναι υλικό που τροφοδοτεί τα όνειρα. Και καθώς η όποια αχλύ τους θα βυθίζεται στα αδιέξοδα ενός εντονότερου αυταρχισμού και μιας μεγαλύτερης οικονομικής δυσπραγίας, η πολιτική τους εμβέλεια θα βαίνει μειούμενη. Το 1989 εξακολουθεί να κυριαρχεί.

* Ο κ. Σταθής Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Κυπριακές Αξίες, Παγκόσμιας Αποδοχής

46 ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο και την Υγεία

Η εισβολή στην Ουκρανία και η Κύπρος

Οι οκτώ μήνες πολεμικών συγκρούσεων αλλάζουν άρδην τα δεδομένα του διεθνούς συστήματος, επηρεάζοντας και το Κυπριακό

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η δημοσκόπηση που παρουσίασε πρόσφατα το ΡΙΚ ήταν αποκαλυπτική για τις προσλήψεις στην Κύπρο για τον πόλεμο στην Ουκρανία. Κι ενώ μόλις το 54% της κυπριακής κοινής γνώμης καταδικάζει τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία στις 24 Φεβρουαρίου, μόλις το 36% συμφωνεί, επί της ουσίας, με τους οκτώ γύρους κυρώσεων της Ε.Ε. προς τη Μόσχα ενώ το συντριπτικό 86% δεν συμφωνεί με την αποστολή στρατιωτικής βοήθειας προς το Κίεβο. Για μια χώρα που τελεί υπό κατοχή μετά από τη στρατιωτική εισβολή της Τουρκίας το 1974, ο πόλεμος στην Ουκρανία αποτελεί ένα ενδιαφέρον πεδίο ως προς την κατανόηση σε επίπεδο αρχών, ιδεολογικών προσλήψεων και πληροφοριακού πεδίου. Σημαντικότερη ωστόσο κρίνεται η σημασία του ίδιου του πολέμου στην Ουκρανία που εδώ και οκτώ μήνες όχι μόνο επιταχύνει εξελίξεις διεθνώς, αλλά δεν αφήνει ανεπηρέαστη έμμεσα και άμεσα κάθε χώρα της Ε.Ε., συμπεριλαμβανομένων και της Κύπρου. Πώς όμως ο πόλεμος επηρεάζει την Κύπρο και ποια ποιοτικά χαρακτηριστικά που προκύπτουν από αυτόν σχετίζονται με τις δυναμικές στο Κυπριακό; Θα ξεχώριζε κανείς τρία επίπεδα: α. Το πεδίο της μαλακής ισχύος (soft power) και ό,τι αυτό συνεπάγεται σε κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο β. Το Κυπριακό, δεδομένης της σημασίας της Ρωσίας στη διάσταση του Συμβουλίου Ασφάλειας του ΟΗΕ και γ. Το επίπεδο των προηγούμενων του πόλεμος δημιουργεί στη διεθνή έννομη τάξη, πεδίο στο οποίο σημασία έχει για την Κύπρο και η εμπλοκή της Τουρκίας στον πόλεμο.

Η Ρωσία στην Ουκρανία προχώρησε το 2014 σε ντε φάκτο κατάληψη και προαράπητες εδαφών (ανατολική Ουκρανία και Κριμαία)

Ο πόλεμος στην Ουκρανία συνεχίζεται με αμείωτη ένταση με έμφαση στο νότιο μέτωπο της Χερσώνας, όπου οι ουκρανικές δυνάμεις έχουν αρχίσει να αντεπιτίθενται.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν αφήνει ανεπηρέαστη την κυπριακή οικονομία που βασίστηκε τα τελευταία χρόνια και στο κομμάτι της εξάρτησης από τον ρωσικό τουρισμό, τις υπηρεσίες σε Ρώσους ολιγάρχες.

ενώ πρόσφατα προχώρησε και στην προσάρτηση τεσσάρων άλλων επαρχιών της χώρας. Πέραν από τη διάσταση των αρχών ως προς τη χρήση βίας και τις ιδεολογικοπολιτικές συζητήσεις στη δημόσια σφαίρα της ανάλυσης του πολέμου

στην Ουκρανία η εν λόγω δυναμική αποκτά ξεχωριστή σημασία, καθώς εξελίσσεται ο πόλεμος, γιατί συνδέεται τόσο με την «ισχύ» τέτοιων έκνομων ενεργειών σε επίπεδο διεθνούς συστήματος όσο και σε σχέση με τη δημιουργία προηγούμενων. Επί της αρχής η συνολική καταδίκη αυτών των ρωσικών ενεργειών στο επίπεδο του ΟΗΕ ενισχύει τη θέση της Κυπριακής Δημοκρατίας σε μια περίοδο που η Τουρκία του Ερντογάν έχει αφήσει ως ανοικτό ένα ενδεχόμενο προσάρτησης της λεγόμενης ΤΑΒΚ. Σημασία βέβαια έχει και η εξέλιξη per se του πολέμου ακριβώς αν μελλοντικά λόγω έκβασης στον πόλεμο περιοχές της ουκρανικής επικράτειας τεθούν ως αντικείμενο μιας διαπραγμάτευσης στο τρίγωνο Κιέβου - Δύσης - Ρωσίας. Επιπλέον το επι-

χείρημα της Κύπρου, δεδομένης μιας συνεπούς στάσης αρχών, σε σχέση με τις κινήσεις της Τουρκίας στην περιοχή ενισχύεται επί της αρχής από τον παραλληλισμό με τις ενέργειες της Ρωσίας. Σε μια περίοδο που μετά τις 24 Φεβρουαρίου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πρόσληψη της ρωσικής απειλής έχει πλέον ενισχυθεί και σχηματοποιηθεί με πολύ συγκεκριμένο αποτύπωμα.

Φυσικά, ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν αφήνει ανεπηρέαστη την κυπριακή οικονομία που βασίστηκε τα τελευταία χρόνια και στο κομμάτι της εξάρτησης από τον ρωσικό τουρισμό, τις υπηρεσίες σε Ρώσους ολιγάρχες, καθώς και την πρόσφατη ιστορία με τα χρυσά διαβατήρια. Ωστόσο, η μετάβαση σε ένα μοντέλο που απορωσσοποιεί

την κυπριακή οικονομία από σχέσεις που δημιουργούσε σκιές σε επίπεδο Ε.Ε. και έβλαπτε ουσιαστικά το «brand hexagon» της κυπριακής αξιοπιστίας στο εξωτερικό αποτελεί μια ενδιαφέρουσα μετάβαση που μακροπρόθεσμα θα έχει θετικό πρόσημο. Η ρωσική επιρροή στην Κύπρο έχει βέβαια συγκεκριμένο αποτύπωμα που πηγαινει από τις δυναμικές εντός της ρωσικής κοινότητας στη χώρα μέχρι τις αρχιεπισκοπικές εκλογές. Συνεπώς ο πόλεμος στην Ουκρανία θα δημιουργήσει στο εγγύς μέλλον ορισμένους κοινωνικούς μετασχηματισμούς που συνδέονται με το πώς σε διεθνές επίπεδο θα υποχωρήσει η ρωσική μαλακή ισχύς. Δυναμική που είδαμε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες μετά τις 24 Φεβρουαρίου έπειτα από χρόνια ρωσικής οικονομικής και πολιτικής διείσδυσης. Πώς η συνέχιση του πολέμου θα διαμορφώσει νέες δυναμικές εντός των ρωσικών και ουκρανικών κοινοτήτων που διαμένουν μόνιμα στην Κύπρο και πώς θα διαμορφωθεί η συζήτηση η προνομιακή σχέση με άλλες χώρες για τον προσανατολισμό της Κύπρου στο δίπολο Δύση/Ε.Ε.

Η μεγάλη εικόνα

Η μεγάλη εικόνα του πολέμου στην Ουκρανία συνδέεται με το Κυπριακό και το πώς διαχρονικά η Λευκωσία προσέγγιζε τη Μόσχα σε σχέση με τη στάση αρχών της τελευταίας στο επίπεδο του Συμβουλίου Ασφαλείας, πτυχία που συνδέεται με υπαρκτά ζητήματα όπως η ανανέωση του ψηφίσματος 186, το ζήτημα της ανανέωσης της θητείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, κ.λπ.

Σε αυτό το επίπεδο υπάρχουν ορισμένα σενάρια που η Κύπρος θα έπρεπε να εξετάσει προληπτικά σε σχέση με την ξεκάβαση στάση της σε διεθνές επίπεδο σε σχέση με τη ρωσική εισβολή στην Ουκρα-

νία καθώς και το πώς κινήθηκε διπλωματικά μετά τις 24 Φεβρουαρίου, όχι μόνο συμμετέχοντας στους ευρωπαϊκούς γύρους κυρώσεων αλλά και διακόπτοντας, ουσιαστικά, τον ελλιμενισμό ρωσικών πολεμικών πλοίων στη Λεμεσό. Θεωρητικά, αν και απομακρυσμένο σενάριο, θα ήταν μια μελλοντική αναδιαμόρφωση του Σ.Α., όπως αυτό διαμορφώθηκε μεταπολεμικά χωρίς τη συμμετοχή της Ρωσίας στο σχήμα Ρ5. Πέραν αυτού μια, δυνητική, διαφοροποίηση της Μόσχας στο επίπεδο της ανανέωσης της θητείας της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, με αποχή ή ακόμη και με άσκηση βέτο που στην τρέχουσα συγκυρία, όπου η νεκρή ζώνη επανέρχεται ως πεδίο αντιπαράθεσης του Κυπριακού, θα δημιουργούσε επιπλοκές.

Τέλος αυτό που πρέπει να ιδωθεί με ξεχωριστή σημασία για την Λευκωσία είναι οι ρωσοτουρκικές σχέσεις και το πως, μετά το 2016, το αποτύπωμα αυτών εδράζεται και στα Κατεχόμενα (απευθείας πιτήσεις, δημιουργία δομών προξενικής αρωγής της Ρωσίας, επιρροή Ρωσίας σε τουρκόφωνες χώρες του μετασσοβιετικού χώρου, κοκ). Η Τουρκία πέραν των κλισιό για επιτίθεται ουδετερότητα της κυπριακής δημόσιας σφαίρας κατόρθωσε μετά τις 24.02 να αποκτήσει ενεργό διπλωματική εμπλοκή στο Ουκρανικό είτε μέσω της διαμεσολάβησης σε διπλωματικό επίπεδο σε πολλαπλά επίπεδα (συνομιλίες για εκεχειρία, ανταλλαγή αιχμαλώτων, κοκ), με την αυξημένη σημασία της στην επέκταση του ΝΑΤΟ για δύο χώρες (σ.σ. Σουδάν και Φινλανδία) που έχουν διλλήματα ασφαλείας με την Ρωσία και φυσικά με την συμφωνία για τα ουκρανικά στηπρά -σε επίπεδο ΟΗΕ- που πρωταγωνιστήσε. Πεδία συνεπώς στα οποία αύξησε την σημασία της διεθνώς και επαφώληθηκε άμεσα και που δεν πρέπει να περνούν ως απαρατήρητα από την Λευκωσία.

Γιούλια Τιμοσένκο, πρώην πρωθυπουργός της Ουκρανίας

Κτύπημα ΝΑΤΟ κατά Ρωσίας για να σταματήσει ο πόλεμος

Πυρηνική επίθεση κατά της Ουκρανίας θα επιφέρει τρομερό οικονομικό σοκ και Αρμαγεδδώνα ανά το παγκόσμιο

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την ευγνωμοσύνη της προς την Κύπρο και τον τρόπο με τον οποίο υποδέχθηκε τους Ουκρανούς πρόσφυγες που αναγκάστηκαν να φύγουν από την Ουκρανία, εξέφρασε στην «Κ» κατά τη διάρκεια της παρουσίας της στην Κύπρο στο συνέδριο του Economist η πρώην πρωθυπουργός της Ουκρανίας Γιούλια Τιμοσένκο. Πληροφορήθηκε από την πρεσβεία της Ουκρανίας στην Κύπρο πως εδώ οι συνθήκες υποδοχής ήταν οι καλύτερες. Όπως σημειώνει η βοήθεια της Κύπρου έχει ανεκτίμητη αξία καθώς δημοσίως στήριξε την Ουκρανία παρά τις καλές σχέσεις με τη Ρωσία και παρά τις όποιες πιθανές επιπτώσεις. «Αυτό είναι η απόδειξη πως είστε έτοιμοι να υπερασπιστείτε το δικαίο» ανέφερε, σημειώνοντας πως οι Ουκρανοί νιώθουν σαν στο σπίτι τους και η επόμενη γενιά θα θυμάται τι έκανε γι' αυτούς η Κύπρος. Η Γιούλια Τιμοσένκο σημείωσε στην «Κ» την εκτίμηση πως η κυριαρχία του Πούτιν έχει τελειώσει, ωστόσο είναι σημαντικό για τη Δύση να λάβει ισχυρά προληπτικά μέτρα για να αποφευχθούν στο μέλλον παρόμοιες καταστάσεις.

–Μπορεί να υπάρξει διπλωματική λύση μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και την προσάρτηση ουκρανικών εδαφών στη Ρωσία ή μιλάμε για έναν πόλεμο που δεν τελειώνει;

–Η Ουκρανία είναι μία ειρηνική, δημοκρατική ευρωπαϊκή χώρα που δεν έχει εδαφικές διεκδικήσεις σε άλλες χώρες. Συνεπώς δεν υπήρχε κανένας λόγος ή επικείμενη που να μπορεί δικαιολογεί το να ξεκινήσει ένας πόλεμος εναντίον της. Όπως μιλάμε αυτή τη στιγμή, είναι γενικώς παραδεκτό ότι μόνο στην

Ουκρανία αλλά και διεθνώς ότι είναι ανεπίτρεπτο να δεχτούμε αυτό τον επιθετικό ρωσικό εκβιασμό, ο οποίος θέτει ως προϋπόθεση για την ειρηνική συμφωνία, την προσάρτηση μέρους των ουκρανικών εδαφών. Αυτό είναι απαράδεκτο για εμάς, γιατί αν αποδεχτούμε να ικανοποιήσουμε αυτά τα αιτήματα, να παραδώσουμε δηλαδή εδάφη, να προχωρήσουμε σε μονομερή αφοπλισμό και να ακυρώσουμε στην ουσία τον ουκρανικό πολιτισμό και την ιστορία του, αν δεχτούμε λοιπόν αυτά τα τελεσίγραφα που θέτει η Ρωσία, θα σημαίνει αυτόματα πως ο επιτιθέμενος να ενθαρρυνθεί να προχωρήσει σε παρόμοιες πράξεις, σε άλλες χώρες. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο ο εκβιασμός δεν είναι αποδεκτός.

–Συνεπώς τι μπορεί να γίνει;

–Το πρώτο σημαντικό βήμα, είναι η νίκη επί των εδάρους. Η ταχύτητα της νίκης εξαρτάται από την ενότητα των υπόλοιπων χωρών και εξαρτάται από την ποσότητα αλλά και την ταχύτητα παράδοσης στρατιωτικού εξοπλισμού. Σημαντική είναι η διατήρηση και η συνέχιση των σκληρών κυρώσεων που πολλές χώρες έχουν εφαρμόσει έναντι της Ρωσίας. Το πιο σημαντικό που παρακολουθούμε βεβαίως σε όλο αυτό είναι τη διαδικασία πτώσης της κυριαρχίας του Πούτιν.

–Θεωρείτε δηλαδή πως όλο αυτό είναι το πολιτικό τέλος του ή θα επανεκλεγεί στις επικείμενες εκλογές;

–Ο Πούτιν έχασε ήδη αυτό τον πόλεμο όμως είναι σημαντικό να οριστικοποιηθεί. Και ακριβώς επειδή έχασε ήδη αυτό τον πόλεμο οι συνέπειες στο εσωτερικό θα είναι τέτοιες που θα ενισχύσουν αυτή την πτώση. Χώρες που στην αρχή θεωρούνταν αν όχι σύμμαχοι, τουλάχιστον φιλικά προσκείμενοι στη

Αν το 2008 που ήμουν πρωθυπουργός και υπέγραφα αίτηση για ένταξη στο ΝΑΤΟ το αίτημά μας ικανοποιείτο, τότε είμαι σίγουρη ότι δεν θα βλέπαμε σήμερα αυτό τον πόλεμο με όλους αυτούς τους νεκρούς, λέει η Γιούλια Τιμοσένκο.

“
Αν ο Πούτιν δεν συμμορφωθεί, αν δεν φύγει από την Ουκρανία, τότε ένα σημαντικό βήμα θα ήταν προληπτικά ένα συμβατικό κτύπημα με συμβατικά και όχι πυρηνικά όπλα σε υποδομές της Ρωσίας.

Ρωσία, έχουν αρχίσει να αποστασιοποιούνται από το Κρεμλίνο. Αν κοιτάξετε την ψηφοφορία στη γενική συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών μόνο 4 χώρες από τις 193 ψήφισαν υπέρ της Ρωσίας. Παράλληλα διαπιστώνουμε την αρχή του χάους στο σύστημα δυνάμεων στη

Ρωσία. Για παράδειγμα ανακοίνωσαν επιστράτευση που δεσμεύτηκαν ότι δεν θα πραγματοποιούσαν. Η επιστράτευση είναι ένα σημαντικό στοιχείο που καταδεικνύει τον κατακερματισμό της κοινωνίας. Ήδη ενισχύεται η δυσφορία των πολιτών απέναντι στο κέντρο και η διαφωνία των πολιτικών του Πούτιν. Αυτή λοιπόν η τρομοκρατική κυριαρχία πρέπει να τελειώσει. Το πόσο θα συνεχίσει αυτός ο πόλεμος εξαρτάται αποκλειστικά από την ενότητα και την επιθυμία του υπόλοιπου κόσμου να τον τελειώσει.

–Είστε δηλαδή ευχαριστημένοι από τις κυρώσεις που εφάρμοσε η Ε.Ε. απέναντι στη Ρωσία ή αναμένετε περισσότερα;

–Οι κυρώσεις είναι πολύ σκληρές. Ποτέ ξανά δεν έχουμε δει να λαμβάνονται τόσο σκληρές κυρώσεις. Την ίδια στιγμή είναι σημαντικό μπροστά σε κάθε επιπλέον βήμα επίθεσης από τη Ρωσία, η Ε.Ε. να υιοθετεί νέα πακέτα κυρώσεων. Θα είναι πολύ υγιές για την Ε.Ε. να απεγκλωβιστεί από τις οι-

κονομικές ενεργειακές και πολιτικές από τη Ρωσία.

–Υπάρχει βεβαίως η ανησυχία ότι η Ρωσία θα ξεκινήσει έναν πυρηνικό πόλεμο...

–Η Δύση δεν πρέπει να ξεκινά με το ερώτημα του κατά πόσο θα επιτεθεί ή όχι. Σίγουρα πρέπει να έχει υπόψη της το χειρότερο πιθανό σενάριο, αλλά πρέπει την ίδια στιγμή πρέπει να κρίσει βάσεις για μία ευρωπαϊκή-δυτική στρατηγική. Ένα πυρηνικό κτύπημα κατά της Ουκρανίας έστω κι αν είναι συμβατικό δεν θα πλήξει μόνο την Ουκρανία, αλλά θα επιφέρει τρομερό οικονομικό σοκ στο παγκόσμιο και θα φέρει τον Αρμαγεδδώνα παγκοσμίως. Πολλοί στη Δύση, την πρώτη περίοδο του πολέμου, δεν περίμεναν ότι η Ουκρανία θα μπορούσε να επιβιώσει και να προστατεύσει τον εαυτό της. Γι' αυτό δεν εφάρμοσαν προληπτικά μέτρα για να αποτρέψουν διάφορες καταστάσεις και μόνο στη συνέχεια αντέδρασαν. Το μάθημα της πρώτης περιόδου πρέπει να γίνει μάθημα. Είναι καιρός

να λειτουργήσουμε προληπτικά. Αυτό σημαίνει ότι υπάρχει μία ομάδα χωρών που ανήκουν στο ΝΑΤΟ που θα ήθελαν να δώσουν ένα σύντομο χρονοδιάγραμμα στον Πούτιν για να φύγει από την Ουκρανία να σταματήσει τον πόλεμο και αν μέσα σε αυτό το χρονικό διάστημα που θα δοθεί ο Πούτιν δεν θα συμμορφωθεί, αν δεν φύγει από την Ουκρανία τότε ένα σημαντικό βήμα θα ήταν προληπτικά ένα συμβατικό κτύπημα με συμβατικά και όχι πυρηνικά όπλα σε υποδομές της Ρωσίας. Αυτός θα είναι ο τρόπος που μπορεί να τελειώσει ο πόλεμος. Γιατί αν σήμερα κάποιος στη Δύση πιθανολογούν για το πότε ο Πούτιν θα σταματήσει τότε στην ουσία δίνουν έδαφος ώστε αυτή η κρίση να μην έχει τέλος.

–Είναι ακόμη ανοικτό το παράθυρο για την ένταξη στο ΝΑΤΟ;

–Δεν είναι σημαντικό μόνο για την Ουκρανία να είναι μέλος του ΝΑΤΟ. Η διεύρυνση του ΝΑΤΟ εξακολουθεί να είναι σημαντική για όλες τις χώρες που είναι πρόθυμες να μην επιτρέψουν νέους πολέμους στο μέλλον. Αν το 2008 που ήμουν πρωθυπουργός και υπέγραφα αίτηση για ένταξη στο ΝΑΤΟ το αίτημά μας ικανοποιείτο, τότε είμαι σίγουρη ότι δεν θα βλέπαμε σήμερα αυτό τον πόλεμο με όλους αυτούς τους νεκρούς. Τότε δυστυχώς η Γερμανία και η Γαλλία ήταν εναντίον. Αυτό το λάθος πρέπει να διορθωθεί και η νέα αρχιτεκτονική της ασφάλειας και άμυνας της Ευρώπης και όλου του κόσμου θ' αλλάξει δραστηρικά, γιατί δεν είναι κατά την άποψή μου τα πυρηνικά όπλα που αποτρέπουν πολέμους αλλά ισχυρά περιεκτικά διεθνή συστήματα ασφαλείας και άμυνας που μπορούν να συγκεντρώσουν αυτές τις χώρες που μοιράζονται κοινές αρχές και αξίες και αυτές που θέλουν ειρήνη.

Στη ζώνη της ρήξης Πρόεδρος και Αβέρωφ

Δηλώσεις και παρασκηνιακές κινήσεις που οδήγησαν μέχρι τη δημόσια παραδοχή του προέδρου του ΔΗΣΥ ότι υπάρχουν σκιές

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

«Δημιουργήθηκαν σκιές. Και οι σκιές δεν δημιουργήθηκαν από οποιαδήποτε συζήτηση σε μια κλειστή συνεδρία κάποιου συλλογικού οργάνου. Οι σκιές δημιουργήθηκαν από δημόσιες δηλώσεις. Αυτός που έχει την ευθύνη να τις ξεκαθαρίσει δεν είναι άλλος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας» ανέφερε μεταξύ άλλων ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου, όταν ρωτήθηκε από τον Γιάννη Καρεκλά στην εκπομπή «Χωρίς Περιστροφές» αν θεωρεί πως το Προεδρικό και ο Πρόεδρος υποσκάπτει την υποψηφιότητά του. Μία απάντηση που μπορεί να προκαλέσει ποικίλες αντιδράσεις και τον εκνευρισμό όπως αφήνεται να εννοηθεί του Προέδρου της Δημοκρατίας, που μέχρι την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές δεν έχει πει –επίσημα– οτιδήποτε, αφήνοντας τον καθένα να καταλήξει στα δικά του συμπεράσματα και ίσως για να στείλει και το μήνυμα ότι δεν δέχεται διαταγές από κανέναν, ωστόσο δεν έπεσε ως κεραυνός εν αιθρία στα στελέχη του ΔΗΣΥ, μιας και η απάντηση του κ. Νεοφύτου ήταν προμελετημένη.

Οι τρεις συνεργάτες...

Οι στενοί του συνεργάτες όπως και ο ίδιος ο υποψήφιος γνώριζαν καλά πως η συγκεκριμένη ερώτηση δεν θα μπορούσε να αποφευχθεί, αφού βρισκόταν στην επικαιρότητα το όλο θέμα μετά και την αναφορά Νίκου Αναστασιάδη στο Μέγαθρο Αγωνιστών ΕΟΚΑ στην Παλώδια «Θέλω να σας βεβαιώσω ότι ανεξάρτητα του ποιος θα είναι ο Πρόεδρος, δεδομένου ότι όπως διαφαίνεται θα είναι ένας εκ των τριών συνεργατών μου, θα έχω την επιρροή έτσι ώστε αυτή η αγάπη να μεταλαμπαδευτεί και να συνεχίσει κατά τον ίδιο τρόπο η κρατική συμπαράσταση» γι' αυτό και θέλησαν να προετοιμαστούν καταλλήλως.

Στη συνάντησή τους που προηγήθηκε της τηλεοπτικής παρουσίας το θέμα συζητήθηκε διεξοδικά και οι γραμμές που αποφασίστηκαν ήταν πάνω στο πλαίσιο το οποίο και κινήθηκε ο Αβέρωφ Νεοφύτου κατά την τοποθέτησή του στην εκπομπή του Sigma. Προηγήθηκε συνεδρία του εκτελεστικού γραφείου του κόμματος όπου και εκεί συζητήθηκε το θέμα σε σχέση με τη στάση του Προέδρου της Δημοκρατίας και μάλιστα δεν ήταν η πρώτη φορά, με τους πιο εγκρατείς να ζητούν να μην υπάρξει οποιαδήποτε τοποθέτηση εν βρασμό, μία άποψη

Φανερά στενοχωρημένος από τη στάση του Προέδρου λένε πως είναι ο Αβέρωφ Νεοφύτου, στενοί του συνεργάτες, καθώς ανέμενε πως ο Νίκος Αναστασιάδης θα συγκρατούσε με κάποιον τρόπο τον στενό του περίγυρο να μη βγαίνει ανοικτά υπέρ της υποψηφιότητας Χριστοδουλίδη.

Σε συνεδρία του εκτελεστικού γραφείου του κόμματος συζητήθηκε το πώς θα έπρεπε να αντιδράσει ο Αβέρωφ απέναντι στις δηλώσεις Αναστασιάδη, με τους πιο εγκρατείς να ζητούν να μην υπάρξει οποιαδήποτε τοποθέτηση.

που τελικώς δεν επικράτησε.

Πάντως, όπως σημειώνεται η δήλωση Αναστασιάδη στη Παλώδια δεν ήταν το μόνο περιστατικό που προκάλεσε δυσάρεσκα εντός της Πινδάρου σε σχέση με τη στάση που τηρεί ενόψει προεδρικών παραδεχόμενοι μάλιστα κινήσεις που αφήνουν εκτεθειμένο τον υποψήφιο του κυβερνώντος κόμματος.

Τα σκαμπανεβάσματα

Μπορεί τη συγκεκριμένη δήλωση ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να την απέδωσε τις επόμενες μέρες σε «αστεϊσμό», μία αναφορά που δεν φαίνεται να έπεισε μιας και όλοι γνωρίζουν ότι δεν πέφτει σε τέτοιες παγίδες εκτός και αν ο ίδιος το επιθυμεί. Άλλωστε οι σχέσεις των δύο

αντρών διαχρονικά έχουν περάσει σκαμπανεβάσματα αν και πάντα γνώριζαν πότε να υποχωρήσουν για το κοινό τους καλό. Ωστόσο, τη δεδομένη στιγμή φαίνεται να υπάρχει ρήξη προερχόμενη από την αναφορά Αβέρωφ Νεοφύτου στο Omega ότι ο ίδιος είχε πει για τσουνάμι στο Κυπριακό και μακάρι, όπως ανέφερε, όλοι να όλοι να τον άκουγαν και κυβέρνηση και αντιπολίτευση και πρώην Υπουργοί Εξωτερικών.

Μία δήλωση που φαίνεται να ενόχλησε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και αναφερόμενος στους τρεις συνεργάτες να ήθελε να δώσει το μήνυμα ότι δεν αποδέχεται κριτική στους χειρισμούς που επέλεξε στο Κυπριακό ούτε και να κατηγορούν υπουργό του ασχέτως αν τώρα είναι υποψήφιος και μάλιστα στηρίζει σε κάθε του δήλωση ένθερμα τη διακυβέρνηση Αναστασιάδη.

Οι παρεμβάσεις...

Παλαιότερα στελέχη όπως ο Παναγιώτης Δημητρίου θέλησαν να αναλάβουν και πρωτοβουλία για να φέρουν τους δύο άντρες κοντά, ώστε να επιλύσουν τις όποιες διαφορές μεταξύ τους μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, ωστόσο μέχρι αυτή την ώρα κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό. Ο ιδιοκτήτης της επιμερίδας «Αλήθεια» και ιστορικό στέλεχος του ΔΗΣΥ Φρίξος Κου-

λέρμος σε άρθρο του αναφέρει μεταξύ άλλων ότι «είναι καθήκον κυρίως του Προέδρου της Δημοκρατίας, αλλά και του προέδρου του κόμματος, ως οι θεματοφύλακες αυτού του ιερού αποκτήματος του κυπριακού λαού, να αναλάβουν την ιστορική τους ευθύνη. Να εξηγήσουν στον κυπριακό λαό και ιδιαιτέρως στον κόσμο του Δημοκρατικού Συναγερμού ότι η παράταξη του Γλαύκου Κληρίδη... κινδυνεύει με σχίσμα. Να εξηγήσουν ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης όχι μόνο δεν είναι συναγερμικός υποψήφιος, αλλά ο μεγαλύτερος, αυτή τη στιγμή, πολέμιος του Συναγερμού... Να σπεύσουν και με πράξεις να αποδείξουν ότι πράττουν αυτό που οφείλουν να πράξουν...».

Πάντως στενός συνεργάτης του προέδρου του ΔΗΣΥ ανέφερε ότι εδώ και καιρό ο Αβέρωφ Νεοφύτου ακούει διάφορα για παρασκηνιακές συνάξεις και δεν είναι τυχαίο το ότι έφτασε στο σημείο να τοποθετηθεί δημόσια. Μπορεί άλλωστε ο κ. Νεοφύτου στην εκπομπή «Χωρίς Περιστροφές» να ανέφερε ότι «είμαι άνθρωπος που δεν δείχνει συναισθήματα, αλλά άνθρωπος που καταγράφει γεγονότα. Καμία πικρία» εντούτοις, υπάρχουν μαρτυρίες από στελέχη που παρευρέθηκαν στην εν λόγω συνεδρία του εκτελεστικού γραφείου που σημειώνουν ότι ο

πρόεδρος του κόμματος ήταν ιδιαίτερα στεναχωρημένος και προβληματισμένος.

Πέρα από τον «αστεϊσμό», όπως χαρακτήρισε ο Πρόεδρος Αναστασιάδης την επίμαχη δήλωση της Παλώδιας, είναι κοινό μυστικό ότι το μεγάλο αγκάθι στη σχέση τους είναι τα όσα εξελίσσονται στη συμπεριφορά τους και σε όσα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν κάνει. Μπορεί να δήλωσε «στηρίζω τον υποψήφιο της παράταξής μας Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά δεν θα εμπλακώ στον προεκλογικό» ωστόσο στενοί φίλοι και συνεργάτες του εργάζονται πλέον υπέρ της υποψηφιότητας Νίκου Χριστοδουλίδη, χωρίς να προκύπτει οποιοδήποτε ζήτημα.

Οι φωνές πάντως που ζητούν ξεκαθάρισμα από πλευράς του Προέδρου της Δημοκρατίας φαίνεται να πληθαίνουν και παρά το γεγονός ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου όπως δηλώνει δεν είναι ιδιαίτερα συμπαθής εντός των ψηφοφόρων του ΔΗΣΥ, βάση και των δημοσκοπήσεων που βλέπουν το φως της δημοσιότητας, στο συγκεκριμένο ζήτημα κερδίζει συμμάχους. Δεν γίνεται, όπως εξηγούν στελέχη του κόμματος, να καλούνται να δώσουν εξηγήσεις για όλα τα πιθανά κακά και στραβά της παρούσας κυβέρνησης και ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να μην απλώνει χέρι βοήθειας.

Αναλαμβάνουν οι υπουργοί

Πέρα από την προβολή του έργου του εκάστοτε υπουργείου και δέσμευση για περαιτέρω πρόοδο, συχνά πυκνά οργάνωνουν συγκεντρώσεις φίλων και υποστηρικτών του ΔΗΣΥ για να συναντηθούν με τον Αβέρωφ Νεοφύτου όπως αυτή το βράδυ της Παρασκευής στο σπίτι της υπουργού Ενέργειας Νατάσας Πηλείδου. Παρόμοιες συγκεντρώσεις έχουν οργανώσει και άλλα μέλη του Υπουργικού όπως ο Νίκος Νουρής, ενώ θέση φαίνεται να λαμβάνει πλέον και ο υπουργός Οικονομικών με δήλωσή του στο ραδιόφωνο του Πολίτη: «Ως μέλος της κυβέρνησης, δηλώνω ότι τουλάχιστον τα μέλη του ΔΗΣΥ –και ο Πρόεδρος (Αναστασιάδης) είναι μέλος του κόμματος, είναι εκ των ανθρώπων που στάθηκαν δίπλα από τον Κληρίδη, στηρίζουν και οφείλουν να στηρίζουν τον υποψήφιο της παράταξης». Πάντως ο Αβέρωφ Νεοφύτου μετά τη δημόσια τοποθέτηση διαμνύεται ότι προχωρά μπροστά, μιας και έχει εκφράσει δημόσια την πικρία του και χωρίς βαρίδια επιλέγει τα επόμενα βήματα. Βέβαια μέχρι αυτή την ώρα δεν έχει ξεκαθαριστεί αν από αυτή τη δημόσια αντιπαράθεση θα μπορέσει να βγει νικητής και να καταφέρει να συσπειρώσει τον κόσμο του ΔΗΣΥ ή αν θα τη χρησιμοποιήσει σε περίπτωση εκλογικής του ήττας.

Χαρακτηριστική η δήλωση του βουλευτή του κόμματος Ονούφριου Κουλλά στον ΣΠΟΡ FM και την εκπομπή Διασπορά Ειδήσεων «πειδή τίθενται τέτοιες αμφισβητήσεις, πολύ καλά έπραξε ο κ. Νεοφύτου και έθεσε το θέμα για να ξεκαθαριστεί μια και καλή η θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας, όχι μόνο με λόγια αλλά και με πράξεις».

Σε μία δήλωση που επίσης ζητάει από τον Πρόεδρο να ξεκαθαρίσει τη θέση του προχώρησε και το μέλος του του Εκτελεστικού Γραφείου του Δημοκρατικού Συναγερμού Χρήστος Τριανταφυλλίδης, μιλώντας στο ραδιόφωνο του Πολίτη και την Κατερίνα Ηλιάδη. «Είμαι βέβαιος ότι ο ΠτΔ ιστορικό στέλεχος του ΔΗΣΥ, θα ξεκαθαρίσει το τοπίο στον ΔΗΣΥ» είπε. Την ίδια ώρα φαίνεται να υπήρξε για το θέμα ολιγόλεπτη συζήτηση και εντός υπουργικού συμβουλίου με τον Πρόεδρο να επαναλαμβάνει πως δεν απαγόρευσε σε κανένα υπουργό να λαμβάνει μέρος στην προεκλογική εκστρατεία. Βέβαια, θα πρέπει να αναλογιστεί κάποιος πως και εντός Υπουργικού υπάρχουν πρόσωπα, λιγότερα αριθμητικά, που στηρίζουν έστω και έμμεσα την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη αλλά και εκείνοι που θεωρούν αυτονόητη τη στήριξη του προέδρου του κόμματος τους Αβέρωφ Νεοφύτου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΡΙΠΗ**

Εύθραυστη η δημοφιλία Χριστοδουλίδη

Λέγεται και γράφεται πως ενδεχόμενη εκλογή του Νίκου Χριστοδουλίδη στην προεδρία θα σημαίνει αυτόματα πως ο τέως υπουργός Εξωτερικών θα έχει στο τοπάκι μια δεύτερη θητεία, δεδομένης της δημοφιλίας του και του νεαρού της ηλικίας του.

Είναι όμως έτσι τα πράγματα; Είναι «βιώσιμη» η δημοτικότητα Χριστοδουλίδη; Παρακολουθώντας τις δημοσκοπήσεις, θα δει κανείς πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης ξεκίνησε με ποσοστά μέχρι και 38,5% (δημοσκοπήση Καθημερινής, Μάρ-

τιος 2022) και χωρίς να έχει επίσημα την υποστήριξη οποιουδήποτε κόμματος. Εξ αρχής λοιπόν, οι ψηφοφόροι όλων αυτών των κομμάτων του λεγόμενου ενδιάμεσου χώρου, είχαν εν πολλοίς ταχθεί με τον πρώην ΥΠΕΞ.

Στη δημοσκοπήση του ΠΙΚ στις 20 Οκτωβρίου, και ενώ ο κ. Χριστοδουλίδης είχε εξασφαλίσει στο μεσοδιάστημα την υποστήριξη τόσο του ΔΗΚΟ όσο και της ΔΗΠΑ (των διαγραφέντων δηκοϊκών), τόσο της ΕΔΕΚ όσο και του διαγραφέντος από αυτήν Δημήτρη Παπαδάκη,

αλλά και από την Αλληλεγγύη και το Κόμμα Ενωμένων Κυνηγών, το φερόμενο ως φαβορί της κούρσας έπεσε στο 30,5%. Για να είμαστε δίκαιοι βέβαια, η δημοσκοπήση της «Κ» τον Μάρτιο αφορούσε σενάρια. Τότε μόνο ο Αβέρωφ Νεοφύτου και ο Αχιλλέας Δημητριάδης είχαν μπει επίσημα στην κούρσα.

Υπάρχει όμως μια διαπίστωση ότι ο κ. Χριστοδουλίδης «ξεφουσκώνει». Ωστόσο, η διαφορά του από τους κ. Νεοφύτου και Ανδρέα Μαυρογιάννη παραμένει μεγάλη και του επιτρέπει να αισιοδοξεί ότι

θα είναι ο ένας από τους δύο που θα περάσει στον β' γύρο. Και αυτή την περίπτωση, βάσει των δημοσκοπήσεων κερδίζει άνετα, όποιος από τους Νεοφύτου ή Μαυρογιάννη κι αν βρεθεί απέναντί του.

Ας δούμε λοιπόν το σενάριο μιας προεδρίας Χριστοδουλίδη, κατά την οποία θα κληθεί να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα ή/και να υπερεπείσει τις θέσεις ενός εξαιρετικά ετερόκλητου αμαλγάματος κομμάτων. Θα βρεθεί σε μια συνθήκη όπου ο Νικόλας Παπαδόπουλος και ο Άγγελος Βότσης θα συνυπάρχουν

με τον Μάριο Καρογιάν, ο Μαρίνος Σιζόπουλος με τον κ. Παπαδάκη και ενδεχομένως το Κίνημα Οικολόγων (αν επιβιαστούν και αυτοί στο τρένο στον β' γύρο) να συνυπάρξει με τους Κυνηγούς.

Η πιθανότητα η δημοφιλία του τέως ΥΠΕΞ να φθαρεί ακόμα περισσότερο σε περίπτωση εκλογής του είναι λοιπόν βάσιμη, αφού στην πορεία της θητείας του, εάν τελικά κερδιστεί τις εκλογές, θα πρέπει αναπόφευκτα να δυσανεστήσει κομμάτια της υποστήριξής του. Και όλοι/ες γνωρίζουμε προς τα πού κα-

τευθύνονται συνήθως οι (ήδη) εξαρτημένοι ψηφοφόροι.

Φίλος, που ουδέποτε νποστεί, βάφτισε τον Νίκο Χριστοδουλίδη «μαθητευόμενο μάγο». Δεν ξέρω αν ο πρώην ΥΠΕΞ έχει μαγικές ικανότητες και αν αυτές θα είναι αρκετές για να διατηρηθεί αυτό το ετερόκλητο μείγμα στην εξουσία. Οι εταιρείες στοιχημάτων πάντως μάλλον θα έχουν στα κουπόνια τους το ποιος θα φύγει πρώτος από την κυβέρνηση πολύ πριν ασχοληθούν με το αν ο κ. Χριστοδουλίδης θα υπηρετήσει και δεύτερη θητεία.

Πρόγραμμα Εγγύησης Ελαστικών

από το δίκτυο επιλεγμένων συνεργατών της Εταιρείας Καποδιστριας

 warrantytyres@chrkapodistrias.com www.safetytogether.cy

Η PEGA θέλει και την έκθεση για το βαν

Στην ατζέντα της εξεταστικής επιτροπής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου μπαίνει μαζί με άλλες χώρες της Ε.Ε. και η Κύπρος

Τον ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες, **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Με ερωτήματα μεταξύ άλλων και για την περιβόητη περίπτωση του μαύρου βαν παρακολουθήσεων φτάνει στην Κύπρο την Τρίτη 1η Νοεμβρίου η εξεταστική επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη χρήση του Pegasus και ανάλογων λογισμικών (γνωστή ως PEGA), στο πλαίσιο της εξέτασης των καταγγελιών για παρακολουθήσεις δημοσιογράφων και πολιτικών στην Ελλάδα. Μάλιστα, η αντιπροσωπεία της PEGA αναμένεται να ζητήσει από τον γενικό εισαγγελέα να δει και το πόρισμα του ανακριτή Ηλία Στεφάνου για την υπόθεση του κατασκοπευτικού βαν όπως πληροφορείται η «Κ».

Καθώς η PEGA δεν έχει αυτή τη στιγμή στην ατζέντα της συγκεκριμένες περιπτώσεις παρακολούθησης με αυτά τα λογισμικά στην Κύπρο, τα ερωτήματα που έχουν

Από κυβερνητικής πλευράς υπάρχει παραδοχή πως έχουν εντοπιστεί έξι εταιρίες στην Κύπρο, οι οποίες δημιουργήθηκαν ή αγοράστηκαν από άτομα που βρίσκονται στο διοικητικό συμβούλιο της NSO Group.

σταλεί προκαταρκτικά γραπτώς στις κυπριακές αρχές αφορούν το καθεστώς και τους ελέγχους κάτω από τους οποίους η NSO Group δραστηριοποιείτο στη χώρα. Κεντρικό ερώτημα για την επιτροπή είναι κατά πόσο πράγματι έγινε εξαγωγή προϊόντων της NSO Group μέσω της Κύπρου, όπως αναφέρει η ίδια η εταιρεία στην ετήσια έκθεση διαφάνειας για το 2021, κάτι που συνεχίζει να αρνείται η κυβέρνηση.

Ωστόσο, όπως ανέφεραν στην «Κ» η εισηγήτρια της έκθεσης της PEGA Σόφι Ιντ' Βελντ και ο Κύπριος ευρωβουλευτής και εκ των αντιπροέδρων Γιώργος Γεωργίου, η επιτροπή έχει υπόψη της και τις φημολογίες για παρακολουθήσεις και στην Κύπρο. Το πρώτο προσχέδιο της έκθεσης της κας Ιντ' Βελντ αναμένεται να δημοσιοποιηθεί στις 8 Νοεμβρίου.

Θα δουν και υπουργούς

Ο ρόλος της Κύπρου ως χώρος δραστηριοποίησης τέτοιων εταιριών και τεχνολογιών είναι ένα σημαντικό κομμάτι του παζλ που διερευνά η εξεταστική επιτροπή, το οποίο όπως ανέφερε μιλώντας στην «Κ» η Ολαναδή ευρωβουλευτής των Φιλε-

λευθέρων Σόφι Ιντ' Βελντ μπορεί να μην έχει ολοκληρωθεί, όμως δείχνει προς την κατεύθυνση μιας «άσχημης εικόνας» για το πρόβλημα που αγγίζει όλα τα κράτη μέλη. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουν την PEGA οι άμεσες και έμμεσες σχέσεις του κ. Ντίλιαν με την Intellexa, την εταιρία που σχετίζεται με τις παρακολουθήσεις στην Ελλάδα, καθώς και με τη Cytrox, την εταιρεία από τη Βόρεια Μακεδονία, η οποία ανέπτυξε το νέο λογισμικό Predator και σχετίζεται με την Intellexa.

Μεταξύ άλλων τα μέλη της PEGA αναμένεται στις 1 και 2 Νοεμβρίου, οπότε και θα αναχωρήσουν για την Αθήνα, να συναντήσουν την υπουργό Εμπορίου Νατάσα Πηλείδου και τον υφυπουργό Ψηφιακής Πολιτικής Κυριάκο Κόκκινιο, τον γενικό εισαγγελέα Γιώργο Σαββίδη, καθώς και τον δημοσιογράφο του «Φιλελευθέρου» Φάνη Μακρίδη που έχει ασχοληθεί εκτεταμένα με το ζήτημα των παρακολουθήσεων. Επίσης, αναμένεται συνάντηση με την κοινοβουλευτική Επιτροπή Νομικών της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η PEGA έχει επιδώξει και συναντήσεις με την υπουργό Δικαιοσύνης Στέφη Δράκου, τον ίδιο τον κ. Ντίλιαν και εκπροσώπους του ΓΕΡΗΕΤ και της Cyta. Μέχρι το βράδυ της Πέμπτης το ακριβές πρόγραμμα δεν είχε οριστικοποιηθεί.

Πολύπλοκος Κύπρος-Ελλάδα

Μιλώντας στην «Κ» για τις προτεραιότητες των ευρωβουλευτών στην επίσκεψη στην Ελλάδα και την Κύπρο, η κα Ιντ' Βελντ ανέφερε πως οι διασυνδέσεις είναι πολλές και διαδαιλώδεις, και πρόσθεσε πως η PEGA θα αναζητήσει απαντήσεις στο ερώτημα αν η ελληνική κυβέρνηση είχε πρόσβαση στο Predator και πώς την απέκτησε. Ήπνεθύμισε πως είναι γνωστό πως το λογισμικό χρησιμοποιήθηκε στη χώρα, αλλά όχι από ποιον. Στην Κύπρο, σημείωσε, τα ερωτήματα αφορούν τις φημολογίες για παρακολουθήσεις γενικότερα, καθώς και το πώς και αν έγιναν εξαγωγές από τη χώρα αλλά και τις διασυνδέσεις του Ταλ Ντιλιάν.

Το πρόβλημα, επανέλαβε η ευρωβουλευτής, είναι πως το ζήτημα αφορά πολλές χώρες, φέρνοντας ως παράδειγμα και την Ουγγαρία και την Ισπανία, όπου η PEGA θα ταξίδεψαι την άνοιξη, αλλά και το πώς κάποιες χώρες, ακόμα και χωρίς παρακολουθήσεις, φέρονται να συνδέονται μέσω εξαγωγών αλλά και μέσω τραπεζικών υπηρεσιών.

«Επειδή δεν λαμβάνουμε πληροφορίες από τις αρχές, πρέπει να μαζέψουμε τα κομμάτια» ανέφερε, προσθέτοντας ότι «μπορεί να λείπουν 100 από τα χίλια κομμάτια, όμως έχουμε πλέον μια καθαρή ει-

Κεντρικό ερώτημα για την επιτροπή είναι κατά πόσο πράγματι έγινε εξαγωγή προϊόντων της NSO Group μέσω της Κύπρου.

Η εισηγήτρια της έκθεσης της PEGA Σόφι Ιντ' Βελντ ανέφερε στην «Κ» πως για την Κύπρο, τα ερωτήματα αφορούν τις φημολογίες για παρακολουθήσεις γενικότερα, καθώς και το πώς και αν έγιναν εξαγωγές από τη χώρα αλλά και τις διασυνδέσεις του Ταλ Ντιλιάν.

κόνα, και είναι μια άσχημη εικόνα».

Η δουλειά της PEGA, συνέχισε, περιπλέκεται και από πολιτικούς παράγοντες σε κομματικό και εθνικό επίπεδο, καθώς υπάρχουν διαφωνίες για τις προτεραιότητες της εξεταστικής επιτροπής λόγω των σχέσεων των πολιτικών ομάδων με εθνικές κυβερνήσεις.

Δεν εγγράψαμε NSO, αλλά...

Η κυπριακή κυβέρνηση έχει ήδη δώσει προκαταρκτικές απαντήσεις στα γραπτά ερωτήματα της PEGA, επαναλαμβάνοντας όπως πληροφορείται η «Κ» πως η NSO Group δεν είναι εγγεγραμμένη στην Κύπρο. Ωστόσο, σύμφωνα με τις ίδιες ασφαλείς πληροφορίες, από κυβερνητικής πλευράς υπάρχει παραδοχή πως

έχουν εντοπιστεί έξι εταιρίες στην Κύπρο, οι οποίες δημιουργήθηκαν ή αγοράστηκαν από άτομα που βρίσκονται στο διοικητικό συμβούλιο της NSO Group. Αυτές οι εταιρίες, απάντησε η κυβέρνηση στην PEGA, δεν αναπτύσσουν λογισμικά και οι μόνες εξαγωγές με τις οποίες σχετίζονται αφορούν εξοπλισμό πληροφορικής, ενώ κάποιες από αυτές παρέχουν μόνο υπηρεσίες έρευνας και ανάπτυξης άλλων προϊόντων.

Στην απάντησή τους οι κυπριακές αρχές καταγράφουν ακόμα τους ελέγχους που προβλέπονται πριν από τη χορήγηση άδειας εξαγωγής προϊόντων διπλής χρήσης, καθώς και τους μηχανισμούς που προβλέπονται για θέματα παρακολούθησης.

Καθημερινά νέες εξελίξεις

Εν τω μεταξύ το πρώτο προσχέδιο της έκθεσης της εξεταστικής επιτροπής, το οποίο ετοιμάζει η κα Ιντ' Βελντ, αναμένεται να είναι έτοιμο στις 8 Νοεμβρίου, οπότε και θα δημοσιοποιηθεί. Όπως είπε στην «Κ» η ευρωβουλευτής, η επεξεργασία του κειμένου θα συνεχίζεται μέχρι την τελευταία στιγμή, καθώς καθημερινά υπάρχουν νέες εξελίξεις και αποκαλύψεις σε κράτη μέλη (όπως πρόσφατα στην Πολωνία) που προσθέτουν νέα στοιχεία. Η έκθεση θα αποτελέσει το πρώτο υλικό συζήτησης ενόψει του Μαρτίου, όταν και λήγει η αρχική εντολή της επιτροπής, και αναμένεται να ανανεωθεί. Η ευρωβουλευτής δήλωσε πως οι εθνικές αρχές έχουν αρνηθεί να δώσουν επαρκείς πληροφορίες και πως γι' αυτό σε μεγάλο βαθμό η ανάλυση γίνεται με βάση όσα είναι δημοσίως γνωστά, όμως η μεγάλη εικόνα δείχνει ένα πανευρωπαϊκό σκάνδαλο. Μάλιστα, συνεχίσε, ακόμα και τεχνικές πληροφορίες, όπως αυτές που παρουσιάστηκαν σε ακρόαση της PEGA στην Πέμπτη σε σχέση με τα ευά-λωνα σημεία των λογισμικών και πώς αυτά αξιοποιούνται για παρακολουθήσεις, δίνουν συνεχώς νέες καταθέσεις στην έρευνα.

Για παράδειγμα, συνέχισε, ακόμα και ορισμένες πρόνοιες των νομοθεσιών για τα πνευματικά

δικαιώματα μπορούν να εμποδίσουν την καταγγελία ευάλωντων σημείων στα λογισμικά που χρησιμοποιούν οι ψηφιακές συσκευές, εμποδίζοντας έτσι την επιδιόρθωσή τους. Μιλώντας στην «Κ», ο ευρωβουλευτής του ΑΚΕΛ Γιώργος Γεωργίου, εκ των αντιπροέδρων της επιτροπής εκ μέρους της ομάδας της Αριστεράς, επεσήμανε πως η PEGA αναμένεται να θέσει και ερωτήματα για την περίπτωση να έχει υπάρξει κακοδικία στη διερεύνηση της υπόθεσης του κατασκοπευτικού βαν. Παράλληλα, σημειώνει, θα εξεταστούν και οι μαρτυρίες που δίνουν τις δραστηριότητες της Intellexa στην Ελλάδα να έχουν τις βάσεις τους στη μετακίνηση της εταιρείας από την Κύπρο μετά το σκάνδαλο που προέκυψε. Ανάλογες αναφορές είχαν κάνει στο πλαίσιο των ακροάσεων με την PEGA και ο δημοσιογράφος Θανάσης Κουκάκης που έπεσε θύμα παρακολούθησης και η Ελίζα Τριανταφύλλου, η οποία διερεύνησε το θέμα για την ιστοσελίδα Inside Story. Ο κ. Γεωργίου παρέπεμψε επίσης στον ευρύτερο ζήτημα καταγγελιών για πολιτικές παρακολουθήσεις στην Κύπρο, κάνοντας αναφορά μεταξύ άλλων στα όσα έγραψε ο Μακάριος Δρουσιώτης για παρακολουθήσεις στη συνάντηση στο Κραν Μοντανά.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ**

Το κυπριακό πρόβλημα ως ευρωτουρκικό πρόβλημα

Η κλιμάκωση της τουρκικής επιθετικότητας επηρεάζει αρνητικά την ασφάλεια και τη σταθερότητα της Ευρώπης, και η Ευρωπαϊκή Ένωση χρειάζεται να αντιμετωπίσει συλλογικά αυτή την κατάσταση. Ο ανεξάρτητος υποψήφιος για την Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης υποστηρίζει τη διαμόρφωση ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής πολιτικής απέναντι στην τουρκική επιθετικότητα και επικεντρώνεται στην ουσιαστικότερη εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην προσπάθεια επίλυσης του κυπριακού προβλήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, προτείνει τη διασύνδεση και προσόδου των ευρωτουρκικών σχέσεων με τη στάση της Τουρκίας έναντι της Κύπρου ως κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για επανέναξη των διαπραγματεύσεων για επίλυση του κυπριακού προβλήματος στη βάση της συμφωνημένων μορφής λύσης, με την ενεργό συμμετοχή μιας πολιτικής προσωπικότητας διορισμένης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η τουρκική επιθετικότητα απέναντι στην Ευρώπη αγγίζει την Κύπρο και την Ελλάδα, ενώ παράλληλα επηρεάζει την ενεργειακή ασφάλεια των χωρών της Ευρώπης με την παρεμπόδιση της αξιοποίησης των ενεργειακών πόρων της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η παρεκυστική στάση της Τουρκίας έναντι της Κύπρου, παράλληλα με τη συνέχιση της τουρκικής κατοχής, εκφράζεται μέσα από την προσπάθεια αναβάθμισης του ψευδοκράτους, την πρόωθηση λύσης δύο κρατών, την παρενόχληση του ενεργειακού προγράμματος της Κυπριακής Δημοκρατίας και το άνοιγμα της περι-κλειστής περιοχής της Αμμοχώστου. Επιπρόσθετα, ο αναθεωρητισμός και η επιθετικότητα της Τουρκίας έναντι της Ελλάδας κλιμακώνονται με την αμφισβήτηση διεθνών συμφωνιών, με την αύξηση των παραβιάσεων του ελληνικού εναέριου χώρου και με την εκτόξευση πολεμικών απειλών. Παράλληλα, η κλιμάκωση της έντασης από πλευράς της Τουρκίας εμποδίζει την αξιοποίηση των ενεργειακών κοιτασμάτων της περιοχής και αποστερεί τις χώρες της Ευρώπης από τη σταθερή

προμήθεια φυσικού αερίου χαμηλότερου κόστους, σε βάρος του κόστους ζωής των Ευρωπαίων πολιτών. Η τουρκική επιθετικότητα αποτελεί απειλή για την Ευρώπη υπό το ίδιο πρίσμα με το οποίο η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία ενεργοποίησε τα αμυντικά αντανακλαστικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οδήγησε σε αυστηρές κυρώσεις σε βάρος της Ρωσίας, παρά το κόστος που αυτές συνεπάγονται. Και η πολιτική του κατευνασμού της Τουρκίας δεν μπορεί να αποτελεί την επιλογή που συμβάλλει στην ασφάλεια και στη σταθερότητα της Ευρώπης, που είναι το μεγάλο ζητούμενο σήμερα.

Θέματα όπως η αναβάθμιση της τελεωνειακής ένωσης, η φιλελευθροποίηση των θεωρήσεων εισόδου, η αεροπορική συμφωνία, τα «παγωμένα» κεφάλαια της ενταξιακής πορείας της Τουρκίας και άλλα, μπορούν να διασυνδεθούν με την αποκλιμάκωση της τουρκικής στάσης, ώστε να δοθούν κίνητρα προς την τουρκική πλευρά για να εξορθολογήσει τις θέσεις της και για να διαφοροποιήσει την

αδιάλλακτη στάση της, σε συνάρτηση με τις ευρωπαϊκές αρχές και αξίες. Για την πρακτική υλοποίηση της διασύνδεσης των ευρωτουρκικών σχέσεων με την τουρκική επιθετικότητα, και ειδικότερα με την επίλυση του Κυπριακού, ο Νίκος Χριστοδουλίδης προτείνει την ενεργοποίηση μιας μεγάλης διπλωματικής προσπάθειας για τη λήψη σχετικής πολιτικής απόφασης από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Δηλαδή, η Ευρωπαϊκή Ένωση, διαπιστώνοντας την όξυνση της τουρκικής επιθετικότητας, μπορεί να αποφασίσει τη διασύνδεση των ευρωτουρκικών σχέσεων την εκτόνωση της τουρκικής επιθετικότητας, όπως αυτή εκφράζεται ιδιαίτερα απέναντι στην Κύπρο και στην Ελλάδα, με σημαντικές επιπτώσεις στον τομέα της ενέργειας. Αυτή η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου χρειάζεται να συνοδεύεται από τον διορισμό μιας ισχυρής πολιτικής προσωπικότητας για την έμπρακτη προώθηση αυτής της ευρωπαϊκής πολιτικής. Στόχος αυτής της προσπάθειας θα είναι η προώθηση μιας αμοιβαία επωφελούς κατάστασης

πραγμάτων, η οποία θα είναι ωφέλιμη για την ασφάλεια της Ευρώπης, θα δημιουργεί ορθολογικά κίνητρα για την Τουρκία σε θέματα που για την ίδια είναι σημαντικά, με ουσιαστικό όφελος για την Κυπριακή Δημοκρατία και τους Κύπριους πολίτες της ελληνοκυπριακής και της τουρκοκυπριακής κοινότητας. Σημειώνεται ότι η ουσιαστική ενεργοποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για επανέναξη των συνομιλιών και επίλυση του κυπριακού προβλήματος, προνοεί την διατήρηση του κυπριακού στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών που καθορίζει την βάση των διαπραγματεύσεων και διασφαλίζει την διεθνή του διάσταση ως προβλήματος εισβολής και κατοχής.

Η ασφάλεια και η σταθερότητα της Ευρώπης αποτελούν την προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και προς αυτή την κατεύθυνση πρέπει να τίθενται οι πολιτικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Η Τουρκία οφείλει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η επιθυμία της γι' αναβάθμιση των ευρωτουρκικών σχέσεων, και η Ευ-

ρωπαϊκή Ένωση, πλήρες μέλος της οποίας είναι η Κυπριακή Δημοκρατία, μπορεί να συνδράμει στην προώθηση αμοιβαία επωφελών ρυθμίσεων που θα συμβάλουν στην ειρηνική συνύπαρξη των κρατών και των λαών της περιοχής. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης καταθέτει πολιτικές προτάσεις, αντιλαμβανόμενος την πολυπλοκότητα των διεθνών σχέσεων και την αναγκαιότητα της διαφοροποίησης των δεδομένων ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ουσιαστική κινητικότητα στο Κυπριακό, και λαμβάνοντας υπόψη το διεθνές πλαίσιο στο οποίο καλούμαστε σήμερα να κινηθούμε για να αντιμετωπίσουμε την τουρκική αδιαλλαξία. Έτσι, εφόσον ο Νίκος Χριστοδουλίδης λάβει τη λαϊκή εντολή από τους Κύπριους πολίτες στις επικείμενες προεδρικές εκλογές, ως Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας θα εκκινήσει μια μεγάλη διπλωματική προσπάθεια για τη συμπερίληψη του κυπριακού προβλήματος στο καλό τι των ευρωτουρκικών σχέσεων, σε συνεννόηση με τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών.

Καμπανάκι από εμφάνιση βαριών λοιμώξεων

Οι ανησυχίες των επιστημόνων από την αύξηση των σοβαρών νοσηλειών κυρίως σε άτομα που δεν έκαναν την 3η δόση εμβολίου

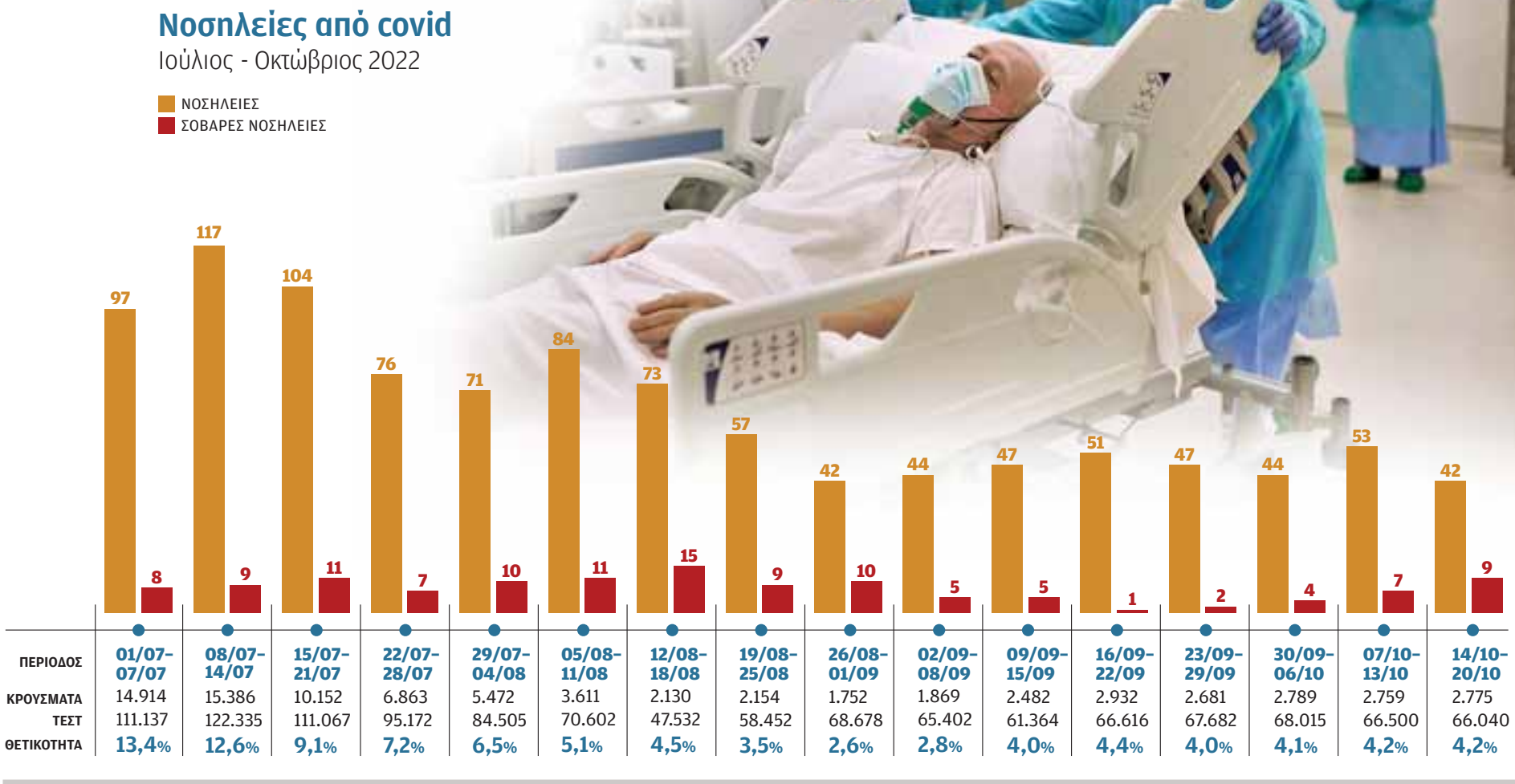
Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η υποχώρηση της δημόσιας ενασχόλησης με την πανδημία σε βαθμό που να δίνεται η εντύπωση πως αποτελεί παρελθόν σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί πως αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. Ο COVID-19 μετά από σχεδόν τρία χρόνια δείχνει να έχει γίνει κομμάτι της παγκόσμιας καθημερινότητας. Εξέλιξη στην οποία έχουν συμβάλει πρώτον η εμπειρία που έχει αποκομίσει η επιστημονική κοινότητα και δεύτερον τα επιστημονικά επιτεύγματα στο κομμάτι της θεραπείας. Στο παζλ της πανδημίας, σήμερα, κάποιος μπορεί να ισχυριστεί πως το μόνο που απομένει είναι να κηρύξει ο ΠΟΥ λήξει υγειονομικού συναγερμού. Κάτι που δεν αναμένεται να γίνει στο προσεχές διάστημα, τη στιγμή μάλιστα που παρατηρείται αύξηση

Μετά από έξι μήνες εμφανίσθηκαν και πάλι περιστατικά με βαριές λοιμώξεις στο αναπνευστικό. Τα νού-μερα για την ώρα είναι διαχειρίσιμα, όπως εξηγούν ειδικοί στην «Κ».

των κρουσμάτων τους τελευταίους δυο μήνες και αναμένεται νέο κύμα με τις υποπαλλαγές της Όμικρον. Ενδεικτικές των ανησυχιών που εκφράζονται είναι οι αυστηρές συστάσεις του Γραφείου Βιολογικών Απειλών Υγείας και Στρατηγικής Εμβολίων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA) για θωράκιση του πληθυσμού με την 4η δόση των εμβολίων. Υπενθυμίζοντας πως η παγκόσμια κατάσταση έκτακτης ανάγκης συνεχίζεται ο EMA θεωρεί πως επικείται νέο κύμα της πανδημίας με τις παραλλαγές της Όμικρον BQ1 και BQ1.1, να γίνονται το κυρίαρχο στέλεχος μέχρι τα μέσα Νοεμβρίου και τις αρχές Δεκεμβρίου. Με άγνωστο για την ώρα τον βαθμό μεταδοτικότητας αλλά και της σοβαρής νόσησης, οι επιστήμονες έχουν εντοπίσει στοιχεία που δείχνουν αυξημένη ικανότητα των νέων στελεχών να ξεφεύγουν από την ανοσία του εμβολιασμού και της φυσικής μόλυνσης, συμπεριλαμβανομένης της Όμικρον, και αντίστασης στα διαθέσιμα μονοκλωνικά αντισώματα.

Με βάση τα επίσημα στοιχεία που δημοσιοποιεί σε εβδομαδιαία βάση το υπουργείο Υγείας, η εικόνα

της Κύπρου τους τελευταίους δύο μήνες παρουσιάζει μια σταθερότητα. Τα νέα στελέχη BQ.1 και BQ.1.1 έχουν εντοπιστεί σε νέα κρούσματα, ωστόσο, η συντριπτική πλειοψηφία των νέων μολύνσεων (95%) είναι Όμικρον 5. Το ανησυχητικό για τους επιδημιολόγους στην Κύπρο εντοπίζεται κυρίως στο κομμάτι των σοβαρών νοσηλειών. Δείκτης που κινείται σε χαμηλά επίπεδα, για την ώρα, ωστόσο όπως επισημαίνεται δείχνει μια τάση που δεν μπορεί να μην τύχει της δέουσας προσοχής. Όπως επισήμανε, χαρακτηριστικά, πηγή από τη Μονάδα Επιδημιολογικής Επιτήρησης στην «Κ», τις τελευταίες δύο εβδομάδες έκαναν την επανεμφάνισή τους βαριά περιστατικά λοιμώξεων, τα οποία είχαν εξαφανιστεί τους τελευταίους έξι μήνες. Με βάση επίσημα στοιχεία η πλειοψηφία των νέων περιστατικών δεν έχουν ιστορικό προηγούμενης νόσησης. Το ποσοστό των επαναλοιμώξεων κυμαίνεται κοντά στο 30%.

Η 4η δόση

Αν κάποιος παρατηρήσει τα επίσημα στοιχεία για την πορεία της πανδημίας θα διαπιστώσει πως τις

Οι εκτιμήσεις για νέες παραλλαγές

Με στοιχεία από τον EMA τα νέα μεταλλαγμένα στελέχη του κορωνοϊού έχουν ήδη κάνει την εμφάνισή τους σε 29 χώρες ωστόσο οι παραλλαγές της Όμικρον BA4/BA5 εξακολουθούν να κυριαρχούν στην Ευρώπη, με τις εκτιμήσεις για τις νέες παραλλαγές να μην είναι αισιόδοξες. Σύμφωνα το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης Λοιμώξεων- ECDC- οι νέες υποπαραλλαγές θα έχουν μολύνει το 80% του πληθυσμού μέχρι τον ερχόμενο Φεβρουάριο. Όπως ανακοινώθηκε από το Γραφείο Βιολογικών Απειλών Υγείας και Στρατηγικής Εμβολίων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Φαρμάκων (EMA) τις ερχόμενες εβδομάδες αναμένεται νέο κύμα με υποπαραλλαγές της Όμικρον. Όπως σημειώνεται από τον EMA, οι μολύνσεις και οι νοσηλείες αυξάνονται σε ανθρώπους από 65 ετών και πάνω, με τα εμβόλια και τις ενισχυτικές δόσεις να θεωρούνται απαραίτητα όπλα προστασίας. Σημειώνεται ότι σύμφωνα με τα περιορισμένα διαθέσιμα στοιχεία, η BQ.1 έχει τη δυνατότητα να διαφεύγει σε σημαντικό βαθμό της ανοσολογικής απόκρισης, αλλά από την άλλη, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι σχετίζεται με μεγαλύτερο κίνδυνο σοβαρής νόσησης συγκριτικά με τις υποπαραλλαγές BA.4 και BA.5 της Όμικρον.

τελευταίες δύο εβδομάδες καταγράφεται μια αύξηση τόσο στα νέα κρούσματα όσο και στα περιστατικά που κρύβουν νοσηλείες. Μια πρώτη εξήγηση που δίδεται από τους επιστήμονες είναι πως βασική αιτία της αυξητικής τάσης είναι η μείωση του ποσοστού προστασίας του οργάνισμού από τη μόλυνση του ιού. Βασικός παράγοντας θεωρείται το

χαμηλό ποσοστό εμβολιασμών του πληθυσμού με την τέταρτη και σε κάποιες περιπτώσεις με την πέμπτη δόση των εμβολίων. Συγκεκριμένα έχει παρατηρηθεί πως σε ένα μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού έχει παρέλθει ένας και πλέον χρόνος από τότε που έλαβαν την 3η δόση του εμβολίου χωρίς να ανανεώσουν την θωράκιση του οργανισμού.

«Όσο απομακρυνόμαστε από την 3η δόση τόσο πιο ευάλωτος γίνεται ο οργανισμός».

Οι βαριές νοσηλίες

Παρά την ανησυχία που εκφράζεται για την επανεμφάνιση των βαριών νοσηλειών, οι επιστήμονες διευκρινίζουν πως οι αριθμοί όσων χρήζουν υποστήριξης είναι διαχειρίσιμος. Σε πραγματικά δεδομένα αυτό μεταφράζεται σε μια σχετική σταθερότητα των νέων κρουσμάτων με μικρή αύξηση στις νοσηλίες. Ωστόσο, οι επιστήμονες φαίνεται να παρακολουθούν με ιδιαίτερη προσοχή τις νέες παραλλαγές του ιού. Εδώ, όπως επισημαίνεται, υπάρχουν θετικά και αρνητικά. Λαμβάνοντας υπόψη πως το 95% των νέων κρουσμάτων αφορά το στέλεχος Όμικρον 5 τυχόν αύξηση των ποσοστών εμβολιασμού αφενός θα μειώσει τα νέα περιστατικά και αφετέρου θα δώσει χώρο στις νέες παραλλαγές του ιού BQ.1 και BQ.1.1, οι οποίες για την ώρα εντοπίζονται σε ένα ή δυο νέα περιστατικά την εβδομάδα. Τα βαριά περιστατικά αφορούν λοιμώξεις COVID-19 του αναπνευστικού και πνευμονίες. Ως επικίνδυνες ηλικίες

θεωρούνται οι άνω των 65 ετών και με υποκείμενα νοσήματα.

Τα μέτρα

Αν υπέραρκε κάτι θετικό στο σημερινό περιβάλλον της πανδημίας είναι πως το κομμάτι της διαχείρισης έχει αλλάξει επίπεδο. Η λογική των σκληρών μέτρων φαντάζει μακρινή και όπως επισημαίνεται από τους ειδικούς χωρίς επιστροφή. «Η αντιμετώπιση του COVID-19 έχει αλλάξει. Το όπλο των μέτρων έχει ξεπεραστεί. Έχουμε εμπειρία και αποτελεσματικές θεραπείες» έλεγε χαρακτηριστικά στην «Κ» πηγή από τη Μονάδα Επιδημιολογικής Επιτήρησης. Το ζητούμενο για τις αρμόδιες αρχές για αντιμετώπιση μιας ενδεχόμενης νέας εξάρσης του ιού είναι: Πρώτον ένας καλός μηχανισμός παρακολούθησης της πανδημίας και δεύτερον η παρακολούθηση και ο έλεγχος των νέων παραλλαγών του ιού. Υπό τις περιστάσεις η προσωπική ευθύνη των πολιτών παραμένει ψηλά στις συστάσεις των επιστημόνων, οι οποίοι επιμένουν στην διατήρηση των μέτρων προσωπικής υγιεινής με τη χρήση προστατευτικής μάσκας και καλή υγιεινή των χεριών.

Στη θάλασσα καταλήγουν τα «απορρίμματα του κορωνοϊού»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΙΑΛΙΟΥ

Στις παραλίες και στον βυθό καταλήγει ένα μέρος από τα «απορρίμματα του κορωνοϊού». Ομάδα Ελλήνων επιστημόνων ανέλυσε στοιχεία από δεκάδες παράκτιους και υποβρύχιους καθαρισμούς που πραγματοποιήθηκαν σε όλη την Ελλάδα την προηγούμενη διετία και πιστοποίησε για πρώτη φορά ότι μάσκες, γάντια και αντισηπτικά μαντιλάκια αντιπροσωπεύουν περίπου το 1% του συνόλου των απορριμμάτων. Όπως εκτιμούν, το ποσοστό θα είναι σήμερα μεγαλύτερο, με δεδομένο τον χρόνο που χρειάζεται για να βρεθούν αυτά τα αντικείμενα—που κατατάσσονται στα πλαστικά μίας χρήσης—στον βυθό.

Τα αποτελέσματα της έρευνας δημοσιεύθηκαν προ ημερών σε επιστημονικό περιοδικό (Marine Pollution Bulletin) και μάλιστα πρόκειται για την πρώτη δημοσίευση του είδους που αφορά χώρα της Μεσογείου (ανάλογες έχουν γίνει για χώρες της Βόρειας και της Νότιας Αμερικής, της Νοτιοανατολικής Ασίας και της Αφρικής). Γι' αυτήν συνεργάστηκαν φορείς και ινστιτούτα που ασχολούνται με το θαλάσσιο περιβάλλον (Ιδρυμα Λασκαρίδης, iSea, OZON, ΕΛΚΕΘΕ, Ιδρυμα Thalassa, Οικολογική Εταιρεία Ανα-

κύκλωσης, HELMEPA), με τον συντονισμό του Εργαστηρίου Θαλάσσιας Γεωλογίας και Φυσικής Ωκεανογραφίας του Τμήματος Γεωλογίας του Πανεπιστημίου Πατρών.

Η μελέτη αξιοποίησε στοιχεία από 59 καθαρισμούς παραλίων που πραγματοποιήθηκαν από μη κυβερνητικές οργανώσεις και εθελοντές από τον Ιούνιο του 2021 έως τον Μάρτιο του 2022, και 83 υποβρύχιους καθαρισμούς που πραγματοποιήθηκαν τα καλοκαίρια του 2020 και του 2021. Τι αποτυπώνεται στη μελέτη; Στους καθαρισμούς παραλίων συνολικά συνε-

Για πρώτη φορά μάσκες, γάντια και αντισηπτικά μαντιλάκια αντιπροσωπεύουν περίπου το 1% του συνόλου των απορριμμάτων.

λέγησαν 69.219 αντικείμενα, από τα οποία εξετάστηκαν τέσσερις κατηγορίες: μάσκες μίας χρήσης και πλαστικά γάντια, άλλα απορρίμματα που σχετίζονται με τον κορωνοϊό, όπως αντισηπτικά μαντιλάκια, πλαστικά μίας χρήσης και

Οι χρησιμοποιημένες μάσκες αρχικά εμφανίστηκαν στις παραλίες. Πλέον ρυπαίνουν και τον βυθό.

άλλα αντικείμενα μίας χρήσης. Επί του συνόλου, τα απορρίμματα που σχετίζονται με τον κορωνοϊό ήταν 924, περίπου το 1,3%, εκ των οποίων το μεγαλύτερο μέρος ήταν αντισηπτικά μαντιλάκια (64,4%) και μάσκες (24%). Τα πλαστικά μίας χρήσης

αντιπροσώπευαν το 17,2% του συνόλου (το 32% αυτών ποτήρια και δακτύλιοι πλαστικών μπουκαλιών, 27,9% αναδευτήρες και καλαμάκια). Τέλος, τα αντικείμενα μίας χρήσης που δεν ήταν πλαστικά (λ.χ. αλουμινένια κουτάκια αναψυκτικών,

χάρτινες συσκευασίες φαγητού) αντιπροσώπευαν το 19,3% του συνόλου. Σύμφωνα με την έρευνα, οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις απορριμμάτων του κορωνοϊού συγκεντρώθηκαν σε αστικές παραλίες της Αττικής, της Πάτρας και της Κο-

ρίνθου. Όσον αφορά τους υποβρύχιους καθαρισμούς, συνελέγησαν 30.941 αντικείμενα, εκ των οποίων 81 ήταν απορρίμματα του κορωνοϊού (0,26%), με τα πλαστικά γάντια να είναι τα συνθέστερα (84% της συγκεκριμένης κατηγορίας).

Και ενώ το 1,3% του συνόλου δείχνει ως ποσότητα μικρό, οι επιστήμονες επισημαίνουν ότι στην πραγματικότητα είναι ιδιαίτερα σοβαρό για μια σειρά από λόγους. «Καταρχήν είναι η πρώτη φορά που αυτά τα απορρίμματα καταγράφονται στις ελληνικές θάλασσες και ακτές. Είναι ένα νέο είδος απορριμμάτων που καταλήγει στο περιβάλλον», εξηγεί ο Γιώργος Παπαθεοδώρου, καθηγητής Περιβαλλοντικής Ωκεανογραφίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών. «Επομένως, ο συνήθης κύκλος των θαλάσσιων απορριμμάτων επιβαρύνθηκε με καινούργιες ποσότητες και δεν γνωρίζουμε πότε αυτό θα σταματήσει. Περαιτέρω υπάρχουν πολλά που δεν γνωρίζουμε γι' αυτά τα απορρίμματα, δεν έχουν μελετηθεί επαρκώς, καθώς το φαινόμενο είναι πρόσφατο. Για παράδειγμα, δεν γνωρίζουμε τι συμβαίνει αν έχουν ικό φορτίο όταν απορρίπτονται, δεν γνωρίζουμε ποια είναι η επίδρασή τους στη θαλάσσια χλωρίδα και πανίδα».

Στο γρανάζι των Πρασίνων

Ζητείται υπευθυνότητα

Την απόφαση ότι ο κάθε Οικολόγος μπορεί να ψηφίσει κατά βούληση πήρε την εβδομάδα που πέρασε το Κίνημα Οικολόγων. Ήταν μία απόφαση εν πολλοίς αναμενόμενη, καθώς εδώ και καιρό ακούγονται τα διαφορετικά ρεύματα που υπάρχουν εντός των Πρασίνων. Ο Χαράλαμπος Θεοπέμπτου έτσι για αλλαγή επέλεξε να μην πάρει ξεκάθαρη θέση υπέρ κάποιου υποψηφίου για να μη δυσανεστήσει άλλα στελέχη. Το ερώτημα ωστόσο που εγείρεται είναι αν αυτό είναι υπεύθυνη δύναμη. Αν υπάρχει δικαιολογία δηλαδή και μπορεί κάποιος να παίρνει στα σοβαρά ένα κόμμα το οποίο επιλέγει στην κρίσιμότερη στιγμή να απέχει από τη διαδικασία. Ιδιαίτερα, όταν πριν από λίγα χρόνια διεκρήγγυαν τα ιμάτιά τους και έβγαιναν στους δρόμους να διαδηλώσουν εναντίον της διαφθοράς και της εν λόγω κυβέρνησης.

• • • • •

Σειρά η Ατταλίδου

Η Έφη Ξάνθου πάντως βγήκε ξεκάθαρα και στήριξε την υποψηφιότητα Ανδρέα Μαυρογιάννη και το ίδιο αναμένεται να κάνει τις επόμενες μέρες και η Αλεξάνδρα Ατταλίδου. Όσοι ήλπιζαν όμως ότι η κυρία Ατταλίδου θα βρεθεί στη θέση του εκπροσώπου Τύπου του επιτελείου Μαυρογιάννη θα απογοητευτούν, καθώς άλλη λαμυρή απόφαση των Οικολόγων είναι πως κανένα στέλεχος δεν πρέπει να αναλάβει ρόλο σε επιτελείο υποψηφίου.

• • • • •

Το έκαναν και άλλοι

Όταν ο Ανδρέας Μαυρογιάννης θέλησε να προχωρήσει σε gala dinner με κόστος 300 ευρώ έκαστος όλοι αντιλαμβανόμαστε πως απευθύνεται σε συγκεκριμένα άτομα που μπορούν και θέλουν να στηρίξουν την υποψηφιότητά του. Μπορεί όπως δικαιολογήθηκαν άμεσα οι στενοί συνεργάτες να είναι μία τακτική που ακολούθησαν και οι προκάτοχοί του. Αυτό δεν σημαίνει πως ήταν ορθό. Δηλώσεις του τύπου «Δεν καταλαβαίνω πού είναι το πρόβλημα, ειλικρινά. Ας το δει κάποιος συγκριτικά με την ανάγκη να δίνεις 50.000 να παίρνεις χρυσό διαβατήριο, να δίνεις σε κόμματα με αδιαφανείς διαδικασίες». Αυτή η δήλωση τη δεδομένη στιγμή είναι μάλλον στυκής. Γιατί οι εποχές αλλάζουν και μπορεί να χρειάζεται οικονομική στήριξη ο προεκλογικός αγώνας αλλά απαιτείται και σεβασμός προς τον μέσο ΑΚΕΛικό ψηφοφόρο. Απλώς κάποιες ενέργειες μπορούν να γίνονται και με λιγότερη χλιδή. Σεβασμός χρειάζεται και όσοι επιθυμούν θα προσφέρουν και χωρίς κραυγαλέα gala.

• • • • •

Το μαχαίρι και το κόκαλο

Παρά τα ζητήματα που ηγέρθησαν στην αι-

Ο μισός φίλος είναι μισός προδότης. *Βίκτωρ Ουγκώ*

θουσα του Κακουργιοδικείου Λευκωσίας η έναρξη της πρώτης ακροαματικής διαδικασίας του πορίσματος Νικολάου για τα Χρυσά Διαβατήρια αναμφίβολα αποτελεί μια σημαντική εξέλιξη. Το ζητούμενο είναι να αποδοθεί δικαιοσύνη και να μην επαναληφθούν όσα ζήσαμε με τις υποθέσεις για την οικονομία όπου το μαχαίρι δεν κατάφερε να φθάσει στο κόκαλο. Η συγκεκριμένη υπόθεση αποτελεί το μεγάλο στοιχημα για την κατηγορούσα αρχή που είναι ο γενικός εισαγγελέας. Η δίκη των τεσσάρων είναι η πρώτη μεγάλη υπόθεση για τον γενικό και βοηθό γενικό εισαγγελέα, οι οποίοι θα πρέπει να ξεπεράσουν τις νομικές παγίδες που είναι βέβαιο ότι τους έχουν στήσει οι δικηγόροι υπεράσπισης. Δεν θα επικαλεστώ το λαϊκό αίσθημα αλλά για μια υπόθεση όπως η συγκεκριμένη επιβάλλεται οι κατηγορούμενοι να κριθούν επί της ουσίας. Σε διαφορετική περίπτωση οι τέσσερις θα επιστρέψουν στην κοινωνία αμόλυντοι και το μόνο που θα έχει απομείνει είναι το μελάνι που χύθηκε.

• • • • •

Η κεφαλή...

Δεν ιδρώνει το αφτί κάποιων ιερarchών όπως επίσης και κάποιων θεολόγων οι

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

Στέλλα Κυριακίδου

Η Στέλλα Κυριακίδου, η οποία μετά από πολλούς αγώνες κατάφερε να εφαρμοστεί η πολιτική κατά την οποία άτομα με ιστορικό καρκίνου να μπορούν να απολαμβάνουν οφέλη ασφαλιστικών εταιρειών.

οποίοι συνεχίζουν ακάθεκτοι να προκαλούν τα αισθήματα πιστών. Ο Θεόδωρος Κυριάκου, θεολόγος για όσους δεν το γνωρίζουν, έχει ξεκινήσει από τον περασμένο Απρίλιο να προλείπει το έδαφος για εκλογές στην Εκκλησία. Προσφάτως την τακτική του κ. Θεοδώρου φαίνεται πως ζή-

λεψε και ο επίσης θεολόγος Ανδρέας Πατσαλίδης, «ψυχογιός» του μητροπολίτη Κύκκου. Ο κ. Πατσαλίδης με τις δημόσιες εμφανίσεις του έχει καταφέρει να συγκεντρώσει το κοσμικό με το θεολογικό στοιχείο. Από τη μια χύνει «δάκρυα» για όσους δεν μπορούν να συγκρατήσουν τις φιλοδοξίες τους νοσούντος του Αρχιεπισκόπου και από την άλλη μετρούν τα κουκιά του κάθε επίδοξου υποψηφίου. Να θυμίσω πως ο κ. Πατσαλίδης διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στις αρχιεπισκοπικές εκλογές του 2006. Ήταν αυτός που τέθηκε στην κεφαλή των λαϊκών εκπροσώπων που αποχώρησαν από την εκλογική συνέλευση προκειμένου να διακοπή η διαδικασία και να δοθεί χρόνος για παρασκηνιακές διαβουλεύσεις στο μετόχι του Κύκκου.

• • • • •

Ανησυχούν οι εκπαιδευτικοί

Αντιληπτό το αίτημα των εκπαιδευτικών οργανώσεων προς πάσα κατεύθυνση για προστασία του δημόσιου σχολείου, εκφράζοντας μάλιστα την έντονη ανησυχία τους ότι σε διαφορετική περίπτωση θα ανοίξει ο δρόμος για αντίστοιχες πρακτικές σε ολόκληρη τη δημόσια εκπαίδευση. Καλούν μάλιστα την κυβέρνηση έστω και την υστάτη,

να διαφοροποιήσει τις αποφάσεις της και να προστατέψει το δημόσιο σχολείο, μεριμνώντας για την ποιότητα του αναβάθμιση, ενώ απευθύνουν και έκκληση στη Βουλή όπως απορρίψουν τους κυβερνητικούς σχεδιασμούς. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικές οργανώσεις θα πρέπει να αναλογιστούν τι είναι εκείνο που τους ανησυχεί. Μήπως το γεγονός ότι στην όλη προσπάθεια θα εμπλακούν τα ιδιωτικά σχολεία και θα αρχίσει πλέον να υπάρχει μέτρο σύγκρισης; Και μιας και οι υποδομές που χρειάζονται στον δημόσιο τομέα για να μπορεί να γίνει αποδεκτό το σύνολο των παιδιών χρειάζονται χρόνια να ολοκληρωθούν, μήπως να γίνουν δεύτερες σκέψεις; Γιατί μεταξύ δύο κακών επιλέγεις αυτό που θα κάνει τη λιγότερη ζημιά. Και σε αυτή την περίπτωση το να πάνε όλα τα παιδιά άνω των τεσσάρων ετών σχολείο με την στήριξη του κράτους κέρδος είναι. Άλλωστε είναι μια κίνηση από πλευράς υπουργείου που έγινε όχι για τόσο καλό σκοπό αλλά για να μην πάνε χαμένα και τα χρήματα από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που εντάσσεται και η Εθνική Στρατηγική και το Σχέδιο Δράσης για την Προδημοτική Εκπαίδευση και Φροντίδα στην Κύπρο.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

ΑΥΘΟΡΜΗΤΩΣ / Γράφει ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

Πολιτιστικός οίστρος

Εικαστικός και πολιτιστικός οίστρος από την πρώτη κυρία, κα Άντρη Αναστασιάδη, η οποία αυτή την περίοδο και την κα Μενδώνη συνάντησε και στο Σπίτι της Κύπρου εγκαινίασε την έκθεση «Η γοητεία του οικείου» του Βίκτωρα Ιωαννίδη. Μπράβο, στην κα Αναστασιάδη, σημαντικό ότι στηρίζει έστω και όψιμα τα πολιτιστικά πράγματα.

Βέβαια, και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν πήγε πίσω, στην Πάφο εγκαινίασε τα πάντα, από μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους, μέχρι δρόμους. Και φυσικά τιμήθηκε και με το Χρυσό Κλειδί της Πόλης... Λέτε, όλα αυτά να έχουν άρωμα προεκλογικό; Αλλά ποιον ωφελούν; Τον κ. Αβέρωφ Νεοφύτου ή τον κ. Νίκο Χριστοδουλίδη;

Ο αδικημένος κ. Νεοφύτου

Και μιας και λέμε για τα προεκλογικά, ο κ. Αβέρωφ Νεοφύτου αισθάνεται ριγμένος από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και από την ευρύτερη οικογένεια, αλλά δεν έβλεπε την κλωσυρμαθική της κουφής τόσο καιρό; Και αν όχι εκείνος, όσοι ήταν γύρω τριγύρω του δεν του είχαν κάτι, να προλάβουν κάποιες εξελίξεις; Τον άφηναν να νομίζει ότι ο κόσμος όλος είναι δικός του;

Του εμπέδωσαν την εικόνα ότι αφού πέτυχε ανατροπή στις βουλευτικές και εκλογή προέδρου της Βουλής θα τα καταφέρει και τώρα (διαβάστε και το άρθρο γνώμης της Μαρίνας Οικονομίδου στη σελ. 12); Μήπως κάποιος παραμονεύουν,

Πάντως, το ότι κάποιος αρμόδιοι αφήνουν το πρόβλημα να σκάσει, αντί να το λύσουν πρέπει να το κοιτάζουμε!

και παραμονεύουν στη γωνιά; Ως γνωστόν πολλές φορές πάει η στάμνα στη βρύση, αλλά μία φορά σπάει. Και αν ραγίσει, δεν ξανακολλάει.

300 ευρώ μπουφέ!

Γκαλά ντινερ και ο κ. Μαυρογιάννης δεν βλέπει πρόβλημα... Εντάξει, δεν είναι και θανάσιμο αμάρτημα, αλλά το να θες να χρηματοδοτήσεις την προεκλογική σου εκστρατεία με χρήματα από δικηγόρους και έχοντες, σε μία εποχή που το οικονο-

μικό κλίμα είναι κάπως, δεν μου ακούγεται και πολύ λογικό. Δεν ταιριάζει και στο προφίλ του ΑΚΕΛ, πάντως, τουλάχιστον αυτό αισθάνομαι εγώ.

Φυσικά, ανεξάρτητος υποψήφιος είναι ο κ. Μαυρογιάννης και δεν δεσμεύεται από κανέναν, αλλά κάπως θα πρέπει να προσελκύσεις το ΑΚΕΛικό κοινό, εκτός και αν θεωρούν στο επιτελείο του κ. Μαυρογιάννη ότι το έχουν καβτζωμένο... Καλό θα είναι να τα σκέφτονται λίγο πιο προσεκτικά κάποια πράγματα, τουλάχιστον να τα επικοινωνούν καλύτερα.

χιστον να τα επικοινωνούν καλύτερα.

Ωρολογιακή βόμβα

Βλέπαμε τη Μόρια, την Ειδομένη, το Καλαί, τη Λαμπεντούζα και εμείς πετάγαμε χαρταετό, κατά το κοινώς λεγόμενο. Δεν μας άγγιζαν όλα αυτά, μας αρκούσε να λέμε ότι το μεταναστευτικό είναι πρόβλημα μεγάλο. Δεν φροντίζαμε ουσιαστικά να βρούμε σοβαρές λύσεις, να προλάβουμε το Πουρνάρα πριν καεί. Φανταζόμασταν φράκτες και κάναμε ντου στο υποτιθέμενο γκέτο της Παλιάς

πόλης της Λευκωσίας. Και το Πουρνάρα έβραζε. Και τώρα θα γυρίσει μπούμερανγκ, αντί να βρουν λύσεις στο ΥΠΕΣ, θα μιλάμε για το καμένο Πουρνάρα.

Αντί να κοιτάξουν να λύσουν τα προβλήματα στην Υπηρεσία Ασύλου, θα αρχίσουμε να λέμε για τους κακούς μετανάστες και πρόσφυγες - που και αυτοί υπάρχουν, ουδείς το αμφισβητεί. Πάντως, το ότι κάποιος αρμόδιοι αφήνουν το πρόβλημα να σκάσει, αντί να το λύσουν πρέπει να το κοιτάζουμε!

Καμμένη τρίτη ηλικία

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Για τους πλείστους από εμάς είναι μία ακόμα είδηση. Στενάζωρη μεν, καταδικασμένη δε να φύγει όσο το δυνατό πιο σύντομα από τη σκέψη μας. Δεν θέλουμε να δώσουμε περισσότερη προσοχή, ίσως από μια ενδόμυχη αποστροφή στην ιδέα ότι κάποια στιγμή θα βρεθούμε εμείς στη θέση τους. Ανήμποροι και εξαρτημένοι από ένα κράτος που δεν νοιάζεται για την αξιοπρεπή γήρανση των πολιτών του και αφημένοι σε μια νοοτροπία που συντηρεί και τροφοδοτεί καθημερινά τον ηλικιακό ρατσισμό, καταχωρώντας τους ηλικιωμένους στην κατηγορία των «ξοφλημένων».

Η είδηση λέει πως οι ηλικιωμένοι μας στις περισσότερες στέγες ευγηρίας παραμελούνται και κακοποιούνται. Ο γερουσιολόγος κ. Κυριαζής χαρακτηρίζει πολλές από αυτές τις στέγες ως «προθάλαμους θανάτου». Οι ηλικιωμένοι μας στο έλεος ανεκπαίδευτων φροντιστών, σε κτίρια που μυρίζουν κατάθλιψη και μοναξιά, ξεχασμένοι μπροστά από μια οθόνη τηλεόρασης περιμένουν το τέλος τους. Άνθρωποι που κουβαλούν στο σώμα τους την πρόσφατη ιστορία του τόπου, που πέρασαν δηλαδή πόλεμο, βάσανα, φτώχιες, ανατροπές, διαψεύσεις, ματαιώσεις και κατάφεραν με τα λιγοστά μέσα που είχαν και τις λιγοστές ελπίδες που τους απέμειναν να επιβιώσουν στηριζόντας την πατρίδα τους, τώρα βρίσκονται ενώπιον αυτής της τρομακτικής διαπίστωσης: Πώς η πατρίδα τους έχει καταντήσει τόσο λιγώψυχη ώστε να μην τους προσφέρει καν εκείνο το οποίο δικαιούνται: Αξιοπρεπή γηραια. Να φύγουν δηλαδή όπως έζησαν, με το κεφάλι ψηλά. Αντ’ αυτού με την ανοχή όλων εμάς που θεωρούμε πως δεν έχουμε χρόνο ν’ ασχοληθούμε με τους γέροντας μας γιατί πλέον «έτσι είναι η ζωή», να μην έχεις χρόνο για τα ουσιώδη και να ξεδεύεσαι σε μια μάταιη βιασύνη για τα επουσιώδη, οι ηλικιωμένοι μας πεθαίνουν μοναχιασμένοι και ταπεινωμένοι την ίδια ώρα που το ανύπαρκτο κράτος πρόνοιας αρθρώνει κούφια εξαγγελίες με διάφορα θα και θα που θα βελτιώσουν στο μέλλον τις συνθήκες της τρίτης ηλικίας.

Λες και οι γέροι μας έχουν όλο τον χρόνο στη διάθεσή τους να περιμένουν για τ’ αυτονόητα. Το αποτέλεσμα αυτής της αναλγησίας όλων μας: Στέγες ευγηρίας απαράδεκτες, με αδιάφορους και ανεκπαίδευτους φροντιστές, οι οποίοι φτάνουν στο σημείο να δένουν, όπως λέει ο κ. Κυριαζής σε ρεπορτάζ του «Φ» τους ηλικιωμένους στο κρεβάτι τους επειδή είναι ανήσυχοι. Κάποιοι μάλιστα φέρουν μώλωπες, άλλοι μικροτραυματισμούς ενώ σε μερικούς λείπουν και τούφες από τα μαλλιά τους. Απάνθρωπες πρακτικές που όμως έχουν γίνει συνήθεια στην Κύπρο λέει ο κ. Κυριαζής. Κι ο κ. Αντωνίου, πρόεδρος του Παρατηρητηρίου Τρίτης Ηλικίας, προσθέτει πως δεν είναι μόνο στις στέγες που δεινοποιθούν οι ηλικιωμένοι μας αλλά και στα σπίτια τους, όταν τα παιδιά και εγγόνια τους κάνουν βδομάδες να τους επισκεφθούν και δεν γνωρίζουν καν πώς τους συμπεριφέρεται η οικιακή βοηθός στην οποία αναθέσαν τη φροντίδα τους . Ο κ. Αντωνίου υπογράφουμε πως εκείνο που πρωτίστως απουσιάζει είναι η Εθνική Στρατηγική για την Τρίτη Ηλικία. Και φυσικά το κράτος απαντά πως αυτή είναι στα σκαριά, λες και είναι απόλυτα φυσιολογικό και όχι επεικώς εγκληματικό ότι όλα αυτά τα χρόνια –από την ανεξαρτησία μας και εντεύθεν– δεν υπήρχε κανείς να σκεφτεί μια τέτοια στρατηγική και να την εφαρμόσει ώστε να υπάρχουν σήμερα κρατικές, αξιοπρεπείς δωρεάν στέγες ευγηρίας σε κάθε πόλη (μην πω και γειτονιά) αλλά και επαγγελματίες για κατ’ οικον φροντίδα των ηλικιωμένων. Ψιλά γράμματα όμως.

Οφείλουμε ωστόσο να συνειδητοποιήσουμε πως σε ένα μικρό νησί όπου κάποτε η γιαγιά και ο παππούς ήταν τα κεντρικά πρόσωπα της οικογένειας και τους φροντίζαμε, αναγνωρίζοντας τη σοφία των βιωμάτων τους και την αντοχή τους να στέκονται παράμερα και να επιβιώνουν σε κάθε συνθήκη, να το φτάνουμε στο σημείο σήμερα να τους πετάμε σε απαράδεκτες στέγες ή να τους εγκαταλείψουμε στη μοναξιά τους γιατί δεν έχουμε το χρόνο ή γιατί «έζησαν τη ζωή τους» αυτό λέει πολλά για το ποιοί γίναμε. Όπως και για το τι είδους κράτος καταφέραμε να χτίσουμε.

elenixenou11@gmail.com

Τοικογραφία της 22χρονης Ιρανής Mahsa Amini, από τον καλλιτέχνη Scott Marsh στην Αλεξάνδρεια της Αυστραλίας. Η Amini συνελήφθη στην Τεχεράνη στις 13 Σεπτεμβρίου και έπεσε σε κώμα, ενώ βρισκόταν υπό κράτηση και κηρύχθηκε νεκρή στις 16 Σεπτεμβρίου.

Το σύνδρομο της καταδίωξης

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Αν η λέξη νίκη θα μπορούσε να αποτυπωθεί σε μία εικόνα το 2021, τότε αυτή θα ήταν της Αννίτας Δημητρίου με τον Αβέρωφ Νεοφύτου να πανηγυρίζουν την εκλογή της στην Προεδρία της Βουλής. Σε εκείνο το κλίμα ευφορίας έλεγε ατμόρεσκα λίγες ημέρες αργότερα πως «είναι πιο εύκολο να μαζέψω ψήφους παρά κεράσια». Γιατί, αν μπορούσε λοιπόν να τερματίσει πρώτος μέσα σ’ ένα «τοξικό και ισοπεδωτικό κλίμα», αν μπορούσε να εκλέξει πρόεδρο της Βουλής και παράλληλα να προκαλέσει ρωγμές στο αντιπολιτευτικό μέτωπο, τι τον εμπόδιζε άραγε να εκλεγεί και Πρόεδρος της Δημοκρατίας;

Σε αυτό το πλαίσιο ο Αβέρωφ Νεοφύτου κλείδωσε μέσα του πως θα είναι υποψήφιος για την Προεδρία. Και κάπως έτσι άρχισε να διαρρέεται από το συναγερμικό στρατόπεδο ότι είχε ήδη κάνει συμφωνία με τον Νικόλα Παπαδόπουλο. Μία συμφωνία στήριξης του προέδρου του ΔΗΣΥ με ΔΗΚΟϊκούς να λένε δημόσια πως «τους παρακάλούσε ο Αβέρωφ να συμπλεύσουν μαζί του». Και ενώ οι Συναγερμικοί, λίγες μέρες προηγουμένως, κατηγορούσαν το ΔΗΚΟ για στείρα αντιπολίτευση, θυμήθηκαν πως το δίδυμο «Αβέρωφ - Νικόλας έβαλαν πλάτη για τη στήριξη της οικονομίας».

Μόνο όταν το ΔΗΚΟ ξεκαθάρισε πως θα στηρίξει την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, ο Ενδιάμεσος μετατράπηκε στον χώρο που όπως έλεγε τις προάλλες ο Αβέρωφ Νεοφύτου «από το 1976 προσπαθεί να αλώσει τον ΔΗΣΥ και προσφέρεται να πτυπώσει την αξιοπρέπεια του συναγερμικού κόσμου».

Σε αυτές τις δυνάμεις όμως, που προσπαθούσαν «να αλώσουν τον ΔΗΣΥ», προστέθηκε από νωρίς και μία ομάδα δημοσκοπικών εταιρειών. Δημοσκοπήσεις που έδειχναν τον Νίκο Χριστοδουλίδη να προηγείται με διαφορά και τον Πρόεδρο του ΔΗΣΥ να παλεύει για τη δεύτερη θέση. Ήταν τότε που ο Αβέρωφ Νεοφύτου κάλεσε τους ψηφοφόρους να μην ακούει τους δημοσκοπούς «γιατί αυτοί πάντα ήθελαν τον Δημοκρατικό Συναγερμό να διαλύεται» και να παραδέχεται λίγο αργότερα ότι οι δημοσκοπήσεις που του έφερναν τον έδειχναν στο 6,5%. Στον κύκλο των «υπονομευτών» περιλήφθηκαν στη συνέχεια στελέχη που δεν έδειχναν όπως εκτιμούσε ζήλο για τον προεκλογικό αλλά σκέφτονταν την επόμενη μέρα. Σε αυτό τον κύκλο προστίθεται σήμερα και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, τον οποίο ο Αβέρωφ Νεοφύτου

καλεί να καθαρίσει τις σκιές γύρω από τις αμφιγόμενες δηλώσεις του. Να καθαρίσει τις σκιές για το καλό της «υστεροφημίας, του κόμματος και του τόπου του».

Και αυτό ακριβώς είναι το πιο προκλητικό. Ότι σε αυτή τη μάχη αγκίστρωσής τους στην εξουσία προσπαθούν να συνδέσουν την ευημερία του κόμματός τους με αυτήν του τόπου. Αφήνουν να εννοηθεί πως αν το κόμμα τους φύγει από την εξουσία, τότε θα ανοίξει το κουτί της Πανδώρας.

Αν όμως θεωρεί ο Αβέρωφ Νεοφύτου τον Νίκο Χριστοδουλίδη τον Δουρέιο Ίππο που συστρατεύθηκε με δυνάμεις που θέλουν να αλώσουν το κόμμα, τότε η ευθύνη του κόμματος που τον δημιούργησε πολιτικά και τον ανέκτησε στην πρώτη γραμμή των εξελίξεων ποια είναι; Άραγε θα έλεγαν τα ίδια αν ο Νίκος Χριστοδουλίδης βρισκόταν στο πλευρό του Αβέρωφ, ή θα του έδιναν και τα κλειδιά του κόμματος;

Όπως και στην περίπτωση του Προέδρου. Από τον Αβέρωφ Νεοφύτου, που αποτελεί, όπως λένε, τον πυλώνα σταθερότητας, τον άνθρωπο που μπορεί να μην είναι συμπαθής αλλά που χρειάζεται ο τόπος, θα αναμέναμε ν’ αντιδρούσε με τις πολιτικές του Προέδρου, το 2017. Τότε, που οι πολιτικές του έρχονταν σε αντίθεση και με παρακαταθήκες του κόμματος και όσα λένε πως πρεσβεύει. Αντ’ αυτού ήταν το πρώτο βιολί στην επανεκλογή του, προσδοκώντας το δακτυλίδι για τον προεδρικό θώκο. Μόνο σήμερα διαφώνησε δημοσίως μαζί του. Όταν είδε πως κυνικά αποφάσισε να συστρατευθεί με το φαβορί.

Δεν γνωρίζουμε βεβαίως αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου θα μπορέσει ν’ ανατρέψει το παιχνίδι, όπως έκανε στις βουλευτικές εκλογές. Αν θα διαψεύσει τις δημοσκοπήσεις ή αν θα αποδειχθεί το μοιραίο πρόσωπο αυτών των εκλογών, που αυτοεγκλωβίστηκε σ’ έναν μακρύ προεκλογικό. Θα αναμέναμε, ωστόσο, μια κάποια σοβαρότητα. Να αντιληφθεί πως δεν είναι υποψήφιος για ν’ αναλάβει τον ΔΗΣΥ, αλλά για να ηγηθεί της Πολιτείας, προς όφελος όλων των πολιτών, που βλέπουν με αμηχανία αυτή τη σκληρή κομματική γλώσσα. Γιατί με σύνδρομο καταδίωξης, τακτικισμούς και εκ των υστέρων διαφωνίες μπορεί να εξελέγησαν και άλλοι στο ανώτατο αξίωμα, δεν κέρδισαν ποτέ, όμως, ούτε την υστεροφημία τους, ούτε και φάνηκαν τελικά τόσο χρήσιμοι για τη χώρα.

economidoum@kathimerini.com.cy

Ο άλλος ελέφαντας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

«Ως βλήματα πτυέλων εκστομίζεται ο πολιτικός λόγος. Και μας ακούει ο λαός, ένας λαός εν πολλοίς ανεργάτιστος, εξαθλιωμένος, φτωχοποιημένος, χωρίς όραμα και ελπίδα». Ξεκινώ με αυτές τις δύο αράδες, από τη συνέντευξη της Ελένης Θεοχάρους στον «Φίλελεύθερο», για να επαναλάβω μια άποψη που διατύπωσε και παλαιότερα: ανάμεσα στα βαρετά ανθρώπια της Γαϊπ και τη Θεοχάρους, βρίσκω πιο ενδιαφέρονσα την ιδιοσυγκρασιακή Ελένη. Προτρέχω δε να διευκρινίσω, ώστε ν’ αποφυγούμε τους ολοφυρμούς στα προσδευτικά αλώνια, ότι με την πρόεδρο της Αλληλεγγύης διαφωνώ σχεδόν σε όλα. Αλλά της αναγνωρίζω ότι ο λόγος της δεν εξαντλείται στο θλιβερό λεξιλόγιο των 300 λέξεων και το χιούμορ της, προσόν σπάνιο για πολιτικό, υπερβαίνει τις όποιες εμμονές της.

Τώρα που «ξανασυστήθηκαν», λοιπόν, σημαντικό κατά πώς φαίνεται στους τοκικούς καιρούς που ζούμε, ας περάσουμε και στο διά ταύτα: τον ελέφαντα στο δωμάτιο. Όχι αυτόν που έδειξε ο Αβέρωφ στην εκπομπή του Καρεκλά. Για τον «ελέφαντα» Νίκο Αναστασιάδη άλλωστε έχει κυθεί πολύ μελάνι τις τελευταίες ημέρες. Δικαίως κατά την άποψή μου, αφού ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας επέλεξε να προστατεύσει τα νότα του και όχι να στηρίξει τον υποψήφιο του κόμματός του. Η ανοχή Αναστασιάδη στην υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη είναι το χειρότερα κρυμμένο μυστικό της μικρής μας πόλης. Το προμελετημένο «ξέσπασμα» του Αβέρωφ λοιπόν είναι αφενός κατανοητό κι αφετέρου εξυπηρετεί την ανάγκη του blame game εν όψει του χειρότερου σεναρίου.

Έλεγα πριν όμως για τον «άλλο» ελέφαντα. Για τον οποίο οφείλουμε να μιλήσουμε επειδή δεν έχει να κάνει με κομματικές αντιπαλοότητες αλλά με την ίδια την ύπαρξή μας σε αυτή τη χώρα. Αφορά στη συμφωνημένη βάση λύσης του Κυπριακού και τον δρόμο που προτίθεται να ακολουθήσει στις διαπραγματεύσεις ο υποψήφιος για την Προεδρία Νίκος Χριστοδουλίδης. Αν τα fake accounts και η λογοκλοπή θεωρούνται θέματα χαμηλής πολιτικής που «υποβιβάζουν το επίπεδο του πολιτικού λόγου», τότε ας επικεντρωθούμε στα ουσιώδη: όπως η ΔΔΟ, για παράδειγμα, ως κλειδί για την επίλυση του Κυπριακού. Σε αυτή την περίπτωση έχει ενδιαφέρον ν’ ακούσουμε τι λέει η Ελένη Θεοχάρους, θερμή υποστηρίκτρια της υποψηφιότητας του τέως ΥΠΕΞ: «Πιστεύω ότι το ψευδοδίλημμα “υπέρμαχοι ΔΔΟ” έναντι “Απορριπτικών” έχει εκλείψει. Ουδείς Πρόεδρος που υποστηρίζει τη ΔΔΟ θα μπορούσε να τη διαπραγματευθεί με την Τουρκία ως λύση του Κυπριακού. Η ΔΔΟ προσφέρεται μόνο για να τραγώμαστε μεταξύ μας, θα συνεχίσει να υπάρχει και για να γιγαντώνει αντιδημοκρατικά ρατσιστικά κόμματα-δεκανίκια του σαθρού κατεστημένου». Για όσους ενδεχομένως να μην αντιλαμβάνονται προς τα πού πρέπει να πάει το καράβι, η πρόεδρος της Αλληλεγγύης υπήρξε σαφής: «Επιτέλους ας το πάρουν απόφαση: η ΔΔΟ εξήπνευσε. Ή φυτοζωεί στις ψευδαισθήσεις ορισμένων πολιτικών και δημοσιογράφων».

Απλή, αγνή, απορία: Ο Νίκος Χριστοδουλίδης το «πήρε απόφαση ότι η ΔΔΟ εξήπνευσε»; Η δε βεβαιότητα της Ελένης Θεοχάρους ότι «ουδείς Πρόεδρος που υποστηρίζει τη ΔΔΟ θα μπορέσει να τη διαπραγματευθεί με την Τουρκία» απηχεί και την άποψη του υποψηφίου που υποστηρίζει; Αν δεν διευκρινισθεί αυτό το θέμα, πολύ φοβάμαι ότι οδηγούμαστε σε νέες περιπέτειες. Γιατί το Κυπριακό δεν είναι ένα ακόμα θέμα διαφωνίας, ανάμεσα στα κόμματα που υποστηρίζουν τον Χριστοδουλίδη, το οποίο θα εξεταστεί από τον περιβόητο Μηχανισμό Επίλυσης Διαφορών. Δεν είναι καν το ΓεΣΥ, θέμα μείζονος σημασίας για τον τόπο, όπου καταγράφονται επίσης διαφωνίες.

Το Κυπριακό αποτελεί τη μήτρα όλων των ζητημάτων από τα οποία εξαρτάται το παρόν και το μέλλον του τόπου. Γι’ αυτό δεν χωρούν ασάφειες, ούτε αυθαίρετες εκτιμήσεις για δήθεν χρεοκοπημένες στρατηγικές λύσης. Για να το κάνουμε ακόμα πιο λιανά: Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει υποχρέωση να τοποθετηθεί «ξεκάθαρα», όπως αρέσκειται να λέει συχνά, για το τι είδους σχέδιο λύσης σκοπεύει να διαπραγματευτεί. Τόσο ξεκάθαρα όμως, ώστε οι ψηφοφόροι του λεγόμενου απορριπτικού μετώπου να μην παραληνηθούν, στηρίζοντας έναν υποψήφιο της αντίθετης σχολής σκέψης στο Κυπριακό, με κίνδυνο να καταλήξουν ανάμεσα σε διασταυρούμενα «βλήματα πτυέλων». Εκτός πάλι κι αν όλα αυτά δεν έχουν και τόση σημασία μπροστά στο δέλεαρ του μοιραίσματος της πίτας της εξουσίας.

stavros.christodoulou@gmail.com

Κυβέρνηση, Βουλή, υποψήφιοι και η καρδιά του σκύλου σας

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ένας σκύλος, ο δικός σας σκύλος, έχει τη δυνατότητα να μυρίζει περισσότερο από 100 χιλιάδες φορές σε σύγκριση με τον οποιοδήποτε άνθρωπο. Η ακοή του είναι εξαιρετικά οξεία και μπορεί να ακούει τους παλμούς της καρδιάς σας, χωρίς στηθοσκόπιο και συνεπώς ν’ αντιλαμβάνεται τη συναισθημάτα σας. Αυτό όμως που είναι εκπληκτικό, δεν είναι μόνο η καταγραφή των δικών σας παλμών, αλλά το γεγονός ότι ο σκύλος σας συγχρονίζει τη δική του καρδιά με τη δική σας. Τους παλμούς του με τους δικούς σας παλμούς. Όσο απίστευτο κι αν ακούγεται, έρευνες σε πολλές χώρες, περιλαμβανομένων της Ιαπωνίας και των ΗΠΑ, έχουν καταδείξει ότι ο σκύλος που έχετε στο σπίτι σας, ο όποιος σκύλος, θα ταυτιστεί και θα συγχρονιστεί με τους παλμούς της δικής σας καρδιάς και θα βιώνει τη χαρά, τον πόνο και τη θλίψη στον βαθμό που κι εσείς ζείτε το οποιοδήποτε συναισθημα. Διότι αυτός είναι ο σκύλος σας. Και γιατί το επικεντρο

της ζωής του είστε εσείς. Πάρτε λοιπόν τον σκύλο σας σοβαρά. Γιατί πέραν του συγχρονισμού των παλμών της δικής του καρδιάς με τους δικούς σας, προσπαθεί κάθε λεπτό να βελτιώνει την ψυχική σας διάθεση μέσω αυτής της σύνδεσης που έχει μαζί σας. Και γιατί κάθε φορά που το βλέμμα του διασταυρώνεται με το δικό σας, τότε σύμφωνα με το περιοδικό Science, καταγράφεται μια απίστευτη έκρηξη ωκυτοκίνης, της γνωστής «ορμόνης της αγάπης».

Δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι σε νοσοκομεία της Ιταλίας και όχι μόνον, η αγάπη των σκύλων εξοπλείεται για τη στήριξη ασθενών που υποφέρουν από καρκίνο, ασθένεια την οποία μπορεί να διαγνώσει και ο δικός σας σκύλος, μέσω της όσφρησής του, όπως βεβαίως και το ζάχαρο στο αίμα. Όλα αυτά αναγνωρίζονται σε χώρες όπου υπάρχει επίπεδο πολιτισμού, το οποίο ο Μακάτμα Γκάντι συνέδεσε με τον τρόπο συμπεριφοράς μας στα ζώα.

Στην Κύπρο του 2022, η πολιτειακή και πολιτική μας ηγεσία, κυβέρνηση και Βουλή,

Ερευνες χουν καταδείξει ότι ο σκύλος σας, θα ταυτιστεί και θα συγχρονιστεί με τους παλμούς της δικής σας καρδιάς και θα βιώνει τη χαρά, τον πόνο και τη θλίψη σας...

επιφυλάσσουν μιαν εντελώς διαφορετική συμπεριφορά για τα ζώα. Δεν είναι μόνο ο ρατσισμός που είναι εμφανής μέσω των ειδικών «παραλήν για σκύλους». Οι οποίες σε κάθε περίπτωση είναι οι χειρότερες παραλίες που διαθέτει η Κύπρος και ο υπουργός Γεωργίας Κώστας Καδής προφανώς δεν παίρνει εκεί την οικογένειά του τα σαββατοκύριακα.

Είναι κυρίως το γεγονός ότι η σαθρή πολιτειακή και πολιτική μας ηγεσία συζητάει ένα νόμο-έκτρωμα, που θα στερεί το υπέρτατο αγαθό σε έναν σκύλο, τον συνδυασμό

της ελευθερίας και της αγάπης που αισθάνεται δίπλα στον άνθρωπο του. Και θα επιτρέψει σε ιδιοκτήτες σκύλων να τα τοποθετούν σε κλουβιά, τα οποία θα αποτελούν τη μόνιμή τους κατοικία, για όλη τους τη ζωή. Δηλαδή, τα ζωάκια αυτά θα περνούν όλη τους τη ζωή εγκλωβισμένα-φυλακισμένα σε κλουβιά, με την έγκριση του συντεταγμένου κράτους, του κ. Καδή και κοινοβουλευτικών κομμάτων, τα οποία στην πλειοψηφία τους, με εξαίρεση τους Οικολόγους, που είχαν αρχικά διατυπώσει διαφωνία, συμφωνήσαν με τη δρομολογούμενη νομοθεσία. Και τώρα συζητούν όλοι μαζί, το μέγεθος των κλουβιών, ύψος και πλάτος, που θα φυλακίζουν σκύλους για μια ολόκληρη ζωή. Τους ίδιους σκύλους που όταν δουν τον ιδιοκτήτη τους εκκρίνουν ωκυτοκίνη και συγχρονίζουν τους παλμούς της καρδιάς τους για να απαλύνουν το όποιο δικό του αρνητικό συναισθημα.

Αυτό είναι το επίπεδο του πολιτισμού του κυπριακού συντεταγμένου κράτους, που δυστυχώς το 2022 θέλει να φυλακίζει

ζώα, θεωρώντας μάλιστα ότι αν κάποιος πάρει το όπλο και τα φωνεύσει δεν διαπράττει κακούργημα! Αυτό το κράτος λοιπόν ασελγεί στην ψυχική των φιλοζωικών οργανώσεων και όσων αγαπούν τα ζώα, βιάζοντας τη συνείδησή μας καθημερινά. Και κατ’ εξακολούθηση. Και εάν τα πολιτικά κόμματα και οι υποψήφιοι πρόεδροι δεν «μαζέψουν» τον νόμο για τα κλουβιά και τον εξίσου εκτρωματικό περί σκύλου νόμο που έστειλε στη Βουλή η κυβέρνηση Αναστασιάδη, τότε όλοι θα είναι συνένοχοι. Κόμματα και υποψήφιοι. Μηδενός εξαιρουμένου.

Σημ. ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ και Οικολόγοι ας διαβάσουν την έρευνα του πανεπιστημίου του Bristol, που κάνει λόγο για ακραίο άγχος και φθίνουσα ψυχική υγεία των σκύλων που μπαίνουν σε κλουβιά. Για να ξέρουν πόσο συνένοχοι θα είναι, εάν λάβουν μια τέτοια απόφαση. Εμεis εδώ θα είμαστε να τους το θυμίσουμε.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Αναζητώντας τις ρίζες στη Μικρά Ασία

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ενα περίεργο πράγμα. Σε αντίθεση με το 1821, που γιορτάστηκε αλλά δεν προκάλεσε μαζικό ενδιαφέρον για την Ιστορία, το 1922 μοιάζει να έχει πυροδοτήσει πολλές και έντονες συζητήσεις. Οχι μόνο ανάμεσα στους γνωστούς και καταμετρημένους λάτρεις της Ιστορίας, αλλά και ανάμεσα σε ανθρώπους που ασχολούνται μαζί της αποσπασματικά και περιστασιακά. Το τι συνέβη, ποιος πήρε σωστές και ποιος λάθος αποφάσεις, ποια ήταν η στάση των Μεγάλων Δυνάμεων της εποχής, συζητούνται. Τα βιβλία που αφορούν αυτή την περίοδο σημειώνουν αξιοσημείωτες πωλήσεις και, το πιο αισιόδοξο, υπάρχουν πολλοί νεότεροι Έλληνες που θέλουν να διαβάσουν και να μάθουν περισσότερα για το τι συνέβη 100 χρόνια πριν.

Η διαφορά με το 1821 είναι ίσως ότι μας αγγίζει συναισθηματικά όλους, ακόμη περισσότερο. Κάθε οικογένεια έχει συγγενείς με ρίζες στη Μικρά Ασία ή στον Πόντο. Οι περισσότεροι μεγαλώσαμε ακούγοντας την εξιστόρηση μιας γιαγιάς για τα όσα έζησαν εκείνης τις δραματικές ημέρες του ξεριζωμού. Είχαμε, όμως, μείνει στο συναίσθημα αλλά σε μεγάλα κομμάτια της κοινωνίας υπήρχε μια σχετική άγνοια για τα γεγονότα. Οι πρωταγωνιστές και το ιστορικό περιβάλλον απέμειναν «σκονισμένα» στο ράφι του συλλογικού υποσυνειδήτου. Το τραύμα ήταν πολύ μεγάλο και δεν επέτρεπε ψυχραιμες προσεγγίσεις. Ακόμη και η πιο δειλή ακαδημαϊκή προσέγγιση για τον ρόλο ανθρώπων όπως ο αρμοστής Στεργιάδης ξυπνούσε πάθη και προκαλούσε καβγάδες ανάμεσα σε λίγους, μακριά ωστόσο από το ευρύ κοινό.

Ομολογώ ότι το επεισόδιο της Μ. Ασίας μου γεννούσε πάντοτε

απορίες και τη διάθεση να μάθω περισσότερα. Έχω κρατήσει στο μυαλό μου ανέπαφη την ανάμνηση από το οδήγημα από τη Σμύρνη στα προάστια της Αγκυρας. Το έκανα καλοκαίρι, αλλά με την ασφάλεια της καμπίνας ενός ενοικιασμένου αυτοκινήτου. Παρ' όλα αυτά, σκεπτόμουν πόσο παράτολμο ήταν το εγχείρημα και τι περνούσαν εκείνοι που πολεμούσαν δέκα χρόνια στα διάφορα μέτωπα.

Για όσους έχει σημασία η Ιστορία μας, αλλά και η μεταλαμπάδευσή της στους νεότερους, αξίζει πολύ μια επίσκεψη στη σχετική έκθεση στο Μουσείο Μπενάκη. Είναι εξαιρετική και απευθύνεται σε όσους αναζητούν ρίζες και συναισθηματική ταύτιση με κομμάτια που χάθηκαν, καθώς και στους λάτρεις της Ιστορίας.

Οι στολές των Ελλήνων του Πόντου ή της Καππαδοκίας, οι αναπαραστάσεις των αστικών σπιτιών της Σμύρνης από τη μία, τα προσωπικά αντικείμενα του Βενιζέλου και η στολή του Πλαστήρα από την άλλη... Ένα μεγάλο μπράβο στην «εθνική μας curator» Εβίτα Αράπογλου και στην ομάδα του μουσείου. Και όπως ήδη πρόλαβε και έγραψε ένας παλιός φίλος, «μην αμελήσετε να την επισκεφθείτε», με παιδιά και εγγόνια!

Από όλα όσα έχω ακούσει γι' αυτή την επέτειο, συγκρατώ τα λόγια του Πασχάλη Κιτρομηνίδη: «Επειδή μιλούμε για χαμένες πατρίδες και βλέπουμε αυτό τον κόσμο ως κάτι το απόμακρο, πρέπει να αποβάλουμε αυτή την αντίληψη. Είναι ένας ενιαίος κόσμος και δεν είναι νοητή η ιστορία του ελληνικού κόσμου χωρίς τη Μικρά Ασία. Μπορεί να απολέσθηκε εθνολογικά, αλλά είναι πάντα μαζί μας ως πνευματική κληρονομιά, ως ιστορική μνήμη, ως μια σειρά σημαντικών επιτευγμάτων μέσα στους αιώνες».

Ενα Π μπορεί να κάνει τη διαφορά;

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«Ιδρυτική συνθήκη του σχολείου είναι ότι υπάρχει κάποιος που γνωρίζει (ο δάσκαλος) και κάποιος που δεν γνωρίζει (ο μαθητής) και ότι ο δεύτερος προσέρχεται στον πρώτο για να διδαχτεί και να μάθει. Η σχέση δασκάλου και μαθητή είναι εξορισμού άνιση και ασύμμετρη. Χωρίς αυτή τη συνθήκη σχολείο δεν υπάρχει». Γράφτηκε πριν από 16 χρόνια και μπορεί με τα σημερινά δεδομένα να φαντάζει «παλιό», αλλά υπάρχει κάτι αμετάβλητο στην απολυτότητα της διατύπωσης. Πρόκειται για απόσπασμα από τον πρόλογο του Σταύρου Ζουμπουλάκη στο εμβληματικό, για την εκπαίδευση, βιβλίο της Νατάσα Πολορί «Τα χαμένα παιδιά μας».

Από τότε έως σήμερα μπορεί να ισχυριστούμε ότι έχουν συντελεστεί κοσμογονίες, ότι η ψηφιακή τεχνολογία έχει μετατοπίσει όχι μόνο τη μαθησιακή διαδικασία αλλά και τις σχέσεις, ότι τα κοινωνικά δεδομένα έχουν θρυμματιστεί, ανατραπεί κ.ο.κ. Εχουμε όμως να αντιπροτείνουμε κάτι άλλο στο θεμελιώδες «ο μαθητής πηγαίνει στο σχολείο για να μάθει γράμματα»; Και δεν εννοούμε ως «απάντηση» τη σοσιαλμιντιακή φουρτούνα (εν κρανίο, κυρίως). Ούτε τις επικοινωνιακές ανακοινώσεις του υπουργείου Παιδείας, προς εκτόνωση των προβλημάτων. Ή την... επιχείρηση by pass, όταν τα πνήματα στριμώχνονται, με ανάδειξη των αισιόδοξων προοπτικών και διεθνή συνεργασιών για την εκπαίδευση.

Προφανώς και είναι απαραίτητες πολιτικές που θα ανοίγουν την εκπαίδευση στα σύγχρονα μαθησιακά αλλά και κοινωνικά αιτήματα, όπως και στην αγορά εργασίας: προφανώς και είναι αναγκαίες κινήσεις που προτείνουν αντί να αναθεματίζουν και να κλώθουν διαρκώς γύρω από το πρόβλημα.

Όμως: η επιστολή του εκπαιδευτικού που παραιτήθηκε πρόσφατα από επαγγελματικό λύκειο (ΕΠΑΛ) της Κεφαλονιάς, στην οποία περιγράφει συνθήκες απόλυτης ασυδοσίας από τους μαθητές, αξίζει μια δεύτερη ανάγνωση. Ο καθηγητής αντιμετώπισε ένα καθεστώς (όχι άγνωστο – έχουν δημοσιοποιηθεί επεισόδια σε ΕΠΑΛ και στο παρελθόν) από μαθητές που ήθελαν να επιβάλουν τον τσαμπουκά τους στον «πρωτάρχη» διδάσκοντα. «Μπες, κάτσε, βούλωσ' το, μη βάζεις απουσίες και μην τολμήσεις να κόψεις κανέναν», του είπαν, όπως αναφέρει.

Ο κυρίαρχος κυνισμός, πολιτείας και κοινωνίας, έχει πολλά πλοκάμια. Όπως και οι αλληπάλληλες στρώσεις βίας, τηλεοπτικής ανοησίας, σοσιαλμιντιακής τιποτολογίας, απέραντης, εν γένει, κενολογίας, που επιτείνει τα πολλά αδιέξοδα αντί να καθοσυχάζει, να θεραπεύει. Και κάτι ακόμη, καίριο, δήλωσε ο καθηγητής στην «Κ», ενισχύοντας τα προαναφερόμενα:

«Το πρόβλημα στην εκπαίδευση επιπεριέχει ζητήματα αυτοεκτίμησης. Ένας ματαιωμένος εκπαιδευτικός με δεμένα χέρια, που φοβάται, δεν μπορεί να εμπνεύσει, αυτομάτως δηλαδή παύει να είναι δάσκαλος. Το ίδιο ισχύει και στα παιδιά. Τέτοιες συμπεριφορές σαν αυτές που περιέγραφα υποδηλώνουν χαμηλή αυτοεκτίμηση, ματαιώση».

Πώς αντιμετωπίζεται, άραγε, η ματαιώση; Με «διερεύνηση της υπόθεσης», όπως ζήτησε το υπουργείο Παιδείας; Με 360 νέα προγράμματα σπουδών, «που θα αναπαρωφώσουν το περιεχόμενο της επαγγελματικής εκπαίδευσης» από το 2023; Με 19 νέα Πρότυπα Επαγγελματικά Λύκεια (ΠΕΠΑΛ), που θα δημιουργηθούν, από το επόμενο σχολικό έτος; Ενα Π μπορεί να κάνει τη διαφορά;

Το «Οχι» ήταν το τελευταίο «εμείς»

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Υπόθεση εργασίας. Τη μοιραία εκείνη νύχτα της 28ης Οκτωβρίου ο Ιωάννης Μεταξάς, έχοντας μετρήσει το κόστος ενός πολέμου απέναντι σε μίαν από τις ισχυρότερες πολεμικές μηχανές του καιρού του, την Ιταλία, δέχεται το τηλεσίγραφο του Ιταλού πρέσβη. Η μικρή και αδύναμη Ελλάδα μετατρέπεται αμαχτι σε προτεκτοράτο του Αξονα. Και ο Ιωάννης Μεταξάς έχει τη συνείδησή του ήσυχη: γλίτωσε τον λαό που κυβερνούσε από έναν πόλεμο που ήταν χαμένος εκ των προτέρων. Σας παρακαλώ, μη μου αντιτάξετε τα διάφορα γεωπολιτικά επιχειρήματα των οποίων την αξία δεν αμφισβητώ. Αναφέρομαι στον Γεώργιο Β' και τους δεσμούς της Ελλάδας με τη Μεγάλη Βρετανία, παρά τις εκλεκτικές ιδεολογικές συγγένειες του καθεστώτος Μεταξά με την εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία. Μια μικρή παρένθεση: ο γερμανικός εθνικοσοσιαλισμός αναφερόταν στην αρχαία Ελλάδα. Ο ιταλικός φασισμός αναφερόταν στην αυτοκρατορική Ρώμη.

Συνεχίζω την υπόθεση εργασίας. Ο Ιωάννης Μεταξάς αποδεχόμενος το τηλεσίγραφο του Ιταλού πρέσβη σώζει τη χώρα του και τον

λαό της από έναν πόλεμο που σπινάρδεψε ολόκληρη γενιά, ενδεχομένως δε, την παραδίδει σε μια κατοχή ηπιότερη απ' αυτήν που έζησε η χώρα μας.

Ο Μεταξάς, όμως, δεν αποδέχεται το τηλεσίγραφο του Ιταλού πρέσβη. Αν και η ιδεολογία του καθεστώτος του είναι παραπλήσια, αν όχι ίδια, με αυτήν του Ιταλού, ο ίδιος την κρίσιμη στιγμή δεν επιλέγει την ιδεολογία του. Επιλέγει το Έθνος. Ενα Έθνος αδύναμο, που δεν μπορεί να αντισταθεί στη δύναμη πυρός της Ιταλίας, στην πραγματικότητα χωρίς συμμάχους. Κι όμως το επιλέγει τη νύχτα εκείνη στο σαλόνι της οδού στρατηγού Δαγκλή στην Κηφισιά. Για ποιον λόγο επιλέγει το Έθνος; Το επαναλαμβάνω. Δεν ενδιαφέρουν οι «τεχνικές» απαντήσεις περί δεσμεύσεων με τους Αγγλους. Ισχύουν. Αυτό όμως που ενδιαφέρει κατά μείζονα λόγο είναι η συνείδηση αυτού του ανθρώπου, που μέσα στη βαθιά νύχτα βρέθηκε αντιμέτωπος με το δίλημμα: ή θα σπρώξω τον ελληνικό λαό σε μια περιπέτεια της οποίας το τέλος κανείς δεν γνωρίζει –είμαστε στο 1940– ή θα τον αφήσω στην πouxία του. Και

τον σπρώχνει στην περιπέτεια της οποίας το τέλος κανείς δεν γνώριζε τότε. Πατι; Αφήστε τις υποχρεώσεις απέναντι στους Αγγλους. Πάντα κάποιες υποχρεώσεις λειτουργούν στην Ιστορία από αρχαιοτάτων χρόνων.

Γατι ο Ιωάννης Μεταξάς είπε το «όχι», το τελευταίο «εμείς» της συλλογικής μας συνείδησης; Ως αξιωματικός είχε ζήσει και τους Βαλκανικούς Πολέμους και τη Μικρασιατική Εκστρατεία. Είχε ζήσει τον δαισισμό της «Μεγάλης Ιδέας». Και είχε αντιληφθεί τις συνέπειες της καταστροφής της. Χωρίς κάποια «Μεγάλη Ιδέα» αυτό το Έθνος ήταν καταδικασμένο να διαλυθεί εις τα εξών συνετέθη. Ο πόλεμος κατά της Ιταλίας ήταν το υποκατάστατο της Μεγάλης Ιδέας. Και απεδείχθη λυτρωτικό για μια ολόκληρη γενιά Ελλήνων. Ο εμφύλιος που ακολούθησε, οι κακοφορμισμένες πληγές του πολέμου και της κατοχής, απλώς απέδειξαν ότι η τραγική λύτρωση που προηγήθηκε ήταν κακότεχνη.

Σκέψαις επετειακές και όχι μόνον. Σκέψαις επικαιρικές. Προχθές συζητούσα με φίλο για την Ουκρανία. Μήπως η χώρα προκάλεσε

τη Ρωσία επειδή ζήτησε να ενταχθεί στο NATO; Μπορεί. Αν και με τέτοια επικράτεια που διαθέτει η Ρωσία στον χάρτη, η διάθεσή της να εντάξει και την Ουκρανία μάλλον είναι της αρμοδιότητας διαιτολόγου. Και σκέφτεσαι πραγματιστικά: αν η Ουκρανία είχε ενταχθεί στο NATO εγκαίρως, η Ρωσία δεν θα τολμούσε να την απειλήσει. Και σκέφτεσαι ουσιαστικά: σε τι διαφέρει η σημερινή Ουκρανία από την Ελλάδα του 1940; Σε πολλά, αλλά και σε ορισμένα όχι.

Δεν διαφέρει στο γεγονός ότι είναι μια χώρα απέναντι σε μια μεγάλη δύναμη. Διαφέρει ότι, σε αντίθεση με την Ελλάδα του '40, η βοήθεια των συμμάχων της είναι καθοριστική. Και το ουσιαστικό: ένα ευρωπαϊκό έθνος διεκδικεί την ύπαρξή του εν έτει 2022, όπως η Ελλάδα διεκδικούσε την ύπαρξή της το 1940. Η συμπαράσταση στην Ουκρανία είναι ηθική υποχρέωση για τους Έλληνες.

Κι αν αναρωτιέστε τι στην ευχή εννοώ με την «ηθική υποχρέωση» και πόσο απέχει από την πολιτική, ένα θα σας πω: Αναφέρομαι σ' αυτό που μας κάνει να αισθανόμαστε «εμείς».

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Αυτοκτονική πλινθιότητα

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Υπερψηφίζουμε τη λεπλασία της ζωής μας.

το κουράγιο του πάνω στην ιταμική θρασύτητα του κάθε σαδιστή ή αδιάφορου υπαλληλίσκου, γιατί; Μια ζωή πλήρωνε από το μεροκάματο της πείνας την ασφάλιση των γνησταιών του. Και αυτό το χρήμα-αίμα του το άρπαξε από το Ταμείο του κάποια διεφθαρμένη κυβερνήση, να το κάνει φιέστες προεκλογικές, κρετινική κομματική προπαγάνδα, να στήσει με την αποταμίευση του φτωχού σπάταλο κομματικό κράτος. Στο βλέμμα του αδικημένου ανθρώπου, που του κλέψανε τη ζωή, δεν υπάρχει μένος εκδίκησης, υπάρχει μόνο πόνος λαχτάρας για δικαιοσύνη: Κάπου κάποτε να λειτουργήσει νέμεση για τους αδίστακτα ψευδόμενους, τους καπάλους των κοινωνικών οραμάτων, τους αρρωστημένους μανιακούς της εξουσίας και της κλιδής. Αυτή είναι η δίψα των ανθρώπων που βλέπουν τη μία και μοναδική ζωή τους να έχει διαπληνθεί μέσα στην πικρα και στην απογοήτευση, τη βλέπουν τη ζωή να τελειώνει μέσα σε ταπεινώσεις, στερήσεις, εξευτελισμούς. Όμως, οι ίδιοι αυτοί άνθρωποι αν δικάζαν καθένα συνάνθρωπό τους χωριστά, δύσκολα θα απέδιδαν τη δικαιοσύνη που τώρα απαιτούν. Προτού καταδικάσει, θα έψαχνε τα ελαφρυντικά: πώς και γιατί φτιάχτηκε έτσι ανάλγητος ο κρατικός υπάλληλος που

τον τυραννάει, γιατί έγινε ασυνείδητος ο γιατρός, γιατί φυγόπονος ο νοσηλεύτης, γιατί κλέφτης ο εργολάβος, γιατί ανήθικος ο πολιτικός. Τι είδους μάνα είχε ο καθένας, τι λογής πατέρα, πώς έζησε τα παιδικά του χρόνια, ποια τραύματα ψυχικά κουβαλάει, πόση στέρση στοργής και τρυφερότητας, ποιο σαράκι κρυφής μειονεξίας, πόση ανασφάλεια πλάθει τελικά τους βασανιστές της ζωής μας.

Όσο πιο σμιλεμένος από τη θλίψη ο άνθρωπος τόσο πιο εύκολα λυπάται, δύσκολα δικάζει, γρήγορα συγχωρεί. Η απαίτησή του για δικαιοσύνη είναι περισσότερο όραμα ή μέτρο ζωής και λιγότερο ή καθόλου επιθυμία εκδίκησης.

Ερείσματα η μεταφυσική του δεν βρίσκει στην ανάγκη για υπερβατικά δικαστήρια και αιώνιες κολάσεις. Το πιο πραγματικό έρεισμα της μεταφυσικής το διαβλέπει στο κάλλος του κόσμου, όταν το κάλλος συλλαβίζεται ως δώρημα αγάπης και η αγάπη αποκρυπτογραφείται όχι ως «συναίσθημα», αλλά ως εμπειρία ελευθερίας, δηλαδή αυτοπροσφορές.

Ο Αριστοτέλης συνοψίζει τον ορισμό και προορισμό των Ελλήνων στον καιρό αφορισμό του: «Το ζήτηση πανταχού το χρήσιμον ήκιστα αρμόττει τοις μεγαλοψύχοις και ελευθερίοις» (Πολιτικά Θ3, 1338a 30-32). «Το να αναζητάς παντού το χρήσιμο, καθόλου δεν ταιριάζει στους μεγαλόψυχους και ελεύθερους ανθρώπους». Το κυνήγι της χρησιμότητας είναι πάντα εγκλω-

βισμός στον πρωτογονισμό της εγωτικής εξασφάλισης, της θωράκισης του ατομικού συμφέροντος.

Αν ο αναγνώστης μελετήσει προκατάληπτα κάθε περίπτωση όπου η νεώτερη κρατική Ελλάδα γνώρισε μια καταστροφική αποτυχία (με συνέπειες ανήκεστες για το μέλλον του Ελληνισμού) θα πιστοποιήσει, νομίζω, πίσω από τα γεγονότα μια πελώρια πάντοτε, τυπικά ιθαγενή πλινθιότητα. Ηλίθια ευπιστία, ηλίθια φοβία, ηλίθια κρίση και επιλογή, ηλίθιο σχεδιασμό. Δεν έχει σημασία το πώς εκφράστηκε η πλινθιότητα, καθόριζε όμως κάθε περίπτωση.

Υπήρχε πίσω από τον πόλεμο του 1897. Πίσω από την αποτομή του Βενιζέλου, το 1915, από την πρωθυπουργία. Πίσω από τις «πρωτοβουλίες» που οδήγησαν στη Μικρασιατική Καταστροφή. Πίσω από τα καιρία εναυσματα της μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Ζαχαριαδικής παράνοιας. Πίσω από τον επιπόλαιο εκπατρισμό των Ελλήνων της Κωνσταντινούπολης - Ιμβρού - Τενέδου. Πίσω από τα «Ιουλιανά» του '65. Πίσω από τα προσχήματα της δικτατορίας του '67-'74. Πίσω από την απώλεια της μισής Κύπρου. Πίσω από την επίσημη αυτοχειρία του Ελληνισμού με την επιβολή της μονοτονικής γραφής. Πίσω από τον απροσχημάτιστο αφελληνισμό της Βόρειας Ηπείρου. Πίσω από τη νύχτα στα Ύμια. Μήπως είναι απλώς αποτέλεσμα συγκυριών, προϊόν τυχαιότητας η αλυσιδωτή διαδοχή ηλίθιων λαθών;

Η αποτυχία της κοινωνίας των πολιτών

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Στην Κύπρο τα οργανωμένα σύνολα της κοινωνίας των πολιτών δεν απέκτησαν ποτέ ούτε τη μαζικότητα αλλά ούτε την αποτελεσματικότητα σε θέματα που αφορούν τη μετάβαση στον πολιτικό εκσυγχρονισμό και τη συζήτηση για τον καθορισμό της πολιτικής ατζέντας. Κι αυτό όχι γιατί ομάδες συμπερόντων, κοινωνικά σύνολα ή επιμέρους κατηγορίες δεν γνωρίζουν καλά το παιχνίδι της προώθησης συμπερόντων ή του lobbying αλλά γιατί –στον πυρήνα του– το πολιτικό σύστημα παραμένει πελατοκεντρικό. Η εξουσία είναι μια νομή που αναλόγως κατηγορίας εξυπηρετεί συμφέροντα. Δεν βελτιώνει το σύστημα προκειμένου αυτό να καταστεί αποτελεσματικότερο και το καλώς εννοούμενο δημόσιο συμφέρον να υπερισχύσει της πελατείας.

Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συνόψισε την πολιτική του συνέχεια, λέγοντας προς ένα τέτοιο σύνολο πως οι τρεις βασικοί υποψήφιοι του «ήταν στενοί συνεργάτες του» άρα διατηρεί ο ίδιος πολιτική επιρροή για να κάνει τη... δουλειά τους. Μετά φυσικά ανέφερε πως «αστειευόταν», αλλά όλοι στην Κύπρο γνωρίζουν πως μάλλον δεν αστειεύονταν.

Η αποτυχία της κοινωνίας των πολιτών μπορεί να φανεί, διαχρονικά, στον τρόπο με τον οποίο ομάδες, οργανώσεις, ΜΚΟ ασχολούνται τα τελευταία χρόνια με το Κυπριακό. Η προσπάθεια για ένα υγιές debate σε σχέση με τη λύση, οι προσπάθειες υποβοήθησης των συνομιλιών ή μιας ισχυρής καμπάνιας ενημέρωσης των πολιτών δεν απέδωσαν ποτέ ουσιαστικά μετά το 2004. Το ίδιο ισχύει για κοινωνικά σύνολα που περίριζων δύο μεγάλων κομμάτων –ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ– με το πρόσχημα του φιλελευθερισμού ή της Αριστεράς αποδείχτηκαν στην ουσία «παραφερνάλια» των εν λόγω κομμάτων παρά ουσιαστικοί φορείς ανένταχτου και βελτίωσης των.

Στον αντίποδα, η κοινωνία των πολιτών ως όργανο ανάδειξης υποψηφίων (αριστινδών και μη), μιας παράλληλης κομματικής επιτηρίδας –εκτός του σκληρού μηχανισμού των κομμάτων– ή εν γένει ως ενδιάμεσο βήμα για την τροφή μικροπολιτικής ατζέντας ή φιλοδοξιών, λειτουργήσει και λειτουργεί. Χάνοντας ωστόσο το βασικό της χαρακτηριστικό: Την επαφή με το «κάτω επίπεδο». Την grass-roots δηλαδή διάσταση, βασική παράμετρο σε κάθε προσπάθεια των πολιτών που δεν έχει βαριδιά εξάρτησης ή κομματικής προσχώρησης. Σε αυτό τον προεκλογικό ακούμε για «ανεξάρτητο υποψήφιο» που στηρίζεται από κόμμα του κέντρου (ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ, κτλ.) ενώ υπήρξε

κορυφαίο στέλεχος της κυβέρνησης Αναστασιάδη, για πολιτικές «start-up» που ωστόσο κινούνται με παλαιοκομματικές μεθόδους, το κόμμα των Οικολόγων που δεν μπορεί –οργανωμένα– να υποστηρίξει μια προοδευτική υποψηφιότητα και φυσικά το παράδοξο της συμπερέουσας του ΑΚΕΛ με τον κ. Μαυρογιάννη, που δείχνει πως δεν μπορεί να προσδώσει την πυγμή μιας αριστερής υποψηφιότητας, μετά από δέκα χρόνια διακυβέρνησης της Δεξιάς. Παράλληλα βλέπουμε και την απουσία ιδεολογικών αντιπαραθέσεων που παραπέμπουν σε ένα πολιτικό σύστημα που μάλλον ακολουθεί τη μοίρα της κοινωνίας των πολιτών: Αδυνατεί να σταθεί πέραν της εξυπηρέτησης της πελατείας.

Την ίδια στιγμή σοβαρά προβλήματα της καθημερινότητας δείχνουν να μην αναδεικνύονται ως συστατικά μιας ατζέντας που να προκύπτει από τις πραγματικές ανάγκες των πολιτών. Με τον «λαό» να γίνεται –για όλους τους υποψήφιους– κάτι σαν το μνήμα του Αγίου Νεοφύτου μιας και στην πλειοψηφία των προεκλογικών προγραμμάτων τα bullet points που παρουσιάζονται θα μπορούσαν να είναι από τις εκλογές του 2018, του 2013 ή του 2008.

Τι χρειάζεται η κοινωνία των πολιτών σε ένα πολιτικό σύστημα που αλλάζει με γοργούς ρυθμούς στην Κύπρο; Ριζοσπαστικοποίηση. Όχι με την έννοια της ιδεολογικής καθήλωσης στη βίαιη κατάληψη ή αλλαγή των κακών της μοίρας μας. Αλλά με τη συγκροτημένη κατανόηση πως οι πολίτες οφείλουν να διεκδικήσουν ορισμένα, αυτονόητα, πράγματα. Μιλάμε για την ψηφιοποίηση ή την κίνηση στους δρόμους αλλά δεν υπάρχει εκείνος ο τρόπος για να διεκδικήσουμε περισσότερο ψηφιακό γραμματισμό ή να ξεκινήσουμε να αναστοχαζόμαστε, αν είμαστε οι ίδιοι καλοί οδηγοί. Η ριζοσπαστικοποίηση συνεπώς που χρειάζεται η Κύπρος είναι στο επίπεδο των ιδεών. Ιδίως όταν αυτές είναι ρηζικέλευθες, ενταγμένες πέραν του θεωρητικού policy making και των εργαλείων για την εφαρμογή τους στη βάση της βιωματικής εμπειρίας. Αυτή η εμπειρία, γεννάει κοινωνικά χαρακτηριστικές ηγεσίες ή πολίτες προσανατολισμένους σε μια προσέγγιση που παράγει απτά αποτελέσματα.

Η πενταετία 2023-2028 θα είναι ένα καλό τεστ για την κυπριακή κοινωνία, που στο επίπεδο της κοινωνίας των πολιτών ή θα επανέλθει δριμύτερη ή θα βυθιστεί, περισσότερο, στη νηρβάνη της, για να εξυπηρετείται από ένα σύστημα που δεν μπορεί να κάνει delivery.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

ΜΈΛΗ της Εθνικής Τεχνικής Ομάδας Καταστροφής της Λιβερίας διαλύουν πυροβόλα όπλα στο στρατόπεδο Edward Binyah kesselly, στην κομητεία Margibi, έξω από τη Μονρόβια. Η Εθνική Επιτροπή Όπλων της Λιβερίας σε συνεργασία με τον τομέα της Κοινής Ασφάλειας και τους συνεργάτες κατέστρεψαν 255.000 όπλα και πυρομαχικά από ένοπλες ληστείες και άλλες σκηνές εγκλήματος σε όλη τη χώρα.

Οι «ελέφαντες» στην αρένα

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Το ρεπορτάζ στον «Πολίτη» (23/10) έδωσε τον τίτλο: «Η υποψηφιότητα (Αβέρωφ Νεοφύτου) έχει να αντιμετωπίσει έναν άορατο ελέφαντα (Νίκο Αναστασιάδη)». Στην τηλεοπτική σταθμό Sigma (24/10) η συνέχεια: Ο Α. Νεοφύτου κάλεσε τον Ν. Αναστασιάδη «να ξεκαθαρίσει τη θέση του καθώς υπάρχουν σκιές για το ποιον στηρίζει». Η επίθεση Νεοφύτου κατά «ενός ενδιάμεσου χώρου» αφορούσε μόνο τον Ν. Αναστασιάδη: «Δεν είναι εμένα που έβριζαν ως τον Πρόεδρο με την πιο διεφθαρμένη κυβέρνηση και δεν είναι εμένα που έβριζαν ως τον Πρόεδρο που μαζί με την κυβέρνηση του έφεραν το Κυπριακό στη χειρότερη μορφή από την ύπαρξή του. Ενός Κέντρου που προσπαθεί να αλώσει τον Δημοκρατικό Συναγερμό από το 1976».

Επί του σημείου «οκίες» οι εξής πέντε παρατηρήσεις:

1. Εμφανώς η κίνηση Νεοφύτου ήλθε πολύ καθυστερημένα, το κλασικό «πολύ λίγο, πολύ αργά». Όλοι γνώριζαν πως χωρίς παρότρυνση από τον Ν. Αναστασιάδη ο τώως ΥΠΕΕ Ν. Χριστοδουλίδης δεν θα έκανε ούτε βήμα. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου ασφαλώς το γνώριζε αυτό.

2. Ο τρόπος που κυβερνά ή και παρεμβαίνει ο Ν. Αναστασιάδης στον ΔΗΣΥ έχει μακρά παράδοση. Έβρισκε πρόσφορο έδαφος και διαμόρφωσε το σκηνικό. Σε κρίσιμες στιγμές ο Α. Νεοφύτου δεν τόλμησε να πει κάτι άλλο, κλασικό παράδειγμα η διαφωνία και η σω-

πή του στο Κραν Μοντάνα. Τώρα, βέβαια, στηρίζει δημόσια το Πλαίσιο Γκουτέρες αλλά μάλλον είναι αργά μετά από πέντε χρόνια. Επίσης μπορεί να εξηγηθεί η επαμφοτερίζουσα στάση Νεοφύτου από το γεγονός ότι η «κληροδικία» πτέρυγα στον ΔΗΣΥ έχει προ πολλού εξασθενήσει.

3. Οι ισορροπίες είναι σε τεντωμένο σχοινί. Τα ποσοστά Χριστοδουλίδη δεν κατεβαίνουν στον βαθμό που θα ήθελε η Πινδάρου, ο εκνευρισμός οδηγεί σε μια κατεύθυνση, τον ρόλο Αναστασιάδη. Αλλά είναι μόνο αυτός ο λόγος που τα δημοσκοπικά ποσοστά Νεοφύτου παραμένουν τόσο χαμηλά στο χώρο του ΔΗΣΥ; Τα ευρήματα όλων των δημοσκοπήσεων δεν δείχνουν κάτι τέτοιο.

4. Είναι ένα θέμα το πώς και πότε ένας ηγέτης συγκρούεται με τον προηγούμενο, μακρά πολιτική παράδοση. Ο Α. Νεοφύτου μίλησε για «τσουναμί» αλλά δεν πήγε ένα βήμα πιο κάτω και να πει «ποιος το φέρνει». Για τον ελέφαντα πάνω στα «χρυσά διαβατήρια» ούτε ένα στέλεχος της παράταξής του δεν είπε κουβέντα ακόμα και όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητούσε επίμονα τον τερματισμό του προγράμματος (ΚΕΠ).

5. Εμφανώς ο Α. Νεοφύτου θέλει να παρακινήσει τα στελέχη του ΔΗΣΥ να κάνουν περισσότερες προσπάθειες και να επιδείξουν αφοσίωση στην παράταξή τους. Το ερώτημα: Θα απαντήσει ο «ελέφαντας»; Κατά κανόνα, δεν αφήνει να πέσει κάτω το δόχη. Αλλά η σημειολογία παίζει τον ρόλο της. Ο Α. Νεοφύτου

μίλησε, όταν ο «ελέφαντας» βρισκόταν εκτός Κύπρου –επίσκεψη ΠτΔ στο Βατικανό. Αυτό δείχνει αυτό ότι θα υπάρξει συνέχεια.

Στην Πάφο ο Ν. Αναστασιάδης έκανε μισό βήμα (27/10) δηλώνοντας πως «η σημερινή μέρα είναι η ημέρα της Πάφου. Είμαστε εδώ για να εγκαινιάσουμε σημαντικά έργα και δεν είναι η στιγμή να ασχοληθώ με τα προεκλογικά». Προφανώς παρέπεμψε σε επόμενο χρονικό στάδιο και σύμφωνα με τις συνθήκες του ο σχολιασμός δεν θ' αργήσει.

Από την άλλη μεριά των εκλογικών ζυμώσεων, καταγράφεται η σαφής αδυναμία του υποψηφίου που επέλεξε το ΑΚΕΛ, του Α. Μαυρογιάννη, να καλύψει το ακροατήριο των ποσοστών που κατέλαβε το ΑΚΕΛ στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές, πάνω από 21%. Επίσης είναι άξιον υπογραμμίσουμε το γεγονός πως από όλα τα δημοσκοπικά ευρήματα ένας μεγάλος αριθμός πολιτών (στο 14% δείχνει η δημοσκοπήση του ΡΙΚ) που δηλώνει ότι «ψήφισε ΑΚΕΛ στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές και «ψηφίζει» στα γκάλοπ Χριστοδουλίδη. Παρά το ότι ο αριθμός ήταν κατά πολύ υψηλότερος (πάνω από το 20%), εξακολουθεί να είναι ιδιαίτερα μεγάλος σε σχέση με την καθημερινή προσπάθεια της ηγεσίας του ΑΚΕΛ να περάσει το μήνυμα υπέρ Μαυρογιάννη.

Τόσο η μία υποψηφιότητα Α. Νεοφύτου όσο και η άλλη του Α. Μαυρογιάννη έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: χάνουν με τεράστια διαφορά στον δεύτερο γύρο από

τον Ν. Χριστοδουλίδη, γεγονός που φαίνεται να μη λαμβάνεται σοβαρά υπόψη από τους οργανωτές πολιτικής στα δύο μεγάλα κόμματα. Οι δημοσκοπήσεις καταγράφουν συντριπτική υπεροχή Χριστοδουλίδη απέναντι τόσο στον Α. Νεοφύτου όσο και στον Α. Μαυρογιάννη. Η δημοσκοπήση του ΡΙΚ (19/10) δείχνει για τον δεύτερο γύρο τα εξής ποσοστά: Ν. Χριστοδουλίδης 45,5%, Α. Νεοφύτου στο 23,5%. Στο άλλο σενάριο Ν. Χριστοδουλίδης 48% και Α. Μαυρογιάννης στο 21,5%. Δεδομένης της πραγματικότητας ότι είναι ο δεύτερος γύρος που βγάζει πρόεδρο στη νήσο, είναι άξιον απορίας πως ούτε το ένα σχήμα ούτε το άλλο δεν δίνουν την αναγκαία προσοχή πως ένα πολύ ισχυρό σενάριο τούς θέτει εκτός της κεντρικής πολιτικής επιρροής για μεγάλο χρονικό διάστημα. Το επικρατέστερο σενάριο δείχνει πως τα μικρότερα κόμματα θα πάρουν το τιμόνι και η αναδιάταξη του κομματικού χάρτη θα είναι πανηγυρική. Δυνάμεις, ρεύματα και πρόσωπα με προοδευτική κατεύθυνση, που πράγματι αγωνιούν για το μέλλον της νήσου, έχουν ακόμα κάποιο χρόνο να σκεφθούν στρατηγικά και ν' αναλάβουν διαφορετικές πρωτοβουλίες με βάση τον άξονα «ακόμα μια ευκαιρία στο Κυπριακό, η μάχη κατά της διαφθοράς είναι η ίδια η μάχη για την επίλυση». Με τα σημερινά δεδομένα παράγεται γνωστό το αποτέλεσμα. Αλλάζοντας τους συντελεστές, αλλάζει και το αποτέλεσμα.

www.larkoslarkou.org.cy

Οι μεγάλοι, οι μικροί και το εύθραυστο πολιτικό σύστημα

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τα μεγάλα παραδοσιακά κόμματα φαίνονται να τα βρίσκουν σκούρα με την υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη, λιγότερο επειδή ο τώως υπουργός Εξωτερικών έχει προτείνει νέες λύσεις και προσεγγίσεις, και περισσότερο επειδή δεν είναι ο Αβέρωφ Νεοφύτου και δεν είναι το ΑΚΕΛ.

Με άλλα λόγια, όπως θα μπορούσαν να ερμηνευτούν οι μέχρι στιγμής δημοσκοπήσεις, συγκεκριμένα ανένταχτοι ή/και συνήθως αδιάφοροι ψηφοφόρους που θέλουν να δουν κάτι νέο και διαφορετικό, δυσανεστικμένους Συναγερμικούς και άτομα που προσκυνούν στο ΑΚΕΛ και κοιτάζουν περισσότερο τα θέματα της οικονομίας παρά τις αμφιλεγόμενες επιδόσεις του κ. Χριστοδουλίδη στο Κυπριακό. Ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ όμως δεν έχουν εξελιχθεί προς την κατεύ-

θυνση του να ανοίγονται πραγματικά στο Κέντρο (πέρα από τις ευκαιριακές εναλλάξ συμμαχίες), ή να αναζητούν την ψήφο των δυσανεστικμένων. Έμαθαν να κινούνται προς την ασφαλέστερη επιλογή, τη συσπείρωση των δικών τους, ή όσων από τους δικούς τους δεν έχασαν ακόμα. Γι' αυτό ο Αβέρωφ Νεοφύτου αναλώνεται σε μια σύγκρουση με το Προεδρικό, που ίσως ήρθε αργά, για την ψυχρή των Συναγερμικών και την τιμή του κόμματος (και δεν αφορά τον κόμο εκτός του Συναγερμού) και στρέφεται σε ακραίες δηλώσεις για το μεταναστευτικό, ενώ το ΑΚΕΛ δίνει πισθόγκωνα τον Ανδρέα Μαυρογιάννη με γραπτές, ξύλινες δηλώσεις για το ΕΛΑΜ (όταν ο υποψήφιος μπορεί σίγουρα και με δικές του λέξεις να εναντιωθεί στον εθνικισμό και τον φασισμό) και θέσεις - τοιτάτα για την οικονομία.

Τα μικρομέγαρα κόμματα του

Ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ όμως δεν έχουν εξελιχθεί προς την κατεύθυνση του να ανοίγονται πραγματικά στο Κέντρο (πέρα από τις ευκαιριακές εναλλάξ συμμαχίες), ή να αναζητούν την ψήφο των δυσανεστικμένων.

Κέντρου, το ΔΗΚΟ του Νικόλα Παπαδόπουλου, ο Μαρίνος Σζόπουλος και ό,τι έμεινε από την ΕΔΕΚ, και ο Μάριος Καρογιάν φέρνοντας και τη ΔΗΠΑ στο μεγάλο reunion, δεν λείπουν από την εξίσωση. Αντιλήφθηκαν σχετικά νωρίς πως η επιβίωσή τους εξαρτάται από το αν θα αποτραπεί ο κ. Χριστοδουλίδης να δημιουργήσει μετά τις εκλογές

ένα οικονομικό κεντρώο και γενικά συντηρητικό κόμμα που να κάνει πραγματικότητα τον τρίτο πόλο που πάντα ονειρεύονταν ο καθένας για τον εαυτό του.

Και αντιλήφθηκαν πως η νίκη (και φυσικά η εξουσία) έρχεται πιο εύκολα προσφέροντας ψήφους και δυναμική στον επικρατέστερο υποψήφιο από ό,τι στους άλλους δύο, ακόμα και αν γίνει πραγματικότητα η διακηρυχθεί Χριστοδουλίδη για κυβέρνηση εθνικής ενότητας απ' όλους τους πολιτικούς χώρους.

Αυτή η ανατροπή του μοντέλου της κοιματοκρατίας στην οποία παραπέμπει ο κ. Χριστοδουλίδης και την οποία ενδεχομένως φοβούνται οι μεγάλοι είναι και το πιο επικίνδυνο στοίχημα της επόμενης ημέρας, αν οι σημερινές τάσεις διατηρηθούν και δεν αλλάξουν οι δυναμικές καθιστώντας αυτήν την προσπάθεια ανάλυσης old news.

Η στήριξη την οποία απολα-

βάνει αυτή τη στιγμή ο κ. Χριστοδουλίδης οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην προσωπική δημοφιλία του, όμως αφού δοκιμασθεί στην υπόλοιπη προεκλογική όπου και οι τρεις βασικοί υποψήφιοι πλέον θα αναγκαστούν να γίνουν πολύ πιο συγκεκριμένοι και ξεκάθαροι, θα δοκιμασθεί ακόμα περισσότερο σε περίπτωση εκλογής. Αν πράγματι η στήριξη από πολλούς ψηφοφόρους οφείλεται στο ότι ο καθένας μπορεί να προβάλει στο πρόσωπο του τώως ΥΠΕΕ αυτά που θέλει να δει, ίσως να αποδειχτεί και εύθραυστη όταν έρθει η ώρα των δύσκολων αποφάσεων και των συγκρούσεων με κατεστημένα.

Πάω μακριά, και μιλώ με όρους υποθετικών σεναρίων, αλλά αν ένας Πρόεδρος Χριστοδουλίδης βρει μπροστά του τη διαχείριση της διχοτόμησης ή δυσκολευτεί να κυβερνήσει χωρίς μια ικανή στήριξη από ένα μέρος του ΔΗΣΥ ή από το

ΑΚΕΛ στο Κοινοβούλιο, η απογοήτευση του κόσμου που ψάχνει κάτι διαφορετικό θα είναι ακόμα μεγαλύτερη, οδηγώντας το πολιτικό σύστημα σε ακόμα μεγαλύτερη απαξίωση. Η τραγωδία του πολιτικού μέλλοντος στην Κύπρο σήμερα δεν είναι τόσο ο κ. Χριστοδουλίδης, όσο το ότι δεν υπάρχει ουσιαστική αντι-συστημική και προοδευτική υποψηφιότητα με υπολογισιμη δυναμική (όσο και να συμπάσει κάποιος ενδεχομένως τον κ. Μαυρογιάννη και τον Αχιλλέα Δημητριάδη) και κανένας πολιτικός χώρος να προωθήσει την πραγματική κατάλυση της κοιματοκρατίας με τρόπο στρατηγικό και υπεύθυνο.

Το πολιτικό σύστημα της Κυπριακής Δημοκρατίας του Δικαίου της Ανάγκης βρίσκεται σε εμφύλιο, όμως το μέλλον δεν έχει ακόμα γεννηθεί ή έστω ενπληκωθεί.

ykakouris@gmail.com

Γέλα, πουλί μου, γέλα, κι είν’ η ζωή μια τρέλα

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

«**Ρε, μην** πειράζετε τους πελλούς γιατί είναι επικίνδυνοι...» ήταν η μόνιμη επώδος γονιών προς τα παιδιά τους, όταν περνούσαν με το αυτοκίνητο έξω από το «τρελάδικο» πρώτα της Λευκωσίας, απέναντι από το πάλοι ποτέ Χίλτον και ακολούθως από την Αθαλάσσα, πριν ακόμη κατασκευαστεί ο νέος αυτοκινητόδρομος. Οι «πελλοί» ήταν συνήθως κρεμασμένοι στα κάγκελα του «τρελάδικου» και ζητούσαν τσιγάρα ή χρήματα από τους περαστικούς. Οι ιστορίες, αληθινές ή φανταστικές, με τους «πελλούς» πήγαιναν και έρχονταν στους καφενέδες και στις γειτονιές, ενώ η έννοια «πελλός» ήταν μεταξύ βρισιάς και πειράγματος. Ακόμη οι μύθοι, με βιασμούς «πελλών», με άσκαση βίας από «πελλούς» και ένα σωρό άλλες ιστορίες τρόμου, ήταν από τα αγαπημένα κουτσομπολιά των προηγούμενων γενεών. Το χειρότερο από όλα, ήταν οι τραγωδίες οικογενειών, οι οποίες έκρυβαν τα παιδιά τους ή συγγενικά τους πρόσωπα, τα οποία υπέφεραν από ψυχικά νοσήματα. Συνήθως έβάζαν την ταμπέλα του δαιμονισμένου και το κακό πολλαπλασιάζοταν και ταλαιπωρούσε ολόκληρες γενιές.

Τα χρόνια πέρασαν και οι ψυχικές ασθένειες δεν αποτελούν πλέον ασθένειες για ελάχιστους ανθρώπους, αλλά αναμένεται να αποτελέσουν την επόμενη πανδημία. Πριν από τον κορωνοϊό ένας στους έξι ευρωπαίους πολίτες υπέφεραν από ψυχικά νοσήματα, ενώ σήμερα το ποσοστό εκτοξεύτηκε, στο ένα στους δύο ανθρώπους. Η Ευρωπαϊκή Ένωση για τον σκοπό αυτό κήρυξε το 2023 ως Ευρωπαϊκό Έτος Ψυχικής Υγείας. Οι Κύπριοι και γενικά οι μεσογειακοί λαοί σίγουρα βρίσκονται σε πολύ καλύτερη μοίρα, αφού από τη μία ο ζωογόνος ήλιος και από την άλλη οι ισχυροί οικογενειακοί δεσμοί, αποτελούν ασπίδες προστασίας. Και το πιο σημαντικό, είναι ότι ακόμη στην Κύπρο, υπάρχει η ζεστή αγκαλιά, της μάνας, του πατέρα, του αδελφού, του φίλου, ακόμη και του άγνωστου γνωστού, η οποία αποτελεί βάλαμο για την ψυχή. Το πιο ευχάριστο είναι ότι σιγά-σιγά άρχισε να μειώνεται η προκατάληψη και δεν αποτελεί ταμπού, η λήψη ψυχοτρόπων φαρμάκων. Σε αυτό συνέβαλε και η βελτίωση των φαρμάκων, τα οποία δεν προκαλούν εθισμούς και δεν έχουν ένα σωρό παρενέργειες, όπως τα φάρμακα παλαιότερης γενιάς. Αποτέλεσμα αυτής της νέας προσέγγισης είναι η διαμονή ψυχικά ασθενών, σε σπítια πόλεων και χωριών, η φροντίδα από ειδικούς επιστήμονες, η συμβίωση με το υπόλοιπο κοινωνικό σύνολο και κυρίως

η μη απομόνωση αυτών των ανθρώπων.

«Για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή» και σίγουρα για ν’ αλλάξουν οι συνθήκες, για να τερματιστεί σε μεγάλο βαθμό η προκατάληψη, συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό ψυχίατροι, ψυχολόγοι, άλλοι ειδικοί και ένας μεγάλος αριθμός εθελοντών, οι οποίοι με αλτρουιστικό πολλές φορές τρόπο, πολεμούν την ασθένεια και προλαβαίνουν δράματα. Πριν από μερικές μέρες η Κοινοτική Λευκωσίας της Διεύθυνσης Ψυχικής Υγείας, το Κέντρο Ημέρας Λευκωσίας, σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Οικογενειών και Φίλων Ψυχικής Υγείας «Αγκαλιά», διοργάνωσαν στον χώρο του Πολιτιστικού Κέντρου της Τράπεζας Κύπρου, εκδήλωση με θέμα: «Κάνουμε την Ψυχική Υγεία και Ευεξία Παγκόσμια Προτεραιότητα για όλους». Το πρώτο μέρος περιλάμβανε αθλητικές δραστηριότητες και το δεύτερο συναυλία με το σχήμα της Κατερίνας Παράσχου. Αυτό όμως το οποίο ξεχώρισε ήταν η ζεστή φιλοξενία των πρωταγωνιστών της εκδήλωσης, φιλοξενία, η οποία θύμιζε παλιές καλές εποχές στα παλαιά ποτέ φιλόξενα χωριά της Κύπρου. Γλυκό και νερό στην είσοδο και μετά την εκδήλωση κολατσιό, λικουδιές, για να ευφρανθεί και το σώμα, μετά τη χαρά της ψυχής. Και με το φαγητό ανοίγει η ψυχή και ευφραίνεται η καρδιά.

Η ψυχίατρος Αγάθη Βαλανίδου, επικεφαλής του Κοινότητας Λευκωσία, μιλώντας στην εκδήλωση, αναφέρθηκε στη διεπαγγελματική ομάδα προσφορές βοήθειας, η οποία αποτελείται από ψυχιάτρος, νοσηλευτές, εργασιοθεραπευτές και κλινικούς ψυχολόγους. Επίσης, στη συνεργασία με φορείς όπως οι Κοινότητες, οι Δήμοι, η Εκκλησία, η Αστυνομία και μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Τόνισε ότι σύμμαχοί τους είναι οι οικογένειες και οι φίλοι των ασθενών. Και υπέδειξε ότι: «Ψυχική υγεία δεν είναι απλώς η απουσία μιας ψυχικής διαταραχής. Ψυχική υγεία είναι η δυνατότητα να συνειδητοποιούμε τις δικές μας δυνατότητες, να μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τις φυσιολογικές αναμενόμενες πιέσεις της ζωής, να μπορούμε να εργαζόμαστε και να συμμετέχουμε γόνιμα και παραγωγικά στην κοινωνία».

Τέλος πέρα από τα λόγια είναι και κάποιο ταξιδιάρικο στοίχοι, από τα τραγούδια τα οποία ακούστηκαν τη μαγική βραδιά, έτσι ως βάλαμο χαράς. «Στάσου λιγάκι μη μιλάς, άσε τον χτύπο της καρδιάς, να πει ό,τι είναι για να πει, στο φως να γεννηθεί, για ένα τίποτα, μη φοβηθείς...» Και «Γέλα, γέλα, πουλί μου, γέλα, γέλα, κι είν’ η ζωή μια

kaparispan@yahoo.gr

Τέσσερεις «κηδείες» κι ένας γάμος

Της **ΚΟΥΛΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ**

Με το δεξί. Με το καλό χέρι—το δεξί—τον «έθαψαν» τον τέως υπουργό Εξωτερικών. Από το ίδιο του το κόμμα, το δεξιά, το συναγερμικό. Με χρυσό φτυάρι. Μ’ εκείνο που έσκαψε ο Αναστασιάδης το χώμα για να μπει ο θεμέλιος λίθος και να κτιστεί το καζίνο της Λεμεσού στην τελετή των εγκαίνιων. Αν κάτι ξέρει ο Πρωτομάστορας να κάνει καλά είναι να βάζει θεμέλιους λίθους για επενδυτικά έργα εκατομμυρίων. Και συνετελέσθησαν ο ουρανός και η γη και πας ο κόσμος αυτών. Και εγένοντο Καζίνο-Θέρετρα και Πύργοι μέχρι τον ουρανό. Και εφύτευσεν παράδεισον εν Εδέμ και έθετο εκεί τον άνθρωπον, ον έπλασε. Και εγένετο η νήσος Κύπρος παράδεισος για κυπριοποιημένους εγκληματίες μέσω χρυσών διαβατηρίων.

Θεέ μου Πρωτομάστορα, μ’ έχτισες μέσα στα βουνά των σκανδάλων.

Όταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης αποφασίζει να θέσει τον εαυτό του στην υπηρεσία του λαού, ανακοινώνοντας την πρόθεση διεκδίκησης της προεδρίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, βρίσκει μπροστά του τιτανικά παγόβουνα, θωρηκτά Αβέρωφ και ιστορικά κεφάλαια της παράδοσης του Δημοκρατικού Συναγερμού για κάθοδο στις εκλογές με τον πρόεδρο του κόμματος. Η δύναμη του Αβέρωφ πέλαιος, μα η θέληση του Νίκου βράχος. Δεν ήταν εύκολο να συγκρουστεί με την κομματική παράδοση. Δεν ήταν εύκολο να συγκρουστεί με το κεφάλαιο Αβέρωφ. Μα ήταν σαν έτοιμος από καιρό να αναδείξει το δικό του πολιτικό κεφάλαιο. Κι ως έπρεπε να εξαντλήσει το πολιτικό κεφάλαιο του κόμματος. Κι ως έπρεπε να διασχίσει την οδό του οσχίσματος. Το χρέμα πολλοί εμίσησαν, την απόσχιση—ως μονόδρομο προεδρίας—ουδείς. Ένα το χελιδόνι, μα η εξουσία ακριβή. Η νύχτα της εξέδου ήταν δύσκολη. Κι όο’ άνθρα βγαίνουν και καρπού, τόσο’ άρματα σε κλειούνε. Τόσες ήταν οι εκθρικές φωνές και τα μαχαίρώματα. Από το ίδιο του το κόμμα. Το τι λέχθηκε γι’ αυτόν είναι ανεκδιήγτο. Τον είπαν «προδότη». Η εξέδος ήταν κάτι σαν κηδεία. Το πένθος βαρύ κι ασήκωτο.

Θεέ μου Πρωτομάστορα, μ’ έκλεισες μες στη

θάλασσα των θωρηκτών.

Το πένθιμο εμβατήριο, εξίσου βαρύ κι ασήκωτο, θύμισε τη μέρα που—κάποια χρόνια πριν—κηδεύονταν η αρμονική συνύπαρξη Νικόλα Παπαδόπουλου και Μάριου Καρογιάν. Άλλο ένα σχίσμα συνετελέσθη και καταγράφηκε στο πολιτικό κεφάλαιο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το Δημοκρατικό Κόμμα διχάστηκε, το κυπριακό κέντρο αρρώστησε βαριά, η παράταξη ακρωτηριάστηκε κι ένα κομμάτι της γνώρισε δεύτερη ζωή, τη μέρα της γενέσεως της Δημοκρατικής Παράταξης. Δεν υπάρχει ευτυχία που να κόβεται στα δύο. Ο λόγος της διάσπασης δεν έχει λόγο να λέγεται. Κι αν Παπαδοπουλαίοι και Καρογιανικοί ήταν συγκάτοικοι όλοι τους στην τρέλα της δικήνοιας, ήδη από εκείνη τη συννεφιασμένη μέρα της κηδείας γνώριζαν καλά ότι στα ίδια μέρη κάπως κάπου θα ξανασυναντηθούν. Κι ως φορούσε η παράταξη ένα τεράστιο μαύρο νυφικό.

Σκέψου μαύρο πιάνο με ουρά. I close my eyes. Σκέψου. Σκόνη στον άνεμο. Και βιολί. Dust in the wind. Τίποτα δεν κρατά για πάντα. Ούτε καν ο κυπριακός υπαρκτός σοσιαλδημοκρατισμός, αν υπήρξε. Όλοι είμαστε σκόνη στον άνεμο, άλλωστε. Χρόνια τώρα ο ιός της δικοτόμησης εξαπλώθηκε στο κίνημα των Σοσιαλδημοκρατών ΕΔΕΚ και οι ιδέες, μα και το ίδιο το κόμμα έδειχνε να εξανεμίζεται στους τρεις και στους πέντε ανέμους. Οι τρεις, Σιζόπουλος, Παπαδάκης και Βαρνάβα, έφτασαν μέχρι τα δικαστήρια, για να λύσουν τις διαφορές τους. Ο διάλογος και η συνεννόηση είχε προ πολλού κηδευτεί. Οι ματιές τους λες και τρώνε τον χειμώνα παγωτό. Λες και μέσα τους τ’ αντιθέτα τραβάν, να ψηφίσουνε στο ίδιο παραβάν. Δυο κουβέντες τους τούς πέσανε βαριές, κι αποφάσισαν να ζούνε χωριστά.

Η νούμερο τέσσερα «κηδεία» πάει ακόμα πιο πίσω. Στην Αθήνα. Στην εκδήλωση «Η Κύπρος ενόψει ενός νέου σχεδίου Ανάν». Στα 2016. Τότε που η επικεφαλής της «Αλληλεγγύης», Ελένη Θεοχάρους, αναλύοντας τις θέσεις της, έκλεψε τις εντυπώσεις ξεκαθαρίζοντας πως «αν πρέπει να αυτοπυρποληθεί κάποιος στο Σύν-

ταγμα, για να γίνει η Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα, θα έδινε μάχη να είναι αυτή!» Την μέρα εκείνη της διακηρυγμένης διάθεσης αυτοπυρπόλησης, κηδεύτηκε κάθε οδός λογικής προσέγγισης στο Κυπριακό.

Θεέ μου Μεγαλοδύναμη, μ’ έκαψες μέσα στις φωτιές της Ενώσεως.

Γένεσις-Φθορά-Θάνατος. Κι έπειτα δεύτε λάβετε φως και νεκρανάσταση. Από τις στάχτες της συκοφάντησης. Της λεγόμενης «προδοσίας» του κόμματος. Και ενώθηκαν όλοι τους εις σάρκα μίαν. Και Ησαΐα χόρευε. Και παίζει γαμπήλιο πάρτι στο νησί. Και είσαι καλεσμένος, φέρ’ τους φίλους σου μαζί.

Η διακόσμηση στον χώρο της δεξίωσης ήταν εξαιρετική και με προσεγγμένη κλιδή. Η πενταόροφη γαμπήλια τούρτα ήταν αξιοθέατη και αξιοθαύμαστη. Σαν θάυμα η παρουσία όλων εκεί! Φίλοι του Νίκου, ομόδοχοι με αυτόν συναγερμικοί, έκλεισαν τα αφτιά στην κριτική του κόμματος και ακολούθησαν τα αμαρτωλά παραστρατήματα. Ο μπορούς ήταν ατελείωτος και λαχταριστός. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος έλαμπε μέσα στο πριγκιπικό του κοστούμι, ενώ ο Μάριος Καρογιάν ήταν γλυκομίλητος και χαμογελαστός με όλους. Στο προσκλητήριο είχε τυπωθεί και χάρτης του χώρου. Μήπως κάποιος από τους καλεσμένους καθεί στη διαδρομή και ταλαιπωρηθεί. Για να γλυτώσουν καύσιμα, Βαρνάβα, Παπαδάκης και Σιζόπουλος ήρθαν με το ίδιο αυτοκίνητο και έτρεξαν από κοινού να ανοίξουν την πόρτα ιπποτικά, όταν η Ελένη Θεοχάρους κατέφθασε μέσα σε μια τεράστια ολογόλανη λιμουζίνα ντυμένη με ελληνικές σημαγιούλες. Στο πράσινο γρασίδι, πλάι στους μνηστήρες που δέχονταν τα συγχαρητήρια, είχαν σταθεί και εκπρόσωποι του κινήματος των κυνηγών. Πίσω τους είχαν στήσει τραπέζια και ακουμπήσει τα κυνηγετικά τους όπλα. Μέσα στις καλοσιδερωμένες στολές της παραλλαγής, προσέφεραν στους καλεσμένους ροζ μπομπονιέρα. Κέικ κανείς; Προσοχή! Το νυφικό μη λερωθεί.

Η κα Κούλα Στυλιανού είναι φιλόλογος.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΙΣ. h.makris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Ο Τρίτος Παγκόσμιος

Όταν ο Μάνος Λοΐζος πχογραφούσε τον «Τρίτο Παγκόσμιο», σε στίχους του Γιάννη Νεγρεπόντη, απέδιδε την αιτία ενός πθανού τρίτου παγκοσμίου στα οικονομικά συμφέροντα (του Μπράουν, του Φίσερ και του Κραφτ». Αντίπαλοί τους και θύματα ήταν το «προλεταριάτο», «ο Πέτρος ο Γιόχαν κι ο Φρανς», οι οποίοι «σε φάμπρικα δούλευαν φτιάχνοντας τανκς». Μάλιστα, έγιναν αχώριστοι, δουλεύοντας στους Μπράουν, Φίσερ και Κραφτ φτιάχνοντας τανκς. Η απλοϊκή αυτή παρουσίαση της θεωρίας ότι πίσω από τους πολέμους κρύβονται τα συμφέροντα της αστικής επιχειρηματικότητας και των «στρατιωτικών-βιομηχανικών καρτέλ» προϋπέθετε φυσικά ότι εφόσον οι προλεταριοί έφτιαχναν τανκς, τα τανκς έπρεπε να χρησιμοποιηθούν, για να έχει νόημα η παραγωγή τους. Έτσι, οι πόλεμοι, και δη ο τρίτος παγκόσμιος, είναι και θα είναι αποτέλεσμα της ψυχρής, κυνικής λογικής του χρήματος και του κέρδους. Τα συμφέροντα, σκληρά και απάν-

θρώπα, αδιαφορούν για τον πόνο και τις οδύνες των εργατών, των ανθρώπων δηλαδή που παράγουν τον πλούτο των αστών. Όταν το 1974 ο Βασίλης Παπακωνσταντίνου πρωτοτραγουδούσε τους στίχους αυτούς, η οικονομιστική αυτή προσέγγιση του φαινομένου του πολέμου ήταν κυρίαρχη σε μεγάλα στρώματα του ιδεολογικού φάσματος στην Ευρώπη. Ο Μαρξ ήταν εκείνος που πρώτος το είχε καταλάβει, έλεγε ο στίχος, αλλά ο Πέτρος, ο Γιόχαν κι ο Φρανς, οι οποίοι «έπεσαν κάτω από τα τανκς», δεν πρόλαβαν να τον διαβάσουν. Επομένως, όποιος καταναούσε ότι μοναδική αιτία των πολέμων ήταν το εμπόριο και η οικονομία, θα μπορούσε να αποτρέψει τις ολέθριες συνέπειες ενός νέου πολέμου.

Αυτή η ερμηνεία του πολέμου, είχε και μια άλλη διάσταση. Τα οικονομικά συμφέροντα, ως έλλογα πθην, δεν αποτελούσαν τις μοναδικές αιτίες πολέμου και καταστροφών. Συνολικά ο λόγος, όπως τον κατανόησε και τον προώθησε ιδίως ο Διαφωτισμός, βρισκόταν πίσω από τη νέα βαρβαρότητα όχι μόνο

των δύο παγκόσμιων πολέμων, αλλά και των ολοκληρωτισμών. Αυτό αποτύπωναν ο Αδορνο και ο Horkheimer σε ένα σημαντικό τους έργο, που σφράγισε την «κριτική θεωρία» και έγινε το έμβλημα της «Σκολής της Φρανκφούρτης». Το έργο αυτό πρωτοδημοσιεύτηκε το 1944 στη Νέα Υόρκη με τίτλο «Φιλοσοφικά σπαράγματα», ενώ επανεκδόθηκε το 1947 στο Άμστερνταμ, φέροντας τον τίτλο με τον οποίο καθιερώθηκε «Η διαλεκτική του Διαφωτισμού». Οι καταβολές του στοχασμού των παραπάνω φιλοσόφων ανάγονται στα 1920 περίπου, αμέσως μετά τη φρίκη του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου. Η σκανδαλώδης και συνάμα απογοητευτική σκέψη εκείνη την εποχή ήταν ότι ο λόγος, ο οποίος διαμορφώθηκε στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, όχι μόνο δεν οδήγησε στην ευτυχία και την ηθική πρόοδο, αλλά μέσα από τις νέες τεχνολογικές και βιομηχανικές εφαρμογές του, έφτασε να υπηρετεί το ακριβώς αντίθετο από αυτό για το οποίο προοριζόταν. Όσο ο Διαφωτισμός στόχευε στην αποδέ-

σμευση των ανθρώπων από τα δεινά του σκοταδισμού και της βαρβαρότητας, τόσο ο «πεφωτισμένος» κόσμος έπεφτε σε μεγαλύτερες συμφορές και καταστροφές. Αυτή ακριβώς η κίνηση του λόγου, ο οποίος μεταπίπτει στο αντίθετό του, δηλαδή σε βαρβαρότητα, αποτελεί τη διαλεκτική του Διαφωτισμού.

Τι είναι όμως αυτό που μετατρέπει τον λόγο στο αντίθετό του; Είναι κάποια παρερμηνεία του από τον καπιταλιστικό τρόπο παραγωγής ή μήπως πρόκειται για κάποιο δομικό, εγγενές στοιχείο του ίδιου του λόγου, κάποιο λάθος στην ίδια του την κατασκευή; Το πρόβλημα έγκειται στην εργαλειακή φύση και χρήση του λόγου. Ο Διαφωτιστικός λόγος τέθηκε από τις ίδιες αρχές της σκέψης στην υπηρεσία της ελευθερίας. Εφόσον «όποιος ελεύθερος συλλογάται, συλλογάται καλά», όπως έλεγε και ο Ρήγας, η φύση του λόγου δεν μπορεί παρά να ταυτίζεται με τις ελευθερίες. Το πρόβλημα όμως είναι ότι δεν ξέρουμε ακριβώς τι είναι η ελευθερία. Πάντα μπορούμε να υπο-

ψιαστούμε ότι πίσω από έναν φαινομενικά «ελεύθερο» άνθρωπο βρίσκεται ένα εν αγνοία του ανελεύθερο άτομο. Η λογική αυτή, η οποία στην ουσία είναι χριστιανικής προέλευσης, είναι και ο αδύναμος κρίκος ανάμεσα στον λόγο και την ελευθερία. Όλη η στρατηγική των ανελευθέρων καθεστώτων έγκειται στο να πείσουν τους πολίτες των φιλελευθέρων καθεστώτων ότι δεν είναι πραγματικά ελεύθεροι και επομένως πρέπει ν’ απελευθερωθούν από τον ίδιο τους τον εαυτό, ακόμη και με τη χρήση εσωτερικής ή εξωτερικής βίας. Η επιστήμη και η τεχνολογία, η οποία υπηρετεί τους σκοπούς αυτής της βίας, είναι η πραγματική «εργαλειοποίηση» του λόγου. Έτσι, μετατρέπεται ο λόγος σε μηχανή παραγωγής οπλικής και ιδεολογικής τρομοκρατίας. Υπηρετεί τον μύθο της μελλοντικής «αταξικής κοινωνίας» ή της αποκατάστασης του περασμένου μεγαλείου του Γερμανικού, του Ρωσικού, του Τουρκικού ή του Κινεζικού Ράιχ. Υπηρετεί κυρίως και πρωτίστως τον μύθο της απελευθέρωσης του εφηνουχασμένου

αστού, σκλάβου της «αναυθεντικότητας» της «καταναλωτικής» κοινωνίας. Σε κάθε περίπτωση, υπηρετεί το αντίθετο από αυτά τα οποία πολεμούσε κατά τους αιώνες του Διαφωτισμού: τον μύθο και τον σκοταδισμό. Όταν ο λόγος υπηρετεί τα βιομηχανικά και εμπορικά συμφέροντα στην υπηρεσία της παραγωγής πλυντηρίων, ψυγείων, αυτοκινήτων, παιχνιδιών, τότε υπηρετεί ορθά τον σκοπό του. Όταν όμως τίθεται στην υπηρεσία του εθνικού ή του κομμουνιστικού μύθου και των άλογων παθών που αυτοί γεννάνε, τότε παράγονται τέρατα, όπως όπλα μαζικής καταστροφής, πυρηνικά οπλοστάσια και βολιστικοί πυράυλοι, μηχανές παραγάνδας και συστήματα κοινωνικού ελέγχου. Σκοπός του φιλελευθέρου «εργαλειακού» λόγου είναι, όπως θα έλεγε και ο Ford, οι εργάτες να μπορούν να αγοράζουν και να οδηγούν τα οχήματα που παράγουν, όχι να πεθαίνουν κάτω από αυτά.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Στρατηγικές απόδρασης από τον κλοιό της πώλωσης

Το ΠΑΣΟΚ ζυγίζει τους αντιπάλους του

Της **ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

«**Μην ψηφίζετε** πρόσωπα, ψηφίστε πρόγραμμα». Κάπως έτσι θα μπορούσε να κωδικοποιηθεί το μήνυμα που απευθύνει προς τους ψηφοφόρους ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ Νίκος Ανδρουλάκης. Ως απάντηση στη στρατηγική πώλωσης με κυρίαρχο δίλημμα την επιλογή προσώπου, την οποία εμφανίζονται να προκρίνουν Νέα Δημοκρατία και ΣΥΡΙΖΑ, η Χαριλάου Τρικούπη επιλέγει μια διαφορετική προσέγγιση.

«Ο Μπτσotάκνς επιστρατεύει το δίλημμα “Μπτσotάκνς ή χάος” και ο Τσίπρας “ή εγώ ή ο Μπτσotάκνς”» περιγράφουν συνομιλητές του Νίκου Ανδρουλάκη τον τρόπο που ο ίδιος «διαβάζει» τη στρατηγική των αντιπάλων του. Δίλημμα που και στις δύο περιπτώσεις επενδύει ίσως περισσότερο στα αρνητικά χαρακτηριστικά του αντιπάλου, προσδίδοντας το ξικό κλίμα στη μεταξύ τους αναμέτρηση. Σε κάθε περίπτωση, Μπτσotάκνς και Τσίπρας έχουν κυβερνητικές θητείες ως σημείο αναφοράς και ως αφήγημα με το οποίο διεκδικούν την ψήφο των πολιτών. Ο κ. Ανδρουλάκης δεν έχει αντίστοιχη κυβερνητική θητεία, την οποία θα μπορούσε να θέσει προς σύγκριση. Επιπλέον, έχει καταστεί σαφές στην ηγετική ομάδα της Χαριλάου Τρικούπη ότι η πώλωση και η τοξικότητα ευνοούν τη συσπείρωση προς το δίπολο Ν.Δ. - ΣΥΡΙΖΑ στην πορεία προς τις κάλπες. Οπότε, θα πρέπει να διαφοροποιήσουν τις επιλογές

και το μήνυμά τους, σε μια προσπάθεια να διεμβολίσουν τον διπολισμό. Επιπλέον, από την ανάγνωση των διαθέσεων της κοινής γνώμης, ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και οι συνεργάτες τους εμφανίζονται πεπεισμένοι ότι υπάρχει ένα σημαντικό μέρος ψηφοφόρων που παρουσιάζει εδώ και καιρό σημαδια κόπωση από τον τοξικό λόγο και στρέφει την πλάτη του σε αυτόν, περιμένοντας να ακούσει κάτι διαφορετικό, μια ουσιαστική πρόταση παραγωγής πολιτικής.

Εάν επέλεγαν να μιλήσουν με όρους χορευτικούς, στη Χαριλάου Τρικούπη θα παρομοίαζαν τη συγκρουσιακή διάθεση που εμφανίζουν οι κ. Μπτσotάκνς και Τσίπρας με ένα ταγκό. Και κατά τη γνωστή ρήση, χρειάζονται δύο για να χορευτεί το ταγκό. Αυτό σημαίνει ότι αναγνωρίζουν κοινά χαρακτηριστικά και επιλογές στη στρατηγική των δύο αντιπάλων. «Ο Μπτσotάκνς προσπαθεί να εμφανίσει τον Τσίπρα ως μοναδικό αντίπαλο για να κάνει διαρκή συμψηφισμό με την περίοδο διακυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ και να αναδεικνύει λανθασμένες πολιτικές αλλά και θέματα διαφθοράς», αναφέρεται χαρακτηριστικά. Την ίδια στιγμή, «ο Τσίπρας επιλέγει την προσωπική αντιπαράθεση γιατί σε επίπεδο παραγωγής πολιτικής γνωρίζει ότι δεν έχει αφήσει τα καλύτερα διαπιστευτήρια, ενώ τον εξυπηρετεί να γίνεται η αντιπαράθεση σε επίπεδο ηγεσίας και προσώπων γιατί έτσι θεωρεί ότι διαδωάζει τη θέση του στο εσωτερικό του κόμματός του».

Ο Νίκος Ανδρουλάκης ενώ προσέρχεται στον Ιερό Ναό του Αγίου Δημητρίου για τον εορτασμό του πολυούχου Θεσσαλονίκης. Εκτίμα πως σημαντικό μέρος των ψηφοφόρων έχει πλέον κουραστεί από τον τοξικό πολιτικό λόγο και αναζητεί ουσιαστικές προτάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων.

Στη Χαριλάου Τρικούπη θεωρούν πως οι προτάσεις Ν.Δ. και ΣΥΡΙΖΑ προς το ΠΑΣΟΚ για μετεκλογική συνεργασία δεν είναι ελικρινείς.

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ εμφανίζεται εξαιρετικά επιφυλακτικός έναντι της ελικρινείας των αναφορών σε διάθεση συνεργασίας από τους κ. Μπτσotάκνς και Τσίπρα. Θεωρεί ότι πρόκειται για επίφαση και εργαλειοποίηση προς εξυπηρέτηση προσωπικών σχεδιασμών. Ως εκ τούτου, στη Χαριλάου Τρικούπη κάθε άλλο παρά με θετικό τρόπο ακούν τις επαναλαμβανόμενες «προσκλησεις» να δεσμευθεί το ΠΑΣΟΚ εκ των προτέρων για τις επιλογές του σε ένα μετεκλογικό τοπίο. Οσον αφορά τον κ. Μπτσotάκνς, με διακρουμένη τη θέση του πρωθυπουργού ότι δεν διεκδικεί τίποτα λιγότερο από μια ισχυρή εντολή, εκτιμούν ότι βασιική επιδίωξη του είναι να κερδίσει αυτοδυναμία και να αναζητήσει

στήριγμα - άλλοθι προοδευτικότητας σε μια συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ. Και κάθε άλλο παρά διατεθειμένοι να εξυπηρετήσουν αυτόν τον σχεδιασμό εμφανίζονται.

Για τον κ. Τσίπρα δεν είναι καλύτερη η άποψη. Κυρίαρχη αντίληψη της ηγετικής ομάδας είναι ότι ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ ενεργεί με μοναδικό κριτήριο να διασώσει την καρέκλα του και ότι σε καμιά περίπτωση δεν είναι προτεραιότητα να αποκαθλώσει την κυβέρνηση Μπτσotάκνς. Προς επιβεβαίωση αυτής της άποψης, αναφέρουν τη δήλωσή του κ. Τσίπρα ότι δεν πρόκειται να μπει σε διαδικασία σχηματισμού κυβέρνησης εάν ο ΣΥΡΙΖΑ δεν είναι πρώτο κόμμα. «Τι είναι αυτό, αν όχι η πλήρης αποδόμηση και προδοσία της απλής αναλογικής, για την οποία εμφανίζεται να κόπτεται και ο ίδιος αλλά και το κόμμα του;», διερωτώνται στο ΠΑΣΟΚ.

Επιφυλάξεις

Εν ολίγοις, ο Νίκος Ανδρουλάκης δείχνει να είναι εξαιρετικά επιφυλακτικός έναντι των δύο εν δυνάμει πολιτικών εταίρων του, καθώς τόσο η Ν.Δ. όσο και

ο ΣΥΡΙΖΑ συχνά πυκνά στρέφονται προς το ΠΑΣΟΚ διερευνώντας την πιθανότητα συνεργασίας. Οι επιφυλάξεις εκκινούν από την ανάγνωση ότι όλες οι κινήσεις των κ. Μπτσotάκνς και Τσίπρα είναι μόνο ιδιοτελείς, χωρίς να απηχούν μια ελικρινή διάθεση ουσιαστικής αναζήτησης κοινών βηματισμού και παραγωγής πολιτικής. Αυτό, θεωρεί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, γίνεται περισσότερο από σαφές από την αντίδρασή τους στη θέση που ο ίδιος έχει διατυπώσει ξανά και ξανά αναφορικά με την προοπτική συνεργασίας αλλά με πρωθυπουργό τρίτο πρόσωπο. Παράλληλα, η τακτική των δύο κομμάτων να επιδιώκουν σταθερά να προσεταιριστούν συμμάχους μέσα στο ΠΑΣΟΚ, σε μια προσπάθεια να προκαλέσουν προβλήματα στην ηγεσία του και να επηρεάσουν στο «να στρίψει το τιμόνι» προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση, κάθε άλλο παρά καλλιεργεί γόνιμο για ελικρινή συνεργασία έδαφος.

Και, βεβαίως, η υπόθεση των υποκλοπών επιβάρυνε ακόμα περισσότερο το κλίμα. Στην κυ-

βέρνηση η ηγετική ομάδα του ΠΑΣΟΚ καταλογίζει επικειρήνη συσκότισης και συγκάλυψης, ενώ για τον ΣΥΡΙΖΑ θεωρούν ότι επιδίωξε να εργαλειοποιήσει το θέμα για να εκμαιεύσει μια αναγκαστική συμπίεση.

Μέσα σε αυτό το κλίμα και με αυτές τις προσλαμβάνουσες και αναγνώσεις, ο Νίκος Ανδρουλάκης εμφανίζεται να επιδιώκει σταθερά τη διατήρηση διακριτών αποστάσεων από τους κ. Μπτσotάκνς και Τσίπρα. Με ποιο στόχο; Ένα ισχυρό ποσοστό στις εκλογές, το οποίο, όπως αναφέρουν συνομιλητές του, θα δώσει πραγματικό νόημα στην τρίτη διερευνητική εντολή. Ένα ποσοστό τέτοιο που, με βάση και τον συνολικό συσχετισμό του εκλογικού αποτελέσματος, να επιτρέπει στο ΠΑΣΟΚ να κινηθεί, και με όχημα την αναζήτηση ουσιαστικών συγκλίσεων να λειτουργήσει ως καταλύτης ουσιαστικής αξιοποίησης των δυνατοτήτων και της ουσίας της απλής αναλογικής στην κατεύθυνση συνολικής αναδιάρθρωσης της πολιτικής κουλτούρας και μετάβασης σε ένα νέο μοντέλο διακυβέρνησης.

Κι όμως, ο Γιάννης Βαρουφάκης έξω πάει καλά

Μολονότι η Κ.Ο. του ΜέΡΑ25 φυλλορροεί, ο πρώην υπουργός Οικονομικών έχει ζήτηση στην αγγλοσαξονική Αριστερά

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Ο **πιο γνωστός** υπουργός Οικονομικών με την πιο σύντομη θητεία. Ο Γιάννης Βαρουφάκης έβαλε την υπογραφή του, με ένα «ν», στο πλέον περιπετειώδες εξάμηνο της ελληνικής κρίσης χρέους. Ευρωπαίοι αξιωματούχοι που διαχειρίστηκαν την ελληνική υποθήκη υπολόγισαν ότι οι χειρισμοί του κόστισαν στη χώρα από 100 έως 200 δισ. ευρώ. Όμως τίποτα από αυτά δεν πτοεί ξένα media και foto που του προσφέρουν απλόχερα βήμα για να ξετυλίγει τις απόψεις του.

Μπορεί στο εσωτερικό το κόμμα του να φυλλορροεί από στελέχη· μπορεί πριν από λίγες ημέρες να αποχώρησε η τρίτη βουλευτής, Φωτεινή Μπακαδήμα· όμως η πορεία που ακολουθεί το προσωπικό του brand στο εξωτερικό είναι αντίστροφη. Ο ιδρυτής και γραμματέας του ΜέΡΑ25 αρθρογραφεί τακτικά στο Project Syndicate, το οποίο έχουν χρηματοδοτήσει ιδρύματα κολλοσσών, όπως ο Μπιλ Γκέιτς και Τζορτζ Σόρος. Έχει εμφανιστεί ουκ ολίγες φορές στο BBC. Σε μία από τις τελευταίες συμμετοχές του χαρακτήρισε «λάθος ενός πρωτάρη» τις επιλογές του υπουργού Οικονομικών της Λίξ Τρας. Ο ίδιος γράφει στο The Atlantic, στο New Statesman και στον Guardian, όπου αναπτύσσει τοποθετήσεις-καταπέλτες απέναντι στον «φονταμενταλισμό της αγοράς» και στον «καπιταλισμό ζόμπι».

Η αλήθεια είναι ότι δεν υπάρχουν πολλοί ορκισμένοι εχθροί

της αγοράς και του ευρωσυστήματος, οι οποίοι μπόρεσαν να πειραματιστούν στο πεδίο, όπως μπόρεσε να το κάνει ο Βαρουφάκης, χάρη στην ευκαιρία που του παρείχε ο Αλέξης Τσίπρας στην πιο κρίσιμη καμπή για τη συμμετοχή της Ελλάδας στην Ευρωζώνη. Μάλιστα, το γεγονός ότι ο ίδιος δεν ακολουθήσει τη στροφή 180 μοιρών που πραγματοποίησε τότε ο ΣΥΡΙΖΑ, επιτρέπει τώρα στον γραμματέα του Diem25 να προβάλλει ότι δεν δοκιμάστηκαν επαρκώς οι ιδέες του, διασώζοντας τη διεθνή του καριέρα ως αναλυτή των δεινών στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Ο πρώην υπουργός Οικονομικών έχει απήχηση κυρίως στις αγγλοσαξονικές χώρες, μια παρακαταθήκη της προηγούμενης δεκαετίας. Το ευρώ και η διάσταση του χρηματοπιστωτικού σοκ το 2008 δημιούργησε πρόσφορο έδαφος για ποικίλες εξηγήσεις των λόγων που οδήγησαν στην κρίση. Η συγκυρία ήταν ιδανική για εκείνον. Αξιοποιώντας τις επικοινωνιακές του δεξιότητες, τα καλά αγγλικά και τον ζήλο του για εξωστρέφεια, «πυροβόλησε» με αναλύσεις πιο ελκυστικές από τα κλισέ της παραδοσιακής Αριστεράς. Οι απόψεις του απέκτησαν το κοινό τους σε Βρετανία και ΗΠΑ, λαμβάνοντας ώθηση και από τα ρεύματα Κόρμπιν και Σάντερς, αντίστοιχα.

Αντιθέτως, δεν έχει διεισδύσει με την ίδια επιτυχία στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη. «Έχει το βαρίδι του ευρωσκεπτικισμού, μετά και τα γεγονότα του 2015.

Ο Γιάννης Βαρουφάκης εμφανίζεται συχνά στο BBC. Σε μία από τις τελευταίες συμμετοχές του σε πάνελ του βρετανικού δικτύου χαρακτήρισε «λάθος ενός πρωτάρη» τις επιλογές του υπουργού Οικονομικών της Λίξ Τρας.

Γράφει στο Project Syndicate, στο The Atlantic, στο New Statesman και στον Guardian, όπου αναπτύσσει θέσεις-καταπέλτες απέναντι στον «φονταμενταλισμό της αγοράς».

Αντίστροφα, ο Αλέξης Τσίπρας είναι εξαφανισμένος στις ΗΠΑ και στη Βρετανία, αλλά έχει πια προσβάσεις στην Ε.Ε. Παρεμπιπτόντως, οι ιδέες και το στυλ Βα-

ρουφάκη έχουν εμφανιστεί και στα Βαλκάνια, όπου αναδύεται ένα παρόμοιο είδος αριστερού λαϊκισμού, σε χώρες όπως η Κροατία και η Σλοβενία», έλεγε συνομιλητής της «Κ», μελετητής των πολιτικών ρευμάτων στην Ευρώπη.

Η ίδρυση Diem25 στην Ιταλία, με επικεφαλής τον Φεντερικό Ντόλτσε, είναι το πιο πρόσφατο επεισόδιο στη διεθνή πολιτική δραστηριότητα του Γιάννη Βαρουφάκη. Πρόκειται για το τρίτο κόμμα-παράρτημα στην Ευρώπη, μετά το ελληνικό και το γερμανικό. Σε άλλες χώρες της Ε.Ε. το Diem25 θα συμμετέχει σε εκλογικές συμμαχίες που εί-

ναι «σύμφωνες με το μανιφέστο» του κόμματος. Το πολιτικό λανσάρισμα στην Ιταλία –επισήμως θα ακολουθήσει στις 12 Νοεμβρίου– γίνεται με την ατζέντα του «ρίζοσπαστικού ευρωπαϊσμού», μια συνταγή γνωστή πια στην Ελλάδα. Η πλατφόρμα του κόμματος βασίζεται στην ακόλουθη άποψη αρχής: «Είμαστε, ταυτόχρονα, ευρωπαίοι και ριζικά αντίθετοι με την πολιτική ατζέντα Βρυξελλών - Φρανκφούρτης. Απορρίπτουμε την υφιστάμενη Ε.Ε. (...) αλλά –αντί να ζητάμε τη διάλυσή της– καλούμε τους προοδευτικούς να αναλάβουν τους θεσμούς της (...)».

Αφετηρία του Diem25 στην Ιταλία αποτελεί ένα χαμηλό, αμφίρροπο δημοσκοπικό ποσοστό στην Ελλάδα. «Η πρόθεση ψήφου στο ΜέΡΑ25 παρουσιάζει αυξομειώσεις γύρω από το 3% σε ένα μικρό (+/- 1%) αλλά σημαντικό για το πολιτικό μέλλον του εύρους τιμών, καθώς είναι ικανό να του εξασφαλίσει ή να του στερήσει την εκπροσώπηση στη Βουλή», τονίζει στην «Κ» ο γενικός διευθυντής της Pulse RC Γιώργος Αράπογλου. Πάντως, πιθανώς ως αποτέλεσμα της δημιουργικής του ασάφειας, το πολιτικό φαινόμενο Βαρουφάκης έχει διάδραση με ψηφοφόρους και στα τρία μεγαλύτερα κόμματα: «Ένα χαρακτηριστικό του είναι ότι μοιάζει να “τροφοδοτείται” με ψηφοφόρους και από τα τρία μεγαλύτερα κόμματα, δηλαδή ΣΥΡΙΖΑ-Π.Σ., ΠΑΣΟΚ-ΚΙΝΑΛ, ακόμη και τη Ν.Δ.! Βεβαίως, ανάλογα τη χρονική στιγμή,

μύ, μπορεί και να “τροφοδοτεί” τα αντίστοιχα κόμματα».

Το «μεγάλο λάθος»

Ο Γιάννης Βαρουφάκης είναι πάντα διαθέσιμος να συνδράμει την αντισυστημική πλευρά της ατζέντας για τις ανάγκες ενός ενημερωτικού προγράμματος, όπως ήταν διαθέσιμος όταν κλήθηκε να προσφέρει στον ΣΥΡΙΖΑ το οικονομικό «υπόβαθρο», το αφήγημα που χρειαζόταν για να ξετυλίξει την πολιτική τακτική που τον έφερε στη διακυβέρνηση. Πολλά μπορεί να του προσάψει κανείς, όμως ένα πράγμα οφείλει να του αναγνωρίσει από την άποψη της πολιτικής συνέπειας: δεν ακολουθήσε στην «κωλοτούμπα». Από την άλλη, φέρει ευθύνη για το γεγονός ότι παρέσυρε το εκλογικό σώμα στην ανεδαφική άποψη κατά την οποία η Ελλάδα μπορούσε να επιβάλλει τους δικούς της όρους στην Ευρωζώνη, και μάλιστα σχεδόν ανώδυνα, σε ένα παιχνίδι μηδενικού αθροίσματος. Εμμέσως, το αναγνώρισε και ο ίδιος: «Ένα μεγάλο λάθος που έκανα ήταν ότι δεν ήμουν πιο ανοιχτός απέναντι στον ελληνικό λαό για το τι σήμαινε ρήξη. Οτι μπορεί και να σήμαινε έξοδος από το ευρώ».

Λεπτομέρειες, για τους κατά τόπους θαυμαστές του Γιάνη. Με την πολυτέλεια της απόστασης από την Ελλάδα του 2015, ανατροφοδοτούν τις διεθνείς εμφανίσεις –ομολογουμένως– του πιο χίπστερ υπουργού Οικονομικών που γνώρισε ποτέ η Ευρωζώνη.

Μήνυμα στη Λιβύη μέσω Μπλίνκεν

Να πιέσει την Τρίπολη να συζητήσει με την Αθήνα για την ΑΟΖ ζήτησε από τον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ ο πρωθυπουργός

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Διακριτά, όσο και σαφή, μηνύματα προς την Αγκυρα, αλλά και την Τρίπολη, με φόντο το παράνομο τουρκολιβυκό μνημόνιο, εξέπεμψε ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης μέσω της τηλεφωνικής επικοινωνίας που είχε την περασμένη Δευτέρα με τον Αντονι Μπλίνκεν, με πρωτοβουλία του επικεφαλής του Στέιτ Ντιπάρτμεντ.

Σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, ο κ. Μητσοτάκης επισήμανε στον υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ την ανάγκη η Ουάσιγκτον να εξαντλήσει την επιρροή της στην κυβέρνηση της Τρίπολης προκειμένου να επανεκκινήσουν οι συζητήσεις για την οριοθέτηση των θαλασσιών ζωνών. Ενώ αναφορικά με την τουρκική κυβέρνηση υπογράμμισε πως η Αθήνα επιθυμεί τη διατήρηση ανοικτών διαύλων επικοινωνίας.

Στον αντιποδα, όμως, ζήτησε να καταστεί σαφές προς τις δύο πρωτεύουσες ότι η Αθήνα θεωρεί παράνομες τυχόν ενέργειες που θα απορρέουν από το τουρκολιβυκό μνημόνιο, στις οποίες και προτίθεται να αντιδράσει.

Η κίνηση του πρωθυπουργού να μιλήσει με «ανοικτά χαρτιά» στον Αντονι Μπλίνκεν έχει εκ των πραγμάτων βαρύνουσα σημασία: η Ουάσιγκτον, παρά τις υφιστάμενες «δυσκολίες» στη σχέση της με την Αγκυρα, αποτελεί τον σημαντικότερο παίκτη στη διεθνή σκηνή των τρέχουσας περιοδo, με βαρύνοντα λόγο στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο. Είναι δε σαφές πως έχει ως προτεραιότητα να διατηρηθούν τα «ήρεμα νερά» στην περιοχή ενόψει ενός δύσκολου χειμώνα με φόντο τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία.

Όπως προαναφέρθηκε, στη διάρκεια της τηλεφωνικής επικοινωνίας Μητσοτάκη - Μπλίνκεν ο πρωθυπουργός, μεταξύ άλλων, ανέδειξε και το ζήτημα του παράνομου τουρκολιβυκού μνημονίου. Σύμφωνα με πληροφορίες, ζήτησε από την αμερικανική πλευρά να συμβάλει ώστε η κυβέρνηση της Τρίπολης να προσέλθει σε συνεννόηση και συζήτηση με την ελληνική πλευρά για το θέμα της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών. Κατά τις ίδιες πληροφορίες,

ΦΡΑΣΕΟ ΤΥΠΟΥ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ / ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΜΠΙΤΣΟΣ

Κατά την επίσκεψη του Γερμανού καγκελαρίου Ολαφ Σολτς στην Αθήνα, ο Κυριάκος Μητσοτάκης τον ενημέρωσε για την επιθετική ρητορική της Τουρκίας, ενώ κατέστησε σαφές πως η Αθήνα τάσσεται υπέρ των ανοικτών διαύλων επικοινωνίας, αλλά στη βάση του διεθνούς δικαίου και των σχέσεων καλής γειτονίας.

«Να διαμνηνυθεί στη λιβυκή πλευρά ότι η Ελλάδα είναι συνορευούσα χώρα με τη Λιβύη και είναι η Ελλάδα με την οποία οφείλει να συζητήσει».

τόνισε ότι το ζήτημα πρέπει να συζητηθεί απευθείας και διμερώς με την Ελλάδα, όπως οφείλουν να κάνουν δύο γειτονικές χώρες, συνεχίζοντας μια συζήτηση που διεκόπη το 2010.

Όπως ανέφερε ο κ. Μητσοτάκης μετά το πέρας της συνομιλίας σε στενούς συνεργάτες του, απευθυνόμενος στον κ. Μπλίνκεν πρόσθεσε ακόμη ότι πρέπει «να διαμνηνυθεί στη λιβυκή πλευρά ότι η Ελλάδα είναι συνορευούσα χώρα με τη Λιβύη και είναι η Ελλάδα με την οποία οφείλει να συεννόηση και συζήτηση με την ελληνική πλευρά για το θέμα της οριοθέτησης των θαλασσιών ζωνών. Κατά τις ίδιες πληροφορίες,

Ικανοποίηση από την επίσκεψη Σολτς

Τα ελληνοτουρκικά βρέθηκαν και στην ατζέντα των συνομιλιών Μητσοτάκη - Σολτς, κατά την πρώτη επίσκεψη Γερμανού καγκελαρίου στην Αθήνα μετά την έξοδο της Ελλάδας από το καθεστώς εποπτείας. Για την ελληνική πλευρά έχει ιδιαίτερη σημασία το γεγονός ότι το Βερολίνο έχει τοποθετηθεί σαφώς κατά των προσπαθειών αμφισβήτησης της ελληνικής κυριαρχίας. Σε κάθε περίπτωση, ο πρωθυπουργός ενημέρωσε τον Γερμανό καγκελάριο για την επιθετική ρητορική της Τουρκίας, ενώ, όπως έπραξε και με τον κ. Μπλίνκεν, κατέστησε σαφές πως η Αθήνα τάσσεται υπέρ των ανοικτών διαύλων επικοινωνίας και του διαλόγου, αλλά στη βάση του διεθνούς δικαίου και των σχέσεων καλής γειτονίας. Παράλληλα, ο κ. Μητσοτάκης αναφέρθηκε και στο παράνομο τουρκολιβυκό μνημόνιο, σημειώνοντας πως υπονομεύει τη σταθερότητα στην περιοχή. Τέλος, ο πρωθυπουργός συζήτησε με τον Γερμανό καγκελάριο και τις εξελίξεις στο Ουκρανικό, στην κατεύθυνση της περαιτέρω στήριξης του Κιέβου. Το θέμα απασχόλησε και τη συνομιλία Μητσοτάκη - Μπλίνκεν, με την Ουάσιγκτον να επιθυμεί την περαιτέρω παροχή στρατιωτικής βοήθειας προς την Ουκρανία, κυρίως με την αποστολή πρόσθετων βλημάτων.

δεν έχει καμία νομική ισχύ, είναι άκυρο και ανυπόστατο και ότι η Ελλάδα θεωρεί παράνομες τυχόν ενέργειες που θα απορρέουν από αυτό, στις οποίες και προτίθεται να αντιδράσει. Τόνισε, δε, τέλος, ότι η συνεννόηση με τη Λιβύη θα είναι προς όφελος της σταθερότητας και της ασφάλειας στην περι-

οχή, αντί ενεργειών που αντιβαίνουν στο Διεθνές Δίκαιο.

Οι τελευταίες εξελίξεις σε ό,τι αφορά την τουρκική ακραία επιθετική ρητορική αποτέλεσαν, επίσης, θέμα συζήτησης στην επικοινωνία Μητσοτάκη - Μπλίνκεν. Ο πρωθυπουργός φέρεται να επανέλαβε ότι δεν είναι η Ελλάδα αυτή

Ο Ερντογάν αναγνωρίζει τη σημασία της αποκατάστασης των λειτουργικών σχέσεων με την Ουάσιγκτον, καθώς παραμένει ανοικτό το ζήτημα των F-16.

που οξύνει τους τόνους και υιοθετεί προκλητική ρητορική και ότι επιθυμεί ανοικτούς διαύλους επικοινωνίας με την Αγκυρα.

Μάλιστα, σύμφωνα με ορισμένες πληροφορίες, μετά τη συνάντηση των Ν. Παπαγιωτόπουλου και Χ. Ακάρ, στο περιθώριο της τελευταίας συνόδου των υπουργών Αμυνας του ΝΑΤΟ, στις Βρυξέλλες, τούτο σε έναν –περιορισμένο– βαθμό έχει επιτευχθεί. Όπως λέγεται, σε περίπτωση κάποιου γεγονότος που θα μπορούσε να πυροδοτήσει κρίση είναι πλέον δυνατόν να υπάρχουν επικοινωνίες εκτόνωσης, παρότι επί του παρόντος δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα η προοπτική για «προ-

ωπτικές» πρωτοβουλίες στις ελληνοτουρκικές σχέσεις.

Θα πρέπει να επισημανθεί πως εκ των πραγμάτων ο παράγοντας Ουάσιγκτον και το τουρκολιβυκό μνημόνιο μπορεί να αποτελέσουν σημεία «κλειδιά» για την πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων τους επόμενους κρίσιμους μήνες, με ορίζοντα τις τουρκικές εκλογές. Είναι δε κρίσιμο ότι:

- Πρώτον, ο κ. Ταγίπ Ερντογάν, παρά τη δημόσια ρητορική του, προσμετράει πάντα τη σημασία που έχει για την Αγκυρα η αποκατάσταση λειτουργικών σχέσεων με την Ουάσιγκτον, καθώς μάλιστα παραμένει ανοικτό το ζήτημα των F-16. Και τα μηνύματα των ΗΠΑ για την ανάγκη η Τουρκία να ρίξει τους τόνους στην περιοχή κατέστησαν σαφή στις δύο πρόσφατες συναντήσεις του συμβούλου Εθνικής Ασφαλείας των ΗΠΑ Τζέικ Σάλιβαν με τον εκπρόσωπο του Τούρκου προέδρου Ιμπραήμ Καλίν.

- Δεύτερον, το Στέιτ Ντιπάρτμεντ επί της ουσίας συμπλέει πλήρως με την Αθήνα αναφορικά με το τουρκολιβυκό μνημόνιο. Υπενθυμίζεται πως στις αρχές του μηνός, με αφορμή το συμπληρωματικό μνημόνιο Αγκυρας - Τρίπολης αναφορικά με την προοπτική διεξαγωγής ερευνών από την Τουρκία στην υφαλοκρηπίδα της Λιβύης, όπως αυτή έχει παράνομα οριστεί από τον Νοέμβριο του 2019, εξέδωσε μια απολύτως σαφή ανακοίνωση. «Σημειώνουμε ότι η προσωρινή κυβέρνηση της Λιβύης υποχρεούται, σύμφωνα με τις διατάξεις του οδικού χάρτη του Φόρουμ για τον Πολιτικό Διάλογο στη Λιβύη (LPDF), να μην εξετάζει νέες συμφωνίες που βλέπουν τη σταθερότητα των εξωτερικών σχέσεων του λιβυκού κράτους ή του επιβάλλουν μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Σημειώνεται, πάντως, ότι παρά τη συνεχή «ώσωση» μεταξύ Αγκυρας και Τρίπολης –με τελευταία κίνηση την υπογραφή συμφωνίας αμυντικής συνεργασίας, μόλις την περασμένη Τετάρτη– η Αθήνα δεν έχει ενδείξεις ότι δρομολογείται, τουλάχιστον άμεσα, κάποια ακραία κίνηση που θα επέβαλλε την αντίδραση της ελληνικής πλευράς, όπως για παράδειγμα η προσπάθεια διεξαγωγής ερευνών νοτίως της Κρήτης.

Γιατί ο Τσίπρας «ανοίχτηκε» στα δώδεκα μίλια

Το παρασκήνιο της απόφασης της Κεντρικής Επιτροπής για την επέκταση των χωρικών υδάτων στην Ανατολική Μεσόγειο

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Με 2+1 ανοίγματα θα πορευθεί ο ΣΥΡΙΖΑ μέχρι τις εκλογές: επαναπροσέγγιση της μεσαίας τάξης, διεύρυνση προς τον χώρο του Κέντρου και επέκταση των χωρικών υδάτων στην Ανατολική Μεσόγειο. Η οικονομική ατζέντα του κόμματος συνδυάζεται με τα εθνικά ζητήματα αρμονικά και απευθύνεται σε ένα κοινό ακροατήριο, καθώς η αξιωματική αντιπρόεδρος τονίζει ότι με τη συγκεκριμένη πρόταση αναδεικνύει για ακόμη μια φορά τον ρόλο της ως δύναμη πατριωτικής ευθύνης.

Το στίγμα για τη στάση του Αλέξη Τσίπρα στα θέματα εξωτερικής πολιτικής με την υπεύθυνη και έμπρακτη στήριξη των πάγιων ελληνικών θέσεων έδωσε ο Βαγγέλης Καλπαδάκης στη μετωπική σύγκρουση που είχε μέσα στην εβδομάδα, σε φόρουμ στις Βρυξέλλες, με τον Φαρούκ Καϊμακτσί. Ο διπλωματικός σύμβουλος του προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ, απαντώντας στα «καρφιά» του υφυπουργού Εξωτερικών της Τουρκίας για την Αθήνα και τη Λευκωσία, τόνισε πως «αυτό που έχει δηλητηριάσει τις ευρωτουρκικές σχέσεις είναι κατ' αρχάς οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν από την Τουρκία μετά το πραξικόπημα του 2016, καθώς οδηγούν στην παραβίαση της κυριαρχίας και

των κυριαρχικών δικαιωμάτων της Ελλάδας και της Κύπρου».

Όπως αναφέρουν από την Κουμουνδούρου, αυτή η αντιμετώπιση είναι σε εντελώς άλλο μήκος κύματος από την τακτική της Νέας Δημοκρατίας, όχι μόνο στη συμφωνία των Πρεσπών, αλλά και σε σχέση με τον διάλογο με την Τουρκία και την επίσκεψη του Ταγίπ Ερντογάν στην Αθήνα το 2017. Υπενθυμίζουν επίσης πως

Η πρόταση πήρε την τελική της μορφή έπειτα από σειρά συσκέψεων του προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ με τους Γ. Κατρούγκαλο και Β. Καλπαδάκη.

όταν ο ΣΥΡΙΖΑ είχε αναγγείλει την επέκταση των χωρικών υδάτων στο Ιόνιο το 2019, η Νέα Δημοκρατία μέσω κορυφαίων στελεχών της είχε βγει στα «κάγκελα».

Η Κεντρική Επιτροπή πήρε μια απόφαση στην πρόσφατη συνεδρίασή της, έπειτα από πρόταση του Αλέξη Τσίπρα. Η Ελλάδα πρέπει να προχωρήσει σε επέκταση των χωρικών της υδάτων στην Ανατολική Μεσόγειο. Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές, αυτό προοιόρίζεται νότια και ανατολικά

INTIME NEWS

Η πρόταση Τσίπρα ψηφίστηκε ομόφωνα στην πρόσφατη Κεντρική Επιτροπή παρά το αρχικό αίτημα της «Ομπρέλας» να συζητηθεί όλο το πακέτο των εθνικών ζητημάτων σε μια ειδική συνεδρίαση.

της Κρήτης, στο Καστελλόριζο και, γενικότερα, όπου στην Ανατολική Μεσόγειο κριθεί ότι είναι αναγκαίο από τα αρμόδια υπουργεία για την ευνοϊκότερη για τα ελληνικά συμφέροντα οριοθέτηση ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας.

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», η πρόταση πήρε την τελική της μορφή έπειτα από μια σειρά συσκέψεων του Αλέξη Τσίπρα με τον Γιώργο Κατρούγκαλο και τον Βαγγέλη Καλπαδάκη. Στο ερώτημα γιατί αυτή η κίνηση πρέπει να

γίνει τώρα και δεν πραγματοποιήθηκε κατά την κυβερνητική θητεία του ΣΥΡΙΖΑ, η απάντηση βασίζεται στη δύσκολη κατάσταση που υπάρχει πλέον στην Ανατολική Μεσόγειο, στο τουρκολιβυκό μνημόνιο, αλλά και στις αλληπάλληλες συμφωνίες μεταξύ των δύο χωρών το τελευταίο διάστημα. Η στόχευση είναι να μη δημιουργηθεί τετελεσμένο τόσο νότια της Κρήτης με την παράνομη συμφωνία Αγκυρας - Τρίπολης όσο και του Καστελλορίζου, καθώς αυτό

επικείρνε να πράξει η Τουρκία με το «Ορούτς Ρέις» το καλοκαίρι του 2020.

Στον σχεδιασμό του ΣΥΡΙΖΑ αναφέρεται ότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία –άσκησης κυριαρχίας– πρέπει να συνδυαστεί με μια σαφή στρατηγική, στο πλαίσιο της οποίας η Ελλάδα θα καλέσει τις όμορες χώρες της στην Ανατολική Μεσόγειο σε συνομιλίες, προκειμένου να υπάρξει οριοθέτηση της ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας, με προσφυγή στη Χάγη. Η πρώτη κίνηση πρέπει να είναι η επανέλαψη διαπραγματεύσεων με τη Λιβύη, αλλά και η συνέχιση των συνομιλιών με την Αίγυπτο για επέκταση της σημερινής ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας. Παράλληλα, η Ελλάδα οφείλει να επιδιώξει την άσκηση πίεσης από την Ε.Ε. και τις ΗΠΑ προς την Αγκυρα, προκειμένου να προσέλθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για οριοθέτηση ΑΟΖ / υφαλοκρηπίδας τόσο με την Αθήνα όσο και με τις άλλες γειτονικές χώρες, στο πλαίσιο του Δικαίου της Θάλασσας.

Η υλοποίηση της συγκεκριμένης κίνησης κατά τον ΣΥΡΙΖΑ μπορεί να συμβάλει σημαντικά ώστε να υπάρξει πρόσδος και σε δύο άλλους τομείς.

- Αναγκαίος όρος για να προχωρήσει η οριοθέτηση στην Ανατολική Μεσόγειο θα πρέπει να είναι η

συμμετοχή σε αυτήν της Κύπρου. Στο πλαίσιο αυτό, σε συνέχεια των κυριακών εκλογών, μπορεί να δημιουργηθεί μια νέα δυναμική για επανέναρξη των δικαιοστικών συνομιλιών.

- Οποιαδήποτε διαπραγμάτευση για οριοθέτηση υφαλοκρηπίδας / ΑΟΖ θα πρέπει να συνδυαστεί με την επανεκκίνηση των διερευνητικών συνομιλιών Τουρκίας και Ελλάδας που επικεντρώνονται στο Αιγαίο. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζουν την πρόταση του ΣΥΡΙΖΑ για διασύνδεση της διαπραγμάτευσης για την αναθεώρηση της τελωνειακής ένωσης Ε.Ε. - Τουρκίας με την υποβολή συλλογιστικού Αθήνας - Αγκυρας στη Χάγη.

Οι διαφορετικές οπτικές που υπάρχουν στην Κουμουνδούρου για την άσκηση της εξωτερικής πολιτικής εκφράστηκαν στη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής, χωρίς ωστόσο να αφήσουν πίσω τους πολλά «σκόνη». Η προτροπή του Ευκλείδη Τσακαλώτου να μην αντιπολιτεύεται ο ΣΥΡΙΖΑ με «πατριωτικές κορώνες» τη Νέα Δημοκρατία ήταν η αφορμή η «Ομπρέλα» να ζητήσει όλο το πακέτο των εθνικών ζητημάτων να συζητηθεί σε μια ειδική συνεδρίαση, ώστε το κόμμα να εμβαθύνει. Τελικά η πρόταση για την επέκταση στα 12 ν.μ. στην Ανατολική Μεσόγειο ψηφίστηκε ομόφωνα.

Δύο εταίροι και ένα προτεκτοράτο

Η Λιβύη κινδυνεύει να προσδεθεί στο τουρκικό άρμα, η Αθήνα επιχειρεί να διατηρήσει τα ερείσματά της σε Ισραήλ και Αίγυπτο

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΛΟΥ**

Δύο γεγονότα των τελευταίων ημερών λειτούργησαν εκ νέου ως οδυνηρές διαπιστώσεις σχετικά με τη σταθερότητα των πολύ ευαίσθητων περιφερειακών ισορροπιών και της ραγδαίας μεταβλητότητας που διακρίνει ακόμη και δοκιμασμένες διμερείς σχέσεις. Το πρώτο ήταν το νέο τουρκολιβυκό μνημόνιο και το δεύτερο η επίσκεψη του υπουργού Αμυνας του Ισραήλ Μπένι Γκαντζ στην Αγκυρα, ενώ νωρίτερα είχε ακυρωθεί η μετάβασή του στην Καλαμάτα. Από την περιφερειακή αρχιτεκτονική ασφαλείας που η Ελλάδα έχει κατορθώσει να συγκροτήσει με αρκετό κόπο και ουσιαστικές διπλωματικές επιτυχίες τα προηγούμενα χρόνια, με τις τριμερείς και όχι μόνο, η μεταβλητή της Τουρκίας ως προβληματικού παράγοντα σταδιακά αφαιρείται. Επικρατούν στην περιοχή προσεγγίσεις «realpolitik», με τις αρχές σταδιακά να τίθενται και δημόσια σε δεύτερη και τρίτη μοίρα.

Οι μεγαλύτερες απειλές πηγάζουν από την Τρίπολη, όπου η δραστηριοποίηση της Αγκυρας έχει στόχο πλέον τη μετατροπή της Λιβύης σε προτεκτοράτο. Όλοι οι διεθνείς παράγοντες αποδέχονται στην πράξη (ΗΠΑ, Ε.Ε., Γαλλία, Γερμανία κ.ά.) ότι ο μεταβατικός πρωθυπουργός της κυβέρνησης της Τρίπολης, Αμπντούλ Χαμίντ ελ Ντμπίμπα, υπογράφει συμφωνίες που δεν αναλογούν στην προσωρινή εντολή που του έχει δοθεί, στάση που εκλαμβάνεται ως λευκή επιταγή από την Αγκυρα, η οποία βαθαίνει το στρατιωτικό αποτύπωμά της στη δυτική Λιβύη.

Σε διάφορους κύκλους των Αθηνών υπάρχουν δύο ανησυχίες σχετικά με το εύρος του... μμητισμού της κυβέρνησης της Τρίπολης. Η πρώτη αφορά την πιθανότητα κατάθεσης εξωτερικών ορίων υφαλοκρηπίδας στον

Ο **υπουργός Αμυνας** του Ισραήλ, Μπένι Γκαντζ (αριστερά), επισκέφθηκε την Πέμπτη την Αγκυρα, όπου συναντήθηκε με τον Τούρκο πρόεδρο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και τον Τούρκο ομόλογό του Χουλουσί Ακάρ. Νωρίτερα είχε ακυρωθεί προγραμματισμένη επίσκεψή του στην Καλαμάτα.

Ο κίνδυνος η Τρίπολη να ανακηρύξει υφαλοκρηπίδα, με τη θεωρία ότι η μέση γραμμή είναι μεταξύ Λιβύης και... Πελοποννήσου, κίνηση που θα έφερνε το όριο κάπου στη Γαύδο!

ΟΗΕ, με «μέτρο» τις συντεταγμένες του τουρκολιβυκού μνημονίου. Η δεύτερη ανησυχία εστιάζεται στην εκτίμηση ότι η Λιβύη μπορεί να ανακηρύξει υφαλοκρηπίδα προς τα δυτικά της Κρήτης, με τρόπο ανάλογο του τουρκολιβυκού στα ανατολικά του νησιού. Υπενθυμίζεται ότι το τουρκολιβυκό καταρτί-

στηκε με τον υπολογισμό ότι η Τουρκία έχει αντικείμενες ακτές με τη Λιβύη.

Στο δυτικό τμήμα θα μπορούσε η κυβέρνηση της Τρίπολης να ανακηρύξει υφαλοκρηπίδα, με τη θεωρία ότι η μέση γραμμή είναι ανάμεσα στα παράλια της Λιβύης και την... Πελοπόννησο, κίνηση που θα έφερνε το όριο κάπου στη... Γαύδο. Οπως είναι γνωστό, η υφαλοκρηπίδα ελλείψει διμερούς συμφωνίας ορίζεται με τη μέση γραμμή από τις αντικείμενες ακτές, που κατά την ελληνική ερμηνεία είναι εκείνες της Κρήτης και της Λιβύης και έχουν περίπου περιγραφεί (χωρίς ακρίβεις συντεταγμένες) από την τροπολογία Μανιάτη του 2011.

Η στρατιωτική εμπλοκή της Τουρκίας στη Λιβύη αποτελεί το βασικό «αγκάθι» στην προσπάθεια της Αγκυρας να προσεταιριστεί το Κάιρο στην επιχειρή-

ση γонτείας που διεξάγει στην Ανατολική Μεσόγειο. Παρά τις διαβεβαιώσεις που κατά καιρούς παρέχονται σε διπλωματικό επίπεδο από την Τουρκία προς την Αίγυπτο σχετικά με τον, κατά την άποψη της Αγκυρας, «σταθεροποιητικό» ρόλο της στρατιωτικής παρουσίας της στην Λιβύη, στο Κάιρο εξακολουθεί να υπάρχει δυσπιστία. Η ελληνοαιγυπτιακή σχέση παραμένει υψηλού επιπέδου, κάτι το οποίο δεν εξαντλείται στις στρατιωτικές ασκήσεις, αλλά συνεχίζεται και στα διεθνή fora. Η στάση της Ελλάδας υπέρ της Αιγύπτου σε συζητήσεις που πραγματοποιούνται σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ενωσης και συχνά περιέχουν αιχμές κατά του Καΐρου, αποτελούν ένα τέτοιο παράδειγμα.

Από τις περιφερειακές σχέσεις της Ελλάδας, εκείνη με το Ισραήλ παραμένει η πλέον στρατηγική,

παρά την –ορατή και δημόσια πλέον– προσπάθεια της απερχόμενης κυβέρνησης στην Ιερουσαλήμ να βελτιώσει τη σχέση της με την Αγκυρα. Αν και τηρείται μια στάση αναμονής, καθώς την Τρίτη 1η Νοεμβρίου διεξάγονται εκλογές που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε κυβερνητικές ανακατατάξεις, από την Ιερουσαλήμ έχει διαμνησθεί προς όλες τις κατευθύνσεις ότι η εξωτερική πολιτική δεν θα μεταβληθεί ουσιαστικά. Με ενδιαφέρον συγκρατείται η δήλωση του Μπένι Γκαντζ από την Αγκυρα την Πέμπτη, ότι το Ισραήλ και η Τουρκία θα μπορούσαν να χτίσουν γέφυρες με την Ελλάδα και την Κύπρο. Παρά, πάντως, τις δημόσιες τοποθετήσεις Γκαντζ, καλά πληροφορημένες πηγές ανέφεραν στην «Κ» ότι η επίσκεψη στην Αγκυρα συνδέεται με συζητήσεις για τη δράση

Γιόσκα Φίσερ, πρώην υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας

Δεν πρέπει να υπερεκτιμάμε Ερντογάν και Τουρκία

Η Ευρώπη μαζί με τις Ηνωμένες Πολιτείες χρειάζεται να ασκήσουν έξυπνη διπλωματία έναντι της Αγκυρας

Συνέντευξη στον **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Διαρκή απειλή στα ανατολικά σύνορα της Δύσης με συνέπειες που θα συνεπάγονται έναν δεύτερο Ψυχρό Πόλεμο «βλέπει» για την επόμενη μέρα της ουκρανικής κρίσης ο πρώην αντικαγκελάριος της Γερμανίας, Γιόσκα Φίσερ. Μιλώντας στην «Κ», στο περιθώριο συνεδρίου του Economist στη Λευκωσία, ο πρώην υπουργός Εξωτερικών της κυβέρνησης Σρέντερ θεωρεί ότι ο Πούτιν δεν μπορεί να κερδίσει στην Ουκρανία, όμως δεν είναι ακόμα έτοιμος για διαπραγμάτευση. «As μην υπερεκτιμάμε τον Ερντογάν», αναφέρει χαρακτηριστικά ερωτηθείς για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, προτρέποντας σε κάθε περίπτωση Ε.Ε. και ΝΑΤΟ να ρίξουν τις εντάσεις στην Ανατολική Μεσόγειο.

– Η πρόσφατη επιστράτευση στη Ρωσία μάλλον επιβεβαιώνει την εκτίμηση ότι ο Πούτιν δεν πετυχαίνει τους στόχους του. Ωστόσο, υπάρχει η άποψη ότι το ρωσικό καθεστώς δεν έχει την πολυτέλεια να χάσει αυτόν τον πόλεμο και γι' αυτό θα μπορούσε να καταφύγει ακόμα και στη χρήση πυρηνικών. Ποια θεωρείτε ότι είναι μια πιθανή έκβαση; – Δεν γνωρίζουμε ακόμα ποια μπορεί να είναι η έκβαση, αλλά θεωρώ ότι ο Πούτιν δεν μπορεί να κερδίσει αυτόν τον πόλεμο. Η Ουκρανία πολεμάει πολύ γενναία για την εθνική της ύπαρξη και κατά τη γνώμη μου δεν θα αποδώσει για τη Ρωσία η προσπάθεια να εκβιάσει τη Δύση ώστε να την αναγκάσει

να σταματήσει την παροχή όπλων. Και η Ευρώπη δεν μπορεί να εκβιάζεται από τις πυρηνικές απειλές του Πούτιν. Είναι νωρίς να πει κανείς αν η ρωσική πλευρά έχει αρχίσει να προετοιμάζεται για ουσιαστική διαπραγμάτευση. Σίγουρα πάντως δεν είμαστε εκεί. Θα τραβήξει για καιρό ακόμα αυτή η υπόθεση.

– Θεωρείτε δηλαδή ότι η έναρξη ουσιαστικής διαπραγμάτευσης έγκειται αποκλειστικά στη Ρωσία;

Εχει χαθεί η εμπιστοσύνη στη Ρωσία. Θα υπάρχει μια διαρκής απειλή στα ανατολικά σύνορα ΝΑΤΟ και Ε.Ε. Οι συνέπειες θα σημαίνουν ένα νέο Ψυχρό Πόλεμο.

– Μια ειρηνευτική συμφωνία απαιτεί σίγουρα και την Ουκρανία. Όμως έγκειται κυρίως στον Πούτιν, ο οποίος θα πρέπει πολύ απλά να αποσύρει τα ρωσικά στρατεύματα από τα ουκρανικά εδάφη, αποδεχόμενος τα διεθνή σύνορα τα οποία η ίδια η Ρωσία εγγυάται – και αυτή είναι η ειρωνεία. Αλλά δεν έχει έρθει ακόμα η ώρα. Προς το παρόν, ο πόλεμος θα συνεχιστεί.

– **Μακροπρόθεσμα, τι έχουμε μπροστά μας; Μια κρίση η οποία θα έχει τερματιστεί μέσα σε ένα**

«**Αν ο Πούτιν** πετύχαινε στην Ουκρανία, θα ήταν κακή εξέλιξη για το Αιγαίο, διότι θα λειτουργούσε ως παράδειγμα για άλλους να ακολουθήσουν σε αυτήν την πορεία», λέει ο Κ. Γιόσκα Φίσερ.

εύλογο χρονικό διάστημα ή έναν δεύτερο Ψυχρό Πόλεμο;

– Όποιο και αν είναι το αποτέλεσμα, έχει χαθεί η εμπιστοσύνη στη Ρωσία. Θα υπάρχει μια διαρκής απειλή στα ανατολικά σύνορα του ΝΑΤΟ και της Ε.Ε. Οι συνέπειες, δυστυχώς, θα σημαίνουν έναν νέο Ψυχρό Πόλεμο. Στην Ευρώπη θα πρέπει να επενδύσουμε περισσότερο στην αποτρεπτική μας δυνατότητα και στην ικανότητα να αμυνόμαστε. Ούτως ή άλλως, αυτή η κατάσταση θα είναι περισσότερο ένα ευρωπαϊκό πρόβλημα.

– Το ρωσικό αέριο έχει παράσχει στην Ευρώπη σχετικά φτηνή ενέργεια για πολλά χρόνια. Ωστόσο, ιδίως η Γερμανία δέχεται κριτική ότι εξαρτήθηκε από τα ενεργειακά αποθέματα ενός απολυταρχικού καθεστώτος, τελικά οδηγώντας την Ευρώπη σε μια ενεργειακή περιπέτεια που θα τη ρίξει σε ύφεση. Ποιες είναι οι σκέψεις σας για το πρόσφατο παρελθόν αλλά και το κοντινό μέλλον;

– Μιλάτε με κάποιον που ήταν ανέκαθεν επικριτικός σε αυτά τα θέματα. Πάντα έλεγα ότι δεν πρέ-

πει να βάζεις όλα τα αυγά σε ένα καλάθι. Δεν είναι σοφό. Από εκεί και ύστερα, τους τελευταίους μήνες η Ευρώπη έχει πετύχει πολλά ώστε να μειώσει την ενεργειακή της εξάρτηση και να διαφοροποιήσει τις πηγές της. Υπάρχει ακόμα θέμα τιμών, οι οποίες πάντως αρχίζουν πλέον να αποκλιμακώνονται, και αυτό είναι ένα καλό μήνυμα. Θεωρώ ότι τα επόμενα χρόνια θα διασφαλίσουμε περισσότερες νέες πηγές ενέργειας και κατά τη γνώμη μου ο βασικός μηχανισμός θα πρέπει να είναι τα ανανεώσιμα, γεγονός από το οποίο έχει να κερδίσει και η Ελλάδα χάρη στις κλιματολογικές της συνθήκες. Σε κάθε περίπτωση, δεν μπορούμε να επιστρέψουμε στην εξάρτηση από τη Ρωσία. Αυτή η υπόθεση τελείωσε.

– **Ο αναθεωρητισμός του Πούτιν στην Ουκρανία προκαλεί διπλό προβληματισμό στην Ελλάδα, η οποία είναι αντιμέτωπη με την επιθετικότητα του Ερντογάν στην Ανατολική Μεσόγειο. Επικρατεί η εντύπωση ότι η Τουρκία δοκιμάζει διαρκώς τα όριά της στη δυτική συμμαχία. Ορισμένοι θεωρούν ότι έφτασε η ώρα ακόμα και για κυρώσεις βάρος της τουρκικής κυβέρνησης. Ποια είναι η γνώμη σας;**

– Πριν απ' όλα, να διευκρινίσουμε ότι η ισχύς του Ερντογάν δεν μπορεί να συγκριθεί με την ισχύ του Πούτιν. Γενικώς, δεν θα πρέπει να υπερεκτιμάμε τον Ερντογάν. Ο στόχος του κάθε φορά είναι να φέρει την Τουρκία στο

της Χαμάς στο τουρκικό έδαφος, αλλά και την ανάγκη να μειωθεί η υποστήριξη της από οντότητες που συνδέονται ποικιλοτρόπως με τουρκικά συμφέροντα.

Στο αμιγώς ελληνοϊσραηλινό σκέλος, πέρα από τα πολλαπλά εξοπλιστικά προγράμματα ενίσχυσης των Ενόπλων Δυνάμεων με ισραηλινά συστήματα, υπάρχει αυξανόμενη συνεργασία σε επίπεδο πληροφοριών. Το υγροποιημένο αέριο και οι εγκαταστάσεις επαναεριοποίησης παραμένουν προτεραιότητα στον ενεργειακό τομέα, με τον East Med να βρίσκεται στο τραπέζι για λόγους τυπικούς.

ΑΟΖ Ισραήλ - Λιβάνου

Μια ενδιαφέρουσα πτυχή έμμεσπς, αλλά επιτυχούς, αθόρυβης, ελληνικών αποχωρώσεων εμπλοκής συνδέεται και με τη συμφωνία Ισραήλ - Λιβάνου για οριοθέτηση ΑΟΖ. Στις αρχές του καλοκαιριού η άφιξη της πλωτής μονάδας αποθήκευσης και εκφόρτωσης παραγωγής (FPSO) της ελληνικών συμφερόντων εταιρείας Energean έδωσε την αφορμή στον Λίβανο να αμφισβητήσει την κυριότητα του Ισραήλ στο κοίτασμα Καρίς. Η Χεζμπολάχ δημοσίως εκτόξευσε απειλές για χτύπημα κατά τις πλωτές μονάδες αν ξεκινούσε η παραγωγή χωρίς να προστατευθούν τα συμφέροντα του Λιβάνου, γεγονός που προκάλεσε και την αντίδραση των Ισραηλινών. Ενδιάμεσα οι ΗΠΑ ενεπλάκησαν μέσω του ειδικού απεσταλμένου Άμος Χόκσταϊν. Πρακτικά, μετά τη συμφωνία που υπεγράφη τελικά την Πέμπτη, ο Λίβανος αναγνώρισε την κυριότητα του Ισραήλ στο Καρίς, από το οποίο η Energean ξεκίνησε παραγωγή φυσικού αερίου την Τετάρτη, ενώ το Ισραήλ αναγνώρισε την κυριαρχία του Λιβάνου στο μεγαλύτερο μέρος του κοιτάσματος Κάνα, το οποίο βρίσκεται στην επίμαχη περιοχή και θα αξιοποιηθεί από τη γαλλική Total.

Γκρέγκορι Μικς, πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων

Βαθιά η σχέση μας με την Ελλάδα

Οι ενδιάμεσες εκλογές δεν θα επηρεάσουν τους δεσμούς μας – Η πολιτική μας βασίζεται στην ασφάλεια των ΗΠΑ και των συμμάχων μας

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΕΛΛΙΣ**

Τη στρατηγική σημασία του λιμέ-
να της Αλεξανδρούπολης, τόσο
στο στρατιωτικό πεδίο όσο και
σε αυτό της ενέργειας υπογραμ-
μίζει σε συνέντευξή του στην
«Κ» ο πρόεδρος της Επιτροπής
Εξωτερικών Υποθέσεων της Βου-
λής των Αντιπροσώπων, Γκρέ-
γκορι Μικς, ο οποίος χαρακτη-
ρίζει «ιδιαίτερα βαθιές, ισχυρές
και διακομματικές» τις σχέσεις
μεταξύ Ουάσιγκτον και Αθήνας,
σημειώνοντας ότι δεν θα επι-
ρεαστούν από τις ενδιάμεσες
εκλογές της 8ης Νοεμβρίου για
το Κογκρέσο, αλλά ούτε και από
τις εθνικές εκλογές που αναμένε-
ται να διεξαχθούν στην Ελλάδα
την άνοιξη.

Αλλωστε, στις αρμόδιες επι-
τροπές και των δύο σωμάτων του
Κογκρέσου, οι επικεφαλής των
Ρεπουμπλικανών προσεγγίζουν
την Τουρκία και την απρόβλεπτη
συμπεριφορά του Ταγίπ Ερντο-
γάν με τον ίδιο σκεπτικισμό που
εκφράζουν οι Δημοκρατικοί συ-
νάδελφοί τους, ενώ για τη λήψη
αποφάσεων των επιτροπών έχει
σημασία η στάση των ηγετών
τόσο της πλειοψηφίας (αυτή τη
στιγμή είναι ο Γκρέγκορι Μικς
στη Βουλή και ο Μπομπ Μενέ-
ντεζ στη Γερουσία) όσο και της
μειοψηφίας.

Για την προοπτική πώλησης
νέων και την αναβάθμιση παλαι-
ότερων F-16 στην Τουρκία, ο κ.
Μικς σημειώνει ότι το Κογκρέσο
και η επιτροπή Εξωτερικών Υπο-
θέσεων της οποίας προΐσταται
εξετάζουν τις περιπτώσεις αυ-
τές με γνώμονα τη διασφάλιση
της περιφερειακής σταθερότη-
τας, όπως φυσικά και τα εθνικά
συμφέροντα των ΗΠΑ.

Κληθείς να σχολιάσει τις
υπεριτιμήσεις πάνω από ελλη-
νικά νησιά στο Αιγαίο, τις πα-

ραβιάσεις της κυπριακής ΑΟΖ
και την επιθετική ρητορική της
Τουρκίας, εκφράζει την ανησυ-
χία του για ενέργειες που, όπως
λέει, κλιμακώνουν άσκοπα την
ένταση μεταξύ δύο σημαντικών
συμμάχων του ΝΑΤΟ.

Τέλος, εκτιμά ότι ο Βλαντιμίρ
Πούτιν θα ηττηθεί στην Ουκρα-
νία, ενώ δηλώνει αισιόδοξος για
τις προοπτικές του Δημοκρατι-
κού κόμματος στο οποίο ανή-
κει, στις επικείμενες ενδιάμεσες
εκλογές για το Κογκρέσο.

– Το λιμάνι της Αλεξανδρού-
πολης **εξελίσσεται ταχύτα-
τα σε στρατηγικό κόμβο, τό-
σο στον στρατιωτικό όσο και
στον ενεργειακό τομέα. Πώς
βλέπετε τη συμβολή του στην
παρούσα κρίση;**

– Ναι, το λιμάνι της Αλεξαν-
δρούπολης είναι ένα εξαιρετι-
κά στρατηγικό λιμάνι τόσο σε
στρατιωτικό όσο και σε ενεργει-
ακό επίπεδο. Από οικονομικής
άποψης το λιμάνι διαχειρίζεται
επίπεδα εμπορικής δραστηριό-

**Η επιτροπή μου
ανησυχεί για
οποιοσδήποτε ενέργειες
κλιμακώνουν άσκοπα
την ένταση μεταξύ δύο
σημαντικών συμμάχων
του ΝΑΤΟ.**

τητας που δεν πρέπει να υποτι-
μώνται όταν εξετάζονται θέματα
παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυ-
σίδας. Στο ενεργειακό μέτωπο,
καθώς η Ευρώπη προσπαθεί να
απεξαρτηθεί από τις ρωσικές πη-
γές ενέργειας, το λιμάνι αποδει-
κνύεται ζωτικής σημασίας. Από
στρατιωτική άποψη, η επιπλέον

«**Ο Πούτιν** υποτίμησε την ανθεκτικότητα των Ουκρανών, υπερεκτίμησε τις ικα-
νότητες της Ρωσίας και συσπείρωσε άθελά του τις δημοκρατίες και τους λαούς
που αγαπούν την ελευθερία ενάντια στον κτηνώδη πόλεμό του. Θα ηττηθεί».

πρόσβαση των ΗΠΑ και των συμ-
μάχων του ΝΑΤΟ στη Μεσόγειο
προσφέρει μεγαλύτερη ασφάλεια
και σταθερότητα στην περιοχή.
Αυτά τα οφέλη του λιμανιού εί-
ναι αλλανθένετα.

– **Τον τελευταίο καιρό η τουρ-
κική ηγεσία κατηγορεί τις ΗΠΑ**

**ότι δεν είναι αντικειμενικές σε
σχέση με την Ελλάδα και την
Τουρκία.**

– Η εξωτερική πολιτική των
ΗΠΑ βασίζεται στις αξίες μας και
στην υπεράσπιση της εθνικής
ασφάλειας τόσο των ΗΠΑ όσο
και όλων των συμμάχων μας.

– **Θα επηρεάσουν οι ενδιάμε-
σες εκλογές τη σχέση της Ουά-
σιγκτον με την Αθήνα και την
ευρύτερη προσέγγισή της στην
περιοχή;**

– Οχι. Ευτυχώς, οι ισχυροί
δεσμοί και οι σχέσεις μεταξύ
Ουάσιγκτον και Αθήνας είναι
ιδιαίτερα βαθιές, ισχυρές και δι-
ακομματικές. Τις βλέπουμε να
ενισχύονται υπό αυτή την κυ-
βέρνηση και δεν πιστεύω ότι οι
ενδιάμεσες εκλογές θα αλλάξουν
αυτή την πορεία.

– **Υπό το ίδιο πρίσμα, πιστεύ-
ετε ότι οι ελληνικές εθνικές
εκλογές που αναμένεται να δι-
εξαχθούν την επόμενη άνοιξη,
θα αλλάξουν κάτι στη διμερή
συνεργασία;**

– Στόχος μου είναι να θέσω τη
σχέση μεταξύ αυτών των συμμά-
χων πάνω από την πολιτική και
το έχουμε πετύχει. Οχι, η συνερ-
γασία θα παραμείνει άρρηκτη.

– **Πώς αξιολογεί το Κογκρέ-
σο τις θαλάσσιες και ενεργει-
ακές συμφωνίες που έγιναν
μεταξύ Τουρκίας και Τρίπολης
στη Λιβύη;**

– Η επιτροπή συνεχίζει να
παρακολουθεί στενά την κατά-
σταση.

– **Θα προχωρήσει η μεταφορά
νέων και η αναβάθμιση παλαι-
ότερων F-16 στην Αγκυρα; Και
αν ναι, θα υπάρξουν όροι που
θα συνδέονται με αυτή; Υπάρ-
χει τροπολογία του βουλευτή
Κρις Πάππας.**

– Το Κογκρέσο και η επιτρο-
πή μου εξέτασε και συνεχίζει
να εξετάζει όλες τις υποθέσεις
όπλων με πλήρη γνώμονα τα
ανθρώπινα δικαιώματα, την πε-
ριφερειακή σταθερότητα και τα
εθνικά συμφέροντα των ΗΠΑ.

– **Πώς βλέπει η Βουλή των ΗΠΑ
τον πρόεδρο Ερντογάν και τις
ενέργειές του σε σχέση με την
Ελλάδα (υπερπτήσεις, επιθετι-
κή ρητορική) και την Κύπρο
(παραβιάσεις ΑΟΖ), αλλά και
την ευρύτερη περιοχή;**

– Η Βουλή και η επιτροπή μου
συνεχίζουν να παρακολουθούν
στενά τις εξελίξεις και ανησυ-
χούν για οποιεσδήποτε ενέργειες
κλιμακώνουν άσκοπα την έντα-
ση μεταξύ δύο σημαντικών συμ-
μάχων του ΝΑΤΟ.

– **Πώς αξιολογείτε την κατά-
σταση στην Ουκρανία; Υπάρ-
χει πιθανότητα για τερματισμό
του πολέμου;**

– Ευτυχώς, οι Ουκρανοί
υπήρξαν εξαιρετικά γενναίοι
και υπερασπίζονται με επιτυ-
χία την πατρίδα τους, παρά την
αποτρόπαια βαρβαρότητα που
έχουν υποστεί από τη Μόσχα.
Ο Πούτιν υποτίμησε την ανθε-
κτικότητά τους, υπερεκτίμησε
τις ικανότητες της Ρωσίας και
συσπείρωσε άθελά του τις δη-
μοκρατίες και τους λαούς που
αγαπούν την ελευθερία ενάντια
στον κτηνώδη πόλεμό του. Θα
ηττηθεί.

– **Κλείνοντας, να σας ρωτήσω
για την εσωτερική πολιτική
στις ΗΠΑ και τις προοπτικές
του κόμματός σας στις ενδι-
άμεσες εκλογές για τη Βουλή
και τη Γερουσία.**

– Εξαρτάται από τους ψηφο-
φόρους τώρα, αλλά κατά την
εκτίμησή μου οι Δημοκρατικοί
έχουν αποδείξει ότι η ηγεσία
μας μπορεί να φέρει πραγμα-
τικά αποτελέσματα και θα μας
εκλέξουν για να συνεχίσουμε το
σημαντικό έργο της βελτίωσης
της οικονομίας μας και να ηγη-
θούμε στην παγκόσμια σκηνή.

ΑΠΟΨΗ

Μιλώντας στα παιδιά για τα μεγάλα θέματα

Του **ΓΙΟΥΒΑΛ ΝΟΑ ΧΑΡΑΡΙ***

Δεν μπορούμε να προστατέψουμε
τα παιδιά από την Ιστορία. Στην
Ουκρανία, εκατομμύρια οικογέ-
νιες έχουν χάσει τα σπίτια τους
από τον πόλεμο του Πούτιν. Στο
Νέο Δελχί, θερμοκρασίες ρεκόρ
της τάξης των 50 βαθμών Κελ-
σίου υποχρέωσαν τα παιδιά να
μείνουν κλειδωμένα μέσα το κα-
λοκαίρι, χωρίς να μπορούν να με-
λετήσουν ή να παίξουν. Οι τιμές
των τροφίμων παγκοσμίως αυξά-
νονται, εξωθώντας στον λιμό παι-
διά σε όλο τον πλανήτη. Είναι,
λοιπόν, αναπόφευκτο ότι η επί-
δμενη γενιά βρίσκεται αντιμετώ-
πιση με μεγάλα ερωτήματα, όπως:
Γιατί γίνονται πόλεμοι; Ποια εί-
ναι η θέση μας στη φύση; Τι εί-
ναι το χρήμα και γιατί είναι τόσο
σημαντικό;

Συχνά τα παιδιά παίρνουν αυτά
τα ερωτήματα πολύ πιο σοβαρά
από τους ενήλικους. Αμφισβη-
τούν πράγματα που οι μεγάλοι
θεωρούν δεδομένα. Οι ενήλικοι
μπορεί να εκνευρίζονται όταν
ένα παιδί απαντάει «γιατί;» σε
κάθε απάντησή μας. Παραδοσια-
κά, όμως, το παιδί προσπαθεί να
φτάσει στην πηγή των προβλη-
μάτων, κάτι που έχουν σταματή-
σει προ πολλού να κάνουν οι με-
γάλοι. Κάτι ακόμη από το οποίο
δεν μπορούμε να θεωράσουμε
τα παιδιά είναι η ψευδής ιστορική
αφήγηση. Από πολύ μικρή ηλικία,
οι νέοι βομβαρδίζονται με μύθους
και παραπληροφόρηση, όχι μόνο
για τις τρέχουσες εξελίξεις, αλ-
λά και για τη βασική πορεία της
ανθρωπότητας αυτής καθαυτή,
ποιοι είμαστε, από πού προερ-
χόμαστε, πώς φτάσαμε έως εδώ.
Στην πατρίδα μου, το Ισραήλ, για

παράδειγμα, ακόμη και μαθητές
που λαμβάνουν εκκοσμικευμέ-
νη παιδεία διδάσκονται για τον
Κήπο της Εδέμ και βλέπουν τις
χρωματιστές εικόνες της Κιβω-
τού του Νώε προτού μάθουν για
τους Νεάντερταλ ή δουν τις σπι-
λαιογραφίες του Λασκό και του
Σουλαουέζι. Αυτό έχει συνέπειες.
Είναι πιθανό να ανιχνεύσεις μια
ευθεία γραμμή από την εντολή
στη Γένεση «αυξάνεσθε και πλη-
θύνεσθε, και γεμίσατε την γην»
έως τη Βιομηχανική Επανάστα-

**Ελπίζω ότι
η Ιστορία θα γίνει
ένα εργαλείο
απελευθέρωσης
των ανθρώπων και όχι
πρόσδεσής τους.**

ση και τη σημερινή οικολογική
κρίση. Μια άλλη ευθεία γραμ-
μή επιρροής μπορεί να εξαχθεί
από τις ιστορικές αφηγήσεις που
διδάσκονται οι Ρώσοι μαθητές
στο σχολείο έως την εισβολή του
Πούτιν στην Ουκρανία και την
επακόλουθη παγκόσμια επιστι-
στική κρίση.

Αν εγκαταλείψουμε τα παιδιά
στους μύθους, θα είναι δύσκολο,
ενίοτε αδύνατον, να «ξεμάθουν»
αυτές τις απόψεις στη συνέχεια
της ζωής τους. Είναι ζωτικής ση-
μασίας να μιλάμε με τα παιδιά
ανοικτά με έναν υπεύθυνο, επι-
σημονικό τρόπο, βασισμένο σε
αποδεικτικά στοιχεία και όχι στη
δογματική πίστη. Αυτή είναι μια
πρόκληση με την οποία πολε-
μάω κι εγώ ο ίδιος τον τελευταίο

καιρό, στην προσπάθειά μου να
γράψω την ιστορία του κόσμου
για παιδιά.

Αυτό που έχω μάθει από αυτήν τη
διαδικασία είναι πως η διαχειρί-
ση των μεγάλων ζητημάτων για
τα παιδιά είναι μια ευαίσθητη
αποστολή. Κάποια θέματα είναι
αστεία, όπως η έρευνα της κα-
θημερινής ζωής των κυνηγών-
τροφοσυλλεκτών της Εποχής του
Λίθου, όταν οι άνθρωποι ζούσαν
στην άγρια φύση και τα παιδιά
περνούσαν τη μέρα μαθαίνοντας
να σκαρφαλώνουν σε δέντρα, να
ανιχνεύουν ζώα και να αναβούν
φωτιά. Άλλα αντικείμενα έρευ-
νας, όμως, είναι πιο δύσκολα. Να
εξετάσεις, π.χ., τη συνέβη όταν οι
Σάπιενς συνάντησαν τους Νεά-
ντερταλ οδηγεί σε συζητήσεις
πώς θα μπορούσε να είναι η ζωή
για ένα παιδί με μητέρα Σάπιενς
και πατέρα Νεάντερταλ. Και αυ-
τή η συζήτηση με τη σειρά της
φέρει στο προσκήνιο θέματα
όπως ο ρατσισμός, ο πόλεμος,
η γενοκτονία και η εξαφάνιση
των ειδών.

Είναι σημαντικό να μιλάμε για τη
σκοτεινή πλευρά της Ιστορίας.
Πώς όμως το κάνουμε αυτό, χω-
ρίς να παραλύσουν τα παιδιά από
φόβο; Μια βασική αρχή είναι ότι
πρέπει να περιμένουμε να μοιρα-
στούμε λεπτομερείς περιγραφές
φρίκης μέχρις ότου ο ακροατής
είναι αρκετά ώριμος να τις δια-
χειριστεί. Αντίθετα, όταν μιλάμε
για κινδύνους και αδικίες, το κα-
λύτερο είναι να δίνουμε έμφαση
στον έλεγχο και στη δυνατότη-
τα αλλαγής. Όσο απαισία κι αν
είναι τα πράγματα, οι άνθρωποι
μπορούν να τα αλλάξουν προς
το καλύτερο. Αυτό δεν είναι ευ-

σεβής πόθος, είναι η ουσία της
Ιστορίας αυτή καθαυτή. Αλλωστε,
η Ιστορία δεν είναι η μελέτη του
παρελθόντος ούτε η απαρίθμη-
ση των πολέμων, των καταστρο-
φών και των νεκρών βασιλιάδων,
που κυβέρνησαν χιλιάδες χρόνια
πριν. Η Ιστορία είναι η μελέτη
του τρόπου με τον οποίο αλλά-
ζουν τα πράγματα.

Αν θεωρήσουμε ότι ο κόσμος ήταν
πάντα ίδιος και πως όπως ζού-
με σήμερα είναι ο μόνος τρόπος
για να ζήσουν οι άνθρωποι, τό-
τε είναι φυσικό να πιστέψουμε
ότι η αλλαγή είναι αδύνατη και
τα προβλήματα που αντιμετωπί-
ζουμε άλυτα. Ακόμη και αν υπάρ-
χει μεγάλη αδικία, τι μπορούμε
να κάνουμε; Ετσι λειτουργεί ο
κόσμος, λέμε στον εαυτό μας.
Μελετώντας όμως την Ιστορία,
μαθαίνουμε ότι οι άνθρωποι δεν
ζούσαν ανέκαθεν όπως εμείς και
ο κόσμος αλλάζει διαρκώς. Οι άν-
θρωποι έκαναν τον κόσμο αυτό
που είναι και οι άνθρωποι μπο-
ρούν να τον αλλάξουν. Φυσικά,
αυτό δεν είναι απλό, αλλά έχει
συμβεί πολλές φορές στο παρελ-
θόν.

Γι' αυτό έχει τέτοια δύναμη η
Ιστορία. Είναι το κλειδί για να
αλλάξει ο κόσμος. Είναι τόσο ση-
μαντική, ώστε σε πολλές περι-
οχές οι κυβερνήσεις φοβούνται
την Ιστορία. Οι ηγέτες σπάνια
απαγορεύουν στους πολίτες να
μάθουν μαθηματικά ή φυσική.
Πολλές κυβερνήσεις, όμως, απα-
γορεύουν στους ανθρώπους και
den στους νέους να διασχθούν
συγκεκριμένα σημεία της Ιστο-
ρίας. Όλα αυτά χρονολογούνται
από όταν οι νεκροί βασιλιάδες
που κυβέρνησαν χιλιάδες χρό-

νια πριν έτειναν τα παγωμένα
χέρια τους από τον τάφο για να
αρπάξουν τα μυαλά μας και να
«παγώσουν» τις αλλαγές.

Ήταν εξάλλου οι πεθαμένοι αυτοί
βασιλιάδες που εφηύραν και διέ-
δωσαν ποικίλες ιστορίες για τους
θεούς, τα έθνη, το χρήμα και την
αγάπη, τις οποίες τόσο πολλοί
άνθρωποι εξακολουθούν να πι-
στεύουν. Για να εξασφαλίσουμε
ελευθερία από αυτές τις αφηγή-
σεις και να συμπεριφερθούμε δι-

**Να μιλάμε στα
παιδιά με υπεύθυνο
τρόπο, βασισμένο σε
αποδεικτικά στοιχεία
και όχι στη δογματική
πίστη.**

αφορετικά, πρέπει να κατανοή-
σουμε πώς δημιουργήθηκαν και
διαδόθηκαν. Αλλιώς δεν θα τις
αντιμετωπίσουμε ποτέ σαν αυ-
τό που είναι πραγματικά: απλές
ιστορίες. Το αέναο «γιατί;» των
παιδιών είναι μια πανίσχυρη δύ-
ναμη που μπορεί να τραντάξει
συνθήματα αυτές τις αφηγήσεις.

Πέρα από την αποφυγή του τρό-
μου, πρέπει να προσέξουμε να
μην επιβαρύνουμε τους νέους με
τις δικές μας ευθύνες. Το αρχαι-
ότερο αμάρτημα στο εγχειρίδιο
των ενήλικων είναι να περιμέ-
νουμε από τα παιδιά να αναλά-
βουν τα σχέδιά μας και ειδικά
να λύσουν τα προβλήματα, που
θέλουμε να διευθετήσουμε χωρίς
να ξέρουμε πώς. Όταν μιλάμε με
τα παιδιά για μεγάλα ζητήματα,

θα έπρεπε κάθε τόσο να αναρω-
τιόμαστε γιατί το κάνουμε.

Κάθε άνθρωπος στον κόσμο κου-
βαλάει ένα βαρύ φορτίο. Όταν δι-
δάσκουμε Ιστορία στους νέους
ανθρώπους, ορισμένες φορές το
κάνουμε για να ξεφορτωθούμε μέ-
ρος του βάρους αυτού και να το
εναποθέσουμε στους ώμους της
επόμενης γενιάς. Θέλουμε οι νέ-
οι να συνεχίσουν να φέρουν τις
πεπονηθείσες, τις αναμνήσεις, τις
ταυτότητες και τις συγκρούσεις
που καθόρισαν τις δικές μας ζωές.
«Ορίστε, παιδί μου, εγώ μετέφερα
όλα αυτά μέχρι εδώ, τώρα είναι η
σειρά σου να αναλάβεις!». Αυτό
είναι άδικο. Ένας πολύ καλύτερος
λόγος για να διδάσκουμε Ιστορία
στα παιδιά είναι να τα απαλλάξ-
σουμε τουλάχιστον από κάποιους
φόβους, ψευδαισθήσεις ή μίσση
τους. «Βλέπεις αυτά τα πράγματα,
παιδί μου; Ήμουν παγιδευμένος με
όλα αυτά τόσα χρόνια και ένιωθα
δυστυχής. Πρόσχε! Δεν χρειά-
ζεται να τα επιμυστείς κι εσύ!».

Ελπίζω ότι η Ιστορία θα γίνει ένα
εργαλείο απελευθέρωσης των αν-
θρώπων και όχι πρόσδεσής τους.
Ένα εργαλείο που θα εγκαθιδρύει
μια νέα αρμονία αντί να διαϊωνί-
ζει παλιές συγκρούσεις. Εντέλει,
ο στόχος που μαθαίνουμε Ιστο-
ρία δεν είναι για να θυμόμαστε
από το παρελθόν, αλλά για να
απελευθερωνόμαστε από αυτό.

© copyright Yuval Noah Harari 2022

* Ο κ. Γιουβάλ Νόα Χαράρι είναι
ιστορικός και συγγραφέας. Ο πρώτος
τόμος «Πώς κατακτήσαμε τον κόσμο»
της σειράς «Εμείς οι ασταμάττοι»
κυκλοφορεί από τις εκδόσεις
Αλεξάνδρεια/Μεταίχμιο.

Ζούμε, αλήθεια, την παρακμή της Δύσης;

Σηματοδοτούν οι διχασμοί των δυτικών κοινωνιών, οι ανίκανες ηγεσίες και ο πόλεμος μια ιστορική καμπή; Ή οι φιλελεύθερες δημοκρατίες είναι πιο ανθεκτικές απ' ό,τι οι ίδιες φαίνεται να πιστεύουν;

Κοινή λέξη, επικίνδυνη ιδέα

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ***

Η «Παρακμή της Δύσης» του Οσβαλντ Σπένγκλερ έχει συζητηθεί κατά κόρον και έχει κριθεί, όπως και ο ίδιος ο συγγραφέας της γενικά. Δεν έχει νόημα μια νέα συζήτηση εδώ, κάτι που εξάλλου είναι αδύνατο να γίνει μέσα σε λίγες αράδες. Θα θυμίσουμε μόνο ότι το βιβλίο γνώρισε τεράστια επιτυχία στη Γερμανία στο ευρύ κοινό – όχι στους ιστορικούς. Ο Σπένγκλερ άλλωστε δεν απευθυνόταν σε αυτούς, τις εξονυχιστικές μονογραφίες των οποίων περιφρονούσε. Εκείνοι που ενθουσιάστηκαν με αυτόν, ο οποίος αυτοπροσδιοριζόταν ως ο Κοπέρνικος της Ιστορίας, δεν τον διάβασαν ως ιστορικό αλλά ως προφήτη, που είχε το βλέμμα του στραμμένο στο μέλλον. Εμπνεόμενος σταθερά από τον Νίτσε, φθέγγεται ρήματα αληθείας για το ιστορικό πεπρωμένο, με απόλυτη βεβαιότητα, λες και του τα υπαγορεύει ο Θεός («τάδε λέγει Κύριος»), ο τόνος όλου του βιβλίου είναι προφητικός. Το αποκαλυπτικό κλίμα του Α' Παγκοσμίου Πολέμου οδήγησε τους κατοίκους της Ευρώπης στη βίαιη συνειδητοποίηση ότι κάθε πολιτισμός είναι θνητός, όπως έγραψε αρχά αρχή ο Βαλερύ στο διάσημο δοκίμιο του «Η κρίση του πνεύματος» (1919), και γέννησε στις ψυχές τους την αγωνία για το τέλος και του δικού τους πολιτισμού. Σε αυτό το κλίμα γράφεται και διαβάζεται το βιβλίο του Σπένγκλερ. Οι πολιτισμοί είναι σαν τα λουλούδια: φυτρώνουν, αναπτύσσονται, μαραίνονται και πεθαίνουν. Το ίδιο θα συμβεί και με αυτόν τον πολιτισμό της Δύσης, τον πολιτισμό της δημοκρατίας, του φιλελεύθερου ατομικισμού και της προόδου. Οι ανανγώστες του βιβλίου του Σπένγκλερ, ιδίως του Β' μέρους, το 1922, είναι οι αυριανοί ενεργοί ναζίστες. Οι ρητά αντιδημοκρατικές ιδέες του θα διατυπωθούν με ανατριχιαστική σαφήνεια στα καθαρά πολιτικά βιβλία του που θα ακολου-

θήσουν την «Παρακμή». Μπορεί την αφορμή σήμερα να μας τη δίνει η εκατονταετηρίδα του διασημού βιβλίου, ο Σπένγκλερ δεν ήταν πάντως ο πρώτος που μίλησε για ιστορική παρακμή εν γένει και για την παρακμή της Δύσης ειδικότερα. Την ίδια πάνω-κάτω εποχή, Ιταλοί κοινωνιολόγοι (Μόσκα, Φερέρο, Παρέτο) θα μιλήσουν, από κοινωνιολογική σκοπιά, για την ιδέα της παρακμής. Ήταν όλοι τους αντιδημοκράτες.

Και σήμερα γίνεται συχνά-πυκνά λόγος για την παρακμή της Δύσης. Πολλοί ρητορεύουν με πάθος για τον θάνατό της, σαγηνευμένοι οι ίδιοι από αυτήν την προοπτική και ενσπείροντας γύρω τους τον φόβο και την ανησυχία. Ο Σπένγκλερ διαρκώς επιστρέφει. Στη σημερινή Γαλλία τον εκτελωνίζει ο ακροδεξιός διανοούμενος Αλέν ντε Μπενουά.

Με ποιο κριτήριο αποφάσισαν όλοι αυτοί ότι σήμερα η Ευρώπη βρίσκεται σε παρακμή; Με κριτήριο το βιοτικό επίπεδο, την ανάπτυξη της επιστήμης, τη δημόσια υγεία, την παιδεία; Με ποιο; Στηρίζουν συνήθως τα λογυδριά τους στο θολό πεδίο της ηθικής, όπου μπορούν άνετα να ονομάζουν ηθική παρακμή και κατάπτωση ό,τι για άλλους είναι αξιότιμτο. Δεν θέλω να πω ότι όλα είναι ρόδινα στην Ευρώπη σήμερα (ως πολιτική και πολιτιστική). Ούτε είναι ούτε θα γίνουν ποτέ στην Ιστορία. Η απλοϊκή όμως ιδέα της γενικής παρακμής δεν εξηγεί τίποτε ούτε φωτίζει τον τρόπο των ιστορικών αλλαγών. Οι σημερινοί ιεροκήρυκες της ευρωπαϊκής παρακμής είναι κατά κανόνα εναντίον της ιδέας της ενωμένης Ευρώπης, λατρεύουν μόνο τα εθνικά λάβαρα. Το κύριο επικήρυμά τους, με το οποίο αποκτούν και διευρύνουν το ακροατήριό τους, είναι η εχθρότητα προς τους μετανάστες, ειδικά τους μουσουλμάνους μετανάστες: μια Ευρώπη με τζαμιά δεν είναι Ευρώπη, έχει ήδη αλωθεί, η ευρωπαϊκή ταυτότητα έχει αλλοιωθεί. Μέσα σε ένα πέλαγος αυταρχικών, αντιδημοκρατικών καθεστώτων ή και ωμών δικτατοριών, που μισούν τη Δύση, τι άλλο είναι περισσότερο υπερασπίσιμο από αυτήν (ως πολιτική και πολιτιστική έννοια και όχι γεωγραφική), μια Δύση βεβαίως της δημοκρατίας, του πλουραλισμού, της

δικαιοσύνης, της υποδοχής και της φιλοξενίας;

Δεν θέλω με όλα αυτά να πω ότι πρέπει να αποσύρουμε τη λέξη παρακμή από το λεξιλόγιό μας. Διόλου. Θα συνεχίσουμε να τη χρησιμοποιούμε, κάνοντας λόγο, επί παραδείγματι, για την παρακμή ενός τομέα οικονομικής δραστηριότητας ή ό,τι άλλο. Εκείνο που θέλω να πω είναι ότι το σημερινό κήρυγμα για την παρακμή της Ευρώπης είναι ένας λόγος αντιδραστικός, μισαλλόδοξος και ακροδεξιός.

* Ο κ. Σταύρος Ζουμπουλάκης είναι συγγραφέας, πρόεδρος της Εθνικής Βιβλιοθήκης.

Η γοητεία της πτώσης και ο κόσμος μας

Του **ΚΩΣΤΑ ΚΩΣΤΗ***

Παρακμή. Και μόνον η ιστορία αυτής της λέξης την κάνει να φαίνεται πολύ «βαριά» και τα πράγματα επιδεινώνονται αν λάβουμε υπόψη μας τις πολιτικές απόψεις που συνδέονται μαζί της, τις συνδηλώσεις της. Η κατάσταση γίνεται ακόμη πιο πολύπλοκη όταν πάμε να κάνουμε λόγο για την παρακμή της Δύσης. Τι ακριβώς σημαίνει κάτι τέτοιο. Την παρακμή της κληρονομιάς της Ρώμης, της κληρονομιάς πάνω στην οποία εδράζεται η Δύση; Αυτή ήταν η λογική του Γκίμπον και ακολουθώντας τη λογική αυτή έκανε λόγο για την ιδέα της παρακμής. Μια αντίληψη πολύ διαδεδομένη στους λόγιους του Διαφωτισμού. Ή κάτι άλλο, που το αντιλαμβάναστε διαισθητικά μάλλον, παρά με ουσιαστικό τρόπο.

Ασφαλώς και οι παρακμιακές καταστάσεις διατηρούν μια γοητεία που θέλγει συγγραφείς και καλλιτέχνες, αλλά και το ευρύτερο κοινό, και μάλιστα ανεξαρτήτως πολιτικών πεποιθήσεων. Τι μπορεί όμως να αντιπροσωπεύει σε πραγματικούς όρους αυτή η παρακμή, πώς μπορούμε να τη θεμελιώσουμε; Οι ευρωπαϊκές Μεγάλες Δυνάμεις, για να περιορίσουμε στα σχετικά πρόσφατα

χρόνια, έφτασαν στην ακμή της ισχύος τους κατά τις παραμονές του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, οδηγήθηκαν σε αυτόν με μια δυναμική «υπνοβάτη», με αποτέλεσμα να αντιμετωπίσουν σκληρά διλήμματα κατά τον Μεσοπόλεμο. Πάλι έγινε λόγος για παρακμή της Δύσης και ο Σπένγκλερ ήθελε να δώσει ένα νέο περιεχόμενο στον όρο.

Δεν ήταν ιδιαιτέρως πειστικός, αν και επηρέασε πολλούς. Οι Μεγάλες Δυνάμεις της Ευρώπης παύουν μεν να είναι Μεγάλες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, ωστόσο η Δύση δεν οπισθοδρομεί. Οι ΗΠΑ ήταν παρούσες για να μπορέσουν να διατηρήσουν σε γερεές βάσεις την υπεροχή των δυτικών χωρών. Δεν βλέπω πώς θα μπορούσε να τεκμηριώσει κανείς την παρακμή σε αυτή την εξέλιξη, ακόμη και αν θεωρήσει πως η Ανατολική Ευρώπη και η Ρωσία δεν ανήκαν στην ομάδα της Δύσης, ισχυρισμός που συχνά επαναλαμβάνονταν και επαναλαμβάνεται.

Ωστόσο, στον κόσμο που ζούμε τίποτα δεν παραμένει σταθερό και η υπεροχή του ατλαντικού κόσμου δείχνει να μετατοπίζεται σταδιακά προς τον Ειρηνικό. Από το σημείο αυτό, όμως, μέχρι να φτάσουμε να μιλάμε για παρακμή της Δύσης, η απόσταση είναι μεγάλη. Θα ήταν πολύ πιο χρήσιμο και πολύ πιο αποτελεσματικό για να κατανοήσουμε τι ακριβώς συμβαίνει στον κόσμο μας, να κάνουμε λόγο για μετατοπίσεις των ισορροπιών σε γεωπολιτικό και γεωοικονομικό επίπεδο, για αυξανόμενους ανταγωνισμούς μεταξύ των μεγάλων κρατών της εποχής μας, για φιλοδοξίες Ρώσων, Κινέζων, από κοντά και των Τούρκων, να αναβαθμίσουν τη θέση τους στο διεθνές περιβάλλον, αλλά δυσκολεύομαι να δω πώς έχει παρακμάσει η Δύση.

Η παγκοσμιοποίηση έδωσε τη δυνατότητα σε χώρες όπως η Κίνα, η Ινδία και η Τουρκία να βελτιώσουν την ευημερία του πληθυσμού τους και να μειώσουν την απόσταση που τις χωρίζει από τη Δύση. Αλλά αυτό δεν αποτελεί τεκμήριο παρακμής της Δύσης. Η τελευταία εξακολουθεί να διατηρεί πλεονεκτήματα οικονομικά, επιστημονικά, τεχνολογικά, πολιτισμικά, οργανωτικά, αλλά

και στρατιωτικά, που της επιτρέπουν να βλέπει με σιγουριά τον εαυτό της, όσο και

αν ώρες ώρες δυσκολεύεται να δεχθεί τον ανταγωνισμό από τις πρώην αποικίες της. Οι δυσκολίες θα προκύψουν μόνον αν η Δύση δεν μπορέσει σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα να αντιμετωπίσει τα εσωτερικά προβλήματα των χωρών που τη συγκροτούν. Τη στιγμή που σε παγκόσμια κλίμακα οι οικονομικές ανισότητες μεταξύ των κρατών περιορίζονται, σε εθνικό επίπεδο οι δυτικές χώρες τις βλέπουν να αυξάνονται με πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες που, πιστεύω, ότι μόνο ένα μικρό μέρος τους έχουμε δει μέχρι τώρα. Αλλά και αυτό ακόμη το απτό πρόβλημα είναι επιλύσιμο και θα πρέπει να περιμένουμε μέχρις ότου δούμε τις εξελίξεις. Στο κάτω κάτω και οι χώρες που επιδιώκουν να ανταγωνιστούν τη Δύση αντιμετωπίζουν κρίσιμα προβλήματα, που βάζουν πολλά εμπόδια στην πορεία τους.

Φυσικά, υπάρχουν και τα πολύ μεγάλα προβλήματα, της κλιματικής αλλαγής και του πυρηνικού πολέμου. Αν η Δύση δεν μπορέσει να βρει τρόπους για να τα αντιμετωπίσει προφανώς θα υποστεί στο μέλλον τις βαριές συνέπειές τους. Αλλά και σε αυτή την περίπτωση δεν θα πρόκειται για παρακμή της Δύσης, αλλά για την καταστροφή του ανθρώπινου πολιτισμού.

* Ο κ. Κώστας Κωστής είναι καθηγητής στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Τι έρχεται μετά την ηγεμονία

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ***

Στους παραδοσιακούς γεωγραφικούς χάρτες που στηρίζονται στην κυλινδρική προβολή του Γεράρδου Μερκάτορ (1569) η Ευρώπη κατέχει την κεντρική θέση. Μαζί με τη Βόρεια Αμερική στο δυτικό ημισφαίριο και την Ωκεανία στο

νότιο, συναπαρτίζουν μια πολιτική, οικονομική και πολιτιστική ενότητα που καταχρηστικά λέγεται «Δύση». Οι χάρτες αυτοί είναι παραπλανητικοί. Η Βόρεια Αμερική και η Ευρώπη παρουσιάζονται με μεγαλύτερες από τις πραγματικές τους διαστάσεις και, βέβαια, στην επιφάνεια μιας σφαίρας δεν υπάρχει σταθερή κεντρική θέση. Αυτοί οι χάρτες αντανακλούν την πρωτοκαθεδρία μιας «Δύσης», που στήριζε την ισχύ της στην αποικιοκρατία. Αυτή η «Δύση» έχει περάσει το μεσορράνιό της και, αν ακολουθήσουμε αυτήν τη μεταφορά, θα πρέπει να έχει μπει υποχρεωτικά στη φάση του γέρματος. Δεν είναι όμως οι μεταφορές που υπογορεύουν την ιστορική εξέλιξη: η ιστορική εξέλιξη επιλέγει τις κατάλληλες μεταφορές.

Αναμφίβολα, έχει χαθεί η πολιτική ηγεμονία υπερδυνάμεων της Γηραιάς Ηπείρου και του Νέου Κόσμου σε μεγάλο μέρος του πλανήτη. Η πάλη ποτέ αδιαμφισβήτητη πρωτοκαθεδρία δυτικών οικονομιών μετά βίας αντιστέκεται στις προκλήσεις. Η Ευρωπαϊκή Ένωση παραπαίει. Πολλές δυτικές δημοκρατίες, με πρώτη και καλύτερη την Αμερική, απειλούνται από ακραίο λαϊκισμό και την αμφισβήτηση των ιδιών των θεμελιών της ισότητας των δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Τους πολιτικές ηγέτες με οράματα έχουν αντικαταστήσει οι πολιτικοί της διαμαρτυρίας και των κομματικών σωλήνων. Είναι, όμως, αυτά ενδείξεις παρακμής ή παροδικές κρίσεις;

Για μια ισορροπημένη κρίση πρέπει να ριζούμε στην πλάστιγγα και το γεγονός ότι τα δυτικά κράτη δεν υπήρξαν πεδίο μάχης για ασυνήθιστα μακρά περίοδο μετά το 1945. Το βιοτικό τους επίπεδο είναι σταθερά υψηλό. Όσο κι αν η μέση εκπαίδευση υστερεί σε σχέση με εκείνη πολλών ασιατικών χωρών, τα δυτικά ακαδημαϊκά ιδρύματα δίνουν τα διεθνή πρότυπα. Όσο και αν η παγκοσμιοποίηση διευκολύνει τις πολιτιστικές ανταλλαγές και αλληλεπιδράσεις και ενισχύει την προβολή άλλων πολιτισμών, αυτό δεν έχει μειώσει την παγκόσμια επιρροή του δυτικού πολιτισμού. Στη Δύση έχουν τη ρίζα τους τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης που άλλαξαν τον κόσμο μας, όχι πάντοτε προς το καλύτερο. Προς τα

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΣΤΗ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΟΥΜΠΛΑΚΗΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: AP PHOTO

δυτικά κράτη κατευθύνονται οι μεταναστευτικές ροές. Την ευθύνη τη φέρουν τα ίδια, με τις αποτυχημένες πολιτικές τους στην Αφρική, στη Λατινική Αμερική και σε περιοχές της Ασίας. Όμως αυτό το φαινόμενο δείχνει ότι η Δύση θεωρείται φάρος ελπίδας και όχι βυθιζόμενο σκάφος. Και μόνον όσοι πιστεύουν στην καθαρότητα του αίματος θα θεωρήσουν ως παρακμή της Δύσης μια σταθερή δημογραφική τάση. Τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η γήρανση του πληθυσμού (υπό αυτών την έννοια η Ευρώπη είναι όντως η Γηραιά Ηπειρος) και η παράλληλη αύξηση του προσδόκιμου της ζωής, η μείωση που δείκνυ γεννήσεων και η διαρκής αύξηση του ποσοστού των νεοαφικθέντων μεταναστών και προσφύγων στο σύνολο του πληθυσμού. Μεταναστευτικά κινήματα και αναμειγνύονται και αφομοιώσεις πληθυσμών είναι ο κανόνας, όχι η εξαίρεση, στην Ιστορία.

Αυτό που κάποιοι θεωρούν παρακμή της Δύσης είναι, ουσιαστικά, ένας πιο ισορροπημένος καταμερισμός δυνάμεων και διαδικασίες πολιτιστικής σύγκλισης. Η απώλεια εδάφους στον οικονομικό και πολιτικό στίβο αντισταθμίζεται από την υπεροχή της Δύσης στον χώρο των αξιών που έχουν δημιουργηθεί με την ενεργό συμμετοχή των πολιτών. Στις δυτικές κοινωνίες των πολιτών μετρούν ακόμα η αυτοδιάθεση και η δημοκρατία, ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα, η ανοχή της διαφορετικότητας και η ελευθερία της έκφρασης, η ειρηνική επίλυση διαφορών με διαπραγματεύσεις και διαιτησία, η ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης και η αξιοκρατική πρόοδος της γνώσης, και κυρίως η αυξημένη ευαισθησία σε θέματα οικολογίας και κλίματος. Αν κάποτε αυτές οι αξίες κυριαρχήσουν στον πλανήτη σε τέτοιο βαθμό που να μην αναγνωρίζεται η διαφορά ανάμεσα σε δυτικές και άλλες κοινωνίες, δεν θα υπάρχει λόγος να θρηνήσουμε την εξαφάνιση της «Δύσης» ως διακριτής έννοιας. Η μέρα αυτή πιθανόν να μην έρθει ποτέ· αλλά μέχρι τότε η Δύση έχει μια αποστολή.

* Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής Αρχαίας Ιστορίας, Ινστιτούτο Προηγμένων Μελετών, Πρίνστον.

Προς τα δυτικά κράτη κατευθύνονται οι μεταναστευτικές ροές. Αυτό το φαινόμενο δείχνει ότι η Δύση θεωρείται φάρος ελπίδας και όχι βυθιζόμενο σκάφος.

Τη δεκαετία του 1970, μας έλεγαν ότι η Δύση βρισκόταν σε παρακμή. Τότε, όπως και τώρα, φαινόταν ότι στον κόσμο επικρατούσε χάος.

Το σύνθηρες χάος του κόσμου

Του **ΚΕΒΙΝ ΦΕΔΕΡΣΤΟΥΝ***

Υστερα από μια περίοδο αβεβαιότητας και εικασιών σχετικά με το πού βρισκόταν, ο Οσκαρ Ουάιλντ απάντησε στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων με την εξής δήλωση: «Ο πληροφορίες περί του θανάτου μου ήταν υπερβολικές». Όσοι πιστεύουν ότι οι σημερινές διεθνείς απειλές και η αστάθεια προμηνύουν την παρακμή της Δύσης δικαιολογούν μια παρόμοια απάντηση.

Ακόμη και πριν από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, το διεθνές σύστημα ήταν πολυκεντρικό. Ωστόσο, τα άλλα αναδυόμενα κέντρα ισχύος γνώρισαν διακυμάνσεις. Σήμερα, λίγοι αναφέρονται στην απειλή που συνιστούν οι «BRICS» – πρώην δημοφιλή όρος για τη Βραζιλία, τη Ρωσία, την Ινδία και τη Νότια Αφρική, μαζί με την Κίνα. Οι περιπτώσεις του Πούτιν στην Ουκρανία αποκάλυψαν τις αδυναμίες των συμβατικών του δυνάμεων: οι ερασιτέχνες στρατιώτες αποδείχθηκαν ισχυρότεροι από τα στρατεύματά του, τα οποία έδειξαν αποδιοργάνωση και χαμηλό ηθικό. Τα όπλα που ήρθαν από το Ιράν προκάλεσαν πολλές ζημιές στην Ουκρανία τις τελευταίες εβδομάδες, αλλά εκθέτουν την ανικανότητα της Μόσχας. Και στο ίδιο το Ιράν μαθήτριες διαμαρτύρονται γενναία για μια ατζέντα που έχει τις ρίζες στα δυτικά πρότυπα. Ευρύτερα, ο επανεκλεγείς πρόεδρος Σι Τζίνπινγκ στρέφει την Κίνα προς ένα σύστημα προσωπικών εξουσιών και μεγαλύτερης απολυταρχίας, που εγκυμονεί κινδύνους για μεγαλύτερες μελλοντικές πολι-

τικές και κοινωνικές προκλήσεις στο εσωτερικό της χώρας.

Εν συνόλω, το διεθνές σύστημα εξακολουθεί να κυριαρχείται από τη Βόρεια Αμερική και την Ευρώπη. Κυριαρχούν στο G7 και σε οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα. Περίπου το 80% των επίσημων αποθεμάτων στον κόσμο τηρείται είτε σε δολάριο είτε σε ευρώ. Άλλες οικονομίες μπορεί να φοβούνται τον αποκλεισμό από την υπηρεσία χρηματοοικονομικών μηνυμάτων SWIFT: όπως έγινε με το Ιράν και παρολίγο με τη Ρωσία. Η στρατιωτική ικανότητα της Δύσης παραμένει ανώτερη: περίπου το 70% των στρατιωτικών δαπανών στον κόσμο γίνεται για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους. Στον πολιτιστικό τομέα, γίγαντες όπως η Google κυριαρχούν στο Διαδίκτυο και ο κόσμος παρακολουθεί Netflix ή το Χόλιγουντ.

Η Δύση σήμερα αντιμετωπίζει και πάλι κλυδωνισμούς, αλλά η δομική υπεροχή της θα επιβιώσει για τουλάχιστον μια γενιά και, πέραν αυτού, οποιεσδήποτε προβλέψεις αγγίζουν τη σφαίρα της φαντασίας. Το κόστος της πανδημίας και του πολέμου στην Ουκρανία έχει διαταράξει τη δημοσιονομική θέση των εθνικών κυβερνήσεων. Μια νέα χρηματοπιστωτική κρίση αποτελεί εύλογο μεσοπρόθεσμο κίνδυνο. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι νεοφιλελεύθεροι τζιχαντιστές πειραματίστηκαν με ένα ιδιότυπο μείγμα πολιτικής: υψηλό χρέος και περικοπές φόρων και απέτυχαν. Οι (χρηματοπιστωτικές) αγορές δεν είχαν εμπιστοσύνη στους «οπαδούς της ελεύθερης αγοράς», που εγκατέλειψαν τις αρχές του «ισχυρού χρήματος».

Η αυτοπειπίηση και η εμπιστοσύνη είναι εκείνες που υπέστησαν πλήγμα. Τα παλαιότερα παραδείγματα δεν αποδίδουν πλέον και οι προσδοκίες του κόσμου έχουν μετακινήσει. Πράγματι, η κοινωνική ένταξη και η διανεμητική πολιτική είναι και πάλι στη μόδα. Οι κεντροδεξιές κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο ενισχύουν τώρα την οικονομία με μια «ρετρο-κείνισαν» άνηση, απορρίπτοντας τη λιτότητα που είχαν επιβάλει μετά το κραχ του 2008.

Η πολιτική μας παραμένει σε συγκρουσιακή άνοδο. Οι αποτυχίες των κυρίαρχων ηγετών του παρελθόντος τροφοδοτούν την υπέρπουσα απήκηση των πολιτικών ταυτότητας. Πλανάται η σκοτεινή πλευρά της εκλογικής πολιτικής: Ο Μπολσονάρο και ο Ερντογάν μπορεί να επανεκλεγούν, ο Ορμπαν και ο Κατσίνσκι εξακολουθούν να κυριαρχούν – ο καθένας σε συστήματα που ήταν ήδη ευθραυστες δημοκρατίες. Οι ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ μπορεί να ενισχύσουν την προοπτική επιστροφής του Τραμπ.

Οι σχέσεις μεταξύ γειτονικών χωρών εγκυμονούν κινδύνους για στρατιωτικές περιπτώσεις. Ο Ερντογάν αναζωπυρώνει την τουρκική επιθετικότητα του παρελθόντος. Το Ιράν τροφοδοτεί τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή. Η ΗΠΑ αναλαμβάνουν κινδύνους για την Ταϊβάν. Η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη στρατιωτική παρουσία στον Ειρηνικό. Οι περιφερειακές ισορροπίες αναπροσαρμόζονται. Αυτό όμως είναι το πεδίο εφαρμογής τους: δεν επαναπροσδιορίζουν την παγκόσμια τάξη στις βασικές αρχές της.

Τη δεκαετία του 1970, μας έλεγαν ότι η Δύση βρισκόταν σε παρακμή. Τότε, όπως και τώρα, φαινόταν ότι στον κόσμο επικρατούσε χάος. Η Ιαπωνία θα αμφισβητούσε οικονομικά τις ΗΠΑ. Η Σοβιετική Ένωση φαινόταν όλο και πιο ισχυρή. Σήμερα, πρέπει και πάλι να είμαστε συγκρατημένοι. Ο Οσκαρ Ουάιλντ το εξέφρασε με τον καλύτερο τρόπο.

* Ο κ. Κέβιν Φέδερστοουν είναι καθηγητής και διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητηρίου στο London School of Economics.

Αμυνα με ελευθερία και ειλικρίνεια

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ Α. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ***

Φιλοσοφούντες ιστορικοί, από τον Μοντεσκιέ και τον Γκίμπον μέχρι τον Σπένγκλερ και τον Τόινμπι, συλλαμβάνουν τη ζωή πολιτειών και πολιτισμών από τη σκοπιά της ακμής και της παρακμής τους. Η συγκεκριμένη προσέγγιση δεν είναι πάντοτε γόνιμη, γιατί δεν είναι εύκολο να μετατρέψουμε μια κατά βάση βιολογική διαδικασία σε κοινωνικοπολιτική μεταφορά. Εχει ωστόσο ενδιαφέρον ότι αυτά τα φιλόδοξα ιστορικοφιλοσοφικά εγχειρήματα προσπαθούν να αρθρώσουν κάτι για το παρόν μέσα από σκέψεις που αναφέρονται σε ένα αληθινό ή μυθικό παρελθόν. Γι' αυτόν τον λόγο ο μέγας Μοντεσκιέ αλλά και ο ιδιοσυγκρασιακός Σπένγκλερ αξίζει να διαβαστούν ακόμη και σήμερα. Ο πρώτος επικαλείται προσχηματικά τη Ρώμη και την παρακμή της για να θέσει το ζήτημα της διακινδύνευσης της ελευθερίας εξαιτίας της διαφθοράς και της άμετρης επέκτασης της επιτοκίας· ο δεύτερος επιχειρεί να συλλάβει την κοσμοαντίληψη της εποχής του (1914) ερευνώντας τα πολιτιστικά της υποστρώματα. Επηρεασμένος από τον Γκαίτε, ο Σπένγκλερ ονομάζει τη Δύση «φασιστική», επειδή εκποιεί κάτι για κείνη σημαντικό προκειμένου να κερδίσει την αιωνιότητα. Η «φασιστική» Δύση διαφοροποιείται από το «απολλώνιο» στοιχείο της ελληνικής (και ρωμαϊκής) αρχαιότητας που στερείται την ιστορική συνείδηση και δίνει, αντιθέτως, όλη την έμφαση στο παρόν.

Πώς φανταζόμαστε άραγε την παρακμή ενός πολιτισμού; Να μετρήσουμε τη διάρκεια της παρουσίας του στην παγκόσμια σκηνή, να ζυγίσουμε τη βαρύτητα του ρόλου του, να αποτιμήσουμε την τελική έκβαση του στο παγκόσμιο δράμα; Αν και δεν είναι πάντα σαφές πού βρίσκεται αυτή η σκηνή και ποιοι είναι οι θεατές της, κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι η Δύση αποχώρησε από κάποια σκηνή – με εξαίρεση όσους ταυτίζονται με δικτάτορες και λαϊκιστές. Η πρωτοκαθεδρία της έχει βεβαίως κλονιστεί σε πολλά μέτωπα και σε κάποια δικαιώς, αν συνυπολογίσουμε κανείς την απλότητα και σκληρότητα αιώνων, τους εγκληματικούς πολέμους και τις ανόντες επεμβάσεις που έγιναν στο όνομα των αξιών της από το δεύτερο ήμισυ του 20ού αιώνα και πέρα. Η Δύση υπονόμευσε και η ίδια την καθοδηγητική και συμβολική της δύναμη. Δεν πρέπει, όμως, να παραβλέπουμε κάτι πολύ σημαντικό. Η πολιτική εξακολουθούν να κυριαρχούν – ο καθένας σε συστήματα που ήταν ήδη ευθραυστες δημοκρατίες. Οι ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ μπορεί να ενισχύσουν την προοπτική επιστροφής του Τραμπ.

Οι σχέσεις μεταξύ γειτονικών χωρών εγκυμονούν κινδύνους για στρατιωτικές περιπτώσεις. Ο Ερντογάν αναζωπυρώνει την τουρκική επιθετικότητα του παρελθόντος. Το Ιράν τροφοδοτεί τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή. Η ΗΠΑ αναλαμβάνουν κινδύνους για την Ταϊβάν. Η Κίνα αποτελεί τη μεγαλύτερη στρατιωτική παρουσία στον Ειρηνικό. Οι περιφερειακές ισορροπίες αναπροσαρμόζονται. Αυτό όμως είναι το πεδίο εφαρμογής τους: δεν επαναπροσδιορίζουν την παγκόσμια τάξη στις βασικές αρχές της.

Τη δεκαετία του 1970, μας έλεγαν ότι η Δύση βρισκόταν σε παρακμή. Τότε, όπως και τώρα, φαινόταν ότι στον κόσμο επικρατούσε χάος. Η Ιαπωνία θα αμφισβητούσε οικονομικά τις ΗΠΑ. Η Σοβιετική Ένωση φαινόταν όλο και πιο ισχυρή. Σήμερα, πρέπει και πάλι να είμαστε συγκρατημένοι. Ο Οσκαρ Ουάιλντ το εξέφρασε με τον καλύτερο τρόπο.

* Ο κ. Κέβιν Φέδερστοουν είναι καθηγητής και διευθυντής του Ελληνικού Παρατηρητηρίου στο London School of Economics.

χο δικαίωμα ενός λαού να ορίσει το μέλλον του είναι σύμφυτο με τις ιδέες της (δυτικής) νεωτερικότητας.

Ο άλλος λόγος είναι ότι οι περιπλοκές διακλαδώσεις και διαρκείς ανασυνθέσεις του Διαφωτισμού βάζουν τα θεμέλια μιας πιο κριτικής εσωτερικής συνείδησης και εναντίωσης, καμιά φορά με ασυνήθιστη ένταση και συχνότητα. Οι άνθρωποι δεν είναι πάντα εύκολο να παρακολουθήσουν αυτή την εξέλιξη και η σύγχρονη τεχνολογία της επικοινωνίας ενισχύει την αποξένωση και εκθρόνιση απέναντι σε ό,τι αδυνατούμε να κατανοήσουμε. Τα δυτικά καθίστωση ελευθερίας και οι πολιτικοί τους έχουν το καθήκον να συμβάλουν στη γεφύρωση αυτού του χάσματος και στην αμβλυνση της «αποξένωσης» του σύγχρονου πολίτη από την εξουσία – με ειλικρίνεια και χωρίς θεατριονιμούς. Από την άλλη, τα δημοκρατικά κράτη οφείλουν με τη συμπεριφορά τους να αποτρέψουν τη διολίσθηση του μη δυτικού κόσμου προς ολοκληρωτικά πρότυπα και επιρροές. Πρέπει να δείξουν έμπρακτα ότι ο λόγος περί ελευθερίας δεν είναι πρόσχημα αλλά όχημα απελευθέρωσης μέσω της συμμετοχής σε ένα υπέρτερο σύστημα συνύπαρξης. Τα δημοκρατικά κράτη φέρουν, δηλαδή, το βάρος της αποδείξεως ότι η ελευθερία δεν είναι μια δυτική παγίδα, αλλά μια αντικειμενική ευκαιρία για όλους. Πρέπει ίσως να καταστούν πάλι «απολλώνια» υπό την έννοια μιας καταστατικής ειλικρίνειας απέναντι στους πολίτες τους και στον υπόλοιπο κόσμο.

* Ο κ. Κωνσταντίνος Α. Παπαγεωργίου έχει διατελέσει καθηγητής της Φιλοσοφίας του Δικαίου στη Νομική Σχολή του ΕΚΠΑ.

Ο Λούκυ Λουκ στην όξι και τόσο άγρια Δύση

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗ***

Η ιδέα της παρακμής είναι μια ιδέα ισχυρή, γι' αυτό γονιτευτική. Επανερχεται διαρκώς μέσα στην Ιστορία και σε κάθε εποχή έχει τους δικούς της κήρυκες. Ένας από τους γνωστότερους είναι ο Οσβαλντ Σπένγκλερ, ο οποίος έχει διατυπώσει μια κυκλική φιλοσοφία της Ιστορίας: κάθε πολιτισμός είναι ένας οιοσδήποτε οργανισμός που γεννιέται, αναπτύσσεται, και ως εκ τούτου είναι καταδικασμένος στη φθορά. Τέτοιος οργανισμός είναι και η Δύση· στην εποχή της τεχνικής, του ιμπεριαλισμού και της μαζικής κοινωνίας, οδεύει αναπόδραστα προς το τέλος του βίου της. Ο Σπένγκλερ διατύπωνει τις ιδέες αυτές στο βιβλίο «Η παρακμή της Δύσης», το 1918-1922.

Εκατό χρόνια αργότερα, η προφητεία δεν έχει επαληθευθεί, ωστόσο επανακάμπτει. Ο Μισέλ Ουελμπέκ, παραλαμβάνοντας το βραβείο Σπένγκλερ το 2018, δήλωνε: «Η Δύση βρίσκεται σε κατάσταση προχωρημένης παρακμής». Ο ίδιος εγγράφεται στη γενεαλογία της ιδέας της παρακμής, συμπυκνώνει εξαιρετικά, στη λογοτεχνία και στις δημόσιες παρεμβάσεις του, τη σύγχρονη εκδοχή της.

Η Δύση, λέγεται, βρίσκεται σήμερα σε κατάπτωση, την οποία όμως δεν έχει προκαλέσει κάποιος εξωτερικός εχθρός, αλλά η ίδια. Αυτή είναι που απεκδόθηκε τον ιστορικό της δυναμισμό, αφέθηκε να μαλακώσει, εκθηνάθηκε. Απαρνήθηκε τη βαριά βιομηχανία, την έκανε outsourcing, για να μετατραπεί σε μια απουλοποιημένη οικονομία υπηρεσιών. Αποσύρθηκε από τα πεδία της αλλοτνικής γεωπολιτικής κυριαρχίας της, ως ήπια δύναμη, αφήνοντας χώρο σε διψασμένους, σφριγηλούς αντιπάλους: Ρωσία, Κίνα, ισλαμικός φονταμενταλισμός.

Κυρίως όμως, η φιλελεύθερη δημοκρατία διαμόρφωσε τους όρους της υπονόμευσής της. Αρχής γενομένης από τη δεκαετία του 1960 και τα κινήματά της, επικράτησε στις δυτικές κοινωνίες ένας ριζοσπαστικός ατομικισμός με τα δικαιώματα στο επίκεντρο,

μια πδονιστική κουλτούρα χωρίς όρια και υποχρεώσεις, ενάντια σε κάθε μορφή πειθαρχίας και ιεραρχίας. Αυτό που ονομάστηκε «δικαιωματισμός» αποσάθρωσε τον κοινωνικό δεσμό, το ανήκειν, την εθνική ταυτότητα.

Καρπός της αποθέωσης του ατόμου και των δικαιωμάτων του είναι τα σημερινά συμπτώματα: υπερευαίσθησία απέναντι στις διακρίσεις, ρευστές έμφυλες ταυτότητες, κριτική του ρατσισμού και της δυτικής αποικιοκρατίας, πολιτική ορθότητα. Μια πολιτική της ταυτότητας που κάνει κομμάτια τον κοινό μας δεσμό, αμφισβητώντας τη δυτική κουλτούρα και στοχοποιώντας τον «λευκό δυτικό άνθρωπο». Ένα ενδοκικό αυτομαστίγωμα της Δύσης.

Εντούτοις, αυτή η παλιά ιδέα της παρακμής προϋποθέτει μια ενιαία «ουσία» της Δύσης. Αλλά η Δύση δεν είναι μονόλιθος ακλόνητος στον χρόνο· δεν είναι δεδομένη, είναι διακυβευμένη. Η πρωταρχική εικόνα της αναδύεται μέσα στη σύγκρουση με τις μορφές του Άλλου: μουσουλμάνοι, Εβραίοι, Σλάβοι, Βάρβαροι. Όμως ταυτότητα και ετερότητα συμπλέκονται, λέει π.χ. ο Gerard Delanty («Επινοώντας την Ευρώπη», Ασίνη, 2016). Τα συστατικά της στοιχεία είναι η χριστιανοσύνη αλλά και η αποικιοκρατία, ο φασισμός αλλά και η φιλελεύθερη δημοκρατία, τα εσωτερικά ρήγματα: προτεσταντισμός και καθολικισμός τον 17ο αιώνα, φιλελεύθερος εθνικισμός και ρομαντισμός της φυλής τον 19ο. Οριοθετημένη απέναντι στον Άλλο και συνυφασμένη μαζί του με χιλιάδες νήματα, γεννάει τον Διαφωτισμό αλλά και το Ολοκαύτωμα.

Το κυριότερο είναι ότι αυτός ο πληθυντικός και αντιφατικός πολιτισμικός χώρος επιτόνησε την ίδια την αυτοκριτική του. Θα ήταν, λοιπόν, μάλλον ανασφαλής στάση να θεωρούμε ότι η δυτική μας «ταυτότητα» απειλείται σήμερα από την κριτική στην πατριαρχία, στον θεσμικό ρατσισμό, στις συμβολικές αλλά απολύτως απτές, άυλες και υλικές (ταξικές, σε μια αποθωμένη γλώσσα) ανισότητες – και στη συναρμογή τους.

Ο «δικαιωματισμός», για να το πούμε προκλητικά, όχι απλώς δεν απειλεί τη «Δύση» αλλά είναι προϊόν των καλύτερων παραδόσεων της νεωτερικότητας, που έχει ως ιδρυτική στιγμή τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη και την ιδέα της ίσης ελευθερίας για όλους.

Σοκάρεται ίσως κανείς από την καταστροφή του αγάλματος ενός δούλεμπορού στο Μπρίστολ ή από την πολιτικούς ορθή επιταγή να αναδειχθεί η διάσταση της δουλείας στο «Όσα παίρνει ο άνεμος». Όσο όμως και αν είναι αναγκαίο η κριτική να υπόκειται και η ίδια σε κριτική, άλλο τόσο ισχύει ότι, έστω διά της υπερβολής, αναδύονται στον δημόσιο χώρο αιτήματα αναγνώρισης των «αόρατων» και ένας αναστοχασμός της δικής μας πολλαπλής ταυτότητας. Απειλείται η Ιστορία μας με όλα αυτά ή μήπως απλώς συνεχίζει να γράφεται;

Το 2020 κυκλοφόρησε το τεύχος 87 του Λούκυ Λουκ «Μπελάδες στις φυτείες». Ο Λούκυ Λουκ, που εξαρχής υπήρξε μια υπονόμευση της κατεξοχήν «δυτικής» εικόνας του λευκού καουμπού, βρίσκεται αιφνής ιδιοκτητής μιας βαμβάκοφυτείας στη Λουιζιάνα. Το γεγονός ότι συντάσσεται με τους «νέγρους» τον φέρνει αντιμετώπη με τους λευκούς γαιοκτήμονες και την Κου Κλουξ Κλαν. Είναι άραγε μία ακόμη εκδοχή της «υραννίας της πολιτικής ορθότητας» ή ένας κριτικός, και με χιούμορ, αναστοχασμός της Ιστορίας μας;

Η ιδέα της παρακμής φιλοτεχνεί μια νοσταλγία της υποτιθέμενης ακμής, έναν παρηγορητικό μύθο ενάντια στα δεινά του τώρα. Ταυτόχρονα, κλείνει τον ορίζοντα των μέλλοντος: εάν η παρακμή είναι αναπόφευκτη, τι νόημα έχει να σκεφτόμαστε τους όρους της κοινής μας συμβίωσης;

Εντέλει, είναι ιδέα βαθιά αντιδυτική, εάν η «Δύση» είναι μια ταυτότητα που γίνεται ευρύχωρη ακριβώς όταν ξανασκέφτεται κριτικά τον εαυτό της.

* Ο κ. Γιάννης Μπαλαμπανίδης είναι πολιτικός επιστήμων, συγγραφέας.

Το χαοτικό τέλος του Brexitισμού

Η επανάσταση του δημοψηφίσματος έφαγε τα παιδιά της, οδηγώντας στην εκπνοή της την ιδεολογία των ψευδαισθήσεων

Του ΤΙΜΟΘΙ ΓΚΑΡΤΟΝ ΑΣ*

Η **χαοτική** ανάδειξη του Ρίσι Σούνακ ως νέου πρωθυπουργού της Βρετανίας σηματοδοτεί το τέλος όχι του Brexit, αλλά του Brexitισμού, της ιδεολογίας των ψευδαισθήσεων για την ικανότητα της Βρετανίας να ακολουθήσει τον δικό της δρόμο, που κορυφώθηκε με τη φάρσα της βραχύβιας κυβέρνησης της Λιζ Τρας καταρρίπτοντας κάθε παγκόσμιο ρεκόρ. Τα Trussonomics οδήγησαν στα άκρα τη λογική του Brexitισμού με τα γνωστά αποτελέσματα. Τα τελευταία οκτώ χρόνια υπό το Συντηρητικό Κόμμα η Βρετανία διολίσθησε από τον ρεαλιστικό ευρωσκεπτικισμό του Ντέιβιντ Κάμερον στο ήπιο Brexit που πρότεινε η Τερέζα Μέι, στη συνέχεια στο σκληρό Brexit του Μπόρις Τζόνσον και τέλος στο φανταστικό Brexit της Τρας. Η επανάσταση του Brexit ακολούθησε το οικείο σχήμα των επαναστάσεων, μόνο που ενώ το παραδοσιακό σύνθημα «η επανάσταση τρώει τα παιδιά της» σήμαινε ριζοσπαστικοποίηση προς τα αριστερά (από τους Γironδίνους στους Ιακωβίνους κατά τη γαλλική επανάσταση και από τους Μενσεβίκους στους Μπολσεβίκους στη ρωσική), εδώ η ριζοσπαστικοποίηση έγινε προς τα δεξιά.

«Οραματιστήκαμε μια οικονομία με χαμηλούς φόρους και υψηλή ανάπτυξη που θα εκμεταλλευόταν τις ελευθερίες του Brexit», είπε η Τρας στην επιστολή παραίτησής της. Το όραμα αυτό ήταν μια ψευδαίσθηση: περικρίπτοντας τους φόρους και πυρπολώντας τις ρυθμίσεις, δίνοντας κίνητρα στους πλούσιους κάπως ως διά μαγείας η Βρετανία υποτίθεται ότι θα επανερχόταν στον έξοχο δυναμισμό του 19ου αιώνα. Ο υπόλοιπος κόσμος θα έπρεπε να το πιστέψει, επειδή εμείς το πιστεύουμε. Ένα ταξίδι που ξεκίνησε με το σύνθημα «να ανακτήσουμε τον έλεγχο»

JESSICA TAYLOR / UK PARLIAMENT VIA AP

Ο **Ρίσι Σούνακ**, ενώ μιλάει στο Κοινοβούλιο στην Ωρα του πρωθυπουργού την περασμένη Τετάρτη, έχει δύσκολο έργο να φέρει εις πέρας. Υπήρξε οπαδός του Brexit, αλλά έχει κάνει στροφή στον ρεαλισμό: θέτει ως προτεραιότητα τη σταθερότητα των δημοσιονομικών στοιχείων και την αξιοπιστία στις αγορές.

Αν γίνονταν γενικές εκλογές αύριο και οι πολίτες ψήφιζαν όπως δηλώνουν αυτή τη στιγμή στις εταιρείες δημοσκοπήσεων, οι Τόρις θα εξαερώνονταν.

τελείωσε με την εντυπωσιακότερη απώλεια ελέγχου.

Η πραγματικότητα έχει αρχίσει να προλαβαίνει τους οπαδούς του Brexit και η βρετανική κοινή γνώμη να εξοικειώνεται με την πραγματικότητα. Αν γίνονταν γενικές εκλογές αύριο και οι πολίτες ψήφιζαν όπως δηλώνουν

αυτή τη στιγμή στις εταιρείες δημοσκοπήσεων, οι Τόρις θα εξαερώνονταν. Ακόμη ενδεικτικότερο είναι το γεγονός πως η εναπομείνασα υποστήριξη στο Brexit μεταξύ όσων ψήφισαν υπέρ του μοιάζει να έχει εξαφανιστεί. Σε πρόσφατη έρευνα του YouGov, μόνο το 34% όσων ρωτήθηκαν είπε ότι ήταν ορθή η έξοδος της χώρας από την Ε.Ε., ενώ το 54% είπε πως ήταν εσφαλμένη. Φυσικά δεν οφείλονται όλα τα οικονομικά προβλήματα της Βρετανίας στο Brexit. Πριν από το δημοψήφισμα του 2016, η χώρα είχε χρόνιο πρόβλημα παραγωγικότητας, υπερβολική εξάρτηση από τον χρηματοπιστωτικό τομέα και ένα τεράστιο έλλειμμα σε επαγγελματική κατάρτιση και δεξιότητες. Καθώς φθίνουν όμως

οι συνέπειες της πανδημίας του κορωνοϊού, αποκρυσταλλώνεται ο αντίκτυπος του Brexit. Σε πολλούς δείκτες, όπως στις επιχειρηματικές επενδύσεις και την εμπορική ανάκαμψη μετά την COVID, η οικονομία του Ηνωμένου Βασιλείου έχει πολύ χειρότερες επιδόσεις σε σχέση με τις χώρες του G7. Ο αριθμός των μικρών επιχειρήσεων που διατηρούν σχέσεις με την ηπειρωτική Ευρώπη έχει μειωθεί κατά ένα τρίτο. Σε επίσημες προβλέψεις η χώρα αναμένεται να χάσει γύρω στο 4% του ΑΕΠ ως απόρροια του Brexit. Οι οικοί Moody's και S&P έχουν υποβαθμίσει τις προοπτικές της βρετανικής οικονομίας από τον χαρακτηρισμό «σταθερές» σε «αρνητικές». Ναι, είναι το Brexit, πλithie.

Ο Σούνακ είναι κάθε άλλο παρά φιλοευρωπαίος. Ο κεντρικός άξονας στη ζωή του είναι Σίλικον Βάλει - Λονδίνο - Μουμπάι και όχι Λονδίνο - Παρίσι - Βερολίνο. Το 2016 ήταν ένθερμος οπαδός του Brexit. Αν κάποτε μοιραζόταν κάποιες από τις ψευδαισθήσεις του Brexitισμού, σίγουρα τώρα τις έχει χάσει.

Πάνω απ' όλα ρεαλιστής

Όπως απέδειξε κατά την προεκλογική εκστρατεία και την αναμέτρησή του με την Τρας για την ηγεσία του Συντηρητικού Κόμματος αυτό το καλοκαίρι, είναι ρεαλιστής. Θέτει ως προτεραιότητα τη σταθερότητα των δημοσιονομικών στοιχείων και την αξιοπιστία στις αγορές, όπως έκανε η Μάργκαρετ Θάτσερ. Και ο ρεαλι-

σμός απαιτεί ότι σε εποχές ιδιαίτερων οικονομικών προκλήσεων είναι καλύτερο να χαμηλώνεις τα εμπόδια στις επιχειρηματικές σχέσεις με τη μεγαλύτερη ενιαία αγορά (την Ε.Ε.) και όχι να τα αυξάνεις περαιτέρω.

Επικρίνεται δύο άμεσες δοκιμασίες. Η μία είναι γνωστή: το πρωτόκολλο της Βόρειας Ιρλανδίας. Δεν είναι μόνο ένα δύσκολο ζήτημα από μόνο του, αλλά το αδιέξοδο στο συγκεκριμένο ζήτημα υπονομεύει την πρόοδο σε άλλα μέτωπα, όπως, π.χ., την επανένταξη της Βρετανίας στο πρόγραμμα Horizon για την επισημονική συνεργασία. Η δεύτερη δοκιμασία έχει γίνει λιγότερο αντιληπτή. Υπό την κυβέρνηση της Μέι θεσπίστηκε ένα νομοσχέδιο που θα μετέτρεπε σε παρανόλημα όλες τις υπάρχουσες ρυθμίσεις με ευρωπαϊκή προέλευση έως το τέλος του 2023. Αν ο Σούνακ είναι σοβαρός και θέλει να συγκεντρωθεί στα σημαντικά για τη βρετανική οικονομία, θα πετάξει αυτό το τρελό νομοσχέδιο και θα ξαναρχίσει από την αρχή.

Οποτε κι αν γίνουν εκλογές, το εκλογικό σώμα «θα διώξει με τις κλωτσές τους μπάσταρδους» και θα εκλέξει μια μετριοπαθή κεντροαριστερή κυβέρνηση. Ο ηγέτης των Εργατικών Κιρ Στάρμερ είναι ιδιαίτερα προσεκτικός έναντι της Ευρώπης υπό τον φόβο μήπως δεν ανακτήσει τους Αγγλούς ψηφοφόρους που τάχθηκαν υπέρ του Τζόνσον για να υπολοπίσει αποτελεσματικά το Brexit. Ουδείς γνωρίζει τι θα γίνει αύριο. Μία ημέρα στη βρετανική πολιτική σκηνή είναι αυτήν τη στιγμή πολύς χρόνος. Αλλά η κατεύθυνση του ταξιδιού είναι σαφής. Η Βρετανία έχει επιτέλους ξεκινήσει το μακρύ, δύσδυνο ταξίδι επιστροφής από τις ψευδαισθήσεις του Brexitισμού.

* Ο κ. Τιμοθί Γκάρτον Ας είναι καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Η οκταετής «κατρακύλα» του Συντηρητικού Κόμματος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΑΠΟΨΗ

Η κρίση των Συντηρητικών έγινε παρακμή της χώρας

Του ΘΩΔΩΣ ΑΝΑΣΤΑΣΑΚΗ*

Η **έξοδος** της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση με κεντρικό αφήγημα την ανάκτηση της εθνικής κυριαρχίας (take back control) έχει οδηγήσει τη χώρα σε μια βαθιά αβεβαιότητα. Ένα ανεπανόληπτο πολιτικό δράμα ξετυλίγεται μπροστά στα μάτια μας τα τελευταία χρόνια, το οποίο δεν σταματάει να μας εκπλήσσει με τις διαρκείς ανατροπές του. Κάθε νέα συντηρητική κυβέρνηση, από το δημοψήφισμα του 2016 και εφεξής, είναι δέσμια των σφαλμάτων της προηγούμενης, βυθίζοντας τη χώρα ολοένα και περισσότερο στην κρίση και στην παρακμή. Μιλάμε για τη Βρετανία, την «πατριδα» των ανεξάρτητων θεσμών, της κοινής λογικής και της κοινοβουλευτικής δικομ-ματικής δημοκρατίας. Σταδιακά και τα τρία αυτά στοιχεία έχουν υποστεί καιρία πλήγματα στον βωμό του μικροπολιτικού συμφέροντος και του αντιευρωπαϊκού λαϊκισμού των Τόρις.

Οι **θεσμοί** παρακάμφθηκαν επανειλημμένως από τις κυβερνή-

Κάθε νέα κυβέρνηση, από το δημοψήφισμα του 2016 και εφεξής, βυθίζει τη Βρετανία ολοένα και περισσότερο στην αβεβαιότητα.

σεις του Μπόρις Τζόνσον. Τι να πρωτοθυμηθεί κανείς: την πρόωρη και παράνομη αναβολή του κοινοβουλίου τον Αύγουστο του 2019, τα κομματικά σκάνδαλα και τις παραιτήσεις διαφόρων υπουργών του ή τις παραβάσεις, από τον πρωθυπουργό και τους στενούς του συνεργάτες, των μέτρων απομόνωσης για την πανδημία της COVID-19; Και σαν να μην έφτανε η αντιθεσμική συμπεριφορά που οδήγησε στην πτώση του Μπόρις Τζόνσον, η επόμενη πρωθυπουργός Λιζ Τρας, πεπεισμένη ότι θα δημιουργήσει τη «Σιγκαπούρη του Τάμεση» στο άψε-σβήσε, με το που ανέλαβε την πρωθυπουργία ανακοίνωσε τον μίνι προϋπολογισμό χωρίς να ενημερώσει την ίδια της την

κυβέρνηση, την Τράπεζα της Αγ-γίας και χωρίς τη γνωμοδότηση του Γραφείου Προϋπολογισμού του Κράτους. Τα αποτελέσματα αυτής της αδικαιολόγητης και ακρείαστης οικονομικής πολιτικής τα πληρώνουν ήδη οι Βρετανοί πολίτες με την ακρίβεια και τα αυξημένα επιτόκια δανεισμού.

Η **παγκοσμίου** φήμης βρετανική «κοινή λογική» εξαφανίστηκε ως διά μαγείας μετά το δημοψήφισμα του 2016, υιοθετώντας το απροσδιόριστο όραμα της «Παγκόσμιας Βρετανίας» (Global Britain), βασισμένο σε ένα νοσταλγικό παρελθόν μιας πάλας ποτέ ισχυρής αυτοκρατορίας, η οποία δεν μπόρεσε ποτέ να ενστερνισθεί τη μετάβαση στη μετα-αποικιακή εποχή. Διάφοροι υπερφίλοι ευρωσκεπτικιστές κόμπαζαν σε κάθε ευκαιρία ότι η Βρετανία, μετά την ανεξαρτησία της από την Ευρώπη, θα ξαναβρεί τη θέση που της ανήκει στην παγκόσμια πολιτική σκηνή, σε μια πορεία προς τη διεθνή δόξα.

Το **μεγαλύτερο** πλήγμα, όμως, δέχθηκε η κοινοβουλευτική δικομ-

ματική δημοκρατία, το πραγματικό κόσμημα του βρετανικού στέμματος, η οποία μετασχηματίστηκε σταδιακά –και με τη βοήθεια ενός αυτοκαταστροφικού Εργατικού Κόμματος– σε μια μονοκομματική συντηρητική διακυβέρνηση, η οποία διαχειριζόταν τις κακές επιλογές της με μόνη αντιπολίτευση τους ίδιους τους υπουργούς της και τους βουλευτές στα πίσω έδρανα. Οι αλλαγές στην ηγεσία, πολλαπλασιάστηκαν με τον ένα συντηρητικό πρωθυπουργό να διαδέχεται τον άλλο, είτε κατόπιν εκλογών είτε με εσωτερικές «πραξικοπηματικές» διαδικασίες.

Έτσι **φτάσαμε** σε ένα σημείο όπου η επιβίωση της Βρετανίας ταυτίστηκε με την επιβίωση του Συντηρητικού Κόμματος. Μόνο που οι δύο αυτές προσπάθειες έγιναν αντιστρόφως ανάλογες. Εθνικό συμφέρον και Συντηρητικό Κόμμα κοιτούσαν σε διαφορετικές κατευθύνσεις, με αποτέλεσμα την εμφάνιση της κρίσης και την εθνική παρακμή.

Το **Ηνωμένο Βασίλειο** είναι στην

παρούσα χρονική συγκυρία μια χώρα σε πλήρη ρήξη με το μεταπολεμικό παρελθόν της και σε διαδικασία εθνικού επανα-λίκτου. Εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης έπειτα από 40 χρόνια συμμετοχής, με νέο μονάρχη ύστερα από 70 χρόνια της Ελισάβετ στον θρόνο, με την ενόητη του ίδιου του Βασιλείου σε αποδόμηση, με μια καταρρακωμένη κυβέρνηση στις δημοσκοπήσεις και με έναν ακόμη πρωθυπουργό, τον πέμπτο τα τελευταία έξη χρόνια, προσπαθεί να αντιμετωπίσει μια εξαιρετικά δύσκολη οικονομική κατάσταση. Έπειτα από ένα κρεσέντο πρωτόγνωρου λαϊκισμού και ανεδαφικών υποσχέσεων, το Συντηρητικό Κόμμα κάνει μια ύστατη προσπάθεια με τον Ρίσι Σούνακ να διασώσει τον εαυτό του από μια προδιαγεγραμμένη πορεία προς την ταπεινωτική πολιτική ήττα. Δοκιμάζει ως τελευταία ελπίδα έναν τεχνοκράτη, πρώην τραπεζίτη, πρωθυπουργό, ο οποίος δηλώνει χωρίς περιστροφές πλέον ότι η οικονομική πραγματικότητα είναι πολύ δύσκολη. Και ενώ με κάποιον τρόπο έχει καταφέρει να δαμάσει

τις αγορές με τη δεδλωμένη οικονομική πολιτική λιτότητας, η μεγαλύτερη πρόκληση του Σούνακ είναι το διχασμένο και τοξικό Συντηρητικό Κόμμα, το οποίο υποτίθεται ότι ελέγχει. Ως πρωθυπουργός υπό επιτήρηση έχει σημαντικά διλήμματα μπροστά του. Αν αποφασίσει να προκρίψει άμεσα εκλογές, το Συντηρητικό Κόμμα θα υποστεί παταγώδη αποτυχία, από την οποία θα κάνει τουλάχιστον μία δεκαετία να συνέλθει. Αν αποφασίσει να κυβερνήσει με ένα σκληρό και αντιλαϊκό οικονομικό πρόγραμμα, θα αντιμετωπίσει την κοινωνική αντίδραση. Το σίγουρο είναι ότι έξη χρόνια μετά το δημοψήφισμα της 23ης Ιουνίου του 2016, η κυβέρνηση που το προκάλεσε έχει πλέον παραιτηθεί από το αφήγημα της Γης της Επαγγελίας, καθλωμένη σε μια απόλυτη συνωμοσία σιωπής για την πραγματική αιτία του κατήφορου στον οποίο έχει φέρει τη χώρα.

* Ο κ. Θωδών Αναστασάκης είναι διευθυντής του Κέντρου Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

«Αν μπορούμε να το κάνουμε εμείς, οποιοσδήποτε μπορεί να το κάνει», λέει ο δήμαρχος του Λάχτι, Πέκα Τίμονεν.

Αυτοψία στην πράσινη πρωτεύουσα της Ευρώπης

Το υπόδειγμα του Λάχτι της Φινλανδίας

Τον απεσταλμένο μας στη ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΙΑΛΙΟΥ

«Το πιο σημαντικό είναι να ξεκινήσεις. Πολλοί εκπονούν μεγαλειπρόβουλα στρατηγικά πλάνα, τα οποία δεν έχουν ποτέ τους πόρους να υλοποιήσουν. Το θέμα είναι να προχωρήσεις με ό,τι έχεις. Όπως τα καταφέραμε εμείς, έτσι μπορεί και οποιαδήποτε άλλη ευρωπαϊκή πόλη».

Ο Πέκα Τίμονεν είναι δήμαρχος του Λάχτι, μιας πόλης 120.000 κατοίκων που βρίσκεται περίπου 1,5 ώρα βόρεια του Ελσίνκι στη Φινλανδία. Το Λάχτι κατάφερε πέρυσι να κερδίσει τον τίτλο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Πρωτεύουσας, χάρη στα επιτεύγματά του στους τομείς της περιβαλλοντικής προστασίας, της παραγωγής ενέργειας, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Είναι δύσκολο, βλέποντας την... ατελείωτη λίστα με τα επιτεύγματα της μικρής αυτής πόλης, να πιστέψει κανείς από πού ξεκίνησε πριν από τριάντα χρόνια: από μια ρυπογόνο βιομηχανική πόλη σε «πρεσβευτή» της χώρας σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.

«Η πόλη μας ήταν βιομηχανική. Εδώ παράγονταν πολλά προϊόντα που εξαγόταν στη Σοβιετική Ένωση. Η λίμνη μας ήταν ιδιαίτερα μολυσμένη, καθώς εκεί κατέληγαν λύματα και βιομηχανικά απόβλητα. Η αποβιομηχανισή της περιοχής ξεκίνησε ήδη από τη δεκαετία του '80 και κορυφώθηκε μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ενωσης», διηγείται ο κ. Τίμονεν. «Το αδιέξοδο στο οποίο ήρθε η πόλη οικονομικά βοήθησε να καταλάβουμε ότι έπρεπε να αλλάξουμε πορεία. Το πρώτο εγχείρημά μας ήταν ο καθαρισμός της λίμνης, που ξεκίνησε στα μέσα της δεκαετίας του '80 και χρειάστηκε περισσότερο από μια δεκαετία για να αποδώσει καρπούς. Στα τέλη της δεκαετίας του '90 ξεκίνησαμε διάφορες περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες: δημιουργήσαμε μια περιβαλλοντική πολιτική, θεσπίσαμε την “εβδομάδα περιβάλλοντος”, εισάγαμε ένα νέο σύστημα διαχείρισης των αποβλήτων. Πριν από μια δεκαετία προχωρήσαμε στην αναμόρφωση του συστήματος μέσων μαζικής μεταφοράς (όλα τα λεωφορεία πλέον είναι ηλεκτρικά ή κινούμενα με βιοαέριο) και χαράξαμε μια πολιτική για τους χώρους πρασίνου, με βάση τις οικοσυστημικές τους υπηρεσίες».

Ούτε ένας ΧΥΤΑ

Από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας ήταν σαφές ότι το Λάχτι βádιζε πλέον σε μια εντελώς άλλη λογική. «Σήμερα το Λάχτι δεν έχει ούτε έναν ΧΥΤΑ. Το 99% των απορριμμάτων μας αξιοποιείται: το ένα τρίτο ανακυκλώνεται και τα δύο τρίτα χρη-

σιμοποιούνται για την παραγωγή ενέργειας. Το 2019 κλείσαμε το εργοστάσιο παραγωγής ενέργειας από άνθρακα και το αντικαταστήσαμε με μια μονάδα που χρησιμοποιεί βιομάζα από διαφορετικές πηγές για να παράγει κυρίως τηλεθέρμανση και δευτερευόντως ενέργεια. Σήμερα επενδύουμε περίπου 20 εκατ. ευρώ το έτος σε περιβαλλοντικά προγράμματα, όπως την προστασία των υδάτινων πόρων και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Παράλληλα θέσαμε τον στόχο να γίνουμε το 2025 κλιματικά ουδέτερη πόλη – 10 χρόνια νωρίτερα από τον εθνικό στόχο της χώρας και 25 νωρίτερα από τον ευρωπαϊκό. Επίσης είμαστε η πρώτη πόλη στην Ευρώπη που δημιούργησε ένα ατομικό “σύστημα εμπορίας ρύπων”: μέσω μιας εφαρμογής, ο κάθε πολίτης μπορεί να υπολογίζει το ανθρακικό του αποτύπωμα σε πραγματικό χρόνο».

Ο δήμαρχος του Λάχτι υποστηρίζει ότι δεν υπάρχουν μαγικές λύσεις, ούτε είναι κάποιο «μαγικό χάρισμα» των χωρών του βορρά. «Για να δημιουργήσεις αυτό που

Πώς μια ρυπογόνος βιομηχανική πόλη μετετράπη μέσα σε 30 χρόνια σε «πρεσβευτή» της χώρας σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης.

λέμε “πράσινη πόλη”, χρειάζεται μια ολιστική προσέγγιση. Κυρίως στενή συνεργασία με όλους τους εμπλεκόμενους –τους πολίτες, τις κοινότητες, τις εταιρείες– και εκπαίδευση. Αλλωστε η συζήτηση για την κλιματική αλλαγή σε πολιτικό επίπεδο βρίσκεται πίσω σε σχέση με τον επιχειρηματικό κλάδο. Η αγορά είναι ήδη εκεί, χρηματοδοτώντας σχέδια για μείωση των εκπομπών ρύπων, για την προστασία του περιβάλλοντος».

Σημαντική είναι... η φιλοδοξία. «Πρέπει επίσης να δημιουργήσεις μια μακροχρόνια πολιτική και να μείνεις σταθερός σε αυτή. Δεν είναι ανάγκη να έχεις τεράστιους πόρους ή υποδομές, αλλά στόχους. Αν μπορούμε να το κάνουμε εμείς, οποιοσδήποτε μπορεί να το κάνει, δεν είμαστε ούτε η πιο σύγχρονη πόλη της Ευρώπης ούτε οι πιο μορφωμένοι άνθρωποι. Στην πραγματικότητα δεν κάναμε κάτι φοβερό, απλά κινήσαμε ταχύτερα και πιάσαμε τους στόχους 10 χρόνια νωρίτερα από την υπόλοιπη Ευρώπη».

Η αλλαγή αυτή είναι εμφανής σε δύο από τις σημαντικότερες εγκαταστάσεις της περιοχής. Στον σταθμό διαχείρισης απορριμμάτων Κούγιαλα-Σάλπακιέρτο και στη μονάδα παραγωγής ενέργειας στο Κίμιγιαρβι.

Η μονάδα παραγωγής ενέργειας Κίμιγιαρβι βασίζεται στην «αεριοποίηση» απορριμμάτων και βιοκαυσίμων.

Τράπεζες υλικών τα παλιά κτίρια

Η Φινλανδία προσπαθεί συστηματικά τα τελευταία χρόνια να βρεθεί στην πρωτοπορία της «μετάβασης» σε μια καθαρή από εκπομπές άνθρακα οικονομία. Η χώρα έχει ήδη να επιδείξει αρκετά στο πεδίο της κυκλικής οικονομίας. Πριν από λίγες ημέρες ξεκίνησε τη λειτουργία του το «Circular Finland», ένας εκπαιδευτικός κόμβος για τη δικτύωση του δημοσίου τομέα, των επιχειρήσεων και των δήμων. Σκοπός του είναι να βοηθήσει στη σωστή διάχυση της πληροφορίας, στην παραγωγή εργαλείων, στην εξεύρεση χρηματοδότησης και στην υποβοήθηση της συνεργασίας ανάμεσα σε διαφορετικούς φορείς. Πριν από λίγες ημέρες ξεκίνησε τη λειτουργία του και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Circular Design», το οποίο απευθύνεται σε ηγετικά στελέχη εταιρειών και ειδικούς στον σχεδιασμό και στην έρευνα. Στόχος του είναι να παρέχει βοήθεια σε 40-50 εταιρείες να κάνουν τη λειτουργία τους πιο σύμφωνη με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, το υπουργείο Περιβάλλοντος υπογράφει «πράσινες συμφωνίες» με συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας, περιφέρειες και δήμους. Μέχρι στιγμής έχουν υπογραφεί δέκα τέτοιες εθελοντικές συμφωνίες, μέσω των οποίων περισσότεροι από 100 ιδιωτικοί και δημόσιοι οργανισμοί έχουν αναλάβει συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Για παράδειγμα, η αυτοκινητοβιομηχανία έχει αναλάβει να μειώσει κατά 4% ετησίως τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και να διερευνήσει τη χρήση βιοκαυσίμων και άλλων επιλογών στα νέα οχήματα.

Πολύ ενδιαφέρουσες και για την ελληνική περίπτωση είναι οι πρόσφατες νομοθετικές αλλαγές που αφορούν την κατασκευή. «Η κατασκευή είναι ένας κρίσιμος κλάδος, ο οποίος όμως ανταποκρίνεται αργά στην αλλαγή», λέει ο Χάρι Χάκαστε, επικεφαλής του συγκεκριμένου τομέα στο φινλανδικό υπουργείο Περιβάλλοντος. «Επικεντρώναμε στην κυκλικότητα των υλικών,

Παλιά έπιπλα, που δεν γίνεται να επαναχρησιμοποιηθούν, τεμαχίζονται για να χρησιμοποιηθούν ως καύσιμο για παραγωγή ενέργειας.

Πρόσφατος νόμος προβλέπει πως έπειτα από ανακαίνισεις ή κατεδαφίσεις, μέρος των υλικών που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν δεν θα καταλήγει σε χωματερές.

στην επέκταση της λειτουργικής ζωής των κτιρίων και στην αύξηση της χρήσης τους. Ο νόμος που κυρώθηκε πριν από μερικές εβδομάδες θέτει νέους στόχους για την κυκλική οικονομία, με πιο σημαντικό έναν κανονισμό για κτίρια χαμηλών εκπομπών άνθρακα, ο οποίος αφορά όλες τις νέες κατασκευές και τις ανακατασκευές».

Οι κατασκευαστές θα πρέπει να εκπονούν μια έκθεση για τον κύκλο ζωής του κτιρίου και, εφόσον απαιτούνται κατεδαφίσεις, μια έκθεση που να προβλέπει τις ποσότητες των υλικών και πώς αυτές θα ανακυκλωθούν. «Το μήνυμα που θέλουμε να περάσουμε στους εμπλεκόμενους είναι ότι πρέπει να αντιμετωπίζουν τα κτίρια σαν τράπεζες υλικών, τις οποίες πρέπει να διαφυλάξουμε

όσο το δυνατόν περισσότερο. Με τον τρόπο αυτό ενθαρρύνουμε τόσο την ανάπτυξη νέων εταιρειών που ασχολούνται με την επανάχρηση υλικών από ανακατασκευές όσο και τη χρήση προκατασκευασμένων στοιχείων, τα οποία στο μέλλον θα μπορούν να ανακυκλωθούν ή να επαναχρησιμοποιηθούν ευκολότερα. Από το 2024 θα τεθούν όρια στο ανθρακικό αποτύπωμα των νέων, μεγάλων κτιρίων γραφείων και κατοικιών, κάτι το οποίο ήδη κάνουν άλλες σκανδιναβικές χώρες».

Τέλος, οι «πράσινες συμφωνίες» ενθαρρύνουν την επανάχρηση των εργοταξιακών υλικών. «Για παράδειγμα, τα πλαστικά συσκευασίας των οικοδομικών υλικών, όπως το πλαστικό “φίλμ”. Είναι ένα υλικό που κατέληγε στα σκουπίδια, ενώ μπορεί, εφόσον υπάρξει χωριστή διαλογή, να ανακυκλωθεί. Οι κατασκευαστικές εταιρείες έχουν δεσμευτεί ότι έως το 2027 το “φίλμ” που θα χρησιμοποιούν θα προέρχεται κατά 40% τουλάχιστον από ανακύκλωση. Παράλληλα, θα πραγματοποιήσουν σεμινάρια στο προσωπικό των εργοταξίων, ώστε να κάνουν κατάλληλη διαλογή των υλικών συσκευασίας στο εργοτάξιο».

Στον σταθμό διαχείρισης απορριμμάτων στο Σάλπακιέρτο, τα σκουπίδια διαχωρίζονται σε 40 κατηγορίες.

Μόνο το 1% των σκουπιδιών θάβεται!

Στη Φινλανδία, το σύστημα διαχείρισης απορριμμάτων είναι πολύ διαφορετικό από την Ελλάδα. Το σύνολο της αρμοδιότητας βρίσκεται στους δήμους, που με τη σειρά τους συστήνουν εταιρείες για τη συλλογή, τη διαχείριση, την ανακύκλωση, την παραγωγή ενέργειας. Παλαιότερα οι δήμοι έθαβαν όλα τα απορρίμματα, μετά δημιούργησαν μονάδες καύσης όπου έκαigan όλα τα απορρίμματα για παραγωγή ενέργειας. Τις τελευταίες δεκαετίες περιόρισαν την καύση. Στο Λάχτι, οι εννέα δήμοι της ευρύτερης περιοχής έχουν συστήσει εταιρεία για τη διαχείριση των απορριμμάτων (Σάλπακιέρτο), η οποία διαχειρίζεται έξι «κέντρα απορριμμάτων». Επισκεφθήκαμε το μεγαλύτερο από αυτά, που ονομάζεται Κούγιαλα και ξεκίνησε τη λειτουργία του το 2001. «Οι εννέα δήμοι της περιοχής έχουν πληθυσμό περί τις 200.000 κατοίκους και παράγουν περίπου 100.500 τόνους απορριμμάτων ετησίως», εξηγεί ο Κίμο Ρίβε, διευθυντής ανάπτυξης της μονάδας. «Σήμερα η ανακύκλωση βρίσκεται στο 41%, ενώ το ποσοστό ανάκτησης φθάνει το 99%. Σε ταφή οδηγείται λιγότερο από το 1%. Στόχος μας είναι το 2035 να είμαστε στο 65% ανακύκλωση». Οι πολίτες της περιοχής είναι υποχρεωμένοι να μεταφέρουν στις εγκαταστάσεις αυτού του είδους ό,τι απορρίμματα δεν μπορούν να πεταχτούν μέσω των κοινών κάδων, δηλαδή τα ανακυκλώσιμα, τα προς καύση και τα σύμμεικτα. Στα περισσότερα η απόρριψη είναι δωρεάν, εκτός από τα ογκώδη. «Αν έπρεπε να πληρώσεις... θα τα μαζεύαμε από τα δάση», λέει. «Οι πολίτες πληρώνουν ετησίως 33,5 ευρώ ανά νοικοκυριό για τη διαχείριση των απορριμμάτων της κύριας κατοικίας και 22,5 ευρώ για τα εξοχικά».

Στον σταθμό τα απορρίμματα διαχωρίζονται σε περίπου 40(!) κατηγορίες, αν συνυπολογιστούν οι διαφορετικές κατηγορίες επικίνδυνων αστικών αποβλήτων (λ.χ. εντομοκτόνα, συσκευασίες από μπουγιές). Ο σταθμός είναι ανοικτός όλες τις ημέρες (και τις Κυριακές). Σε κοντινή απόσταση βρίσκεται η μονάδα παραγωγής ενέργειας Κίμιγιαρβι, η οποία ανήκει στη δημοτική «ΑΕΗ», Lahti Energy. Ήταν η πρώτη εταιρεία στη Φινλανδία που κατάφερε να απεξαρτηθεί από τα ορυκτά καύσιμα, σταματώντας την παραγωγή ενέργειας από άνθρακα το 2019. Η μονάδα καλύπτει το 90% των αναγκών θέρμανσης της ευρύτερης περιοχής του Λάχτι ήδη από τη δεκαετία του '60. «Εσχάτως, εκτός από δίκτυα τηλεθέρμανσης έχουμε ξεκινήσει και δίκτυα τηλεψύξης. Το κλίμα αλλάζει και εδώ στον Βορρά», λέει ο διευθυντής σύμβουλος της εταιρείας, Γιούρι Χάικαράινεν. Τον ρωτά πώς “συμιβάζεται” με τις αρχές της κυκλικής οικονομίας η καύση απορριμμάτων. «Δεν είναι μονάδα καύσης αλλά αεριοποίησης. Είναι αλήθεια ότι οι μονάδες αυτές χρειάζονται συγκεκριμένες ποσότητες απορριμμάτων για να καλύψουν τη λειτουργία τους. Όσο μειώνονται τα απορρίμματα λόγω ανακύκλωσης, τόσο θα αυξάνουμε τη χρήση απορριμμάτων επεξεργασίας ξύλου και σταδιακά θα αλλάζουμε το μείγμα των υλικών. Παράλληλα αυξάνουμε τις ΑΠΕ: έχουμε ήδη δημιουργήσει δέκα αιολικά πάρκα».

Οι νέες μεγάλες δυνάμεις του κυπριακού ποδοσφαίρου

Πάφος FC και Αρης δείχνουν ικανές για πολύ μεγάλα πράγματα στη φετινή σεζόν

Των **ΓΙΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ** και **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Για όσους παρακολουθούν επιστάμενα το κυπριακό ποδόσφαιρο, δεν είναι καθόλου έκπληξη που στις δύο πρώτες θέσεις της βαθμολογίας (μετά από οκτώ αγωνιστικές) βρίσκονται η Πάφος FC με 20 βαθμούς και ο Άρς με 18 βαθμούς. Τόσο ο «γαλάζιο» της Πάφου

όσο και οι «πράσινοι» της Λεμεσού έχουν αποδείξει τη μεγάλη δυναμική και την προοπτική τους στη σεζόν που διανύουμε.

Η περσινή σεζόν (2021 – 2022) ήταν ο προάγγελος της φετινής εκπληκτικής πορείας τους. Για πρώτη φορά η Πάφος FC συμμετείχε στην πρώτη εξέδα ενώ η «Ελαφρά Ταξιαρχία» της Λεμεσού, εξασφάλισε για πρώτη φορά στην

ιστορία της εισιτήριο για τις ευρωπαϊκές διοργανώσεις.

Οι ξένοι επενδυτές των πρωτοπόρων στη βαθμολογία, επένδυσαν πολλά στις ομάδες τους. Έφεραν πολύ ποιοτικούς ποδοσφαιριστές, σπουδαίους προπονητές και αναβάθμισαν πλήρως τις αθλητικές υποδομές, δημιουργώντας άριστες συνθήκες για όσους εργάζονται στις δύο ομάδες.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα δεδομένα αγωνιστικά και όχι μόνο που αφορούν στην Πάφος FC και στον Άρς, εκτίμησή μας είναι ότι η λήψη τους δεν θα σβήσει γρήγορά. Έβαλαν αμφοτέροι πολύ γερές βάσεις σε ευρωπαϊκά, επαγγελματικά πρότυπα, προκειμένου να κάνουν πρωταθλητισμό και να κυνηγήσουν διακρίσεις και στα επόμενα χρόνια.

Πέραν από τους ποδοσφαιριστές, η εξαιρετική πορεία της Πάφου οφείλεται σε τεράστιο βαθμό και στον Χένινγκ Μπεργκ.

Πάφος FC: Με άμυνα από γρανίτη και επίθεση φωτιά

Με απολογισμό έξι νίκες και δύο ισοπαλίες στις πρώτες 8 αγωνιστικές, η Πάφος FC βρίσκεται στην πρώτη θέση της βαθμολογίας και οδηγεί την κούρση του φετινού πρωταθλήματος. Οι «γαλάζιοι» σκόραραν 20 γκολ και δέχθηκαν μόλις δύο, αριθμοί που δείχνουν ότι υπάρχει ποιότητα τόσο αμυντικά όσο και επιθετικά.

Ξεκινώντας από τα μετόπισθεν, η ομάδα του Χένινγκ Μπεργκ διαθέτει ορισμένους ποδοσφαιριστές που θα έπαιζαν βασικοί σε όλες τις παραδοσιακές «δυνάμεις» του νησιού μας. Στο δεξί άκρο της άμυνας αγωνίζεται ο Ικόκο, ο οποίος γνωρίζει από πρωταθλητισμό με τα χρώματα της Λουντοβίγκερς. Βασικό κεντρικό αμυντικό δίδυμο οι Κρίντα και Μπίριτς, οι οποίοι ήταν στο ρόστερ από πέρυσι. Αμφοτέροι είναι πολύ δυνατοί στον αέρα και αρκετά γρήγοροι. Στο αριστερό άκρο αγωνίζεται ο βασικός ο Ζουνίνιο. Ο Βραζιλιάνος είναι άριστος στα αμυντικά του καθήκοντα και αρκετά επιθετικογενής.

Στον άξονα η βασική τριάδα αποτελείται από τους Ντράγκοβιτς - Κανέ - Βαλακάρι. Οι δύο πρώτοι καθαρίζουν όλες τις φάσεις στο κέντρο και συνεισφέρουν και στο επιθετικό κομμάτι. Όσον αφορά τον Βαλακάρι δεν χρειάζονται ιδιαίτερες συστάσεις. Ο Φινλανδός συνεχίζει σε υψηλές πιέσεις για ακόμη μία σεζόν. Στα φτερά της επιθεσης μοιράζονται τις δύο θέσεις, τρεις ποδοσφαιριστές. Ο πρώτος είναι ο Τάνκοβιτς, ο οποίος αποτελεί φετινό μεταγραφικό απόκτημα. Οι άλλοι δύο είναι οι Σεμέδο και Χέσταντ. Αμφότεροι ήταν από πέρυσι στην ομάδα και στη φετινή σεζόν παρουσιάζονται πολύ πιο βελτιωμένοι. Το μεγάλο αστέρι των «γαλάζιων» είναι ο αρχηγός της ομάδας Ζάιρο. Ο Βραζιλιάνος επιθετικός μετράει μέχρι στιγμής επτά γκολ «κουβαλώντας» ουσιαστικά την Πάφο.

Τα αποτελέσματα

1. ΑΠΟΕΛ-Πάφος	1-1
2. Πάφος-Καρμιώτισσα	4-0
3. Ακρίτας-Πάφος	0-4
4. Πάφος-ΑΕΚ	1-0
5. Απόλλων-Πάφος	1-1
6. Πάφος-ΕΝΠ	3-0
7. Δόξα-Πάφος	0-3
8. Πάφος-Ομόνοια	3-0

Ειδικά στην άμυνα, η ομάδα του Χένινγκ Μπεργκ διαθέτει ορισμένους ποδοσφαιριστές που θα έπαιζαν βασικοί σε όλες τις παραδοσιακές «δυνάμεις» της χώρας.

Πέραν από τους ποδοσφαιριστές, η την εξαιρετική πορεία της ομάδας ευθύνεται σε τεράστιο βαθμό ο Χένινγκ Μπεργκ. Ο Νορβηγός είναι ένας προπονητής που γνωρίζει από πρωταθλητισμό στο νησί μας, καθώς πήρε τον τίτλο με την Ομόνοια. Φτάνοντας μια ομάδα με άμυνα γρανίτη και επίθεση φωτιά, δίκαια αποκόμισε το παρτσουόκι «Professor», καθώς σε όλα τα παιχνίδια παραδίδει μαθήματα τακτικής.

Ειδική αναφορά είναι σημαντικό να γίνει και στον κόσμο της ομάδας, ο οποίος γεμίζει το «Στέλιος Κυριακίδης» και στηρίζει τη μεγάλη προσπάθεια που γίνεται για το επόμενο βήμα. Μάλιστα στο παιχνίδι κόντρα στην Ομόνοια, 5.500 Παφίτες βρέθηκαν στην κεντρική εξέδρα. Η δίψα για διακρίσεις είναι τεράστια και όσο η ομάδα συνεχίζει με νίκες τόσο ο κόσμος της Πάφου θα συσπειρώνεται.

Ο Άρς, με 18 γκολ ενεργητικό και έξι παθητικό, έχει τη δεύτερη καλύτερη επίθεση του πρωταθλήματος, όπως και την τρίτη καλύτερη άμυνα.

Άρς: Πίεση στον αντίπαλο, υψηλή ένταση και ταχύτητα

Από εκεί που έμεινε πέρυσι συνεχίζει ο Άρς, που μετά από οκτώ παιχνίδια πρωταθλήματος συγκέντρωσε 18 βαθμούς και βρίσκεται στη δεύτερη θέση, μετρώντας μόλις δύο λιγότερους απ' την πρωτοπόρο Πάφο. Η πολύ καλή αρχή της λεμεσιανής ομάδας αποτυπώνεται και με αριθμούς, αφού με 18 γκολ ενεργητικό και έξι παθητικό έχει τη δεύτερη καλύτερη επίθεση του πρωταθλήματος, όπως και την τρίτη καλύτερη άμυνα.

Το καλό ξεκίνημα της «Ελαφράς Ταξιαρχίας» πιστώνεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στον προπονητή της ομάδας, Αλεξέι Σπιλέφσκι. Παρότι πρόκειται για το νεότερο τεχνικό στο κυπριακό πρωτάθλημα, στα 34 του χρόνια ο Λευκορώσος καταφέρνει να ηγείται μιας ομάδας που αρέσκεται στο να ασκεί μεγάλη πίεση στον αντίπαλο, αγωνιζόμενη σε υψηλούς ρυθμούς έντασης, όντας πολύ γρήγορη στη μετάβαση απ' την άμυνα στην επίθεση, αλλά και η οποία είναι φοβερά επικίνδυνη στην επίθεση. Είναι ξεκάθαρο πως πλέον έχει περάσει τη φιλοσοφία του στους «πράσινους», ενώ εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός πως αν και ήρθε στο νησί μας μας μόλις τον περασμένο Φεβρουάριο, δείχνει πως πλέον είναι αρκετά καλός γνώστης της κυπριακής πραγματικότητας.

Αναφορικά με τους ποδοσφαιριστές που ξεχωρίζουν, η αλήθεια είναι πως αυτοί δεν είναι ένας και δύο, διότι όπως αναφέραμε και πιο πάνω μιλάμε για μια ομάδα προπονητή, που διαθέτει όμως αρκετές ποιοτικές μονάδες. Ιδιαίτερη αναφοράς αξίζει ο Βανά Άλβες, που την περασμένη σεζόν αποτέλεσε τον κορυφαίο της ομάδας του. Εκτός του ότι δεν κατέβαζε ταχύτητα, ο 31χρονος τερματοφύλακας φοράει πλέον και το περιβραχιόνιο του αρχηγού.

Στην άμυνα δεσπόζει το όνομα του Σουντού στόπερ, Μπρόρσον,

Τα αποτελέσματα

1. Άρς-ΑΕΛ	2-1
2. Άρς-Ολυμπιακός	5-0
3. ΑΠΟΕΛ-Άρς	0-1
4. Άρς-Καρμιώτισσα	1-2
5. Ακρίτας-Άρς	0-3
6. Άρς-ΑΕΚ	1-2
7. Απόλλων-Άρς	0-3
8. Άρς-ΕΝΠ	2-1

Ο Σπιλέφσκι, αν και ήρθε στο νησί μας μας μόλις τον περασμένο Φεβρουάριο, δείχνει πως είναι ήδη αρκετά καλός γνώστης της κυπριακής πραγματικότητας.

ενώ οι Καζό και Γιακό που αγωνίζονται στα δύο άκρα είναι παίκτες που επίσης ξεχώρισαν από πέρυσι. Στον άξονα οι Σόκε, Στρώσκι, Γιαμπλόνσκι και Μπράουν διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο ούτως ώστε ο Άρς να είναι πολύ γρήγορος στο transition.

Στην επίθεση συναντά κανείς τους ταχύτατους Μπαμπικά και Μαγιαμπέλα, τον εξαιρετικά ποιοτικό Μπέγκτσον, τον πάντα υπολογισμό Σπόλιαρτς, αλλά και τους Κακόριν, Γκοϊς και Στεπίνσκι. Ο Πολωνός φορέδωσας διαπιστευτήρια του πέρυσι κι ως εκ τούτου είναι γνωστός στο κυπριακό κοινό, ενώ λόγω του βιογραφικού του ο Ρώσος αποτελεί το μεγάλο αστέρι σε λεμεσιανό σωματείο. Μιλάμε για επιθετικό με πάνω από εκατό γκολ καριέρας, με παραστάσεις σε Μουντιάλ και Τσάμπιονς Λιγκ, αλλά κι ο οποίος δείχνει αποφασισμένος να προσθέσει ακόμη μία καλή σεζόν στο παλμαρέ του.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η ΚΟΠ, οι Πυραμίδες και ο Παρθενώνας

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Τέτοια μεθοδολογία, τέτοιες τεχνολογίες, τέτοια έμπνευση, τόσος επαγγελματισμός δεν αντέχονται. Η ΚΟΠ μοιάζει να είναι ένας οργανισμός από τα ξένα, τους δυτικοευρωπαϊούς συγκεκριμένα που ολημερίς το σκέφτονται και ολημερίς το φτιάχνουν. Λίγο ο Λουθηρανισμός, λίγο ο Καλβινισμός, αυτός ο συντηρητισμός που διαθέτουν τα κεφάλια της Ομοσπονδίας, σε κάνουν να νομίζεις ότι δεν είναι σαν και του λόγου μας που λίγο μοιρολάτρες, λίγο Μεσογειακοί και τεμπέληδες προσπαθούμε να τους φτάσουμε μα δεν είναι εφικτό. Λίγο η έμπνευση, λίγο ο τρόπος σκέψης, η μεταφορά της θεωρίας σε πράξη έτσι όπως εφαρμόζονται από τους ιθύνοντες της ΚΟΠ, η ρακοκοκαλία των οποίων υπηρετεί το ποδόσφαιρο για δεκαπέντε και βάλε χρόνια, είναι αξιοθαύμαστη, ζηλευτή και φυσικά δύσκολα συλλαμβάνεται από το μυαλό ενός μέσου κύπριου.

Αλήθεια, ποιος από μας τους κοινούς θνητούς, τα μέλη της κυπριακής κοινωνίας θα μπορούσε να εκπληρώσει το πρόγραμμα αγώνων της φάση των 16 του κυπέλλου Κύπρου; Ποιο λαμπρό μυαλό ζει ανάμεσα μας και δεν είναι μέλος της ηγεσίας της ΚΟΠ, θα είχε σκεφτεί την διεξαγωγή οκτώ νοκ αουτ παιχνιδιών σε διάστημα 77 ημερών!

Ποιος σοφός, ποιος πεφωτισμένος, ποιος οραματιστής ή στοχαστής θα είχε σκεφτεί να διεξαχθεί το πρώτο ματς της φάσης στις 2 Νοεμβρίου 2022 και να ολο-

κληρωθεί ο γύρος των παιχνιδιών στις 18 Ιανουαρίου του 2023;

Η απάντηση είναι εύκολη και πέρα για πέρα ξεκάθαρη. Τέτοια μυαλά δεν υπάρχουν στην κοινωνία μας και είναι ευχή και κατάρρα που μαζεύτηκαν στην ΚΟΠ και διοικούν το άθλημα, εύχομαι διά βίου. Κανείς μα κανείς δεν θα είχε εμπνεύσει τέτοιο κομφοτέχνημα όπου η φάση των 16 κυπέλλου Κύπρου τέμνεται με δύο διαφορετικές χρονολογίες.

Και αν κάποιος τρέφει ψευδαισθήσεις, ή έστω περνά από το μυαλό του ότι η ΚΟΠ βρίσκεται

Ποιο λαμπρό μυαλό θα είχε σκεφτεί την διεξαγωγή οκτώ νοκ αουτ παιχνιδιών σε διάστημα 77 ημερών!

στην αποκορύφωση της δημιουργίας της, ότι η σκέψη έτσι όπως εκπονείται από την ηγεσία αγγίζει το ναδίρ, τον διαβεβαιώ ότι κάνει λάθος.

Πέραν πάσης αμφιβολίας, με απόλυτη αυτοπεποίθηση δηλώνω ότι η ΚΟΠ έχει άλλα πολλά επιτεύγματα να μας παρουσιάσει. Χωρίς καμία επιφύλαξη, διακατεχόμενος πλήρως από ρεαλισμό, είμαι σίγουρος ότι η ΚΟΠ μπορεί να μεγαλουργήσει παρουσιάζοντας μας επιτεύγματα ισάξια των μεγάλων πολιτισμών που επιπνέουν σε ο άνθρωπος.

Από τις Πυραμίδες, μέχρι τον Παρθενώνα ή το Μαυσωλείο του Αλικαρνασσοῦ, η Ομοσπονδία στο μέλλον θα σοκάρει αρχικά όλους εμάς εδώ στο νησί και την ανθρωπότητα γενικότερα!

Το ιδανικό μοντέλο (ποδοσφαιρικής) διαχείρισης

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Πολύς λόγος ξανά περί του μοντέλου λειτουργίας ενός ποδοσφαιρικού τμήματος και με αφορμή τις αρκετές αλλαγές προπονητών σε διάστημα οκτώ αγωνιστικών. Ένα προβάδισμα, στις εκτιμήσεις περί του κατάλληλου μοντέλου, λογικά πάει σε αυτό του αθλητικού ή τεχνικού διευθυντή, αλλά και πάλι απόλυτη η άποψη αυτή δεν είναι. Όπως απόλυτος ή μονοδιάστατος δεν είναι και ο τρόπος λειτουργίας του κάθε μοντέλου. Ευθύνες και βαθμός «εξουσίας» για έναν τεχνικό ή αθλητικό διευθυντή, ο ρόλος, η συμμετοχή και ενδεχομένως ο τελευταίος λόγος για ένα προπονητή, η (απαραίτητη) εμπλοκή της διοίκησης και σε ποιο βαθμό, είναι στοιχεία που κάνουν τον τρόπο λειτουργίας ενός ποδοσφαιρικού τμήματος να διαφέρει ακόμη και σε περιπτώσεις που ομάδες λειτουργούν κάτω από το ίδιο μοντέλο.

Ποιο είναι το ιδανικό μοντέλο ή ο συνδυασμός κάποιων; Αφού η απόλυτα σωστή επιλογή δεν υπάρχει, ίσως η απάντηση να βρίσκεται αλλού. Ποιοι αποφασίζουν το μοντέλο; Ο πρόεδρος και οι στενοί του συνεργάτες, η διοίκηση κατ' επέκταση. Αν υπάρχει καλός βαθμός ποδοσφαιρικής τεχνολογίας στα μέλη μιας διοίκησης καλώς, διαφορετικά, καλό θα είναι συμβουλευτικό ρόλο να διαδραματίζει άτομο κατάλληλα καταρτισμένο. Πολύ χειρότερα μπορεί να γίνουν τα πράγματα, όταν τα μέλη μιας διοίκησης είτε αρέσκονται, είτε θεωρούν πως κατέ-

χουν τα πάντα, πως είναι ικανά να επιλέγουν προπονητές ή ποδοσφαιριστές. Και συνήθως, στο κυπριακό ποδόσφαιρο, περισσότερο «ειδικούς» παράγοντες συναντάμε σε μια διοίκηση, παρά συνεπιδρομημένους πως θα πρέπει να συμβουλευτούν και να αποδεχθούν τη γνώμη ενός... κανονικού ειδικού.

Απ' εκεί και πέρα προκύπτει και το στοιχείο της υπομονής. Πράγμα δύσκολο στο κυπριακό ποδόσφαιρο γενικώς. Της πίστησης χρόνου δηλαδή, σε βαθμό που οποιοδήποτε μοντέλο θα κριθεί με ένα αξιόπιστο δείγμα και

Αφού απόλυτα σωστή επιλογή δεν υπάρχει, η απάντηση βρίσκεται αλλού. Ποιοι αποφασίζουν το μοντέλο;

όχι βιαστικά ή κάτω από την πίεση των οπαδών, οι οποίοι απαιτούν αποτελέσματα κxes. Και στις αποφάσεις υπό πίεση αποδίδεται και η συχνή αλλαγή ως προς το μοντέλο λειτουργίας ενός ποδοσφαιρικού τμήματος, στοιχείο όχι απόλυτα φυσιολογικό. Γιατί αν για παράδειγμα μια ομάδα λειτουργεί, για κάποια περίοδο και με επιτυχία, με αθλητικό διευθυντή, να κάτι πάει στραβά, πιο λογικό ακούγεται να αλλάξουν πρόσωπα και όχι το μοντέλο, στην Κύπρο, ωστόσο, δεν ισχύει αυτό πάντα...

Πού καταλήγουμε; Πως πριν από την απόφαση για το ιδανικό μοντέλο λειτουργίας, πολλά άλλα πρέπει να λειτουργήσουν σωστά και κυρίως με καθαρά ποδοσφαιρικά κριτήρια...

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	 CREDIT SUISSE Χιλιάδες απολύσεις και αύξηση κεφαλαίων Σελ. 9	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. 0,05%								
		Χ.Α. 0,67%							
		4,47%	-0,08%	1,25%	3,57%	1,89%		2,14%	2,82%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ

Αγόρασαν λιγότερα και πλήρωσαν περισσότερα

Τα **Ελληνικά** νοικοκυριά πλήρωσαν στο εννεάμηνο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 320 εκατ. περισσότερα για να αγοράσουν 1,8% λιγότερα προϊόντα σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2021, σύμφωνα με τα στοιχεία της NielsenIQ για τον τζίρο και τον όγκο πωλήσεων των σούπερ μάρκετ. **Σελ. 6**

ΞΕΝΟΔΟΧΟΙ

Θέλουν φωτοβολταϊκά χωρίς όριο στα κιλοβάτ

Εντονο είναι το πρόβλημα του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας στα ξενοδοχεία. Ζητούν συμπερίληψη στο πρόγραμμα virtual net billing. Η διαφωνία με το Υπουργείο είναι στο επιτρεπόμενο όριο ισχύος των φωτοβολταϊκών που δύνανται να εγκαταστήσουν στο πλαίσιο του net billing. **Σελ. 4**

ΜΕΣΑ ΣΕ 12 ΜΗΝΕΣ

Εκτόξευση των τιμών ακινήτων στην Ελλάδα

Παρά τον πληθωρισμό, την ενεργειακή κρίση και τον πόλεμο στην Ουκρανία, οι τιμές πώλησης κατοικιών στην Ελλάδα καταγράφουν μεγάλη αύξηση το τελευταίο 12μηνο. Σε σχέση με το 2019, η μέση αύξηση των νεόδμητων ανέρχεται σε 35,4% και των παλαιότερων διαμερισμάτων σε 32,2%. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	4,12%	-0,16%
Γερμανία	2,13%	-0,34%
Γαλλία	2,61%	-0,38%
Ιταλία	4,32%	-0,50%
Ισπανία	3,22%	-0,38%
Ιρλανδία	2,53%	-0,37%
Ελλάδα	4,61%	-0,47%
Ην. Βασίλειο	3,57%	-0,32%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB	Σταθερή
Fitch	BBB-	Σταθερή
Moody's	Ba1	Θετική
S&P	BBB	Σταθερή

Αυξάνονται περαιτέρω οι δόσεις δανείων

Η νέα αύξηση των επιτοκίων έχει άμεσες επιπτώσεις στον δανεισμό από τις κυπριακές τράπεζες

Άμεσες επιπτώσεις και στο κυπριακό τραπεζικό τοπίο θα έχει η νέα αύξηση των επιτοκίων κατά 0,75%, που αποφάσισε την Πέμπτη 27 Οκτωβρίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Έχουν άμεση επίδραση

και στον δανεισμό που πρόκειται να παραχωρήσουν οι τράπεζες, αλλά και στις δόσεις που καλείται να δώσει ο Κύπριος πολίτης για υφιστάμενα δάνεια. Εκείνα που θα επηρεαστούν περισσότερο,

όπως έχει αναφερθεί πολλάκις, είναι τα δάνεια που συνδέονται με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ και αυτά που συνδέονται με το επιτόκιο Euribor. Για παράδειγμα, για στεγαστικό δάνειο ύψους 100 χιλιάδων

ευρώ με ορίζοντα αποπληρωμής τα 20 χρόνια (ένα σύνθετες κυπριακό δάνειο), το μέσο επιτόκιο από 3,65% μετά την αύξηση της Πέμπτης κατά 0,75% διαμορφώνεται στο 4,4%. Η μηνιαία δόση από 587

ευρώ θα διαμορφωθεί στα 646 ευρώ, δηλαδή θα σημειωθεί μια αύξηση 59 ευρώ. Είναι η τρίτη συνεχόμενη αύξηση από τον Ιούλιο του 2022 και ως τώρα η συνολική αύξηση φτάνει το 2%. **Σελ. 3**

Δεύτερες σκέψεις από ΗΠΑ για πλαφόν στο ρωσικό πετρέλαιο

Η Ουάσινγκτον αναγκάστηκε να περιορίσει το σχέδιο επιβολής ανώτατου ορίου στις τιμές του ρωσικού πετρελαίου, υπό τον αυξανόμενο κίνδυνο της αστάθειας στην αγορά του αργού, εν μέσω αυξήσεων στα επιτόκια. Αντί να στραγγαλίζουν τα έσοδα του Κρεμλίνου από το πετρέλαιο, επιβάλλοντας ένα αυστηρό όριο στις τιμές που παρακολουθεί στενά ένα ευρύ «καρτέλ εθνών αγοραστών», οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανό να συμβιβαστούν με ένα πιο χαλαρό ελεγχόμενο ανώτατο όριο σε υψηλότερη τιμή από την αρχικά σχεδιαζόμενη. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** και **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Εξελίξεις στην περιοχή του Σαχέλ και οι προκλήσεις για την Ε.Ε.

Η ζώνη του Σαχέλ βρίσκεται στα νότια της ερήμου της Σαχάρας και εκτείνεται από τη δυτική ακτή της Αφρικής μέχρι την ανατολική ακτή στην Ερυθρά Θάλασσα. Τον 19ο αιώνα η πλειοψηφία του Σαχέλ περιήλθε υπό γαλλικό έλεγχο. Την περίοδο 1950-1960 παρατηρήθηκε η δημιουργία ανεξάρτητων κρατών, περιλαμβανομένων της Σενεγάλης, Μαυριτανίας, Μάλι, Μπουρκίνα Φάσο, Νίγηρα, Νιγηρία, Τσαντ, Σουδάν, και Ερυθραία.

Σήμερα, το Σαχέλ θεωρείται μία από τις φτωχότερες περιοχές του πλανήτη, γεγονός που δεν έχει αφήσει ανεπηρέαστη την Ευρώπη, η οποία τα τελευταία χρόνια δέχεται κύματα εκτοπισμένων Αφρικανών. Η τάση αυτή πιθανόν να ενταθεί μελλοντικά, καταπονώντας τις υφιστάμενες Ευρωπαϊκές υποδομές και απαι-

τώντας περισσότερους πόρους, κυρίως στη Νότια Ευρώπη, συμβάλλοντας έτσι στην πόλωση μεταξύ των πολιτικών κομμάτων και των πολιτών που βλέπουν με θετικό φακό και αυτών που αντιμετωπίζουν εκθροικά την κατάσταση.

Τα βασικά γενεσιουργά αίτια είναι τα εξής: Πρώτον, τα σύνορα και ο υποκειμενικός διαχωρισμός των πληθυσμών του Σαχέλ συνέτεινε στη βία μεταξύ των χωρών της περιοχής, αλλά και εντός διαφορετικών φυλών, με αρνητικές προεκτάσεις, τόσο στο οικονομικό κλίμα όσο και στις ξένες επενδύσεις.

Δεύτερο, τα φαινόμενα διαφθοράς έχουν οδηγήσει σε περιορισμένη φοροεισπρακτική ικανότητα και ανεπάρκεια κρατικών δομών και υποδομών. Ως επακόλουθο, δημιουργείται ένας

αυτοσυντηρούμενος κύκλος, όπου οι πολίτες αμφισβητούν την κυβέρνηση και καταφεύγουν στην παρανομία ως μέσο επιβίωσης. Σημειώνεται ότι το Σαχέλ είναι από τα πιο πρόσφορα εδάφη του πλανήτη για στρατολόγηση μαχητών (ακόμη και παιδιών) από ακραίες ισλαμистικές οργανώσεις, περιλαμβανομένων της Μπόκο Χαράμ, του Ισλαμικού Κράτους και της Αλ Κάιντα.

Τρίτο, από τη δεκαετία του 1950, ο αυξανόμενος πληθυσμός στο Σαχέλ επέδρασε αρνητικά στο περιβάλλον. Από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης, η μέση παγκόσμια θερμοκρασία αυξήθηκε κατά 1,1 βαθμούς Κελσίου, ενώ στο Σαχέλ η μέση αύξηση είναι 50% υψηλότερη, συμβάλλοντας σε καταστροφικές ξηρασίες. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, 80% της γης του Σα-

χέλ είναι περιβαλλοντικά υποβαθμισμένη, 30 εκατομμύρια άνθρωποι πάσχουν από επισιτιστική ανασφάλεια, ενώ 10 εκατομμύρια αντιμετωπίζουν κίνδυνο πείνας.

Τέταρτο, το Σαχέλ δεν έχει καταφέρει να εκμεταλλευτεί τους φυσικούς του πόρους. Πέραν από τα θέματα κακής διακυβέρνησης, διαφθοράς, βίας και τρομοκρατίας, οι πλούσιες χώρες δεν είναι άμοιρες ευθυνών. Ο Νίγηρας, για παράδειγμα, είναι ο τέταρτος μεγαλύτερος παραγωγός ουρανίου στον κόσμο, αλλά η γαλλική κρατική εταιρεία Areva τον εκμεταλλεύεται για να συντηρεί το πυρηνικό της πρόγραμμα και να παράγει ενέργεια για τους Γάλλους πολίτες, χωρίς αντίστοιχο όφελος για τους πολίτες του Νίγηρα.

Καταληκτικά, το Σαχέλ προ-

βλέπεται να παραμείνει περιοχή αναταραχής, η οποία δύναται να ενταθεί στα επόμενα χρόνια. Λαμβάνοντας υπόψη τη γεωγραφική θέση του Σαχέλ, μια κρίση θα εξαχθεί αναπόφευκτα, και μάλλον με βίαιο τρόπο, στην Ευρώπη. Δεδομένης της απουσίας των ΗΠΑ στην περιοχή, τις συνεχόμενες κινήσεις μακροπρόθεσμης στρατηγικής της Κίνας στην Αφρική, αλλά και τον κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης του τοπικού πληθυσμού από ακραίες ομάδες, η Ευρώπη θα πρέπει να επαναμελετήσει τη στρατηγική της για την περιοχή.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθύνων σύμβουλος της PricewaterhouseCoopers Investment Services.

pwc

Net Zero 2030

Στόχος μας το μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΜΑΪΚΑ ΝΤΕΪΒΙΣ-ΒΕΝ*

Τα δεινά της κλιματικής αλλαγής στην Αφρική

Το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων, που ενασχολείται με τη σοβαρότερη υπαρξιακή μας απειλή, κατευθύνεται σε μια από τις πιο ευάλωτες ηπείρους με γνώμονα την παγκόσμια περιβαλλοντική καταστροφή. Είναι η πέμπτη φορά που η διάσκεψη για τη Σύμβαση - Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (COP) θα λάβει χώρα στην Αφρική, οδηγώντας στην Αίγυπτο πολιτικούς από χώρες που ευθύνονται για τις ιστορικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Η Αφρική βρίσκεται σε δίλημμα μεταξύ της δράσης για το κλίμα και της οικονομικής ανάπτυξης και η ισοτιμία δεν είναι φιλανθρωπία, αλλά θεμελιώδης αρχή του διεθνούς δικαίου. Αλλά και οι Αφρικανοί έχουν την ευθύνη να εγκαταλείψουν τις ρητορείες και ο Σάμεχ Σούκρι, υποψήφιος πρόεδρος της φετινής διάσκεψης για την COP27 θα έκανε καλά να απαρνηθεί τέτοιου είδους «μπλα, μπλα, μπλα», σύμφωνα με την έκφραση που πιστώνεται στην Γκρέτα Τούνμπεργκ – για το σχολίο του ότι οι διαπραγματεύσεις πριν από την COP27 επέτρεψαν στους πολιτικούς να κατανοήσουν «τομείς σύγκλισης και πιθανής απόκλισης». Η Αφρική δεν λάμβανε τίποτε περισσότερο από «μπλα, μπλα» επί δεκαετίες, συμπεριλαμβανομένων της διάσκεψης για τη Σύμβαση - Πλαίσιο της Γλασκώβης. Αθέμιτες υποσχέσεις, άρνηση μέσω αδράνειας και συσκότιση από εκείνους που χωρίς ηθικούς ενδοιασμούς έχουν χάσει από το οπτικό τους πεδίο τη δεινή κατάσταση που προκαλούν οι ιστορικές τους εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στην αφρικανική ήπειρο.

Φαίνεται ότι συμφωνίες, όπως της Βαρσοβίας του 2002 για τον διεθνή μηχανισμό απωλειών και ζημιών, που αναγνωρίζουν ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες «είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στις δυσμενείς επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής», είναι απλώς ένα ακόμη «μπλα, μπλα». Και περισσότερο είναι άδικο για τις ΗΠΑ να πείθουν και άλλες ανεπτυγμένες χώρες να αφαιρέσουν τον όρο «έκτακτη ανάγκη» από την πρόταση της Γλασκώβης για τη συμφωνία έκτακτης ανάγκης για το κλίμα, με στόχο τη χρηματοδό-

τηση κλιματικών καταστροφών. Επιπλέον, εκτός από κούφια λόγια οι Αφρικανοί δεν χρειάζονται περισσότερες υποσχέσεις, οι οποίες είναι πιθανό να παραμείνουν υποσχέσεις. Και όμως αυτό είναι για άλλη μια φορά ό,τι πήραν από το λεγόμενο Σχέδιο υλοποίησης χρηματοδότησης, μια αποτυχημένη δέσμευση του 2009 «100 δισ. δολαρίων ΗΠΑ ετησίως έως το 2020», η οποία παρουσιάστηκε ως πρόδοος στην τελευταία διάσκεψη της COP. Αυτό είναι άδικο για τα εκατομμύρια των ανθρώπων, που υποφέρουν τώρα από λιμό στο Κέρας της Αφρικής. Οι πολιτικοί των ανεπτυγμένων χωρών έχουν μια μοναδική και συμβολική ευκαιρία να ανταποκριθούν στην ηθική τους υποχρέωση, διαθέτοντας αυτά τα χρήματα, αντί να τα δανείσουν στους Αφρικανούς. «Η χρηματοδότηση διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής», την οποία δεν προκάλεσαν, αλλά την υφίστανται πολύ περισσότερο.

Οι κλιματικές λύσεις που φαντάζεται η Δύση πρέπει να συμμορφώνονται με την πραγματικότητα, που θα απαιτούσε από τις αφρικανικές χώρες να εξερευνήσουν τους φυσικούς τους πόρους με τρόπους, όχι πάντα προσαρμοσμένους στις προηγμένες οικονομίες. Το δικαίωμα ενός κράτους στην ανάπτυξη κατοχυρώνεται στο διεθνές δίκαιο και κυρίως περιλαμβάνει το δικαίωμα χρήσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών του. Είναι λοιπόν λογικό οι Αφρικανοί να επιδιώκουν τώρα «ένα πεδίο δράσης για εθνικά προσαρμοσμένες πολιτικές και προγράμματα στην ήπειρο», ζητώντας από τη διεθνή κοινότητα να σεβαστεί το όραμα και τις φιλοδοξίες τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ανάπτυξη και την ισοτιμία, στην αναπτυξιακή τους ατζέντα για το 2063. Ο ΟΗΕ εκτιμά ότι μέχρι το 2050 θα χρειαστούν έως και 500 δισ. δολ. για να σωθούν ζωές από την κλιματική αλλαγή σε ολόκληρη την ήπειρο.

* Ο κ. Μάικα Ντέιβις-Βεν είναι αναλυτής δημόσιας πολιτικής. Το άρθρο δημοσιεύεται στην ιστοσελίδα του ινστιτούτου Φρίντριχ Εμπερτ.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Μας σώζει το μαζούτ

Η Κύπρος δεν αναμένεται σύμφωνα με το ΔΝΤ να εισέλθει σε ύφεση το 2023 καθώς διαφοροποιείται θετικά από τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες. Ο κύριος λόγος σύμφωνα με τις εκτιμήσεις είναι το μαζούτ. Το μειονέκτημα που για χρόνια προσπαθήσαμε να διορθώσουμε μεταφερόμενοι σε πιο «σύγχρονες» μορφές ενέργειας φαίνεται πως σε αυτή τη συγκυρία μετατρέπεται στο συγκριτικό μας πλεονέκτημα. Η Κύπρος με ελάχιστη έως μηδενική εξάρτηση από το εισαγόμενο φυσικό αέριο καταφέρει να έχει σχετικά χαμηλότερη επίπτωση από την παρούσα ενεργειακή κρίση, που οφείλεται κατά κύριο λόγο στις γεωπολιτικές εξελίξεις που επηρεάζουν το βασικό καύσιμο της Ευρώπης.

• • • •

Ουσιαστική μεταρρύθμιση

Η θετική απόφαση της κυβέρνησης να εκδώσει πράσινο ομόλογο κρίνεται ως ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση για τη δημιουργία ευρείας βάσης επενδυτικών εργαλείων και προσέλκυσης επενδυτών από διαφορετικές αφετηρίες. Αν δε η έκδοση ενός τέτοιου ομολόγου συνδυαστεί και με την αντικατάσταση κάποιου συμβατικού ομολόγου που θα λήγει εκείνη την περίοδο, τότε θα μιλούμε για μια εξέλιξη που θα συνιστά ουσιαστική μεταρρύθμιση του δημόσιου χρέους. Πάντως, το χρέος αναμένεται πως μέχρι το τέλος του έτους θα βρίσκεται στα προ πανδημίας επίπεδα γεγονός που θα προσδώσει σημαντικούς πόντους αξιοπιστίας στην οικονομία της χώρας.

• • • •

Εργασία και εκπαίδευση

Η αγορά εργασίας αναγνωρίζεται πλέον ως ένας τομέας ιδιαίτερα προβληματικός για τους νεοεισερχόμενους, κυρίως απόφοιτους πανεπιστημίων. Αρκετές είναι οι εκθέσεις και παραινέσεις ειδικών που αναγνωρίζουν αυτή την αδυναμία, καλώντας την Κύπρο να συνδέσει την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας. Το πρόβλημα έχει αναδειχθεί ιδιαίτερα με την κάθοδο σημαντικού αριθμού επιχειρήσεων στην Κύπρο, οι οποίες έτυχαν κινήτρων για μεταφορά της έδρας των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων. Αυτές οι επιχειρήσεις δεν φαίνεται προς το παρόν να προσελκύουν κύριους απόφοιτους πανεπιστημίου κυρίως λόγω προσόντων. Η νέα κυβέρνηση που θα εκλεγεί τον Φεβρουάριο θα πρέπει να θέσει το συγκεκριμένο ζήτημα ως ύψιστη προτεραιότητα και να αναλάβει διορθωτικές πρωτοβουλίες.

• • • •

Δημοσιονομική τρύπα

Η αλλαγή κυβέρνησης στο Ηνωμένο Βασίλειο προκαλεί καθυστέρηση στην κατάθεση του λο-

Η απόφαση της κυβέρνησης να κρατήσει την οικονομία της χώρας μακριά από τον προεκλογικό κρίνεται ως πολύ θετική εξέλιξη τα οφέλη της οποίας ίσως ακυρώσει η Βουλή.

γαριασμού εσόδων και εξόδων της χώρας που αναμένεται μεγάλο ενδιαφέρον. Σύμφωνα με νεότερη ενημέρωση η κατάσταση των δημοσίων οικονομικών του Ηνωμένου Βασιλείου θα παρουσιαστεί στις 17 Νοεμβρίου αντί στις 31 Οκτωβρίου όπως ήταν προγραμματισμένο. Η μεγαλύτερη πρόκληση για τον νέο πρωθυπουργό είναι η κάλυψη της δημοσιονομικής τρύπας που εκτιμάται στα 40 δισ. στερλίνες. Στη φαρέτρα του κ. Σούνακ βρίσκεται κατά βά-

ση η αύξηση των φορολογιών και ο περιορισμός της επιδοματικής πολιτικής του κράτους.

• • • •

Τέλειο άλλοθι

Η πολύ καλή κατάσταση στην αγορά εργασίας παγκοσμίως με τις συνθήκες να είναι ιδιαίτερα θετικές και πολλές φορές να προσομοιάζουν σε συνθήκες πλήρους απασχόλησης αποτελεί το τέλειο άλλοθι των κεντρικών τραπεζών για να συνεχίσουν την επιθετική άνοδο των επιτοκίων. Με στόχο την ανακοπή του πληθωρισμού εκτιμάται πως η σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής στο επόμενο διάστημα θα εντατικοποιηθεί καθιστώντας το 2023 ως έτος ψηλών επιτοκίων.

• • • •

Ειδικός φόρος

Η εξαιρετική εικόνα των ευρωπαϊκών τραπεζών αυτήν την περίοδο δεν μπορεί να διαφύγει της προσοχής των κυβερνήσεων που αναζητούν εναγωνίως πόρους για να «βγάλουν» τον χειμώνα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η γερμανική Deutsche Bank που στην ανακοίνωση των αποτελεσμάτων τρίτου τριμήνου παρουσίασε την καλύτερη επίδοση από το 2013 με τα κέρδη που αναλογούν στους μετόχους να ανέρχονται σε 1,15 δισ. Η προοπτική επιβολής ειδικού φόρου στις τράπεζες βρίσκεται στο τραπέζι και αναμένονται εξελίξεις το επόμενο διάστημα. Η αρχή έγινε στην αρχή του καλοκαιριού από την ισπανική κυβέρνηση, η οποία βρέθηκε ενώπιον σημαντικής κριτικής, ενώ αναμένεται εντός των ημερών και η τοποθέτηση της ΕΚΤ κατά πόσο η επιβολή τέλους επί των τραπεζικών εισοδημάτων αντικείται στη νομοθεσία.

Προς νόμιμη πώληση κάνναβης στη Γερμανία

Στόχος του μέτρου, που θα υπόκειται σε αυστηρούς ελέγχους, είναι η πάταξη του εγκλήματος και η εξάλειψη της «μαύρης» αγοράς

Σε σειρά φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων προχωράει η γερμανική κυβέρνηση, ανάμεσα στις οποίες η νομιμοποίηση της χρήσης και κατοχής κάνναβης μέχρι την ποσότητα των 30 γραμμαρίων. Το νομοσχέδιο προβλέπει, επίσης, τη νόμιμη πώλησή της σε καταστήματα υπό αυστηρούς ελέγχους. Το σχετικό σχέδιο νόμου πρόκειται να κατατεθεί προς διαβούλευση στα τέλη της χρονιάς ή στις αρχές της επομένης, μόνον εφόσον εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και διασφαλιστεί ότι δεν αντίκειται στο ευρωπαϊκό και διεθνές δίκαιο. Την ανακοίνωση έκανε ο Γερμανός υπουργός Υγείας, Καρλ Λάουτερμπαχ, τονίζοντας ότι το Βερολίνο δεν προσαθεί να αντιγράψει το ολλανδικό μοντέλο, επειδή εκεί η αγορά είναι εντελώς ανεξέλεγκτη. Σύμφωνα με την κυβερνητική πρόταση, η πώληση κάνναβης θα επιτρέπεται μόνο σε ενήλικους από καταστήματα, τα οποία θα έχουν ειδικά άδεια γι' αυτή την επιχειρηματική δραστηριότητα και θα υπόκεινται σε αυστηρές ρυθμίσεις. Βασικός στόχος του μέτρου είναι η πάταξη του οργανωμένου εγκλήματος που διακινεί σήμερα την κάνναβη και η εξάλειψη της «μαύρης» αγοράς. Το νομοσχέδιο προβλέπει, ακόμη, την αποποινικοποίηση των οικιακών καλλιέργειών κάνναβης, εφόσον δεν ξεπερνάει το όριο των τριών δενδρύλλιων ανά ενήλικο. Η πώληση του επεξεργασμένου προϊόντος πιθανολογείται ότι θα γίνεται, εκτός από εξειδικευμένα καταστήματα, και από τα φαρμακεία. Αξίζει να σημειωθεί ότι στη Γερμανία η πώληση

Σύμφωνα με τα στοιχεία που παρουσίασε ο Καρλ Λάουτερμπαχ, την περυσινή χρονιά στη Γερμανία έκαναν χρήση κάνναβης τέσσερα εκατομμύρια άνθρωποι, με το 25% των νέων 18 έως 24 ετών να έχει δοκιμάσει το ναρκωτικό.

θεραπευτικής κάνναβης νομιμοποιήθηκε το 2016.

Απαγόρευση διαφήμισης

Η χρήση και πώληση του ναρκωτικού θα επιτρέπεται αποκλειστικά σε ενήλικους και απαγορεύεται ρητώς σε οποιονδήποτε κάτω των 18 ετών. Επίσης, θα απαγορεύεται κάθε διαφημιστική εκστρατεία με στόχο την προώθηση της κατανάλωσης κάνναβης. Σύμφωνα με τα

στοιχεία που παρουσίασε ο Καρλ Λάουτερμπαχ, την περυσινή χρονιά στη Γερμανία έκαναν χρήση κάνναβης τέσσερα εκατομμύρια άνθρωποι, με το 25% των νέων 18 έως 24 ετών να έχει δοκιμάσει το ναρκωτικό. Η νομιμοποίηση της κάνναβης για «ψυχαγωγικούς λόγους» συνιστά μία από τις προοδευτικές μεταρρυθμίσεις, στις οποίες συμφώνησαν τα τρία κόμματα του κυβερνητικού συνασπισμού του κα-

κελαρίου Ολαφ Σολτς (Πράσινοι, Σοσιαλδημοκράτες και Ελεύθεροι Δημοκράτες). Σύμφωνα με το σκεπτικό του νομοσχεδίου, η νομιμοποίηση του ναρκωτικού θα διασφαλίσει τον ποιοτικό έλεγχο του προϊόντος προστατεύοντας τη νεολαία. Οι «κοινωνικές συνέπειες» της μεταρρύθμισης θα αξιολογηθούν εκ νέου μία τετραετία από την εφαρμογή του.

Εάν τελικά περάσει ο νέος νόμος,

τότε η Γερμανία θα αναδειχθεί σε μία από τις πιο φιλελεύθερες χώρες της Ε.Ε. όσον αφορά την αντιμετώπιση της χρήσης κάνναβης. «Η γερμανική θα είναι από τις πιο φιλελεύθερες νομοθεσίες για τη νομιμοποίηση της κάνναβης στην Ευρώπη», τόνισε ο Γερμανός υπουργός Υγείας και προσέθεσε: «Ταυτόχρονα, όμως, θα είναι και η πιο αυστηρά ρυθμιζόμενη αγορά», υποστηρίζοντας ότι η Γερμανία θα γίνει «παράδειγμα

για ολόκληρη την Ευρώπη». Αξίζει, πάντως, να σημειωθεί ότι ανάλογοι κανόνες διέπουν τη χρήση και εμπορία κάνναβης στον Καναδά και σε ορισμένες αμερικανικές πολιτείες. Η κυβέρνηση δεν πρόκειται να παρέμβει στην τιμολόγηση της κάνναβης, αλλά θα διασφαλίσει την ποιότητά της. Ωστόσο, σύμφωνα με δημοσιεύματα, αναμένεται να επιβάλει ειδικό φόρο κατανάλωσης σε αυτά τα προϊόντα και να δημιουργήσει προγράμματα για την ενημέρωση των πολιτών σχετικά με τη χρήση της και την αποτροπή της κατάχρησής της. Αναλυτές, πάντως, υπογραμμίζουν ότι κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης του νομοσχεδίου στη γερμανική Βουλή το περιεχόμενο του ενδέχεται να αλλάξει ριζικά.

Άλλες αλλαγές

Μία ακόμη φιλελεύθερη μεταρρύθμιση που πέρασε η γερμανική κυβέρνηση είναι η άρση της απαγόρευσης διαφήμισης «υπηρεσιών άμβλωσης» από ιατρούς, που έως πρόσφατα συνιστούσε ποινικό αδίκημα. Επιπλέον, στα μελλοντικά κυβερνητικά σχέδια περιλαμβάνεται η κατάργηση νομοθεσίας που ισχύει για περίπου 40 χρόνια και επιβάλλει στους διευφυλικούς να υποβληθούν σε ψυχιατρική εξέταση και να λάβουν δικαστική απόφαση προκειμένου να τους επιτραπεί να αλλάξουν φύλλο. Πρόκειται για μια διαδικασία με ψυχικό κόστος για όποιον χρειάζεται να την υποστεί, εξαιτίας του χαρακτήρα των ερωτήσεων στις οποίες καλείται να απαντήσει.

REUTERS, A.P.

Οι επιπτώσεις της νέας αύξησης επιτοκίων

Αναμένουμε επιπλέον αύξηση κατά 50 μονάδες βάσης (0,50%) ή κατά 75 μονάδες βάσης (0,75%) τον Δεκέμβριο

Τον **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Την αύξηση των επιτοκίων κατά 0,75% αποφάσισε την Πέμπτη 27 Οκτωβρίου η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Είναι η τρίτη συνεχόμενη αύξηση από τον Ιούλιο του 2022 και ως τώρα η συνολική αύξηση φτάνει το 2%. Αναλυτικότερα, το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ διαμορφώθηκε στο 2% και το επιτόκιο αποδοχής καταθέσεων από τα πιστωτικά ιδρύματα έφτασε στο 1,5% από 0,75% προηγούμενως. Η απόφαση της ΕΚΤ γίνεται προκειμένου να διασφαλίσει την επιστροφή του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο που έχει η ίδια θέσει, του 2%. Στο μέλλον αναμένουμε μια επιπλέον αύξηση των επιτοκίων κατά 50 μονάδες βάσης (0,50%) ή κατά 75 μονάδες

Οι επόμενες αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής δεν αποκλείεται να έχουν παρθεί επί κυπριακού εδάφους.

βάσης (0,75%) τον Δεκέμβριο, με δυνατότητα «ορτίο» πιθανών αυξήσεων και στο επόμενο έτος. Η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προχωρά σε αυξήσεις των επιτοκίων για να στείλει σαφές μήνυμα στις αγορές πως η κατάσταση είναι διαχειρίσιμη και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα δεν μένει με «σταυρωμένα τα χέρια» σε μία κατάσταση που ο πληθωρισμός κυμαίνεται στο 10%. Το πόσο θ' αυξήσει τα επιτόκια στην επόμενη κρίσιμη συνεδρίαση νομισματικής πολιτικής τον Δεκέμβριο του τρέχοντος έτους, θα καταδείξει και την ένταση του προβλήματος. Αν για παράδειγμα σταματήσει τις αυξήσεις των 75 μονάδων βάσης (0,75%) και προχωρήσει σε αυξήσεις 50 μονάδων βάσης (0,50%) τότε θα στείλει και ένα ξεκάθαρο μήνυμα στις αγορές πως τα πράγματα αρχίζουν να πηγαίνουν καλύτερα. Αν όμως συνεχίσει ν' ανεβάζει τα επιτόκια με

επιθετικές αυξήσεις 75 μονάδων βάσης, που το επενδυτικό κοινό τις ονομάζει «jumbo rate height», τότε υποδεικνύει πως, δεν υπάρχει κάποια βελτίωση στο κλίμα. Η Pimco, για παράδειγμα, σε «bulletin» που απέστειλε μετά την απόφαση της ΕΚΤ εκτιμά πως η αύξηση τον Δεκέμβριο θα είναι στις 50 μονάδες βάσης (0,50%). Εάν η σκοπιά της Pimco είναι για τόση αύξηση, τότε μάλλον είναι αισιόδοξο το μήνυμα.

Οι αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής έχουν άμεσες επιπτώσεις –όπως είναι λογικό– και στο κυπριακό τραπεζικό τοπίο. Έχουν άμεση επίδραση και στον δανεισμό που πρόκειται να παραχωρήσουν οι τράπεζες, αλλά και στις δόσεις που καλείται να δώσει ο Κύπριος πολίτης για υφιστάμενα δάνεια. Εκείνα που θα επηρεαστούν περισσότερο όπως έχει αναφερθεί πολλάκις, είναι τα δάνεια που συνδέονται με το βασικό επιτόκιο της ΕΚΤ και αυτά που συνδέονται με το επιτόκιο Euribor. Για παράδειγμα, για στεγαστικό δάνειο ύψους 100 χιλιάδων ευρώ με ορίζοντα αποπληρωμής τα 20 χρόνια (ένα σύννηθες κυπριακό δάνειο), το μέσο επιτόκιο από 3,65% μετά την αύξηση της Πέμπτης κατά 0,75% διαμορφώνεται στο 4,4%. Η μηνιαία δόση από 587 ευρώ θα διαμορφωθεί στα 646 ευρώ, δηλαδή θα σημειωθεί μια αύξηση 59 ευρώ.

Ζυζητήσεις στη Λεμεσό

Οι επόμενες αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής δεν αποκλείεται να έχουν παρθεί επί κυπριακού εδάφους. Όπως είχε γράψει η «Κ» σε προηγούμενο ρεπορτάζ της την εβδομάδα που το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας είχε επίσημη συνεδρίαση νομισματικής πολιτικής στη Λεμεσό, όλες οι συζητήσεις γίνονταν στο «κάδρο» αντιμετώπισης των πληθωριστικών τάσεων που έχουν δημιουργηθεί. Ο διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου, Κωνσταντίνος Ηροδότου, επιβεβαίωσε το ρεπορτάζ, με τη συνέντευξή του που είχε παραχωρήσει στην εφημερίδα μία εβδομάδα μετά. Ερωτηθείς σχετικά, είχε δηλώσει τα εξής: «Όσον αφορά

Η αναμονή για τις αποφάσεις της Λαγκάρντ σχετικά με την αύξηση των επιτοκίων είχε αντίκτυπο και στις αιτήσεις για δανειοδοτήσεις στην Κύπρο.

το περιεχόμενο των συζητήσεων του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ, αν και οι λεπτομέρειες είναι εμπιστευτικές, αντιλαμβάνεστε ότι επικεντρωνόταν φυσιολογικά στον υπερβολικά υψηλό πληθωρισμό στη ζώνη του ευρώ και στους τρόπους έγκαιρης επαναφοράς του στα επίπεδα του μεσοπρόθεσμου στόχου της ΕΚΤ, δηλαδή του 2%. Εν μέσω πρωτόγνωρων οικονομικών εξελίξεων, η ανάλυση που έγινε και οι συζητήσεις που είχαμε μεταξύ μας τα μέλη του Δ.Σ. της ΕΚΤ στη διήμερη συνεδρία μας στην Κύπρο, είναι σίγουρα πολύ σημαντικές για τη μετέπειτα πορεία της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ και για τα εργαλεία που θα χρησιμοποιηθούν έτσι ώστε να εκπληρώσουμε όσο πιο αποτελεσματικά γίνεται την αποστολή μας για τη διασφάλιση χαμηλού πληθωρισμού».

Καθυστερούν δανειοδοτήσεις

Η αναμονή για τις αποφάσεις της Λαγκάρντ σχετικά με την αύξηση των επιτοκίων είχε αντίκτυπο και στις αιτήσεις για δανειοδοτήσεις στην Κύπρο. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, οι τράπεζες το τελευταίο διάστημα δεν προχωρούσαν με τις αιτήσεις για παραχώρηση δανείων, αφού ανέμεναν τις αποφάσεις της ΕΚΤ σε σχέση με τα επιτόκια. Δεν ήταν κοινό μυστικό, αφού οι «bankers» ανέφεραν στους πελάτες πως θα λάβουν απαντήσεις μετά τις αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ σχετικά με τα επιτόκια που θα καλεστούν να δίνουν.

Την ίδια ώρα, βολιδοσκοπήσεις σε δανεισμό με σταθερό επιτόκιο

προχωρούν οι Κύπριοι. Το περιβάλλον των επιτοκίων που αναμένουν αύξηση στην αύξηση δεν βοηθά στη σταθερότητα και οι δανειολήπτες στρέφουν το ενδιαφέρον τους σε δανεισμό που θα γνωρίζουν εξ αρχής πόση δόση θα δίνουν.

Γενικότερα υπάρχει μία διστακτικότητα και σε ζήτηση και σε παραχώρηση δανείων από τις τράπεζες, αφού το τοπίο είναι ρευστό. Αν και θα κλείσει πιθανώς η χρονιά με ένα πολύ καλό επίπεδο δανεισμού, στο δεύτερο μισό του έτους θα επιβεβαιωθεί η κάμψη και στη ζήτηση και στην προσφορά του δανεισμού. Σε αυτό έχει συμβάλει και η αυστηροποίηση στη χορήγηση των δανείων.

Υπάρχει ήδη διαφορά εάν συγκρίνουμε το δεύτερο τρίμηνο του 2022 με το πρώτο τρίμηνο σε σχέση με τα κριτήρια χορήγησης δανείων προς επιχειρήσεις στην Κύπρο. Αντίστοιχη αυστηροποίηση στα κριτήρια εντοπίζεται και για καταναλωτικά και λοιπά δάνεια προς νοικοκυριά.

«Στην υιοθέτηση αυστηρότερων κριτηρίων χορήγησης δανείων προς επιχειρήσεις συνέβαλαν τόσο η χειροτέρευση της γενικής οικονομικής κατάστασης και προοπτικών, όσο και η χειροτέρευση της κατάστασης και προοπτικών που αφορούν συγκεκριμένους κλάδους ή εταιρείες», αναφέρει σε σχετική ανακοίνωση η Κεντρική Τράπεζα της Κύπρου.

Κριστίν Λαγκάρντ: Στόχος η μείωση του πληθωρισμού στο 2%

Η πρόεδρος της κεντρικής τράπεζας, Κριστίν Λαγκάρντ, τόνισε ότι οι αυξήσεις επιτοκίων θα συνεχιστούν «με στόχο εκείνο το επιτόκιο που θα διασφαλίζει τη μείωση του πληθωρισμού στο 2% μεσοπρόθεσμα». Αν και απέφυγε να προσδιορίσει το ύψος στο οποίο θα μπορούσαν να φτάσουν τα επιτόκια, η κ. Λαγκάρντ εξήγησε πως αυτό σημαίνει ότι το τελικό επιτόκιο μπορεί να διαμορφωθεί πάνω από το ουδέτερο επίπεδο – το οποίο, σύμφωνα με εκτιμήσεις αλλά και αναφορές αξιωματούχων, είναι κοντά στο 2%. Η κ. Λαγκάρντ έθεσε πάντως τρεις αρχές στις οποίες θα βασίζεται το διοικητικό συμβούλιο για να ορίξει τον μελλοντικό ρυθμό των αυξήσεων των επιτοκίων: 1) το επίπεδο του πληθωρι-

σμού, τα οικονομικά δεδομένα και τον κίνδυνο ύφεσης, 2) την επίδραση των μέτρων που έχουν ήδη ληφθεί και 3) τη χρονική υστέρηση με την οποία οι αλλαγές της νομισματικής πολιτικής επηρεάζουν την οικονομία.

Πάντως, οι αναλυτές θεωρούν ότι είναι πιθανή πλέον η επιβράδυνση του ρυθμού σύσφιγξης στο εξής, με τη χθεσινή αύξηση των επιτοκίων να είναι η τελευταία ύψους 75 μ.β., καθώς, σύμφωνα με την ανακοίνωση της ΕΚΤ, «με αυτήν την τρίτη στη σειρά σημαντική αύξηση των επιτοκίων, το διοικητικό συμβούλιο έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο ως προς την άρση της διεκονυτικής κατεύθυνσης της νομισματικής πολιτικής». Αυτό, όπως εκτιμούν

Σε λίγο περισσότερο από 3 μήνες η ΕΚΤ έχει αυξήσει τα επιτόκια συνολικά κατά 200 μ.β.

οι αναλυτές, είναι σύμφωνο με μία νέα αύξηση των επιτοκίων κατά 50 μ.β. τον Δεκέμβριο και δύο αυξήσεις επιτοκίων κατά 25 μ.β. το α' τρίμηνο του 2023. Παράλληλα, το Δ.Σ. αποφάσισε να κάνει το πρώτο βήμα στη μείωση του ισολογισμού της κεντρικής τράπεζας, αλλάζοντας από τις 23 Νοεμβρίου τους όρους των φθνών μακροπρόθεσμων δανείων TLTRO III και ενθαρρύνοντας τις τράπεζες να αποπληρώσουν πρόωρα αυτά τα

δάνεια. Επειδή η ΕΚΤ έχει αυξήσει τα επιτόκια πιο γρήγορα από ό,τι αναμενόταν λόγω της ραγδαίας αύξησης του πληθωρισμού, οι ευρωπαϊκές τράπεζες επωφελοούνται τόσο από τα εξαιρετικά φθηνά τριετή δάνεια αξίας 2,1 τρισ. ευρώ (TLTROs) όσο και από τα υψηλότερα επιτόκια, κάτι που ουσιαστικά αποτελεί μια «επιδότηση» της ΕΚΤ προς τις τράπεζες.

Όπως εξήγησε η Κριστίν Λαγκάρντ, κατά τη διάρκεια της οξείας φάσης της πανδημίας, αυτό το μέσο συνέβαλε σημαντικά στην αντιμετώπιση των κινδύνων για τη σταθερότητα των τιμών. Σήμερα, λόγω της απρόβλεπτης και πρωτοφανούς αύξησης του πληθωρισμού, είναι αναγκαίο να αναπροσαρμοστεί προκειμένου να δια-

σφαλιστεί ότι είναι συμβατό με την ευρύτερη διαδικασία εξομάλυνσης της νομισματικής πολιτικής και να ενισχυθεί η μετάδοση των αυξήσεων των επιτοκίων πολιτικής στις συνθήκες τραπεζικών κορηγύσεων.

Συνεπώς, από τις 23 Νοεμβρίου και έως την ημερομηνία λήξης ή τερματισμού των πράξεων θα συνδέεται «με τα μέσα εφαρμοστέα βασικά επιτόκια της ΕΚΤ για τη συγκεκριμένη περίοδο». Επίσης η ΕΚΤ θα παράσχει στις τράπεζες επιπρόσθετες ημερομηνίες πρόωρης αποπληρωμής σε προαιρετική βάση.

Αυτή είναι μια σημαντική αύξηση στο κόστος του συγκεκρι-

μένου δανεισμού –αυτά τα κεφάλαια προσφέρθηκαν αρχικά με αρνητικά επιτόκια–, γι' αυτό και η κεντρική τράπεζα θα επιτρέψει στις τράπεζες να αποπληρώσουν νωρίτερα τα εν λόγω δάνεια.

Παράλληλα, η ΕΚΤ αυξάνει και το επιτόκιο που πληρώνει για τα υποχρεωτικά ελάχιστα αποθεματικά των τραπεζών στο επιτόκιο της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων της ΕΚΤ, δηλαδή στο 1,5%, καθώς αυτό «αντικατοπτρίζει καλύτερα το επιτόκιο με το οποίο τα κεφάλαια μπορούν να επενδύονται εάν δεν διατηρούνται ως ελάχιστα αποθεματικά, καθώς και το επιτόκιο στο οποίο οι τράπεζες δανειζόταν κεφάλαια στην αγορά χρήματος για να πληρούν τα ελάχιστα αποθεματικά».

Το ΓεΣΥ μείωσε κατά 20% τις ασφάλειες υγείας

Από 275 χιλιάδες έπεσαν στις 220 χιλιάδες τα συμβόλαια μετά την έλευση της δεύτερης φάσης του

Οι προβλέψεις για μείωση των ασφαλειών υγείας μετά την εφαρμογή της δεύτερης φάσης του Γενικού Σχεδίου Υγείας άρνησαν να επιβεβαιωθούν. Οι ειδικοί του κλάδου ανέμεναν άμεση μείωση των ιδιωτικών ασφαλειών υγείας μετά την εφαρμογή και της δεύτερης φάσης τον Ιούνιο του 2020, ωστόσο η έλευση της πανδημίας του Covid-19 φαίνεται να καθυστέρησαν τις –κακές ομολογουμένως– εξελίξεις για τον κλάδο. Συγκεκριμένα, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», από τις περίπου 275 χιλιάδες

ιδιωτικές ασφάλειες υγείας, μειώθηκαν κατά 20% και έφτασαν περίπου τις 220 χιλιάδες, αφού πλέον οι πολίτες καλύπτονται από τις υπηρεσίες που δίνει το ΓεΣΥ και θεωρούν «πολυτέλεια», έως και περιττές τις υπηρεσίες των ιδιωτικών ασφαλειών υγείας.

Η δεύτερη και τελική φάση εφαρμογής του ΓεΣΥ περιλάμβανε όλες τις υπόλοιπες υπηρεσίες φροντίδας υγείας, δηλαδή την ενδονοσοκομειακή φροντίδα υγείας, τη φροντίδα υγείας από άλλους επαγγελματίες υγείας (κλινικούς διαιτολό-

Οι πολίτες θεωρούν πολυτέλεια την ιδιωτική ασφάλιση.

γους, εργοθεραπευτές, λογοπαθολόγους, φυσιοθεραπευτές και κλινικούς ψυχολόγους), νοσηλευτές και μαίες, τα Τμήματα Ατυχημάτων & Επειγόντων Περιστατικών, τις υπηρεσίες ασθενοφόρων, τους οδοντιάτρους, την ανακουφιστική φροντίδα υγείας και την ιατρική αποκατάσταση από την 1η Ιουνίου 2020.

Μέχρι την πρώτη φάση της υλοποίησης του ΓεΣΥ που προνοούσε την εισαγωγή της εξωνοσοκομειακής φροντίδας υγείας, δηλαδή την παροχή υπηρεσιών φροντίδας υγείας από προσωπικούς και ειδι-

κούς ιατρούς, φαρμακοποιούς και εργαστήρια την 1η Ιουνίου 2019, δεν είχε παρατηρηθεί ιδιαίτερη μείωση στις ασφάλειες υγείας. Οι εισφορές για την πρώτη φάση άρχισαν να συλλέγονται από την 1η Μαρτίου του 2019, ενώ για την πλήρη εφαρμογή του ΓεΣΥ από την 1η Μαρτίου του 2020. Λόγω της πανδημίας του Covid-19, τα ποσοστά εισφορών παρέμειναν για περίοδο 3 μηνών στα ίδια επίπεδα όπως ήταν πριν από τον Μάρτιο του 2020.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΡΟΥΓΚΑΛΑΣ

Σε πρώτο πλάνο τα φωτοβολταϊκά στα ξενοδοχεία

Διαφωνίες Ξενοδόχων - Υπουργείου για τις κιλοβατώρες, παρουσιάζεται μέσα στο 2022 το νέο πλαίσιο για παραγωγή από ΑΠΕ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Με το κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας να πολλαπλασιάζεται σε κάθε καινούργιο επόμενο λογαριασμό της ΑΗΚ, οι καταναλωτές, οικιακοί και εμπορικοί, έχουν ενώπιόν τους δύο επιλογές, την εξοικονόμηση ενέργειας από τη μία, και την εξεύρεση εναλλακτικών πηγών ενέργειας από την άλλη. Κυρίως δε οι εμπορικοί καταναλωτές, που βλέπουν το περιθώριο κέρδους τους να μειώνεται αισθητά. Στην περίπτωση των ξενοδοχείων, το πρόβλημα είναι ακόμα εντονότερο, αφού το αυξημένο κόστος ενέργειας, μετακυλύεται αναπόφευκτα στο κόστος διανυκτέρευσης και ως εκ τούτου, πλήττει την ανταγωνιστικότητα τους. Αυτό είναι το επείρημα που προβάλλει η πλευρά των ξενοδόχων, στην προσπάθεια να πείσουν το υπουργείο Εμπορίου, για τη σημασία συμπερίληψης του κλάδου στο πρόγραμμα virtual net billing. Πρόκειται για αίτημα το οποίο έχει τεθεί επιτακτικά από τον ΣΤΕΚ, καθώς και από αντιπροσωπεία του ΠΑΣΥΞΕ, σε τελευταία συνάντηση που είχαν με την υπουργό Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας, Νατάσα Πηλείδου. Οι εξελίξεις και οι συζητήσεις έγιναν με αφορμή το νέο σχέδιο για Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας για Αυτοκαταναλωτές, το οποίο τέθηκε σε διαβούλευση το προηγούμενο διάστημα. Στο νέο πλαίσιο, συμπεριλαμβάνονται τόσο τα ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα, υφίστανται ωστόσο διαφορές σε σχέση με το ύψος της εγκατεστημένης ισχύος του φωτοβολταϊκού συστήματος.

Τα κιλοβάτ

Το μεγαλύτερο σημείο τριβής μεταξύ υπουργείου και ξενοδόχων είναι το επιτρεπόμενο όριο ισχύος των φωτοβολταϊκών που δύνανται να εγκαταστήσουν οι ξενοδοχοί στο πλαίσιο του net billing. Βάσει του σχεδίου, η μέγιστη ισχύς είναι τα 150 κιλοβάτ, όριο το οποίο οι ξενοδοχοί θεωρούν ότι δεν εξυπηρετεί τις ανάγκες κατανάλωσης μιας μέσης μονάδας. Οι ίδιοι ζητούν η εγκατεστημένη ισχύς να είναι ανάλογη

Οι επιχειρήσεις του κλάδου εστίασης και φιλοξενίας (5869) καταναλώνουν συνολικά 511.168.000 κιλοβατώρες ετησίως, ενώ για κάθε επιχείρηση ξεχωριστά η κατανάλωση υπολογίζεται στους 87,096 κιλοβατώρες.

Κάλυψη του 80% της κατανάλωσης της κάθε ξενοδοχειακής μονάδας χωρίς οποιοδήποτε πλαφόν στις κιλοβατώρες ζητάει ο ΣΤΕΚ.

της κατανάλωσης της κάθε μονάδας, ώστε να καλύπτεται σημαντικό μέρος της κατανάλωσης ενέργειας μιας μέσης μονάδας. Κάλυψη του 80% της κατανάλωσης της κάθε ξενοδοχειακής μονάδας χωρίς οποιοδήποτε πλαφόν στις κιλοβατώρες ζητάει ο ΣΤΕΚ. Ο σύνδεσμος τουριστικών επιχειρήσεων Κύπρου, ο οποίος έχει επανειλημμένα ανακινήσει το ζήτημα τους προηγούμενους μήνες, απευθύνει εκ νέου έκκληση, ώστε να ληφθούν αποφάσεις το συντομότερο δυνατό. Στις εισηγήσεις του ΣΤΕΚ είναι όπως η εγκατάσταση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) εκτός του χώρου

της επιχείρησης να μην αποκλείει παράλληλη αξιοποίηση ΑΠΕ στον χώρο της επιχείρησης. Επισημαίνουν ότι το κόστος ενέργειας, το οποίο αυξάνεται δραματικά, αποτελεί εμπόδιο στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των τουριστικών μονάδων. Πέραν τούτου, η επιχειρηματική πλευρά θεωρεί ότι από τη στιγμή που η Κύπρος πληρώνει εκατομμύρια για ρύπους, θα πρέπει να δοθούν οι απαραίτητες διευκολύνσεις για αξιοποίηση του net metering και net billing.

Ενεργειακή αναβάθμιση

Από την άλλη, ο κλάδος δεν φαίνεται να ικανοποιείται ούτε από το σχέδιο ενεργειακής αναβάθμισης και εγκατάστασης φωτοβολταϊκών μικρομεσαίων επιχειρήσεων και ΜΚΟ που έχει προκηρυχθεί από τον Ιούλιο. Δεν είναι τυχαίο λοιπόν που μέχρι στιγμής μόλις τέσσερις ξενοδοχειακές μονάδες έχουν υποβάλει αίτηση. Το κόστος αυτής της αναβάθμισης, ακόμη και με την επιδότηση, είναι απαγορευτικό για τους ξενοδόχους επισημαίνει ο γε-

νικός διευθυντής του ΠΑΣΥΞΕ Φιλόκυπρος Ρουσσουινίδς. Το συγκεκριμένο σχέδιο προκηρύχθηκε τον Ιούλιο, με το ενδιαφέρον μέχρι στιγμής να είναι σχετικά μειωμένο, από τις επιχειρήσεις όλους τους κλάδους με γύρω στις 40 αιτήσεις να έχουν υποβληθεί μέχρι τα μέσα Οκτωβρίου, οι 15 εξ αυτών δραστηριοποιούνται στον τομέα της μεταποίησης, οι 10 αιτήσεις αφορούν γραφεία υπηρεσιών, 3-4 ξενοδοχεία και 2 μοναστήρια. Στο πλαίσιο του σχεδίου, οι επενδύσεις για ενεργειακή απόδοση επικορηγούνται 40% και 40% η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών, ενώ προϋπόθεση είναι να προηγηθεί η ενεργειακή αναβάθμιση των κτηρίων.

Στο πάρκινγκ

Κατά την τελευταία συνάντηση του ΠΑΣΥΞΕ με την υπουργό Ενέργειας οι ξενοδοχοί έβαλαν στο τραπέζι και τον τρόπο τιμολόγησης της κατανάλωσης στις ξενοδοχειακές μονάδες, ζητώντας να συμπεριληφθούν στη λίστα των βιομηχανικών καταναλωτών. Συζητήθηκε

επίσης και το σενάριο τοποθέτησης φωτοβολταϊκών σε στέγαστρα στους χώρους στάθμευσης των ξενοδοχειακών μονάδων, πρόταση η οποία δεν φαίνεται επί του παρόντος να προχωρά.

Μέχρι τέλος του 2022

Μιλώντας στην «Κ» ο διευθυντής της Υπηρεσίας Ενέργειας Χαράλαμπος Ρούσος ανέφερε ότι η διαδικασία είναι στο τελικό στάδιο και το επόμενο διάστημα αναμένεται να προχωρήσει η αλλαγή και η τροποποίηση. Το τελικό κείμενο του πλαισίου, αναμένεται ότι θα ετοιμαστεί εντός Νοεμβρίου και να ανακοινωθεί μέχρι την επόμενη του χρόνου. Ακολούθως θα κατατεθεί για έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο. Το περιεχόμενο του θα γνωστοποιηθεί και στη ΠΑΕΚ. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει συμφωνία της ΠΑΕΚ με το κείμενο που καταθέτει το υπουργείο, τότε οι απόψεις της θα κατατεθούν μαζί με την πρόταση του υπουργείου στο Υπουργικό Συμβούλιο. Σύμφωνα με το κείμενο της δημόσιας διαβούλευσης, οι κύριες

Ενεργοβόρος ο τουρισμός

Υπενθυμίζεται ότι βάσει πρόσφατης έρευνας της ΟΕΒ, ο κλάδος εστίασης και φιλοξενίας είναι από τους πλέον ενεργοβόρους κλάδους στην Κύπρο. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις του κλάδου (5.869) καταναλώνουν συνολικά 511.168.000 κιλοβατώρες, ενώ για κάθε επιχείρηση ξεχωριστά η κατανάλωση υπολογίζεται στις 87.096 κιλοβατώρες. Επιπλέον, οι ετήσιες εκπομπές CO2 για τα πεντάστερα και τετράστερα ξενοδοχεία στην Κύπρο είναι γύρω στις 222 χιλιάδες. Σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, ετησίως, η κατανάλωση ενέργειας ανά διανυκτέρευση στα εποχιακά τετράστερα, ανέρχεται σε 22,9 κιλοβατώρες και ανά δωμάτιο σε 7.454 κιλοβατώρες.

αλλαγές του Σχεδίου σε σχέση με το υφιστάμενο Σχέδιο ιδιοκατανάλωσης είναι οι ακόλουθες: Σε σχέση με το Virtual Net-Metering, εισάγεται νέα κατηγορία για οιοποιητικές επιχειρήσεις, ενώ αυξήθηκε το όριο και για τους Γεωργούς μέχρι 100 kW (από 20 kW). Όσον αφορά το Virtual Net-Billing το όριο ορίζεται στα 150 kW ανά λογαριασμό κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κάθε επιλέξιμου δικαιούχου, φυσικά και νομικά πρόσωπα που κατέχουν άδεια λειτουργίας ξενοδοχείου ή τουριστικού καταλύματος, σύμφωνα με τον περί της Ρύθμισης της Ίδρυσης και Λειτουργίας Ξενοδοχείων και Τουριστικών Καταλυμάτων Νόμο. Παράλληλα, ορίζεται στα 50 kW για τις στρατιωτικές μονάδες και στα 20 kW για όλους τους υπόλοιπους καταναλωτές. Όπως αναφέρει ο κ. Ρούσος, το Υπουργείο στοχεύει, μέσα από το νέο πλαίσιο, να διευρυνθεί το ύψος της εγκατεστημένης ισχύος του virtual net metering και net billing, και να επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες, χωρίς να γίνεται διάκριση επιχειρήσεων.

Τρεις σταθμοί για την Ελληνική μέχρι τέλος 2022

Εκπόνηση Σχεδίου Εθελουσίας, ολοκλήρωση συμφωνίας με ΕΤΥΚ και επικαιροποίηση στρατηγικού πλάνου

Τον **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Τρεις σταθμούς έχει να κάνει η Ελληνική Τράπεζα μέχρι το τέλος του τρέχοντος έτους. Παρά το ότι ο CEO της Τράπεζας Όλιβερ Γκάτσκε έχει προσωρινά απομακρυνθεί, το μήνυμα που απέστειλε προς το προσωπικό της τράπεζας ο εκτελών χρέη CEO, Πέτρος Αρσολίδης, είπε ότι η τράπεζα παραμένει επικεντρωμένη στους στόχους της και συνεχίζει κανονικά και απρόσκοπτα. Το «business as usual»

Στην παρούσα φάση υπάρχουν συζητήσεις με τις συντεχνίες για την ανανέωση της συλλογικής σύμβασης για τους υπαλλήλους της τράπεζας.

μήνυμα του προσωρινού CEO δεν απαριθμούσε τους τρεις σταθμούς της Ελληνικής Τράπεζας που θα «επισκεφθεί» μέχρι το τέλος του έτους, ωστόσο αυτοί έχουν σχέση με τη μείωση του κόστους, την υπογραφή συλλογικών συμβάσεων για τα εργασιακά και την επικαιροποίηση του πλάνου βάσει του συνεχούς μεταβαλλόμενου οικονομικού περιβάλλοντος. Οι δύο σταθμοί εξ αυτών είναι

αλληλένδετοι. Στην παρούσα φάση υπάρχουν συζητήσεις με τις συντεχνίες για την ανανέωση της συλλογικής σύμβασης για τους υπαλλήλους της τράπεζας, διαδικασία που θα λύσει επιτέλους το δισηπύλο πρόβλημα που χρονολογείται από εποχές διακυβέρνησης του κ. Ιωάννη Μάτση (από το 2018). Όπως είχε πει και ο Γερμανός CEO της Ελληνικής κατά την 48η ετήσια συνέλευση της τράπεζας, υπήρξαν

«σκαμπανεβάσματα» στις συζητήσεις με τη συντεχνία, αλλά πλέον οι συζητήσεις είναι σε καλό δρόμο. Είχε πει πως στις επόμενες εβδομάδες θα κατέλγχαν σε συμφωνία για την επαναφορά των μισθών των πρώην συναδέλφων του Συνεργατισμού, κάτι που έγινε εντός της εβδομάδας που πέρασε. Ο αναπροσαρμοσμένος μισθός καταβλήθηκε στο επηρεαζόμενο προσωπικό με τη μισθοδοσία του Οκτωβρίου

2022 και οποιαδήποτε αναδρομικά ποσά προκύπτουν από 01/01/2019 μέχρι 30/09/2022, αναμένεται να πληρωθούν μέχρι το τέλος του έτους 2022. Προκειμένου να ξεκαθαρίσουν συγκεκριμένες πτυχές της προαναφερόμενης απόφασης του Τμήματος Εργασιακών Σχέσεων, καθώς και οι συνακόλουθες υποχρεώσεις της Τράπεζας σε σχέση με τα οφειλόμενα ποσά προς το επηρεαζόμενο προσωπικό, η

Τράπεζα έχει προβεί σε μια σειρά ενεργειών για την επαλήθευση του τρόπου υπολογισμού, τόσο των αναδρομικών ποσών που θα καταβάλει η Τράπεζα από 01/01/2019 όσο και του αναπροσαρμοσμένου μισθού που θα ισχύει από τον Οκτώβριο 2022 και έπειτα.

Το Σχέδιο για 400-500

Ο δεύτερος σταθμός που πρέπει να «επισκεφθεί» μέχρι το τέλος του 2022 η Τράπεζα, είναι το περίφημο σχέδιο εθελούσιας εξόδου, προκειμένου να μειωθεί ο αριθμός των απασχολούμενων της. Βάσει του πλάνου, η μείωση υπολογίζεται κατά περίπου 400-500 άτομα προσωπικού και θα επιτευχθεί μέσω ενός Σχεδίου Εθελούσιας Εξόδου, ενδεχομένως με όρους όπως προχώρησαν και άλλες τράπεζες εντός του 2022. Οι πληροφορίες της «Κ» θέλουν οι προθέσεις της μείωσης μέσω Σχεδίου να ανακοινώνεται πιθανώς εντός Νοεμβρίου, ώστε το 2023 να τη βρει με μειωμένο προσωπικό. Βραχυπρόθεσμα θα αυξήσει τα κόστη της, αφού θα καλεστεί πάνω-κάτω να βγάλει από τα ταμεία της λίγο κάτω από 100 εκατ. ευρώ για να πληρώσει τους υπαλλήλους που θα αποχωρήσουν. Εκτιμάται πάντως πως δεν θα έχει μεγάλη απόκλιση, αν θεωρήσουμε πως αντίστοιχο Σχέδιο της Τράπεζας Κύπρου κόστισε περίπου 100 εκατ. ευρώ για να μειώσει παρόμοιο αριθμό υπαλλήλων εντός του καλοκαιριού.

Αναθεώρηση του πλάνου

Μέχρι το τέλος του 2022 η Τράπεζα θα προχωρήσει στην επικαιροποίηση του στρατηγικού της πλάνου, αυτού που είχε εκπονήσει και είχε εγκριθεί από το Διοικητικό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2021. Το νέο Στρατηγικό Σχέδιο 2023 – 2025 περιλαμβάνει τις επιχειρηματικές επιδιώξεις της τράπεζας και τις στρατηγικές για να επιτευχθούν αυτοί οι στόχοι, τις ανασθεωρημένες κεφαλαιακές προβλέψεις που αντικατοπτρίζουν τον αντίκτυπο του πολέμου Ρωσίας στην Ουκρανία και άλλες σημαντικές εξελίξεις στους πρώτους μήνες του 2022, καθώς επίσης και τους μεσοπρόθεσμους χρηματοοικονομικούς στόχους του Ομίλου. Τέλος, θα λαμβάνονται υπόψη οι τρέχουσες και μελλοντικές οικονομικές εξελίξεις βάσει των οποίων διαμορφώνονται τα σενάρια προσομοίωσης και αξιολογούνται οι επιπτώσεις στην κερδοφορία, τις ταμειακές ροές, τις απαιτήσεις κεφαλαίου και ρευστότητας.

Η ΕΞΕΛΟΧΟΣ

Μαρτυρίες από τον Δυτικό Παράλιο Πόντο
και την Παφλαγονία

Ο 12ος τόμος
την ΚΥΡΙΑΚΗ
06/11

Μια πολύτομη
έκδοση του Κέντρου
Μικρασιατικών
Σπουδών

✠ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

1922

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μ Ν Η Μ Η Σ

2022

Περισσότερα έσοδα φέρνει η ακρίβεια στον προϋπολογισμό

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Οι εισπράξεις του ΦΠΑ κατά κύριο λόγο αλλά και του φόρου εισοδήματος έχουν οδηγήσει στην αύξηση των δημοσίων εσόδων στο διάστημα Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου. Συγκεκριμένα οι υπερεισπράξεις σε σχέση με τον στόχο που είχε τεθεί ξεπερνούν τα 4,8 δισ. ευρώ, εξέλιξη που όπως όλα δείχνουν θα συνεχισθεί μέχρι το τέλος του έτους. Όπως προκύπτει από τα αναλυτικά στοιχεία που δημοσιοποίησε το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, ο ΦΠΑ ενισχύει τον προϋπολογισμό με επιπλέον 190 εκατομμύρια κάθε μήνα από τον στόχο και συνολικά έχει εισπραχθεί 1,7 δισ. ευρώ περισσότερο από την αρχή του έτους. Η ακρίβεια και οι υψηλότερες τιμές των καυσίμων έχουν συμβάλει καθοριστικά στην αύξηση των εσόδων από την εν λόγω πηγή και υπολογίζεται ότι μέχρι το τέλος του έτους το επιπλέον ποσό από τον ΦΠΑ θα διαμορφωθεί σε περίπου 2,3 δισ. ευρώ. Σημαντικά είναι και η συνεισφορά του φόρου εισοδήματος, με τις επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα να έχουν καταβάλει επιπλέον 1,5 δισ. ευρώ σε σύγκριση με τον στόχο του προϋπολογισμού. Η αύξηση των εσόδων σε συνδυασμό με τη συρρίκνωση των δαπανών οδήγησε στη δημιουργία πρωτογενούς πλεονάσματος 52 εκατ. ευρώ έναντι στόχου για πρωτογενές έλλειμμα 5,943 δισ. ευρώ. Ειδικότερα:

- Τα έσοδα από τους φόρους ανήλθαν σε 40,560 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 4.819 εκατ. ευρώ ή 13,5% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού 2022 (τα συνολικά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε 48,364 δισ. ευρώ). Η υπερεκτέλεση αυτή οφείλεται στα αυξημένα:
- Έσοδα από ΦΠΑ, τα οποία ανήλθαν σε 15,603 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 1.703 εκατ. ευρώ.
- Έσοδα των φόρων ακίνητης περιουσίας, που ανήλθαν σε 2,243 δισ.

ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 643 εκατ. ευρώ.

- Έσοδα των φόρων εισοδήματος, που ανήλθαν σε 12,498 δισ. ευρώ και είναι αυξημένα έναντι του στόχου κατά 1,508 δισ. ευρώ.

Την ίδια στιγμή οι επιστροφές εσόδων ανήλθαν σε 4,340 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 917 εκατ. ευρώ από τον στόχο.

Οι δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου 2022 ανήλθαν στα 48,245 δισ. ευρώ και παρουσιάζονται μειωμένες κατά 641 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται κυρίως στον ετεροχρονισμό των πληρωμών των εξοφλιστικών προγραμμάτων κατά 656 εκατ. ευρώ. Μειωμένες παρουσιάζονται και οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων κατά 456 εκατ. ευρώ.

Οι κυριότερες πληρωμές δαπανών για την αντιμετώπιση της ενεργειακής κρίσης για την περίοδο του Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου έχουν ως εξής:

- α) Επικυρήγηση προς τον ΟΠΕΚΑ ύψους 207 εκατ. ευρώ.
- β) Επικυρήγηση προς τον ε-ΕΦΚΑ ύψους 135 εκατ. ευρώ για την έκτακτη οικονομική ενίσχυση των ευάλωτων συνταξιούχων.
- γ) Επικυρήγηση προς την Κοινωνία της Πληροφορίας για την ενίσχυση φυσικών προσώπων και ελευθέρων επαγγελματιών με σκοπό την αντιμετώπιση της αύξησης του κόστους των καυσίμων κίνησης (fuel pass) ύψους 302 εκατ. ευρώ και για την ενίσχυση λόγω αυξημένων λογαριασμών ηλεκτρικού ρεύματος (power pass) ύψους 296 εκατ. ευρώ.
- δ) Επικυρήγηση προς τον ΟΠΕΚΕΠΕ ύψους 50 εκατ. ευρώ για την αντιμετώπιση των συνεπειών στην ελληνική κτηνοτροφία λόγω των διεθνών εξελίξεων.
- ε) Αποζημίωση ειδικού σκοπού για τη στήριξη εκμεταλλευτών και οδηγών ταξί ύψους 5 εκατ. ευρώ.
- στ) Επιδότηση του πετρελαίου εσωτερικής καύσης (diesel) κίνησης ύψους 140 εκατ. ευρώ.

Εξοικονόμηση ρεύματος κατά 5% από τη βιομηχανία

Αδύνατη η μέτρηση κατανάλωσης νοικοκυριών και μικρών επιχειρήσεων

Της ΧΡΥΣΕΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Με τη δύσκολη άσκηση της εξοικονόμησης ηλεκτρικής ενέργειας σε ποσοστό 5%, που καθίσταται υποχρεωτική από 1ης Δεκεμβρίου 2022 έως και 31 Μαρτίου 2023, έχουν καταπιαστεί τα αρμόδια κυβερνητικά επιτελεία. Το πρώτο σχέδιο που παρουσιάστηκε στις 19 Οκτωβρίου από το ΥΠΕΝ και τον ΑΔΜΗΕ στους εκπροσώπους της βιομηχανίας, και έχει στα χέρια της η «Κ», έχει προκαλέσει ήδη τις αντιδράσεις της βιομηχανίας, που καλείται να σπρώξει το βάρος και να υποστεί τις συνέπειες στη μείωση της παραγωγής, στην απασχόληση και στην ανταγωνιστικότητά της στη διεθνή αγορά. Η δυσκολία της άσκησης ξεκινάει από το γεγονός ότι η Ελλάδα δεν έχει δυνατότητα καταμέτρησης σε πραγματικό χρόνο της κατανάλωσης των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων που συνδέονται με το δίκτυο χαμηλής τάσης, που αποτελεί και τον μεγαλύτερο καταναλωτή με μερίδιο 65% της συνολικής ζήτησης. Ο υπ. Ενέργειας Κ. Σκρέκας παραδέχθηκε ότι η εξοικονόμηση ενέργειας των νοικοκυριών δεν μπορεί να καταμετρηθεί γιατί δεν έχουν εγκατασταθεί έξυπνοι μετρητές και ως εκ τούτου παρουσίασε ως αυτονόητο ότι το 5% της υποχρεωτικής εξοικονόμησης θα το επωμιστεί η βιομηχανία.

Ο ΑΔΜΗΕ έχει προσδιορίσει, βάσει ιστορικών στοιχείων της περιόδου 2017-2022, τις ώρες αιχμής του συστήματος στο διάστημα 6-9 μ.μ. Το εμπιστευτικό σχέδιο που κατήρτισε προβλέπει υποχρεωτική μείωση της κατανάλωσης καθημερινά από την 1η Δεκεμβρίου φέτος έως και τις 31 Μαρτίου 2023 κατά περίπου 300 MWh ανά ώρα για το τρίωρο 6-9 μ.μ. σε σχέση με τις αντίστοιχες προβλέψεις του Διαχειριστή

Συνολικά στο τετράμηνο θα πρέπει να εξοικονομηθούν 104.545 MWh, ποσότητα που αντιστοιχεί στην τετραμηνιαία κατανάλωση μιας μεγάλου μεγέθους βιομηχανίας.

Οι περικοπές φορτίων θα γίνονται μέσω δημοπρασιών - Ποιοι θα συμμετέχουν.

για την κατανάλωση τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Συνολικά στο τετράμηνο θα πρέπει να εξοικονομηθούν 104.545 MWh, ποσότητα που αντιστοιχεί στην τετραμηνιαία κατανάλωση μιας μεγάλου μεγέθους βιομηχανίας.

Στις δημοπρασίες που θα γίνονται για περικοπές φορτίων σύμφωνα με το σχέδιο του ΑΔΜΗΕ, δυνητικοί συμμετέχοντες είναι τα 31 εργοστάσια βιομηχανιών υψηλής τάσης και φορείς απόκρισης ζήτησης, φορείς δηλαδή με άδεια εκπροσώπησης φορτίων τρίτων (βιομηχανίας, εμπορικών εταιρειών κ.ά.), αλλά και ενδεχόμενα προμηθευτές με ανα-

φορά στους ίδιους μετρητές για όλο τον μήνα.

Τις σημαντικές επιφυλάξεις της για τη μη συμμετοχή των ενεργοβόρων βιομηχανιών μέσης τάσης στις δημοπρασίες και της αντ' αυτού συμμετοχής των προμηθευτών εξέφρασε με επιστολή της προς τον υπουργό Ενέργειας η ΕΒΙΚΕΝ, ενώ μια αντίστοιχου περιεχομένου επιστολή, σύμφωνα με πληροφορίες, με παραλήπτη τον υπουργό, αναμένεται από τον ΣΕΒ.

Οι περικοπές φορτίων θα γίνονται μέσω δημοπρασιών από τον ΑΔΜΗΕ.

Οι συμμετέχοντες θα υποβάλλουν κλειστές προσφορές για τις ποσότητες που θα περικόψουν και την αμοιβή τους, η οποία δεν θα υπερβαίνει ένα ανώτατο όριο που θα τεθεί από τον Διαχειριστή. Σε πρώτη φάση η συμμετοχή στις δημοπρασίες θα είναι εθελοντική. Εάν όμως δεν υπάρξει αποτελεσματικότητα ως προς τον στόχο εξοικονόμησης, τότε θα καταστεί υποχρεωτική.

Επιχειρήσεις και νοικοκυριά πάντως, όπως προκύπτει από το μηνιαίο δελτίο του ΑΔΜΗΕ για την εξέλιξη της ζήτησης, συνέχισαν και τον Σεπτέμβριο, αν και σε μικρότερο βαθμό, να περιορίζουν τις κατανalώσεις τους για να ελαφρύνουν το κόστος ρεύματος. Κατά 3,98% σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα πέρυσι μείωσαν τον Σεπτέμβριο την κατανάλωσή τους νοικοκυριά, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Στα 23,8 λεπτά/kWh η επιδότηση Νοεμβρίου

Στα 430 εκατ., από 1,1 δισ. τον Οκτώβριο και 1,9 δισ. τον Σεπτέμβριο, περιορίστηκε το συνολικό κονδύλι για τις επιδοτήσεις των λογαριασμών ρεύματος τον Νοέμβριο, αποτέλεσμα της αποκλιμάκωσης της τιμής του φυσικού αερίου στο ΤΤF και της αντίστοιχης πορείας της χονδρεμπορικής τιμής ρεύματος.

Το ΥΠΕΝ ανακοίνωσε χθες ορίζοντα επιδότηση 238 ευρώ ανά μεγαβατώρα για όλες τις οικιακές κατανalώσεις της πρώτης κλίμακας έως και 500 κιλοβατώρας, που αντιπροσωπεύουν το 90% των νοικοκυριών στην Ελλάδα. Για κατανalώσεις από 501 έως 1.000 κιλοβατώρας η επιδότηση είναι 188 ευρώ ανά μεγαβατώρα και για κατανalώσεις από 1.001 κιλοβατώρας και πάνω 98 ευρώ. Νοικοκυριά που ανήκουν στις δύο τελευταίες κλίμακες και καταφέρουν να μειώσουν την κατανάλωσή τους κατά 15% σε σχέση με τον αντίστοιχο περυσινό μήνα θα έχουν επιπλέον επιδότηση 50 ευρώ ανά μεγαβατώρα.

Για τα νοικοκυριά που είναι

ενταγμένα στο ΚΟΤ η επιδότηση ανέρχεται στα 286 ευρώ ανά μεγαβατώρα. Για τους εμπορικούς καταναλωτές με παροχή ισχύος έως 35 KVa και κατανάλωση έως τις 2.000 KWh, η επιδότηση για τον μήνα Νοέμβριο ανέρχεται στα 200 ευρώ ανά μεγαβατώρα. Για τους επαγγελματικούς και εμπορικούς καταναλωτές έως 35 KVa που ξεπερνούν τις 2.000 KWh αλλά και όλα τα υπόλοιπα μη οικιακά τιμολόγια χαμηλής, μέσης και υψηλής τάσης, η επιδότηση ανέρχεται στα 50 ευρώ ανά μεγαβατώρα.

Το φυσικό αέριο

Στα 25 ευρώ ανά θερμική μεγαβατώρα, από τα 90 ευρώ του Οκτωβρίου, περιορίζεται η έκπτωση της ΔΕΠΑ στην τιμή του φυσικού αερίου για τους 700.000 οικιακούς καταναλωτές της χώρας. Η ΔΕΠΑ ανακοίνωσε επίσης μείωση της τιμής του φυσικού αερίου κίνησης στα ιδιόκτητα πρατήριά της. Η νέα τιμή διαμορφώνεται στο 1,20 ευρώ το κιλό και στη βάση αυτή θα τιμολογεί τα υπόλοιπα πρατήρια.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2022

Παραδείγματα λογαριασμών ρεύματος

	ΧΩΡΙΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ	ΜΕ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ	ΜΕ ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΗΣΗ 15%
Νοικοκυριό με μέση μηνιαία κατανάλωση 400 KWh/μήνα	€159	€64	-
Νοικοκυριό με μέση μηνιαία κατανάλωση 700 KWh/μήνα	€278	€121	€111
Νοικοκυριό με μέση μηνιαία κατανάλωση 1.200 KWh/μήνα	€476	€244	€209

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

11

Quinto

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ προτείνει

2/ 1984

NEA ΣΚΗΝΗ ΘΟΚ

ΤΕΤ 20:30 (120') 18+

Το άκρως προφητικό μυθιστόρημα του George Orwell, διασκευασμένο για θέατρο, αποτελεί ένα σκληρό και αληθινό μανιφέστο κατά του ολοκληρωτισμού. Σκηνοθεσία: Λεάνδρος Ταλιώτης. € 12 / 6

4/ Ιστορίες από τη Σπηλιά

ΘΕΑΤΡΟ ERGO FlashArt 2022

παρ 20:30 (60')

Η αφηγήτρια Μαρίνα Κατσαρή και η μουσικός Αναστασία Δημητριάδου αναπλάθουν αρχετυπικές ιστορίες γυναικών που αποφάσισαν να μη μείνουν για πάντα προστατευμένες μέσα στη σπηλιά του σώματος και του νου τους. Επιμέλεια κειμένων: Βαγγέλης Γέττος. € 12 / 10

5/ *Eden for all

σαβ 20:00

(90', Ελβετία, 2020) 8+

Όταν τερματίζεται το συμβόλαιο του διαμερισμάτος της, η Νέλλυ μετακομίζει μαζί με τη γιαγιά της στο αγροτεμάχιο τους στον πολύχρωμο, πολυπολιτισμικό κοινοτικό κήπο. Γερμανικά (Ελβετικά) με αγγλικούς υπότιτλους. Είσοδος ελεύθερη

11-12/ Πλατφόρμα Χορογραφίας Κύπρου

παρ – σαβ 20:30

Η 22η έκδοση της Πλατφόρμας Χορογραφίας Κύπρου θα παρουσιάσει 8 έργα καθιερωμένων και νεότερων χορογράφων. Διοργανώνουν οι Πολιτιστικές Υπηρεσίες με τη συνεργασία του Θεάτρου Ριάλτο. € 8 (€10 για 2 μέρες)

14/ Τιμητική εκδήλωση Γιώργος Λώρης

δευ 19:30 (70')

Με τη συμπλήρωση ενός έτους από τον θάνατο του αξέχαστου Γιώργου Λώρη, το ΑΚΕΛ, σε συνεργασία με το Κανάλι 6 διοργανώνουν εκδήλωση τιμής για τον ηθοποιό και τραγουδιστή, τον αγωνιστή της ειρήνης και του πολιτισμού. Είσοδος ελεύθερη

* Στο πλαίσιο των Εβδομαδιαίων Γερμανικής Γλώσσας 2022

f

t

ig

YouTube

16/ *Κι αύριο ο κόσμος όλος

ΤΕΤ 20:00 (111', Γερμανία, 2021)

Η Λουίζα, φοιτήτρια Νομικής, απομακρύνεται από το συντηρητικό οικογενειακό περιβάλλον της και γίνεται μέλος σε ένα αντιφασιστικό κοινόβιο. Με ελληνικούς υπότιτλους. Είσοδος ελεύθερη

18/ Body of Mine

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΟΦΗ παρ / fri

20:30 (50')

Στη νέα χορογραφική δημιουργία του Παναγιώτη Τοφή, τέσσερις ερμηνεύτριες αμφισβητούν την ιδιοκτησία των σωμάτων τους, την ύπαρξη και το νόημα του φωτός, όπως και την αντίληψή μας για τη ζωή. € 10 / 8

20/ Προσφύγων Μνήμες!

κυρ 20:30 (120')

Τιμώντας την επέτειο των 100 χρόνων από τη Μικρασιατική Καταστροφή, ο Λαογραφικός Όμιλος Λεμεσού παρουσιάζει μια μουσική-χορευτική παράσταση με θέμα τον ρόλο του τραγουδιού και του χορού στη συλλογική ταυτότητα και μνήμη του προσφυγικού Ελληνισμού. Επιστημονική επιμέλεια / Παρουσίαση: Λάμπρος Λιάβας. € 15 / 10

21/ Queer Wave 2022

LAUNCH EVENT δευ 20:30 (120') 15+

Το Φεστιβάλ ΛΟΑΤΚΙ+ Κινηματογράφου Κύπρου κάνει την πρώτη του εμφάνιση στη Λεμεσό. Μια ειδική προβολή με αφορμή την τρίτη έκδοση του Queer Wave, που θα πραγματοποιηθεί 25/11–04/12/2022 στη Λευκωσία. € 5

23/ Success Story

TRIO OSTINATO FlashArt 2022

ΤΕΤ 20:30 (50')

Μια μουσικο-οπτική δημιουργία που παρουσιάζει γεγονότα που ταλάνισαν την κυπριακή κοινωνία τα τελευταία 100 χρόνια. Μια συνύπαρξη των ήχων του πιάνου, του βιολιού και των κρουστών οργάνων. Σύνθεση: Χάρης Σοφοκλέους. € 12 / 10

25/ Άννα Πολιτκόφσκαγια Ένα θεατρικό υπόμνημα

FlashArt 2022 παρ 20:30 (80')

Επί Σκηνής Μόσχα, 2006. Η Άννα Πολιτκόφσκαγια, ερευνητική δημοσιογράφος της αντιπολιτευτικής εφημερίδας Novaya Gazeta, κατακρίνει ατρόμητα το Κρεμλίνο. Ένα έργο του βραβευμένου με Tony, Stefano Massini. Σκηνοθεσία: Διομήδης Κουφτερός. Ερμηνεία: Έλενα Αγαθοκλέους. € 12 / 10

26/ *Ο Μαγικός Κόσμος των Lieder

σαβ 20:00 (65')

Ένα ρεσιτάλ αφιερωμένο στον μαγικό κόσμο των Lieder, μία σύμπραξη των γνωστών Κύπριων σοπράνο Χρύσας Μακαρίου και Μαρίζας Αναστασιάδη και του πιανίστα Zbignek Maruska. Διοργάνωση: Πρεσβείες της Αυστρίας, Γερμανίας και Ελβετίας στην Κύπρο. Είσοδος ελεύθερη

29/ Ο Ιάκωβος Καμπανέλλης στη Λεμεσό

τρι 20:30 (45')

Τιμώντας την παρουσία του ποιητή και θεατρικού συγγραφέα στην Κύπρο, προβάλλεται η ταινία Η Ρίζα, βασισμένη στο διήγημα του Μιχάλη Πιτσιλλίδη Στη γη μου εννά ριζώσω, με τον Ιάκωβο Καμπανέλλη ως αφηγητή, σκηνοθέτη και σεναριογράφο. Είσοδος ελεύθερη

30/ Ο dark, dark, dark ΦΩΤΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΤΕΤ 21:00 (70')

Το έργο αναφέρεται στο σκοτεινό παιχνίδι του μυαλού που μας κρατά παγιδευμένους παρέα με τους φόβους και τις αδυναμίες μας, μακριά από τη ζωή και το φως και μας βυθίζει στη μοναξιά και την αδράνεια. Σύλληψη, Χορογραφία: Φώτης Νικολάου. € 15 / 10

rialto.com.cy

Visual Identity System / Design: Achim Wieland, www.lookinglately.com, Photography: Charis Panayiotou

Χωρίς κανέναν υπάλληλο το 60% των εταιρειών

Πολύ μικρές επιχειρήσεις χαμηλής παραγωγικότητας σε κλάδους περιορισμένης προστιθέμενης αξίας κυριαρχούν στην Ελλάδα

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Πάρα πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι μισές εκ των οποίων δεν απασχολούν κανέναν εργαζόμενο παρά μόνον τον ιδιοκτήτη τους, αποτελούν τον πυρήνα της εγκώριας μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας, με την πλειονότητα να δραστηριοποιείται σε κλάδους χαμηλής προστιθέμενης αξίας και χαμηλής παραγωγικότητας. Εμποροι, επιχειρηματίες στον κλάδο της εστίασης καθώς και ελεύθεροι επαγγέλ-

Ελαφριά μείωση καταγράφηκε στον αριθμό των συστάσεων (0,7%) το 2020, με αυτόν να ανέρχεται σε 47.103 επιχειρήσεις από 47.418.

ματίες καταλαμβάνουν διαχρονικά μεγάλο μέρος στον χάρτη του εγχώριου επιχειρείν, ενώ αντιπροσωπεύουν ένα είδος επιχειρηματικότητας που συνήθως έχει ένα περιορισμένο βαθμό εξωστρέφειας και είναι αρκετά ευάλωτο σε «κρίσεις».

Όπως αποτυπώνουν τα προσωρινά στοιχεία που δημοσίευσε η ΕΛΣΤΑΤ, για τη δημογραφία

των επιχειρήσεων στην Ελλάδα, το 2020, χρονιά επέλασps της πανδημίας του κορωνοϊού, ο αριθμός των ενεργών επιχειρήσεων ξεπέρασε το 1 εκατομμύριο και ανήλθε σε 1.012.019 από 984.001 το 2019. Από αυτές, σχεδόν 6 στις 10 επιχειρήσεις, δηλαδή 595.378, δεν απασχολούν κανέναν εργαζόμενο. Πρόκειται δηλαδή για ατομικές επιχειρήσεις, τις οποίες και «τρέχουν» οι ίδιοι οι ιδιοκτήτες. Λιγότερες επιχειρήσεις, δηλαδή περίπου 321.156, απασχολούν 1-4 εργαζομένους, ενώ ακόμη λιγότερες, ήτοι 49.340, είναι οι επιχειρήσεις που απασχολούν από 5-9 εργαζομένους. Τα παραπάνω στοιχεία καταδεικνύουν πως από το σύνολο των ενεργών επιχειρήσεων, το 95% ή 965.874 απασχολούν από 0-9 εργαζομένους, δηλαδή πρόκειται για πολύ μικρές επιχειρήσεις. Τα στοιχεία αυτά αναδεικνύουν εκ νέου κάποιες από τις «πληγές» της ελληνικής επιχειρηματικότητας, πληγές που δεν αποτελούν απότοκο των κρίσεων αλλά είναι διαχρονικές. Εδώ και πολλά χρόνια, δραστηριοποιείται στην Ελλάδα ένας μεγάλος αριθμός πολύ μικρών επιχειρήσεων, με χαμηλή παραγωγικότητα, με αρκετά περιορισμένο βαθμό εξωστρέφειας και με υστέρηση –αναλογικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες– σε τεχνολογία και καινοτομία. Αυτού του μεγέθους οι επιχειρήσεις συνήθως δεν υλοποιούν εύκολα

Το ελληνικό επιχειρείν σε αριθμούς

μεγάλες παραγωγικές επενδύσεις, ιδίως σε περιόδους κρίσεων, ενώ δραστηριοποιούνται σε χαμηλής προστιθέμενης αξίας κλάδους που δεν τους επιτρέπουν να είναι ανταγωνιστικές. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, από το σύνολο των ενεργών επιχειρήσεων (1 εκατ.), το 54% δραστηριοποιείται στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, στις υπηρεσίες παροχής καταλυμάτων και εστίασης και σε επαγγελματικές και τεχνικές δραστηριότητες. Ειδικότερα, 259.186 είναι οι επιχειρήσεις στον κλάδο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, 159.602 προσφέρουν

επαγγελματικές δραστηριότητες και 126.025 είναι αυτές που παρέχουν υπηρεσίες καταλυμάτων και εστίασης. Από τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ προκύπτει επίσης πως τα μέτρα που παρείχε το κράτος προς τις επιχειρήσεις κατά την πανδημία δείχνουν να στήριξαν έως ένα βαθμό τόσο εκείνες που επλήγησαν όσο και αυτές που ενδεχομένως κινδύνευαν με λουκέτο. Ετσι, το 2020, ο αριθμός των λουκέτων ανήλθε σε 22.456, σημειώνοντας μείωση 23,2% σε σχέση με το 2019 όταν ο αριθμός τους είχε ανέλθει σε 29.238, ενώ ο αριθμός των ενεργών επιχειρήσεων αυξήθη-

κε κατά 2,8% σε 1.012.019 από 984.001. Επίσης, ελαφριά μείωση καταγράφηκε στον αριθμό των συστάσεων (0,7%) το 2020, με αυτόν να ανέρχεται σε 47.103 επιχειρήσεις από 47.418. Βέβαια ορατός ήταν ο αντίκτυπος της πανδημίας σε επιχειρήσεις υψηλής ανάπτυξης, με τον αριθμό τους να μειώνεται από 7.300 το 2019 σε 4.773 το 2020, καταγράφοντας πτώση της τάξης του 34,6%. Η μεγαλύτερη μείωση αφορά επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους κλάδους των υπηρεσιών παροχής καταλύματος και εστίασης (53,5%) και όσες παρέχουν διοικητικές δραστηριότητες (47,7%).

Οι πολυεθνικές

Ενώ ο αριθμός των θυγατρικών των ξένων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα είναι σημαντικά μικρός –λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη χώρα– καθαριστική φαίνεται να είναι η συμβολή τους στην ελληνική οικονομία. Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, οι συγκεκριμένες επιχειρήσεις το 2020 αντιπροσώπευαν μόλις το 0,5% του συνόλου των επιχειρήσεων, ενώ ο τζίρος τους την ίδια χρονιά έφτασε στα 46,1 δισ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 19,4% του συνολικού τζίρου. Το 2020 δραστηριοποιήθηκαν συνολικά 3.691 τέτοιες επιχειρήσεις,

οι οποίες απασχόλησαν το ίδιο έτος σχεδόν το 8% του συνολικού αριθμού των απασχολούμενων σε αυτές με δραστηριότητα στην Ελλάδα. Η αξία παραγωγής και η ακαθάριστη προστιθέμενη αξία για τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις ανήλθαν στα 27,9 δισ. και 10,7 δισ. ευρώ, αντίστοιχα, ποσά που αντιπροσωπεύουν το 19,6% της συνολικής αξίας παραγωγής και το 22,8% της συνολικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας. Το 2020 πραγματοποίησαν ακαθάριστες επενδύσεις σε υλικά αγαθά 1,48 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 20,5% του συνόλου των επενδύσεων, ενώ δαπάνησαν 6 δισ. ευρώ για αμοιβές προσωπικού, ποσό που αντιστοιχεί στο 20,6% των συνολικών δαπανών για αμοιβές των εργαζομένων από τις επιχειρήσεις. Μεγαλύτερη είναι η παρουσία στην Ελλάδα επιχειρήσεων με έδρα την Κύπρο, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Γερμανία κ.α. Ειδικότερα, οι αλλοδαπές συνδεόμενες επιχειρήσεις, που είχαν τελική θεσμική ελέγχουσα μονάδα με έδρα την Κύπρο, αποτελούν το 44,5% του συνόλου των συνδεόμενων αλλοδαπών επιχειρήσεων, ενώ ο κύκλος εργασιών τους φθάνει τα 6,7 δισ. ευρώ. Βέβαια, κάποιες από αυτές ενδέχεται να είναι ελληνικών συμφερόντων που επέλεξαν να έχουν έδρα την Κύπρο για φορολογικούς λόγους.

Οι **συνολικές** αποζημιώσεις υγείας (ατομικών και ομαδικών ασφαλίσεων) που κατεβλήθησαν το 2021 από τις ασφαλιστικές εταιρείες προσέγγισαν τα 589 εκατ. ευρώ.

Αύξηση ιδιωτικών συμβολαίων υγείας μετά την πανδημία

Αύξηση κατά 4% παρουσίασαν την προηγούμενη χρονιά σε σχέση με το 2020 τα ατομικά ιδιωτικά συμβόλαια υγείας, ξεπερνώντας τις 862.000, ενώ κατά 10% αυξήθηκαν τα ομαδικά συμβόλαια, ο αριθμός των οποίων ανήλθε στις 5.706.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία της Ενωσης Ασφαλιστικών Εταιρειών Ελλάδος, τα χρόνια της πανδημίας, που ανέδειξε και τα τρωτά σημεία του δημόσιου συστήματος, η ιδιωτική ασφάλιση υγείας αναπτύχθηκε περαιτέρω, ενώ σε σχέση με το 2017 η αύξηση των συμβολαίων υγείας προσεγγίζει το 15% και των ομαδικών συμβολαίων το 51%.

Οι ασφαλισμένοι των ατομικών ασφαλίσεων υγείας προσέγγισαν το 1,1 εκατομμύριο, σημειώνοντας αύξηση 6%, και οι ασφαλισμένοι των ομαδικών ασφαλίσεων πλησίασαν το 1,3 εκατομμύριο, που ισούται με αύξηση 7% σε σχέση με το 2020.

Αποτέλεσμα του αυξημένου ρόλου που αποκτά η ιδιωτική ασφάλιση υγείας είναι και η μείωση του πλήθους των ακυρωθέντων συμβολαίων, που σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΑΕΕ σε ό,τι αφορά τα ατομικά συμβόλαια διαμορφώθηκε στο 13% (μείωση κατά δύο μονάδες σε σχέση με το 2020) και των ομαδικών συμβολαίων στο 9% (μείωση κατά μία ποσοστιαία μο-

νάδα σε σχέση με το 2020). Οι συνολικές αποζημιώσεις υγείας (ατομικών και ομαδικών ασφαλίσεων) που κατεβλήθησαν το 2021 από τις ασφαλιστικές εταιρείες προσέγγισαν τα 589 εκατ. ευρώ και ήταν αυξημένες κατά 2% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Η αύξηση αυτή οφείλεται αποκλειστικά στις ομαδικές ασφαλίσεις, οι οποίες, καταγράφοντας αύξηση 10%,

Το νοσοκομειακά προγράμματα ενισχύθηκαν κατά 4%, ξεπερνώντας τις 862.000 στη διάρκεια του 2021 – Περισσότερα κατά 10% τα ομαδικά συμβόλαια.

ανήλθαν στα 180 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 31% των συνολικών αποζημιώσεων υγείας που πλήρωσαν οι ασφαλιστικές εταιρείες το 2021. Οι αποζημιώσεις των ατομικών ασφαλίσεων υγείας αντιστοιχούν στο 69% των συνολικών αποζημιώσεων και σημείωσαν οριακή μείωση της τάξης του 1%, προσεγγίζοντας τα 409 εκατ. ευρώ το 2021.

Επάρκεια φυσικού αερίου ακόμη και σε βαρύ χειμώνα

Η Ελλάδα στις 4 χώρες που δεν αντιμετωπίζουν πρόβλημα περικοπών κατανάλωσης

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Στη σκιά του νέου αδιεξόδου που σφράγισε τα αποτελέσματα του χθεσινού συμβουλίου υπουργών Ενέργειας, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαχειριστών Συστημάτων Φυσικού Αερίου (ENTSOG) στην επίστα έκθεσή του για την ασφάλεια εφοδιασμού τον χειμώνα του 2022-2023 προειδοποιεί ότι σε περίπτωση ενός κρύου χειμώνα, ακόμη κι αν οι ρωσικές ροές αερίου δεν σταματήσουν πλήρως, αλλά περιοριστούν στο 7%, όλες οι χώρες της Ευρώπης θα είναι εκτεθειμένες σε περικοπές φορτίων πέραν της προγραμματισμένης μείωσης της ζήτησης κατά 15%. Η Ελλάδα, μαζί με τη Γαλλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία είναι οι μοναδικές χώρες, σύμφωνα με το ENTSOG, που θα μπορούσαν να αποφύγουν τις αναγκαστικές περικοπές φυσικού αερίου, ακόμη και στο σενάριο της πλήρους διακοπής ρωσικού αερίου και ενός κρύου χειμώνα, λόγω της πρόσβασης σε πρόσθετες αγορές LNG. Στον αντίποδα βρίσκονται οι χώρες της Βαλτικής και η Φινλανδία οι οποίες στο σενάριο ενός κρύου χειμώνα χωρίς ρωσικό αέριο θα χρειαστεί να προχωρήσουν σε περικοπές της τάξης του 13%, ενώ οι περισσότερες από τις βόρειες και ανατολικές χώρες είναι εκτεθειμένες στο 6% σε περικοπές ζήτησης, ποσοστό που στην Ιταλία περιορίζεται στο 2%. Η ανάλυση και τα συμπεράσματα της έκθεσης ερμηνεύουν σε μεγάλο βαθμό τις διαφορετικές προσεγγίσεις στο ζήτημα της αντιμετώπισης της ενεργειακής κρίσης στο εσωτερικό της Ε.Ε. και τη δυσκολία μιας κοινής και αποτελεσματικής απόφασης. Το ENTSOG στο Winter Supply Outlook αξιολογεί την ικανότητα του ευρωπαϊκού συστήματος φυσικού αερίου να αντεπεξέλθει με κανονικές ή κρύες συνθήκες χειμώνα και καταστάσεις υψηλής ζήτησης. Η ανάλυση διερευνά την πιθανή εξέλιξη των αναγκών εφοδιασμού και των

Ακόμη και στο σενάριο της πλήρους διακοπής ρωσικού αερίου, η χώρα μας μπορεί να αντεπεξέλθει λόγω της πρόσβασης σε πρόσθετες αγορές LNG.

Στον αντίποδα οι χώρες της Βαλτικής και η Φινλανδία, οι οποίες στο σενάριο ενός κρύου χειμώνα χωρίς ρωσικό αέριο θα χρειαστεί να προχωρήσουν σε περικοπές της τάξης του 13%.

αποθεμάτων στις υπόγειες αποθήκες της Ευρώπης κατά τη διάρκεια του χειμώνα στο σενάριο πλήρους διακοπής του ρωσικού αερίου. Εξετάζει πώς θα επηρε-

αστεί ο εφοδιασμός της Ευρώπης σε αέριο, επισημαίνοντας ότι το υψηλότερο από το συνυπολογισμένο επίπεδο αποθήκευσης στην Ε.Ε. (89% την 1η Οκτωβρίου 2022) συμβάλλει σημαντικά στην ασφάλεια εφοδιασμού με φυσικό αέριο. Σε περίπτωση ενός ήπιου χειμώνα και με δεδομένο ότι θα επιτευχθεί η μείωση της ζήτησης φυσικού αερίου κατά 15%, καμία χώρα δεν εκτίθεται σε περικοπές φορτίων.

Στα επόμενα ωστόσο σενάρια που εξετάζει, ενός ψυχρού χειμώνα και υψηλής ζήτησης, συμπεραίνει ότι με εξαίρεση την Ελλάδα, τη Γαλλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία οι υπόλοιπες χώρες, άλλες λιγότερο και άλλες περισσότερο, θα χρειασ-

τεί να προχωρήσουν σε περικοπές φορτίων, ο μετριασμός των οποίων θα εξαρτηθεί από τη συνεργασία των κρατών-μελών και τις δυνατότητες πρόθεσης παροχής LNG. Σημαντική απόδουση αποθήκευσης στις αρχές της χειμερινής περιόδου θα έχει ως αποτέλεσμα χαμηλά επίπεδα αποθήκευσης στο τέλος της σεζόν, γεγονός που θα μειώνει την ευελιξία και θα αύξανε τον κίνδυνο περικοπών σε περίπτωση κρύου καιρού, αναφέρει η έκθεση.

Τα ποσοστά των περικοπών αυξάνονται σημαντικά στο σενάριο του κρύου χειμώνα και της μείωσης των αποθεμάτων μια ημέρα αιχμής που το ENTSOG την τοποθετεί τυχαία την 1η Φεβρουαρίου, προς τα τέλη της χειμερινής σεζόν.

Με τα αποθέματα στο 40% των αποθηκών οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες θα χρειαστεί να πάνε σε περικοπές της τάξης του 12% και με τα αποθέματα στο 20% οι περικοπές αυξάνονται στο 17% σε όλες τις χώρες εκτός από την Ελλάδα, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Το ENTSOG επισημαίνει στην έκθεσή του την ανάγκη συνεργασίας των κρατών-μελών αλλά και τις αδυναμίες στήριξης των χωρών του βορρά από τις χώρες του νότου που διαθέτουν LNG λόγω συμφόρησης των δικτύων. Επισημαίνει επίσης ότι θα πρέπει να συνεχιστεί η μέγιστη δυνατή έγχυση φυσικού αερίου σε όλες τις ευρωπαϊκές αποθήκες, καθώς είναι κρίσιμη η ετοιμότητα για τον χειμώνα 2023-2024. Χωρίς προετοιμασία για τον χειμώνα 2023-2024, η κατάσταση θα μπορούσε να επιδεινωθεί. Οι αποθήκες θα εξαντληθούν τον Απρίλιο του 2023 και οι εγκαταστάσεις που βρίσκονται στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη θα καλύπτουν λιγότερο από 15% την 1η Οκτωβρίου 2023, αφήνοντας την Ε.Ε. πιο εκτεθειμένη σε κινδύνους εφοδιασμού, αναφέρει χαρακτηριστικά.

Πλήγμα 32 δισ. ευρώ αναμένει ο γαλλικός κολοσσός EDF

Μεγάλη απώλεια κερδών λόγω μείωσης της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας

Παρά το γεγονός πως το τρέχον έτος και λόγω της εκτίναξης των τιμών των καυσίμων οι ενεργειακοί όμιλοι στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο εμφάνισαν υπέρογκα κέρδη, στην περίπτωση της γαλλικής EDF συμβαίνει το αντίθετο: βρίσκεται αντιμέτωπη με σοβαρά προβλήματα στους αντιδραστήρες της, οι οποίοι πλήττονται από τις διακοπές παραγωγής, ενώ αυτό το κτύπημα είναι μεγαλύτερο από όσο αρχικά είχε εκτιμηθεί. Ο ενεργειακός κολοσσός προειδοποιεί ότι θα έχει απώλεια κερδών της τάξης των 32 δισ. ευρώ, σύμφωνα με σχετικό δημοσίευμα της βρετανικής εφημερίδας Financial Times και του Reuters. Τον Σεπτέμβριο η εταιρεία είχε και πάλι προειδοποιήσει για τη δυσπραγία της, υπολογίζοντας τότε το πλήγμα στα κέρδη προ φόρων, τόκων, χρέους και αποσβέσεων σε 29 δισ. ευρώ. Οι διακοπές στη λειτουργία των αντιδραστήρων λόγω εργασιών συντήρησης, τα προβλήματα διάβρωσης, αλλά και οι απεργιακές κινητοποιήσεις επιδείνωσαν την ήδη κακή κατάσταση του ομίλου.

Η τροφοδοσία δέχθηκε χτύπημα, συντείνοντας στην αύξηση τιμών σε ολόκληρη την Ευρώπη, διότι η Γαλλία, η οποία συνήθως ήταν εξαγωγέας ηλεκτρικού ρεύματος, μετατράπηκε σε εισαγωγέα. Η παραγωγή της από τους πυρηνικούς αντιδραστήρες καταβυθίστηκε φέτος λόγω των ανωτέρω κλυμάτων και έφθασε σε ναδίρ 30 ετών. Επιβαρυντικά λειτούργησε και το γεγονός πως αναγκάζεται

Η παραγωγή ενέργειας της EDF από τους πυρηνικούς αντιδραστήρες έφθασε σε ναδίρ 30 ετών.

από την κυβέρνηση να πωλήσει ηλεκτρικό ρεύμα σε χαμηλότερη τιμή από την τρέχουσα στην αγορά, ώστε να μην επιβαρύνονται τα νοικοκυριά από τις αυξήσεις της. Η EDF, η οποία ήδη ανήκει κατά 84% στο γαλλικό δημόσιο, βρίσκεται στα τελικά στάδια της πλήρους και εκ νέου κρατικοποίησης της. Είναι η εταιρεία η οποία διατηρεί τους περισσότερους πυρηνικούς αντιδραστήρες στη Γηραιά Ήπειρο, 56 τον αριθμό, αλλά μόνον οι 30 λειτουργούν αυτή τη στιγμή. Εν τω μεταξύ, κατόρθωσε να έλθει σε προκαταρκτική συμφωνία με τα συνδικάτα για τις αμοιβές των εργαζομένων της, κάτι που μπορεί να θέσει τέλος στις απεργίες. Οι κινητοποιήσεις καθυστέρησαν τις εργασίες

συντήρησης, επιτείνοντας την ανησυχία για πιθανές ελλείψεις στην τροφοδοσία τον χειμώνα. Σύμφωνα με δηλώσεις εκπροσώπου της EDF, η συμφωνία θα υποβληθεί προς έγκριση από τα μέλη των συνδικάτων εντός της προσεχούς εβδομάδας, όπως αναφέρει σε δημοσίευμα το Bloomberg. Εάν όμως η προσπάθεια δεν ευοδωθεί, τότε οι συνέπειες θα είναι μείζονες στην καρδιά του χειμώνα, όπως προανέφερε το γαλλικό δίκτυο ηλεκτροδότησης RTE. Υπό τις σημερινές συνθήκες, στις αρχές Νοεμβρίου και συγκεκριμένα το πρώτο δεκαπενθήμερο, η παραγωγή της EDF θα είναι χαμηλότερη από όσο είχε προβλέψει πριν από ένα μήνα, κυρίως διότι οι απεργίες την ανάγκασαν να ανα-

στείλει για εβδομάδες την επανεκκίνηση ορισμένων αντιδραστήρων. Ο όμιλος συγκροτήθηκε το 1946 διά της εθνικοποίησης δεκάδων μικρών ενεργειακών μονάδων, στο πλαίσιο της μεταπολεμικής ανοικοδόμησης της Γαλλίας και το 1963 τέθηκε σε λειτουργία ο πρώτος αντιδραστήρας. Το 1973 η χώρα αποφάσισε να προχωρήσει σε μαζικές επενδύσεις στα πυρηνικά, ως αντίδραση στην πετρελαϊκή κρίση. Μια μερική και περιορισμένη ιδιωτικοποίηση έγινε το 2005, μειώνοντας το μερίδιο του δημοσίου στο 84%. Τέλος, φέτος τον Ιούλιο το Παρίσι ανακοίνωσε προσφορά 9,7 δισ. ευρώ για επαναγορά του υπολοίπου μεριδίου έως την εκπνοή του 2022.

REUTERS, BLOOMBERG

Δύο αυξήσεις κεφαλαίων και χιλιάδες απολύσεις από την Credit Suisse

Κατά 4 δισ. ελβετικά φράγκα (4,1 δισ. δολάρια) αναμένεται να αυξηθεί το κεφάλαιό του ο τραπεζικός όμιλος της Credit Suisse, καθώς και να προχωρήσει σε χιλιάδες απολύσεις στο πλαίσιο του στρατηγικού σχεδίου για να επανέλθει στην κερδοφορία. Ειδικότερα, η ελβετική τράπεζα θα πραγματοποιήσει δύο αυξήσεις κεφαλαίων, συνολικού ύψους 4,1 δισ. δολαρίων, ενώ θα διαχωρίσει το τμήμα επενδυτικής τραπεζικής, δημιουργώντας ξεχωριστή εταιρεία συμβουλευτικής και κεφαλαιαγορών, η οποία θα επαναφέρει στην αγορά την επωνυμία της First Boston.

Πρόκειται για μια προσπάθεια να ανακάμψει ο χρηματοπιστωτικός όμιλος, διότι τόσο οι σοβαρές ζημιές όσο και η διοικητική του κρίση αμαύρωσαν την εικόνα του ως μιας εκ των τραπεζών με το μεγαλύτερο κύρος στην Ευρώπη. Η αύξηση κεφαλαίου θα διεκπεραιωθεί με την έκδοση μετοχών, οι οποίες απευθύνονται σε επενδυτές και μετόχους.

Ανάμεσα σε αυτούς συγκαταλέγεται και η Εθνική Τράπεζα της Σαουδικής Αραβίας, η οποία έχει την οικονομική στήριξη του κρατικού επενδυτικού ταμείου της χώρας, ενώ με την αύξηση κεφαλαίου ίσως αναδειχθεί σε κορυφαίο μέτοχο με 9,9% στην ελβετική τράπεζα.

Για μια ιστορική στιγμή έκανε λόγο ο διευθύνων σύμβουλος της Ούλριχ Κέρνερ, μιας και η Credit Suisse προχωράει στη μεγαλύτερη αναδιάρθρωση στην πρόσφατη ιστορία της, προστατεύοντας παράλληλα το

τμήμα διαχείρισης πλούτου, από το οποίο και εξαρτάται το μέλλον της.

Το σχέδιο προβλέπει εκτός από την αυτονόμηση του συμβουλευτικού τμήματος και της μοχλευμένης χρηματοδότησης υπό το εμπορικό σήμα Credit Suisse First Boston, και 2.700 απολύσεις το τέταρτο τρίμηνο – όπερ σημαίνει πως θα μειωθεί το συνολικό προσωπικό της

Η τράπεζα ανακοίνωσε ζημιές 4,034 δισ. φράγκων το γ' τρίμηνο έναντι 567,93 εκατ. που περίμεναν οι αναλυτές.

από 52.000 άτομα σε 43.000 άτομα έως το 2025. Η τράπεζα ανακοίνωσε ζημιές 4,034 δισ. φράγκων (4.09 δισ. δολ.) το τρίτο τρίμηνο έναντι 567,93 εκατ. που περίμεναν οι αναλυτές και έναντι κερδών 434 εκατ. φράγκων πέρυσι.

Μόλις έγιναν γνωστά τα σχέδια της Credit Suisse, η τιμή της μετοχής της στη Ζυρίχη υποχώρησε έως και 16%.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι τόσο ο διευθύνων σύμβουλος της Credit Suisse όσο και ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου, Αξελ Λέμαν, δέχονται πιεστικές ερωτήσεις σχετικά με το εάν η αναδιοργάνωση δραστηριοτήτων είναι επαρκής και αποζημιώσει τους μετόχους για τις απώλειες που έχουν ήδη υποστεί.

BLOOMBERG

PIK1

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΒΡΑΔΙΑ

Η εκπομπή που μας χαρίζει τα πιο όμορφα βράδια Κυριακής. Με τραγούδι, χορό και τσιαττιστά, η εκπομπή προβάλλει την παράδοση και τον πολιτισμό της Κύπρου.

Έρευνα – Μουσική επιμέλεια
Μιχάλης Χατζημιχαήλ

Παρουσίαση
Άντηρ Καραντώνη

Κυριακή
9.30 μ.μ.
PIK 1

PIK1

ΚΥΠΡΙΩΤΙΚΑ ΣΚΕΤΣ

Σειρά εποχής αποτελούμενη από αυτοτελείς, απολαυστικές ιστορίες που διαδραματίζονται σε κάποιο χωριό της Κύπρου. Μέσα από τις ιστορίες των χωριανών παρουσιάζεται η γεωγραφική Κύπρος ενισχύοντας έτσι τον πολιτισμό και την παράδοσή μας. Πόθοι, ανησυχίες, έρωτες, αγάπη, χαρές και απογοητεύσεις... όλα συναισθήματα που αγγίζουν τον τηλεθεατή και τον οδηγούν αναπόφευκτα στην ταύτιση με τους ήρωες.

Αγαπημένοι ηθοποιοί, ξεχωριστοί κάθε Σαββατοκύριακο, παρελαύνουν στις οθόνες μας ενσαρκώνοντας οικείους χαρακτήρες που πλάθουν με αγάπη οι σεναριογράφοι της σειράς.

Μια αυθεντική, κυπριακή πηγή ψυχαγωγίας για όλη την οικογένεια!

Επιμέλεια Παραγωγής – Σκηνοθεσία
Νίκος Θεοφάνους

Σάββατο και Κυριακή
7.30 μ.μ.
PIK 1

Σε κίνδυνο το τραπεζικό σύστημα στην Τουρκία

Αιτία η εξαναγκαστική, μεγάλη έκθεση των τραπεζών σε τουρκικό χρέος

Οι τουρκικές τράπεζες, συνήθως εύρωστος πυλώνας της τουρκικής οικονομίας, κινδυνεύουν από την εξαναγκαστική, μεγάλη έκθεσή τους στο τουρκικό χρέος, αποτέλεσμα της ανορθόδοξης πολιτικής Ερντογάν. Σε συνάντηση που είχαν τη Δευτέρα με τον υπουργό Οικονομικών Νουρεντίν Νεμπάτι οι επικεφαλές των μεγάλων τουρκικών τραπεζών έκρουσαν τον κώδωνα του κινδύνου για τις επιπτώσεις της κυβερνητικής πολιτικής στον τραπεζικό κλάδο. Διαμαρτυρήθηκαν για τους κανόνες που τις υποχρεώνουν στην κατοχή μεγάλου όγκου ομολόγων του τουρκικού δημοσίου και σε μια ασυνήθη κριτική τους στην πολιτική Ερντογάν προειδοποίησαν ότι η συσσώρευση τουρκικού χρέους στους ισολογισμούς τους εγκυμονεί μακροπρόθεσμους κινδύνους για το τραπεζικό σύστημα.

Πρόκειται για μια σειρά νέων κανόνων και ρυθμίσεων που έχει επιβάλει η Τράπεζα της Τουρκίας στις τουρκικές τράπεζες στη διάρκεια του έτους αναγκάζοντάς τις να αγοράζουν τουρκικό χρέος για να διευκολύνουν τον δανεισμό της κυβέρνησης, να μειώσουν το κόστος δανεισμού της χώρας και να στηρίξουν το νόμισμά της. Ο τελευταίος από αυτούς τους κα-

νόνες επιβλήθηκε μόλις την περασμένη εβδομάδα και απαιτεί από όσες τράπεζες έχουν λιγότερο από το 50% των καταθέσεων τους σε τουρκικές λίρες να αυξήσουν κατά 7% τις τοποθετήσεις τους σε τουρκικά ομόλογα. Ο εν λόγω κανόνας έχει δημιουργήσει κατά κάποιον τρόπο τεχνητή ζήτηση για ομόλογα του τουρκικού δημοσίου αξίας 88 δισ. τουρκικών λιρών, ποσό αντίστοιχο των 4,73 δισ. δολ. Το ποσό αυτό είναι ενδεχομένως διπλάσιο για όσες τουρκικές τράπεζες έχουν το 50% έως 60% των καταθέσεων τους σε τουρκικές λίρες.

Άλλοι κανόνες υποχρεώνουν τις τράπεζες να κρατούν τουρκικό χρέος ως ενέχυρο. Οι αναγκαστικές αυτές αγορές τουρκικού χρέους έχουν κατορθώσει να συμπέσουν τις αποδόσεις των δεκαετών ομολόγων του τουρκικού δημοσίου κατά 1.550 μονάδες βάσης στο 10,5%, από το ρεκόρ του 26% που σημείωσαν φέτος. Έχουν εν ολίγοις μειώσει έτσι το κόστος του δανεισμού της κυβέρνησης, που στον προϋπολογισμό του επόμενου έτους προβλέπεται να φθάσει στα 4,47 τρισ. τουρκικές λίρες, ποσό αντίστοιχο των 240 δισ. δολαρίων. Όλοι αυτοί οι κανόνες εντάσσονται στη γενικότερη τα-

Η Τράπεζα της Τουρκίας με μια σειρά ρυθμίσεων εξαναγκάζει τις τουρκικές τράπεζες να αγοράζουν τουρκικό χρέος για να διευκολύνουν τον δανεισμό της κυβέρνησης, να μειώσουν το κόστος δανεισμού της χώρας και να στηρίξουν το νόμισμά της. Την ίδια στιγμή, ο πληθωρισμός στην Τουρκία έχει φθάσει αισίως στο 83% τον Σεπτέμβριο, ενώ η τουρκική λίρα έχασε σχεδόν το 50% της αξίας της έναντι του δολαρίου στη διάρκεια του περασμένου έτους.

Οι επικεφαλές των μεγάλων τουρκικών τραπεζών διαμαρτυρήθηκαν για τους νέους κανόνες που τις υποχρεώνουν στην κατοχή μεγάλου όγκου ομολόγων του τουρκικού δημοσίου.

κτική της κυβέρνησης Ερντογάν να διατρεί χαμηλό το κόστος δανεισμού για επιχειρήσεις και νοικοκυριά προκειμένου να διασφαλίσει τη δημοτικότητα του Τούρκου προέδρου, ιδιαίτερας τώρα που η χώρα μπαίνει σε προεκλογική περίοδο. Και βέβαια να αποθαρρύνει την κατοχή συναλλάγματος και τη μετατροπή των αποταμιεύσεων νοικοκυριών και επιχειρήσεων σε

συναλλάγμα, ώστε να περιορίζει την αναπόφευκτη και συνεχιζόμενη διολίσθηση του τουρκικού νομίσματος. Μετά τη συνάντηση της Δευτέρας, στην οποία συμμετείχαν και στελέχη της ρυθμιστικής αρχής τραπεζών, το υπουργείο Οικονομικών ανέφερε πως οι συμμετέχοντες συζητήσαν θέματα γύρω από τη συμμόρφωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με την επίσημη πολιτική και τη συνδρομή τους στην οικονομία. Σχετικό ρεπορτάζ του Reuters επικαλείται πηγή προσκείμενη στη συνάντηση και στις σχετικές συνομιλίες, που όμως προτίμησε την ανωνυμία, σύμφωνα με την οποία τα ανώτερα τραπεζικά στελέχη «διαμαρτυρήθηκαν για πρώτη φορά». Δύο άλλες πηγές, επίσης ανώνυμες, εξέφρασαν φόβους για τους μακροπρόθεσμους «ουστημικούς κινδύνους» που εγκυμονεί αυτή η πολιτική. Ενδεικτική περίπτωση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες τουρκικές τράπεζες, η Akbank,

που ανακοίνωσε καθαρά κέρδη γ' τριμήνου ύψους 17,07 δισ. τουρκικών λιρών έναντι 3,2 δισ. τουρκικών λιρών την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους. Δεδομένου, όμως, του υπερβολικά μεγάλου όγκου χρέους στους ισολογισμούς της, η τράπεζα εκτιμά ότι διατρέχει μεγάλο κίνδυνο αν η κεντρική τράπεζα αλλάξει ρότα και αρχίσει να αυξάνει τα επιτόκια, ακολουθώντας το παράδειγμα των μεγάλων κεντρικών τραπεζών ανά τον κόσμο.

Προς το παρόν, πάντως, η Τράπεζα της Τουρκίας μόνο τέτοιες διαθέσεις δεν έχει δείξει, καθώς έπειτα από αλληπάλληλες μειώσεις των επιτοκίων από τον Ιούλιο και μετά έχει μειώσει τα επιτόκια συνολικά κατά 350 μονάδες βάσης και τα έχει περιορίσει στο 10,5%. Σύμφωνα, δε, με όλες τις εκτιμήσεις, ο διοικητής της Σαχάπ Καρτσίογλου αναμένεται να ανακοινώσει νέα μείωση επιτοκίων τον επόμενο μήνα και να περι-

ορίσει το κόστος του δανεισμού σε μονοψήφιο ποσοστό. Κι αυτό ενώ ο πληθωρισμός στην Τουρκία έχει φθάσει αισίως στο 83% τον Σεπτέμβριο και μάλιστα με τα επίσημα στοιχεία που συχνά αμφισβητούνται από ανεξάρτητους οικονομολόγους. Ο κ. Καρτσίογλου έδωσε, άλλωστε, χθες στη δημοσιότητα τις εκτιμήσεις της κεντρικής τράπεζας πως στο σύνολο του έτους ο πληθωρισμός θα διαμορφωθεί στο 65,2%. Σε ό,τι αφορά την τουρκική λίρα, έχει χάσει σχεδόν το 50% της αξίας της έναντι του δολαρίου στη διάρκεια του περασμένου έτους. Διακηρυγμένη πολιτική του Ερντογάν είναι τώρα ένα είδος «κινεζοποίησης» της τουρκικής οικονομίας με την αποδυνάμωση του νομίσματος, που θα καταστήσει πιο ελκυστικές τις τουρκικές εξαγωγές, αλλά το τίμημα είναι ο ιλιγγιώδης πληθωρισμός και η δραματική πτώση του βιοτικού επιπέδου των Τούρκων.

BLOOMBERG

Αλλαγή σχεδίων από τις ΗΠΑ για την επιβολή πλαφόν στο ρωσικό πετρέλαιο

Η Ουάσινγκτον αναγκάστηκε να περιορίσει το σχέδιο επιβολής ανώτατου ορίου στις τιμές του ρωσικού πετρελαίου, υπό τον αυξανόμενο κίνδυνο της αστάθειας στην αγορά του αργού, εν μέσω αυξήσεων στα επιτόκια. Αντί να στραγγαλίζουν τα έσοδα του Κρεμλίνου από το πετρέλαιο επιβάλλοντας ένα αυστηρό όριο στις τιμές που παρακολουθεί στενά ένα ευρύ «καρτέλ» εθνών αγοραστών», οι ΗΠΑ και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πιθανό να συμβιβαστούν με ένα πιο χαλαρά ελεγχόμενο ανώτατο όριο σε υψηλότερη τιμή από την αρχικά σχεδιαζόμενη. Μόνον τα μέλη του G7 και η Αυστραλία δεσμεύονται να το τηρήσουν.

Η Νότια Κορέα ενημέρωσε επίσης ιδιωτικά τις χώρες του G7 ότι σχεδιάζει να συμμορφωθεί, ανέφεραν οι πηγές. Οι αξιωματούχοι του G7 επιδιώκουν να συμφωνήσουν επίσης η Νέα Ζηλανδία και η Νορβηγία. Αλλά είναι σαφές ότι η Ινδία και η Κίνα –οι σημαντικότεροι εμπορικοί εταίροι της Ρωσίας– δεν θα μετέχουν.

Στο τραπέζι υψηλότερο όριο τιμής από ό,τι αρχικά είχε συζητηθεί – Δεν αναμένεται καμία απόφαση πριν από τις αμερικανικές εκλογές στις 8 Νοεμβρίου.

Σύμφωνα με τον προηγούμενο σχεδιασμό, ήταν υπό εξέταση ένα ανώτατο όριο τιμής από 40 έως 60 δολάρια το βαρέλι, με ορισμένους αξιωματούχους να θέλουν να διατηρήσουν το όριο όσο το δυνατόν πιο κοντά στο χαμηλό εύρος. Αλλά τώρα, αξιωματούχοι που εμπλέκονται στα σχέδια συζητούν ένα ανώτατο όριο πιο κοντά στα 60 δολάρια, παρόλο που ορισμένοι ανάμεσά τους πιστεύουν ότι αυτό θα επέτρεπε στο Κρεμλίνο να συνεχίσει να κερδίζει αρκετά έσοδα από τις πωλήσεις.

Απαντώντας σε αίτημα για σχο-

Δεύτερες σκέψεις για το πλαφόν στο πετρέλαιο φαίνεται να κάνει η Ουάσινγκτον, υπό τον αυξανόμενο κίνδυνο της αστάθειας στην αγορά του αργού, εν μέσω αυξήσεων στα επιτόκια.

λιασμό, ανώτερος αξιωματούχος του υπουργείου Οικονομικών είπε ότι οι ΗΠΑ δεν έχουν συζητήσει ποτέ ένα εύρος ανώτατων τιμών με τους συμμάχους.

Η Ρωσία εισέπραξε περίπου 15 δισεκατομμύρια δολάρια από τις

πωλήσεις πετρελαίου τον Σεπτέμβριο. Πρόκειται για αυτήν τη ροή εσόδων που έχουν προσπαθήσει να περιορίσουν οι ΗΠΑ και οι Ευρωπαίοι ηγέτες από τότε που ο Ρώσος πρόεδρος Βλαντιμίρ Πούτιν διέταξε την εισβολή στην Ουκρα-

νία. Αλλά σε μια παγκόσμια αγορά που κυριαρχείται από χώρες χωρίς δημοκρατικές κυβερνήσεις, με επικεφαλής τη Σαουδική Αραβία, η μηχανική ενός ανώτατου ορίου τιμών που σχεδιάστηκε από αγοραστές δείχνει πολύ περίπλοκη.

Το αργό πετρέλαιο Brent, το παγκόσμιο σημείο αναφοράς, ήταν χθες περίπου στα 96 δολάρια το βαρέλι. Ανέβηκε σε πάνω από 139 δολάρια στις αρχές Μαρτίου, μετά την εισβολή της Ρωσίας.

Η μέση τιμή παράδοσης για το αργό Ουραλίων, το κυρίως πετρέλαιο της Ρωσίας, ήταν 63 δολάρια το βαρέλι τα τελευταία τρία χρόνια και 64 δολάρια, σύμφωνα με στοιχεία του πρακτορείου αναφοράς τιμών Argus Media. Κοστίζει περίπου 74 δολάρια αυτόν τον μήνα.

Η αλλαγή στον τρόπο σκέψης των ΗΠΑ για ένα ανώτατο όριο τιμών έρχεται αφοτό η Ουάσινγκτον πέρασε μήνες πιέζοντας τους Ευρωπαίους να τροποποιήσουν τις κυρώσεις τους στο ρωσικό πετρέλαιο. Η εξέλιξη είναι πιθανό να προσθέσει απογοητεύσεις στην

Ε.Ε., με ορισμένους αξιωματούχους να σημειώνουν ότι πιστεύουν πως οι ΗΠΑ έχουν δώσει μεγαλύτερη έμφαση στην ενίσχυση των παγκόσμιων προμηθειών πετρελαίου και δεν ήταν πάντα τόσο προετοιμασμένες όσο η Ευρώπη να δεχτούν ένα οικονομικό πλήγμα για να τιμωρήσουν τη Ρωσία.

Το ανώτατο όριο τιμής, στην τελική του μορφή, αναμένεται να ανακοινωθεί πριν από τις 5 Δεκεμβρίου, όταν οι κυρώσεις της Ε.Ε. πρόκειται να τεθούν σε ισχύ και αφορούν την παροχή υπηρεσιών όπως η ασφάλιση και η χρηματοοικονομική βοήθεια σε περιπτώσεις που σχετίζονται με τη μεταφορά ρωσικού πετρελαίου σε διεθνείς πελάτες. Δεν αναμένεται πάντως καμία απόφαση πριν από τις αμερικανικές εκλογές στις 8 Νοεμβρίου. Η Ε.Ε. σκοπεύει να καθορίσει ένα ανώτατο όριο τιμών γύρω στις 25 Νοεμβρίου, περίπου 10 ημέρες πριν από την έναρξη των νέων κυρώσεων του μπλόκ στις υπηρεσίες για ρωσικές αποστολές πετρελαίου.

Ανάπτυξη 0,6% στην αμερικανική οικονομία το γ' 3μηνο

Επείτα από δύο συναπτά τρίμηνα συρρίκνωσης, η αμερικανική οικονομία ανέκαμψε το γ' τρίμηνο σημειώνοντας ανάπτυξη 0,6%, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε το αμερικανικό υπουργείο Εμπορίου. Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, η ανάπτυξη την περίοδο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου φτάνει στο 2,6% και υπερβαίνει αισθητά τις προβλέψεις των οικονομικών αναλυτών. Όπως τονίζουν οι Financial Times, τα τελευταία αυτά στοιχεία θέτουν τέλος στη διαμάχη για το κατά πόσον η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο είναι ήδη σε ύφεση μετά τα δύο συναπτά τρίμηνα συρρίκνωσης.

Όπως, πάντως, προκύπτει από τα επιμέρους στοιχεία, η μείωση των καταναλωτικών δαπανών και η ταχύτερη υποχώρηση της αγο-

Παραμένουν οι φόβοι για ύφεση λόγω της μείωσης των καταναλωτικών δαπανών και της ταχύτερης υποχώρησης της αγοράς στέγης.

ράς στέγης επισκιάζουν τα θετικά στοιχεία, που δεν πρόκειται να απομακρύνουν τον φόβο της επερχόμενης ύφεσης.

Μιλώντας στους New York Times ο Μάικλ Γκάπεν, οικονομολόγος της Bank of America, υπογράμμισε πως ό,τι κι αν λένε αυτή τη στιγμή οι αριθμοί, «η ανάπτυξη επιβραδύνεται και δεν απέχει πολύ δρόμο ώστε μία ακόμη επιβράδυνση να οδηγήσει την οικονομία σε

ύφεση». Εξάλλου, οικονομικοί αναλυτές και επενδυτές εκφράζουν ανησυχία πως η Federal Reserve κινείται υπερβολικά επιθετικά σε ό,τι αφορά την αύξηση του κόστους του δανεισμού και θα επιβραδύνει απότομα την αμερικανική οικονομία, οδηγώντας την αναπόφευκτα σε ύφεση.

Οι καταναλωτικές δαπάνες, θεμέλιο της αμερικανικής οικονομίας, παρουσίασαν αύξηση μόλις 0,4% το γ' τρίμηνο σημειώνοντας επιβράδυνση σε σύγκριση με την αύξηση 0,5% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Προφανής λόγος ο διαρκώς επιταχυνόμενος πληθωρισμός, που κάμπτει την αγοραστική δύναμη των αμερικανικών νοικοκυριών. Αποτελεί, πάντως, θετική εξέλιξη για την ομοσπονδιακή τράπεζα των ΗΠΑ, η οποία με τις αλληπάλληλες αυξήσεις των

επιτοκίων προσπαθεί εδώ και πολλούς μήνες να κάμψει την καταναλωτική ζήτηση για να ανακαταστήσει την άνοδο του πληθωρισμού.

Αναμένεται, μάλιστα, να προχωρήσει σε νέα επιθετική αύξηση στη συνεδρίαση της επόμενης εβδομάδας με μια άνοδο των επιτοκίων κατά ακόμη 75 μονάδες βάσης. Αν επιβεβαιωθούν οι προσδοκίες, τότε τα επιτόκια του δολαρίου θα κυμαίνονται από 3,75% έως 4%.

Υπενθυμίζεται πως μέχρι τον Μάρτιο του τρέχοντος έτους τα επιτόκια στις ΗΠΑ βρίσκονται σε σχεδόν μηδενικά επίπεδα και οι αλληπάλληλες αυξήσεις τους επί μήνες στοιχειοθετούν μία από τις πλέον επιθετικές αλλά και εσπευσμένες στροφές της Federal Reserve σε περιοριστική νομισματική πολιτική.

Οι καταναλωτικές δαπάνες παρουσίασαν αύξηση μόλις 0,4% το γ' τρίμηνο, σημειώνοντας επιβράδυνση σε σύγκριση με την αύξηση 0,5% του αμέσως προηγούμενου τριμήνου.

Εκτόξευση κερδών το τρίτο τρίμηνο για τις ευρωπαϊκές τράπεζες

Φόρο στα υπερκέρδη τους επέβαλε η εκτός ευρώ Ουγγαρία, το εξετάζει σοβαρά και η Ισπανία

Δέλεαρ μπορεί να αποτελέσουν για τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις τα κέρδη των ευρωπαϊκών τραπεζών μετά την εκτόξευσή τους στα ύψη το γ΄ τρίμηνο, συνεπακόλουθο της ανόδου των επιτοκίων. Οπως επισημαίνει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ενδέχεται να μπουν στον πειρασμό να τα φορολογήσουν για να χρηματοδοτήσουν τα μέτρα στήριξης επιχειρήσεων και νοικοκυριών που έχουν λάβει εν μέσω ενεργειακής κρίσης. Αν και σχέδια αυτού του είδους ενδέχεται να προκαλέσουν τριβές ανάμεσα στις κυβερνήσεις και στην ΕΚΤ, η ιδέα φαίνεται να είναι ήδη δημοφιλής μεταξύ ορισμένων χωρών-μελών της Ευρωζώνης.

Η Ισπανία είναι η πρώτη χώρα-μέλος της Ευρωζώνης που εξετάζει τη δυνατότητα να φορολογήσει τα υπερκέρδη των τραπεζών, ακολουθώντας το παράδειγμα της εκτός ευρώ Ουγγαρίας που έχει ήδη επιβάλει τον σχετικό φόρο. Σε περίπτωση που το αποφασίσει, η Μαδρίτη θα έχει μπει σε τροχιά σύγκρουσης με την ΕΚΤ, αλλά μπορεί να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση. Οπως άλλωστε έγινε γνωστό αυτές τις ημέρες που η Βρετανία βρέθηκε στη δίνη οικονομικής και πολιτικής

κρίσης, ο νέος υπουργός Οικονομικών της Βρετανίας Τζέρεμι Χαντ ετοιμάζεται να διατηρήσει σε ισχύ τον υφιστάμενο φόρο στα κέρδη των επιχειρήσεων. Η κίνησή του εντάσσεται στο πλαίσιο της πολιτικής αύξησης των φόρων και της προσπάθειας να επανορθώσει όποια ζημία προκάλεσε στη σύντομη ζωή της η κυβέρνηση Λιζ Τρας. Αυτονόητο βέβαια αν σκεφτεί κα-

Τα σχέδια φορολόγησης της μεγάλης κερδοφορίας των τραπεζών ενδέχεται να προκαλέσουν τριβές ανάμεσα στις κυβερνήσεις και στην ΕΚΤ.

νείς ότι η Barclays ανακοίνωσε κέρδη γ΄ τριμήνου ύψους 1,97 δισ. στερλινών, ποσό αντίστοιχο περίπου των 2,27 δισ. ευρώ, που συνεπάγεται αύξηση 6% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους.

Την ίδια στιγμή, η γερμανική εμβληματική τράπεζα Deutsche Bank ανακοίνωσε τον διπλασιασμό των προ φόρων κερδών της σε 1,6 δισ. ευρώ, δηλαδή

την υψηλότερη κερδοφορία που έχει σημειώσει η τράπεζα από το 2006 για την ίδια περίοδο και πάνω από τις προβλέψεις των αναλυτών για κέρδη 1,3 δισ. ευρώ.

Παράλληλα, η μεγαλύτερη τράπεζα της Ευρωζώνης, η Santander, ανακοίνωσε εκτόξευση των κερδών της κατά 11%, καθώς το γ΄ τρίμηνο είχε καθαρά έσοδα ύψους 2,42 δισ. ευρώ. Σημειωτέον ότι η ισπανική τράπεζα ενίσχυσε τις προβλέψεις της έναντι μη εξυπηρετούμενων δανείων κατά 24%, στα 2,76 δισ. ευρώ, καθώς ο πληθωρισμός και οι αυξήσεις των επιτοκίων ασκούν πιέσεις στα οικονομικά τόσο των επιχειρήσεων όσο και των καταναλωτών.

Μέχρι στιγμής, πάντως, οι πτωχεύσεις έχουν μειωθεί στην Ισπανία. Στην ίδια πορεία και η UniCredit, έδωσε στη δημοσιότητα την εκτίμησή της πως φέτος τα κέρδη της θα υπερβούν τα 4,8 δισ. ευρώ χάρη στην αύξηση των επιτοκίων αλλά και στα αυξημένα έσοδα του γ΄ τριμήνου. Στη διάρκεια του γ΄ τριμήνου η δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα της Ιταλίας σημείωσε κέρδη ρεκόρ ύψους 1,71 δισ. ευρώ, που υπερέβησαν σαφώς τις εκτιμήσεις των αναλυτών για κέρδη 1 δισ. ευρώ, καθώς ήταν

Η Deutsche Bank ανακοίνωσε τον διπλασιασμό των προ φόρων κερδών της στο τρίτο τρίμηνο, στο 1,6 δισ. ευρώ, δηλαδή την υψηλότερη κερδοφορία που έχει σημειώσει η τράπεζα από το 2006 για την ίδια περίοδο. Παράλληλα η μεγαλύτερη τράπεζα της Ευρωζώνης, η Santander, ανακοίνωσε εκτόξευση των κερδών της κατά 11%, καθώς το γ΄ τρίμηνο είχε καθαρά έσοδα ύψους 2,42 δισ. ευρώ.

πολύ πιο περιορισμένες οι ζημιές από μη εξυπηρετούμενα δάνεια. Ομοίως και τα κέρδη της Standard Chartered, που υπερέβησαν τις προσδοκίες το γ΄ τρίμηνο, καθώς η τράπεζα είχε δεχθεί τη στήριξη της κυβέρ-

νησης της Σιγκαπούρης αλλά και του Χονγκ Κονγκ. Την ίδια στιγμή, δεν έχουν σταματήσει οι συζητήσεις, επίσημες ή ανεπίσημες, σε διάφορες χώρες σχετικά με τη φορολόγηση των υπερκερδών διαφόρων τομέων

της βιομηχανίας. Εκτός βέβαια από τη φορολογία που έχουν ήδη επιβάλει ή δρομολογούν στα υπερκέρδη των ενεργειακών οι κυβερνήσεις Ελλάδας, Ιταλίας, Ισπανίας, Ουγγαρίας, Ρουμανίας και Βρετανίας.

PIK1

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Δραματική σειρά εποχής, η οποία εκτυλίσσεται σ’ ένα παραθαλάσσιο χωριό στην επαρχία Λάρνακας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στην Κύπρο. Ένας Τούρκος πλούσιος γαιοκτήμονας και διοικητικός αξιωματούχος της περιοχής έχει ως ασχολία την επίβλεψη των εργασιών στα χωράφια του, στα οποία εργάζονται εξαθλιωμένοι από τη φτώχεια εργάτες. Η περιοχή είναι γεμάτη από επικίνδυνους ληστές και ο κόσμος φοβάται να κυκλοφορεί. Η Κύπρος υποφέρει από μεγάλη ανομβρία και η φτώχεια μαστίζει τον κόσμο.

Πρωταγωνιστούν
Ανδρέας Τσουρής, Αντρούλα Ηρακλέους, Νεοκλής Νεοκλήους, Ζωή Κυπριανού, Σίμος Τσιάκκας, Κύνθια Παυλίδου, Στέλιος ΚαλλιISTRάτης, Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, ΕλεάναΠαπαδοπούλου, Παναγιώτης Κυριάκου, Αθηνά Σάββα, Βάρσια Αδάμου, Κρίστιαν Βλάντέσκου, Σταύρος Ππατσιάς κ.α.

Επιμέλεια σεναρίου – Ενοπτεία παραγωγής
Κόριννα Αβρααμίδου

Σενάριο
Σοφία Σοφοκλέους, Δέσποινα Πυρκεττή, Πάννης Κόκκινος

Σκηνοθεσία
Ναστάζια Χριστοδούλου, Ανδρέας Σεντιάνης

Σκηνικά – Κοστούμια
Λάκης Γενεθλής

Δευτέρα - Παρασκευή
9.00 μ.μ.
PIK 1

PIK1

ΓΕΥΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ - ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

Η Χρύσω Λέφου μας ταξιδεύει κάθε Σαββατοκύριακο στην κυπριακή γαστρονομία, μέσα από τις εξορμήσεις της στην όμορφη κυπριακή ύπαιθρο. Κάνει απολαυστικά ταξίδια και συναντά ανθρώπους με τους οποίους μαγειρεύει παρέα. Μαθαίνει υπέροχες παραδοσιακές συνταγές, ανακαλύπτει σπάνιες συνταγές και συνθέτει τη γαστρονομική κουζίνα του νησιού μας.

Παρουσίαση
Χρύσω Λέφου

Επιμέλεια παραγωγής – Σκηνοθεσία
Μενέλαος Χατζηστυλίου

Σαββατοκύριακα
6.30 μ.μ.
PIK 1

Αλμα στις τιμές ακινήτων το τελευταίο 12μηνο

Αυξήσεις έως και 25% – Ούτε ο πόλεμος στην Ουκρανία ούτε η ακρίβεια έχουν προς το παρόν κάμψει την αγορά κατοικίας

Με «ελατήριο» που περίμενε να απελευθερωθεί μοιάζει να συμπεριφέρεται η αγορά κατοικίας μετά την πανδημία. Αψηφώντας τον υψηλό πληθωρισμό, την ενεργειακή κρίση και ασφαλώς τον πόλεμο στην Ουκρανία, οι τιμές πώλησης κατοικιών καταγράφουν πολύ μεγάλη αύξηση κατά τη διάρκεια του τελευταίου 12μήνου. Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Αξιών Διαμερισμάτων, που επιμελήθηκε η Geoaxis Property & Valuation Services, εταιρεία πιστοποιημένων εκτιμητών ακινήτων, η ετήσια αύξηση των τιμών σε επιλεγμένες περιοχές του λεκανοπεδίου Αττικής (Αμπελόκηποι, Μαρούσι, Π. Φάληρο, Περιστέρι και Χολαργός) άγγιξε το

Αναλυτές βλέπουν να φρενάρει το ράλι εξαιτίας της αύξησης του κόστους δανεισμού, της ενέργειας και των υλικών κατασκευής.

25% για τα νεόδμητα διαμερίσματα και το 24,34% για τα διαμερίσματα ηλικίας μεγαλύτερης των 35 ετών. Συγκριτικά δε με το 2019, δηλαδή πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας, η μέση αύξηση των νεόδμητων διαμορφώνεται σε 35,4% και των παλαιότερων διαμερισμάτων σε 32,2%. Τη μεγαλύτερη αύξηση καταγράφουν τα παλαιότερα διαμερίσματα στην περιοχή του Χολαργού με το εντυπωσιακό 40,6%, καθώς η μέση τιμή πώλησης ανέρχεται πλέον σε σχεδόν 2.000 ευρώ/τ.μ. (1.985

ευρώ/τ.μ.) από 1.411 ευρώ/τ.μ. το 2019. Πολύ μεγάλην αύξηση καταγράφουν και τα νεόδμητα διαμερίσματα στην περιοχή των Αμπελοκήπων με 38,5% σε 2.500 ευρώ/τ.μ. από 1.800 ευρώ/τ.μ. πριν από τρία χρόνια.

Σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021, στα νεόδμητα διαμερίσματα η μεγαλύτερη αύξηση εντοπίζεται στον Χολαργό με 28%, καθώς η μέση τιμή αγγίζει τα 3.565 ευρώ/τ.μ., από 2.785 ευρώ/τ.μ. Στους Αμπελοκήπους η μέση ετήσια αύξηση διαμορφώθηκε σε 25,5%, στο Περιστέρι σε 25,6% και στο Μαρούσι σε 26%. Στα δε παλαιότερα διαμερίσματα, η ετήσια αύξηση διαμορφώθηκε σε 32,4% στον Χολαργό, σε 27% στο Μαρούσι και σε 26,7% στους Αμπελοκήπους.

Σύμφωνα με τον Γιάννη Ξυλά, επικεφαλής της Geoaxis, «οι αυξήσεις που καταγράφει φέτος το Παρατηρητήριο Αξιών οφείλεται στο γεγονός ότι έχει περιοριστεί η μέση προσφορά διαμερισμάτων με χαρακτηριστικά πλεονέκτημα ενός μέσου ακινήτου. Δηλαδή, παρατηρούμε ότι έχουν αυξηθεί οι αγαλίες ακινήτων μεγάλης επιφάνειας σε υψηλούς ορόφους, ανακαινισμένα, ή νεόδμητα με υψηλές ποιοτικές προδιαγραφές σε σχέση με το πρόσφατο παρελθόν. Το γεγονός αυτό διαφοροποιεί την προσφορά με ποιοτικότερα ακίνητα, με αποτέλεσμα και οι τιμές να είναι αρκετά υψηλότερες».

Κατά τον κ. Ξυλά, ένας ακόμη λόγος που διαφοροποιεί την εικόνα της αγοράς φέτος έγκειται στο ότι αρκετά ακίνητα δεν διατίθενται πλέον προς πώληση, καθώς οι κάτοχοί τους επιλέγουν άλλον τρόπο

ΠΗΓΗ: Geoaxis Property & Valuation Services (Παρατηρητήριο Αξιών Κατοικιών, Γ' Τρίμηνο 2022)

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

εκμετάλλευσης, είτε μέσω βραχυχρόνιων μισθώσεων είτε μέσω μεσοπρόθεσμων μισθώσεων, π.χ. για έξι μήνες, εκμισθώνοντας το ακίνητό τους σε εταιρείες που αξιοποιούν ακίνητα με τον τρόπο αυτό, όπως π.χ. η Blueground.

Σύμφωνα πάντως με τον κ. Ξυλά, το «ράλι» των τιμών πώλησης κατοικιών δεν πρόκειται να έχει διάρκεια. «Η τόσο έντονη αύξηση των τιμών θα φρενάρει τους επόμενους μήνες, λόγω συρρίκνωσης της ζήτησης εξαιτίας της αύξησης των επιτοκίων δανεισμού, της καλπάζουσας τιμής της ενέργειας και της αύξησης των υλικών κατασκευής - ανακαινίσιων. Οι παράγοντες αυτοί θα οδηγήσουν τους πιθανούς αγοραστές σε στάση αναμονής». Σημειώνεται ότι ιδίως

στην περίπτωση των νεόδμητων ακινήτων, το υψηλό κατασκευαστικό κόστος εξακολουθεί να «παράγει» μια γενιά κατοικιών με ιδιαίτερα υψηλή τιμή, η οποία είναι αμφίβολο αν θα είναι εφικτό να απορροφηθεί στο σύνολό της από την αγορά. Ωστόσο, μέχρι στιγμής δεν φαίνεται να προκύπτει κάποιο ζήτημα, με δεδομένο ότι έχει συσσωρευθεί ένας ικανός αριθμός ενδιαφερομένων αγοραστών, τόσο Ελλήνων όσο και ξένων, ενώ παράλληλα υπάρχει και σημαντικό έλλειμμα νέων σε ηλικία και ποιοτικών κατασκευών.

Ενα ακόμη χαρακτηριστικό της ζήτησης αφορά την επιθυμία περισσότερων ενδιαφερομένων να αποκτήσουν μεγαλύτερες επιφανείας ακίνητο. Μετά την πανδημία,

οι περισσότερες εταιρείες εφαρμόζουν πλέον ένα υβριδικό μοντέλο εργασίας, με βασικό στοιχείο τη δυνατότητα τηλεργασίας και την εκ περιτροπής εργασία στον χώρο του γραφείου. Με δεδομένο λοιπόν ότι έχει αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των εργαζομένων που απασχολούνται στο σπίτι τους μία ή δύο ημέρες την εβδομάδα, προκύπτει και η ανάγκη για τη δημιουργία ενός πρόσθετου χώρου εργασίας. Επιπλέον, η εξέλιξη αυτή σημαίνει ότι δεν είναι απαραίτητο το σπίτι να βρίσκεται πολύ κοντά στην εργασία, ακριβώς λόγω της μείωσης των ημερών και ωρών μετακίνησης. Τα δεδομένα αυτά διαφοροποιούν τη ζήτηση και αναμένεται να αποτυπωθούν και στις τιμές τα επόμενα χρόνια.

Η γενιά των ενοικιαστών

Μία ακόμη βασική αλλαγή στην αγορά κατοικίας αφορά ασφαλώς τη μετατόπιση του μεγαλύτερου όγκου των ενδιαφερομένων προς την ενοικίαση. Όπως αναφέρει η ανάλυση της Geoaxis, «η βέβαιη αδυναμία ενός πολύ μεγάλου ποσοστού σημερινών νέων να αποκτήσουν ιδιόκτητο σπίτι διαμορφώνει τη γενιά ενοικιαστών (Generation Rent), η οποία αναμένεται να κυριαρχήσει. Το διαχρονικό άνοιγμα της ψαλίδας μεταξύ αύξησης βασικού μισθού και αξίας ακινήτων είναι αποκαλυπτικό και εξηγεί τη στροφή στην ενοικίαση. Στην Ελλάδα, από το 1998 έως και το 2019, ο βασικός μισθός προσαρμοσμένος στον πληθωρισμό έχει καταγράψει ελαφρά πτώση, όταν κατά το ίδιο διάστημα, σύμφωνα με την ΤΓΕ, οι αξίες διαμερισμάτων έχουν αυξηθεί κατά 57%. Επιπροσθέτως, οι διαδοχικές οικονομικές κρίσεις, η εργασιακή ανασφάλεια, η παραμονή στην οικονομική εστία για μεγάλο χρονικό διάστημα, η μείωση των γάμων - γεννήσεων και η αδυναμία του κράτους να ρυθμίσει την αγορά μέσω προγραμμάτων ανέγερσης φθηνών κατοικιών, δημιουργούν το ιδανικό πλαίσιο για την πλήρη αποφυγή της ανάλιψης ρίσκου αγοράς κατοικίας από τους σημερινούς νέους.

Κατασκευαστικός πυρετός για νέα γραφεία στην Αττική

Μέσα στην επόμενη τριετία θα προστεθούν 409.000 τ.μ. σύγχρονων χώρων

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σημαντικές επενδύσεις καταγράφονται αυτή την περίοδο στην αγορά γραφείων, καθώς μόνο στο λεκανοπέδιο της Αττικής βρίσκονται υπό κατασκευήν 145.141 τ.μ. νέων κτιρίων γραφείων, ενώ στο στάδιο του σχεδιασμού βρίσκονται επιπλέον 264.000 τ.μ. Συνολικά δηλαδή αναμένεται να κατασκευαστούν 409.000 τ.μ. νέων γραφείων μέχρι το 2024-2025, καθώς οι επενδυτές επικειρούν να αντισταθμίσουν το έλλειμμα νέων αναπτύξεων που παρατηρήθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας.

Η ζήτηση για σύγχρονα και κυρίως «πράσινα» γραφεία είναι πολύ υψηλή.

Είναι χαρακτηριστικό ότι αν κατασκευαστούν όλα αυτά τα γραφεία, θα επιφέρουν σχεδόν διπλασιασμό του σημερινού διαθέσιμου αποθέματος γραφείων, το οποίο διαμορφώνεται σε 458.100 τ.μ. Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από σχετική ανάλυση της αγοράς γραφείων από την εταιρεία Proprius, η οποία δραστηριοποιείται στην παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών ακινήτων και αντιπροσωπεύει την εταιρεία Cushman & Wakefield στην ελληνική αγορά.

Σύμφωνα με την Proprius, από τα 409.000 τ.μ. νέων γραφείων, περίπου 100.000 τ.μ. θα κατα-

«**Υπολογίζουμε** ότι η ετήσια ζήτηση για νέες μισθώσεις ανέρχεται σε 100.000 τ.μ.», ανέφερε εντός της εβδομάδας ο διευθύνων σύμβουλος της Dimand Real Estate, Δημήτρης Ανδριόπουλος.

σκευαστούν στην ευρύτερη περιοχή του κέντρου της Αθήνας, 123.500 τ.μ. προορίζονται για την αγορά των νοτίων προαστίων, προεξάρχοντος ασφαλώς του Ελληνικού, ενώ άλλα 85.000 τ.μ. εντοπίζονται στον βόρειο τομέα της Αττικής, δηλαδή κυρίως στον άξονα της Λ. Κηφισίας. Επιπλέον 73.500 τ.μ. γραφείων αναμένεται ότι θα δημιουργηθούν στην πόλη του Πειραιά. Αξίζει να σημειωθεί ότι το σημερινό συνολικό απόθεμα γραφειακών χώρων στην Αττική υπολογίζεται ότι ανέρχεται σε 5 εκατ. τ.μ.

Παρ' όλα αυτά, στελέχη του

κλάδου δεν φαίνεται να ανησυχούν για τις μελλοντικές προοπτικές της αγοράς, καθώς η ζήτηση για σύγχρονα και κυρίως «πράσινα» γραφεία είναι πολύ υψηλή. «Υπολογίζουμε ότι η ετήσια ζήτηση για νέες μισθώσεις ανέρχεται σε 100.000 τ.μ.», ανέφερε εντός της εβδομάδας ο διευθύνων σύμβουλος της Dimand Real Estate, Δημήτρης Ανδριόπουλος. Ηδη, κατά το φετινό πρώτο εξάμηνο, η απορρόφηση γραφείων (νέες μισθώσεις) υπολογίζεται ότι ανήλθε στο επίπεδο ρεκόρ των 55.000 τ.μ. Η εξέλιξη αυτή αποδεικνύει ότι –παρά τη μεσολάβηση της πανδημίας και

την επικράτηση της τηλεργασίας– οι περισσότερες επιχειρήσεις επιλέγουν τη φυσική παρουσία για το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού τους, τουλάχιστον για κάποιες ημέρες την εβδομάδα.

Η υψηλή ζήτηση αποτυπώνεται και στις τιμές των ενοικίων, τα οποία διαμορφώνονται πλέον σε 25 ευρώ/τ.μ. σε μηνιαία βάση, ενώ έχουν υπάρξει και περιπτώσεις μισθώσεων που έγιναν στο επίπεδο των 28 ευρώ/τ.μ. Αξιοσημείωτο είναι επίσης το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου, επενδύθηκαν κεφάλαια 165 εκατ. ευρώ, κυρίως από εταιρείες επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία, για την αγορά γραφείων προς εκμετάλλευση.

Το ζήτημα που ενδεχομένως να προκαλέσει κάποιες «αναταράξεις» στην αγορά γραφείων, είναι το τι μέλλει γενέσθαι με τα παλιότερα ακίνητα, τα οποία αφήνουν οι εταιρείες, πολυεθνικές και μη, προκειμένου να μετεγκατασταθούν στα νέα κτίρια που κατασκευάζονται σήμερα, ή πρόκειται να κατασκευαστούν στο μέλλον. Τα ακίνητα αυτά, έχοντας κατασκευαστεί κυρίως κατά την περίοδο 1990-2010, θα απαιτήσουν σημαντικά κεφάλαια για να αναβαθμιστούν ενεργειακά, εφόσον οι ιδιοκτήτες τους επιθυμούν να συνεχίσουν να προσελκύουν νέους μισθωτές. Εναλλακτικά, είναι πιθανό να αλλάξουν χρήση, αν και πάλι κάτι τέτοιο δεν είναι ιδιαίτερα απλή υπόθεση. Ως εκ τούτου, το πώς θα αξιοποιηθεί αυτό το απόθεμα ακινήτων τα επόμενα χρόνια είναι ένα ερώτημα που ακόμη δεν έχει βρει ικανοποιητική απάντηση.

Χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια σε νέα ζευγάρια

Οκτώ δράσεις, μεταξύ των οποίων χαμηλότοκα στεγαστικά δάνεια, κοινωνική αντιπαροχή και απελευθέρωση δημόσιας περιουσίας προκειμένου να αξιοποιηθεί για στεγαστικούς σκοπούς, περιλαμβάνει σχέδιο νόμου του υπουργείου Εργασίας, που παρουσιάστηκε από τον αρμόδιο υπουργό Κωστή Χατζηδάκη στο υπουργικό συμβούλιο. Στόχος του σχεδίου νόμου είναι η εφαρμογή στρατηγικής κοινωνικής στέγασης και στη χώρα μας, και βάσει του σχεδιασμού οι πρώτες δράσεις θα ξεκινήσουν στις αρχές του 2023. Ο συνολικός προϋπολογισμός είναι της τάξης του 1,74 δισ. ευρώ, ώστε να ωφεληθούν περισσότεροι από 137.000 πολίτες.

Ειδικότερα, σε σχέση με τα προγράμματα κοινωνικής στέγασης προβλέπονται τα εξής:

1. Πρόγραμμα κορήγησης χαμηλότοκων στεγαστικών δανείων κατ' ανώτατο όριο 150.000 ευρώ σε νέους και νέα ζευγάρια (έναν εκ των δύο 25-39 ετών) για αγορά πρώτης κατοικίας. Προϋπόθεση είναι ετήσιο καθαρό εισόδημα από 10.000 ευρώ. Το τελικό επιτόκιο είναι euribor (τριμήνου) + 1%, ενώ για τρίτεκνους και πολύτεκνους, καθώς και όσα ζευγάρια αποκτήσουν 3+ παιδιά κατά τη διάρκεια αποπληρωμής, το δάνειο θα μετατρέπεται σε άτοκο.

2. Κοινωνική αντιπαροχή, ήτοι αξιοποίηση ακινήτων του Δημοσίου που ανήκουν σε φορείς της γενικής κυβέρνησης, μέσω συμπράξεων με τον ιδιωτικό τομέα, για την ανέγερση κοινωνικών κατοικιών.

3. Πρόγραμμα «Κάλυψη», που αφορά την επέκταση της μίσθωσης για επιπλέον τρία χρόνια άνω των 1.000 ιδιωτικών κατοικιών που μισθώνονται ήδη στο πλαίσιο του προγράμματος «Εστία» (και θα αρχίσουν να απελευθερώνονται

σταδιακά από 31/12/2022) και τη διάθεσή τους ως κοινωνικών κατοικιών από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Καταπολέμησης της Φτώχειας, σε νέους, δικαιούχους του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος, 25-39 ετών.

4. Πρόγραμμα «Ανακαινίζω - Ενοικιάζω» για κενά σπίτια. Αφορά την επιδότηση ιδιοκτητών ακινήτων για την εκτέλεση εργασιών επισκευής και ανακαινίσιων κενών κατοικιών (έως 100 τ.μ.), οι οποίες θα διατεθούν στη συνέχεια για μίσθωση τουλάχιστον τριών ετών.

Πέραν αυτών, οι ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην επιτάχυνση αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας που περιλαμβάνονται στο νομοσχέδιο είναι:

1. Καθιερώνεται νέα ειδική χρήση «Κοινωνική Κατοικία», την οποία θα αποκτούν αυτοδίκαια όλα τα ακίνητα που ανήκουν στο Δημόσιο (εφόσον η γενική χρήση το επιτρέπει).

2. Ανακαλούνται παραχωρήσεις δημόσιων ακινήτων που δεν έχουν εκπληρώσει τον σκοπό της παραχώρησης, ώστε να απελευθερώνονται ακίνητα για να αξιοποιηθούν ως κοινωνική κατοικία.

3. Ταχεία διαδικασία καθορισμού αποζημίωσης για ρυμοτομούμενα ακίνητα, όταν εμπλέκεται το Δημόσιο.

4. Το υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας αναλαμβάνει, αξιοποιώντας δωρεά της Κυπριακής Δημοκρατίας, την ανέγερση κατοικιών για τη στεγαστική αποκατάσταση των πυροπλήκτων της Ανατολικής Αττικής, και οι Δήμοι Ραφήνας - Πικερμίου και Μαραθώνος αναλαμβάνουν τη διαχείριση των κατοικιών και τη διανομή τους προς δικαιούχους οικιστές.

ΡΟΥΛΑ ΣΑΛΟΥΡΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2022

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΕΧΝΕΣ

& γράμματα

Το 2013 ο Καρλ Μπένεντικτ Φρέι απέκτησε ξαφνική φήμη όταν στο πλαίσιο της μελέτης «Το μέλλον της εργασίας: πόσο ευάλωτα είναι τα επαγγέλματα απέναντι στην ψηφιοποίηση» συμπέρανε ότι το 47% των επαγγελματιών κινδυνεύει με εξαφάνιση.

Αυτοματοποίηση, ευκαιρίες και φόβοι

Ο οικονομολόγος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, Καρλ Μπένεντικτ Φρέι μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον

ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Το όνομα του Σουηδογερμανού οικονομολόγου Καρλ Μπένεντικτ Φρέι απέκτησε ξαφνική φήμη το 2013, όταν η μελέτη του «Το μέλλον της εργασίας: πόσο ευάλωτα είναι τα επαγγέλματα απέναντι στην ψηφιοποίηση» –την οποία εκπόνησε μαζί με τον καθηγητή της Οξφόρδης Μάικλ Οζμπορν– κατέληξε στο ανησυχητικό συμπέρασμα ότι το 47% των επαγγελματιών κινδυνεύει με εξαφάνιση από την αυτοματοποίηση. Τότε, ένα τσουνάμι δημοσιότητας κατέστρεψε τον Φρέι ενός είδους σκοτεινό προφήτη, παρόλο που ο ίδιος προτιμούσε να κρατά πάντα χαμηλό προφίλ, να είναι αισιόδοξος και να κάνει απλώς τη δουλειά του, δηλαδή να ερευνά και να συζητάει λύσεις.

Το 2019 κυκλοφόρησε το κλασικό πλέον βιβλίο του «The Technology trap: Capital, Labour, Power in the age of Automation» (Η παγίδα της τεχνολογίας: Κεφάλαιο, εργασία, εξουσία στην εποχή της αυτοματοποίησης), το οποίο ήταν η αφορμή για τη συνουμία μας.

– Στο βιβλίο σας εστιάζετε κυρίως στη Βιομηχανική Επανάσταση. Ποια είναι τα μαθήματα που αντλείτε από αυτή την ιστορική περίοδο;

Αυτό που μας διδάσκει η βιομηχανική ιστορία είναι ότι τα επεισόδια γρήγορης τεχνολογικής αλλαγής είναι επεισόδια γρήγορης κοινωνικοοικονομικής και πολιτικής αλλαγής. Όπως έχει δείξει ο μεγάλος οικονομολόγος Τζόζεφ Σουμπέτερ, η τεχνολογία τείνει να εξαφανίζει επαγγέλματα και βιομηχανίες ολόκληρες. Ταυτόχρονα όμως μπορεί να δημιουργεί νέες προοπτικές απασχόλησης και ευημερίας σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Στην πραγματικότητα, τα κόστη τείνουν να συγκεντρώνονται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα, ενώ τα οφέλη να κατακερματίζονται. Αν θέλουμε λοιπόν να καταλάβουμε γιατί η Βιομηχανική Επανάσταση συνέβη γύρω στο 1750 και όχι μερικές εκατοντάδες χρόνια νωρίτερα –καθώς η τεχνολογική γνώση υπήρχε ήδη

Αν χάσεις τη δουλειά σου από τις μηχανές και η οικονομία είναι σε ύφεση, τότε είναι πιο πιθανό να εξεγερθείς εναντίον τους.

Επιδοτούμε την ανάπτυξη τεχνολογιών που αντικαθιστούν ανθρώπους αντί να επιδοτούμε τεχνολογίες που δημιουργούν δουλειές.

από το 1500–, πρέπει να καταλάβουμε την πολιτική οικονομία της τεχνολογικής αλλαγής. Πριν από τη Βιομηχανική Επανάσταση, η ακόμη και κατά τη διάρκεια της, οι χειρώνακτες εργάτες είδαν τα εισοδήματά τους να απειλούνται από τα εργοστάσια με τις μηχανές και γι' αυτό άρχισαν να αντιστέκονται σθεναρά και αποτελεσματικά στις νέες τεχνολογίες.

Στην Ευρώπη, οι ανώτερες τάξεις τάχθηκαν στο πλευρό τους γιατί ασπάστηκαν την ιδέα που έλεγε ότι δεν θα έπρεπε να επιτραπεί σε καμία καινοτομία να καταστρέψει τη ζωή κάποιου ανθρώπου, αλλά και γιατί φοβούνταν την κοινωνική αναστάτωση. Την εποχή εκείνη, ήταν πράγματι πολύ συχνές οι εκθροισακές εναντίον των μηχανών. Όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και στην Κίνα και στη Βρετανία. Ο λόγος που η βιομηχανική επανάσταση απογειώθηκε στη Βρετανία κι όχι στη Γαλλία σχετίζεται επίσης με την πολιτική οικονομία. Στη Γαλλία εκτυλισσόταν τότε μια πολιτική και κοινωνική επανάσταση, η οποία είχε φέρει τόσο κοινωνική αναστάτωση που οι κυβερνήσεις δεν είχαν τη δυνατότητα, ή τη διάθεση, να υποστηρίξουν τους πρωτοπόρους της βιομηχανίας. Στη Βρετανία, από την άλλη, η κυβέρνηση ήταν αποφασισμένη να μην αφήσει τίποτα να καταστρέψει την ανταγωνιστική θέση της χώρας. Σε πολλές περιπτώσεις

«Ο κόσμος έχει αρχίσει να ανησυχεί ξανά για την αυτοματοποίηση κι αυτός ο φόβος έχει ενισχυθεί μετά την πανδημία», τονίζει ο Καρλ Μπένεντικτ Φρέι.

η κυβέρνηση έστειλε ακόμη και δυνάμεις καταστολής εναντίον των εργατών που εξεγείρονταν ενάντια στις μηχανές. Ο στρατός που έστειλε το 1812 ο Ουέλινγκτον στον πόλεμο της Ιβηρικής χερσονήσου, εναντίον του Ναπολέοντα, ήταν μικρότερος από τον στρατό που στάλθηκε εναντίον των Λουιτιτών, που έσπασαν τις μηχανές από φόβο μη χάσουν τις δουλειές τους.

Με άλλα λόγια, η εκβιομηχάνιση εκείνης της περιόδου επιβλήθηκε στον πληθυσμό διά της βίας. Αυτό που επίσης βοήθησε πολύ τη Βρετανία ήταν οι γενναιόδωρες παροχές στους λιγότερο προνομιούχους. Οι αντιδράσεις ενάντια στις μηχανές αυξάνονταν όταν η οικονομία βρισκόταν σε δεινή θέση. Όταν η οικονομία πάει καλά, ξέρεις ότι οι προοπτικές σου αν χάσεις τη δουλειά σου είναι καλές. Αν χάσεις τη δουλειά σου από τις μηχανές και η οικονομία είναι σε ύφεση, τότε είναι πιο πιθανό να εξεγερθείς εναντίον τους, γιατί ξέρεις ότι δεν θα έχεις πολλές άλλες ευκαιρίες.

– Ποια είναι η διαφορά της Πρώτης Βιομηχανικής Επανάστασης με τη σημερινή, επο-

νομαζόμενη «Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση»;

Η μεγάλη διαφορά εντοπίζεται και πάλι στην πολιτική οικονομία. Στην πρώτη επανάσταση οι απλοί εργάτες δεν είχαν δικαίωμα ψήφου. Επιχειρούσαν μέσα από διαβήματα στο Κοινοβούλιο να ακουστούν και να μπλοκάρουν τις νέες μηχανές. Σήμερα, στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες οι εργάτες είναι σε πολύ καλύτερη μοίρα.

Θα πρέπει ωστόσο να θυμόμαστε ότι τα συνδικάτα και το κομμουνιστικό μανιφέστο είναι εν μέρει απότοκα των τεχνολογικών αλλαγών της Πρώτης Βιομηχανικής Επανάστασης. Μακροπρόθεσμα, βέβαια, όλη αυτή η διαδικασία δημιούργησε μεγάλη ευημερία. Έως τα μέσα του 20ού αιώνα οι εργάτες των εργοστασίων ανελίχθηκαν στη μεσαία τάξη, κι όσο αυξάνονταν οι μισθοί και οι συνθήκες εργασίας των εργοστασίων, τόσο μεγαλύτερη γινόταν αυτή η μεσαία τάξη. Εκτοτε όμως βλέπουμε μια σταδιακή μείωση των θέσεων εργασίας στα εργοστάσια εξαιτίας της αυτοματοποίησης και της παγκοσμιοποίησης. Και μαζί με την εργασία τους οι άνθρωποι

Το πιο πρόσφατο βιβλίο του Σουηδογερμανού οικονομολόγου, «Η παγίδα της τεχνολογίας: Κεφάλαιο, εργασία, εξουσία στην εποχή της αυτοματοποίησης», κυκλοφόρησε το 2019.

χάνουν και την πολιτική τους φωνή. Εξαιτίας της τεχνολογικής αλλαγής έχουν αποδυναμωθεί τα συνδικάτα κι έχει εξασθενήσει η φωνή των εργατών. Την ίδια στιγμή, δεν τους εκπροσωπούν ούτε τα παραδοσιακά πολιτικά κόμματα. Τις δεκαετίες του '50 και του '60 οι ψηφοφόροι των πιο υψηλών εισοδημάτων έτειναν να ψηφίζουν δεξιά κόμματα και οι ψηφοφόροι των χαμηλών εισοδημάτων να ψηφίζουν αριστερά κόμματα. Από τη δεκαετία του '70 και μετά, η Δεξιά συνεχίζει να συνδέεται με τους ψηφοφόρους των υψηλών εισοδημάτων, αλλά η Αριστερά αρχίζει τώρα να συνδέεται περισσότερο με ψηφοφόρους ανώτερης μόρφωσης και να γίνεται περισσότερο κινηματική. Είναι οι πνευματικές ελίτ που ενδιαφέρονται για την κλιματική αλλαγή, για τις διακρίσεις, για πράγματα που μας απασχολούν όλους, αλλά που δεν είναι απαραίτητα στις προτεραιότητες των εργατών του εργοστασίου, οι οποίοι θέλουν καλύτερες αμοιβές, περισσότερες άδειες –τα παραδοσιακά αιτήματα της εργατικής τάξης. Αυτό άνοιξε σε πολλές χώρες τον δρόμο για την καλλιέργεια λαϊκιστικών φωνών. Φυσικά αυτή η τάση δεν οφείλεται αποκλειστικά στην αυτοματοποίηση, αλλά σ' ένα βαθμό ισχύει. Ο κόσμος έχει αρχίσει να

ανησυχεί ξανά για την αυτοματοποίηση, κι αυτός ο φόβος έχει ενισχυθεί μετά την πανδημία.

– Πώς θα μπορούσαμε να διαχειριστούμε το κόστος της αυτοματοποίησης;

Στο παρελθόν, για να βοηθήσουμε τους ανθρώπους να προσαρμοστούν στις αλλαγές που έφερε η τεχνολογία, οικοδομήσαμε το κράτος πρόνοιας και τα εκπαιδευτικά συστήματα. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, όμως, βλέπουμε τους φόρους στο κεφάλαιο να μειώνονται και τους φόρους στην εργασία είτε να παραμένουν σταθεροί είτε να αυξάνονται. Αυτό σημαίνει ότι στην πραγματικότητα σήμερα επιδοτούμε τεχνολογίες που προστατεύουν τα κεφάλαια και μειώνουν την εργασία. Αυτό είναι κάτι που αφορά στους θεσμούς και στις πολιτικές μας. Στην πραγματικότητα, επιδοτούμε την ανάπτυξη τεχνολογιών που αντικαθιστούν τους ανθρώπους αντί να επιδοτούμε τεχνολογίες που δημιουργούν νέες δουλειές και νέες βιομηχανίες.

Ενα άλλο μεγάλο ζήτημα είναι η συγκέντρωση μεγάλων πολιτικών δυνάμεων σε ελάχιστες γιγάντιες επιχειρήσεις, οι οποίες με τη στάση τους εμποδίζουν τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Αν το 50%, το 20% ή το 10% του πληθυσμού εργάζεται για το Facebook, μπορείς να έχεις δημοκρατία; Προφανώς όχι.

Δεν πιστεύω ότι για την αντιμετώπιση του κόστους της αυτοματοποίησης χρειάζεται μια μεγάλη πολιτική απόφαση, αλλά ένα σύνολο μικρότερων πολιτικών. Το Καθολικό Εγγυημένο Εισόδημα είναι μια πολιτική που θα μπορούσε να υιοθετηθεί, αλλά νομίζω ότι δεν πρέπει να είναι καθολικό. Έχουμε το κράτος πρόνοιας που το κάνει αυτό, σχετικά γενναιόδωρα. Προσωπικά είμαι υπέρ του αρνητικού φόρου εισοδήματος. Είναι επίσης σημαντικό να ενισχύσουμε τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας. Πρέπει να υποστηρίξουμε πολιτικές που θα βοηθούν τους ανθρώπους να προσαρμοστούν και να δημιουργήσουν μια παραγωγική οικονομία για όλους.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

30.10 - 5.11.22

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
και **ΛΟΥΙΖΑ ΛΟΥΗ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy
louil@kathimerini.com.cy

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Ο γιος»
του Florian Zeller

Το θέατρο Ανεμώνα συνεχίζει τις παραστάσεις του σπουδαίου έργου «Ο γιος», σε σκηνοθεσία Βαρνάβα Κυριαζή. Ένα κοινωνικό, ευαίσθητο έργο, που πραγματεύεται ένα φλέγον για κάθε γονιό ζήτημα: τον τρόπο αντιμετώπισης των προβλημάτων των εφήβων. Το έργο ανεβαίνει σε μετάφραση Κοραλίας Σωτηριάδου. Παίζουν οι: Μάρινος Ξενοφώντας, Κωνσταντίνος Δημητρίου, Αστέρω Κυπριανού, Σταυριάνα Καδή, Ηλίας Ανδρέου, Νικόλας Πέτρου. Κάθε Παρασκευή και Σάββατο στις 20:30 και την Κυριακή στις 19:00. **Πληροφορίες και κρατήσεις 70007721.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Under|Mining: Καλαβασός

Στο πλαίσιο του Προγράμματος Πολιτιστικής Αποκέντρωσης των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υφυπουργείου Πολιτισμού της Κυπριακής Δημοκρατίας παρουσιάζεται η πρωτοποριακή, διεθνή ομαδική έκθεση Under|Mining Εκ|Μετάλλευση σε διάφορες τοποθεσίες της κοινότητας Καλαβασού, χωριού της επαρχίας Λάρνακας. Επιμελητές της έκθεσης είναι ο δρ Γαβριήλ Κουρέας (Κύπρος), ο Herman Bashiron Mendolicchio (Ιταλία) και ο Γιώργος Λάζογλου (Κύπρος). Στην έκθεση συμμετέχουν με έργα τους οι εικαστικοί καλλιτέχνες: Κλίτσα Αντωνίου (Κύπρος), Trevor Borg (Μάλτα), Vince Briffa (Μάλτα), Ελίνα Ιωάννου (Κύπρος), Μελίτα Κούτα (Κύπρος), Βασίλης Ψαρράς (Ελλάδα), Lara Salmon (ΗΠΑ), Κωνσταντίνος Ταλιώτης (Κύπρος), Λεόντιος Τουμπουρής (Κύπρος), Αντώνης Βολανάκης (Ελλάδα). Είναι η πρώτη φορά που μια πολυτοπική έκθεση τέχνης πραγματοποιείται την ιστορία, τη μνήμη, αλλά και τον κοινωνικοπολιτισμικό και περιβαλλοντικό αντίκτυπο της μετάλλευσης στην Κύπρο μέσα από μια σύγχρονη καλλιτεχνική προοπτική. Στο νησί, η μετάλλευση έχει μακράιωνη ιστορία που εκτείνεται από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα. Οι εξορύξεις κορυφώθηκαν κατά τη διάρκεια της Βρετανικής αποικιοκρατίας. Η συγκεκριμέ-

νη έκθεση πρωτοπορεί θεματολογικά και επικεντρώνεται στην άλλοτε μεταλλευτική κοινότητα της Καλαβασού και στην κληρονομιά της, πάντοτε όμως σε συνάρτηση με τις υπόλοιπες μεταλλευτικές κοινότητες της Κύπρου. **Ώρες Λειτουργίας Έκθεσης: Παρασκευή, Σάββατο, Κυριακή 10.00-18.00**

ΕΚΘΕΣΗ

Ομαδική έκθεση «INLAND»

Μετά την ομαδική έκθεση «ISLAND» που παρουσιάστηκε στο εμβληματικό ξενοδοχείο Almyra στην Πάφο τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο 2022, η Isnnotgallery διοργανώνει και παρουσιάζει την ομαδική έκθεση σύγχρονης τέχνης «INLAND». Η ομαδική έκθεση σύγχρονης τέχνης «INLAND» παρουσιάζει μια σύνθεση εικαστικών, εκ των οποίων οι περισσότεροι είχαν παρουσιάσει μέρος της δουλειάς τους στην έκθεση «ISLAND» στο ξενοδοχείο Αλμύρα στην Πάφο. Μαζί με κάποιες νέες προσθήκες, η έκθεση «INLAND» θα παρουσιάσει εγκαταστάσεις, σύγχρονα ζωγραφικά έργα, φωτογραφία, κεραμικά

έργα και γλυπτά από ένα σύνολο 16 σύγχρονων καλλιτεχνών. Η έκθεση σύγχρονης τέχνης «INLAND» αποσκοπεί να παρουσιάσει τη συνέχεια της έκθεσης «ISLAND» που παρουσιάστηκε στο κοινό της Πάφου και του ξενοδοχείου Almyra, να μεταφέρει μνήμες και θύμψεις από τον ήλιο και την αλμύρα του καλοκαιριού. Συμμετέχουν οι καλλιτέχνες: Σπύρος Αγαθού, Άντρος Ευσταθίου, Ελίνα Θεοδότου, Μάριος Θεοφιλίδης, Ελένη Κινδύνη, Μαριέλλα Μηλιτσία, Χαρούλα Νικολαΐδου, Θέκλα Παπαδοπούλου, Έλενα Παρούτη, Αθηνά Πελετιέ, Δέσποινα Πετρίδου, Βάνια Σεργίου - Σουρουλλά, Αντρέας

Σκουφάρης, Κωνσταντίνος Στεφάνου, Πανίκος Τεμπριώτης και Αντώνης Τζιαρίδης. Isnnotgallery, Οδουσέως 12, Παλιά Λευκωσία. Διάρκεια έως 12 Νοεμβρίου. **Ώρες λειτουργίας: Τρίτη - Παρασκευή: 10:00-13:00, 15:00-18:00. Σάββατο 10:00- 14:00.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Οι Γυναίκες Επιστρέφουν» στο θέατρο «Πόλης»

Μετά από τη θερμή ανταπόκριση του κοινού ανακοινώθηκαν επιπλέον παραστάσεις για το έργο «Οι Γυναίκες Επιστρέφουν» την πρώτη εβδομάδα Νοεμβρίου. Οι πορείες γυναικών της κίνησης «Οι Γυναίκες Επιστρέφουν» είχαν στόχο τη διεκδίκηση του ανθρωπίνου δικαιώματος να κυκλοφορούν ελεύθερα στη γη τους. Χιλιάδες γυναίκες διαπέρασαν την «πράσινη γραμμή» και ήρθαν αντιμέτωπες με τον κατοχικό στρατό, σε μια εποχή που κάτι τέτοιο ήταν αδιανόητο, ενώ παράλληλα το δράμα της Κύπρου απέκτησε διεθνή ορατότητα. Έξι ηθοποιοί ενσαρ-

κύνουν ένα πλήθος ρόλων. Ζωντανεύοντας προσωπικές μαρτυρίες και αφηγήσεις, παίρνουν το νήμα μιας ιστορίας για τη θέση της γυναίκας σε εμπόλεμες ζώνες. Οι παραστάσεις θα δοθούν στις εξής ημερομηνίες: 1 Νοεμβρίου, με αγγλικούς υπέρτιτλους και ακολούθως στις 4, 5, 6 και 7 Νοεμβρίου, ώρα 8 μ.μ. Ηθοποιοί: Νέδη Αντωνιάδη, Σοφία Καλλή, Γίολα Κλείτου, Ζωή Κυπριανού, Ιωάννα Παπαμιχαλοπούλου, Μαρία Χατζηχριστοδούλου. Θέατρο Πόλης ΟΠΑΠ, οδός Τεμπών 10-12, Λευκωσία. **Ειστήρια: www.tickethour.com.cy, τηλ: 77777040.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ρεσιτάλ βραζιλιάνικου τραγουδιού

Το 16ο ρμα Τεχνών Φάρος παρουσιάζει ένα από τα εντυπωσιακότερα νέα αστέρια της όπερας της Βραζιλίας, τη νεαρή δραματική σοπράνο Marly Montoni, η οποία θα ενώσει τις δυνάμεις της με την πιανίστρια Angeles Iglesias για ένα συναρπαστικό ρεσιτάλ βραζιλιάνικου τραγουδιού στο The Shoe Factory στη Λευκωσία. Η Angeles Iglesias έχει βραβευθεί σε πολλούς διεθνείς διαγωνισμούς πιάνου, μεταξύ άλλων, Διαγωνισμό Μανουέλ ντε Φάλια στην Ισπανία και Διεθνή Διαγωνισμό Πιάνου Bosendorfer/Yamaha στην Αυστρία, και έχει εμφανισθεί εκτενώς σε σημαντι-

κές αίθουσες σε Ευρώπη και Αμερική. Το ρεσιτάλ στριζεί η Πρεσβεία της Βραζιλίας στην Κύπρο. The Shoe Factory, Λευκωσία. Τετάρτη 2 Νοεμβρίου, 8: 30 μ.μ. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22663871, www.pharosartsfoundation.org**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πολιτισμός στα σχολεία

Οι ενδοσχολικές εκδηλώσεις και εορτασμοί είναι μια σημαντική στιγμή για κάθε σχολική μονάδα, αλλά μπορεί ν' αποτελέσει και ένα σημαντικό βήμα για την αισθητική και πολιτιστική καλλιέργεια των μαθητών και των μαθητριών. Με αφορμή λοιπόν τις ενδοσχολικές εκδηλώσεις για την 28η Οκτωβρίου, που έγιναν στα σχολεία όλων της Κύπρου, παρατήρησα ότι οι καθηγητές και οι καθηγήτριες που αναλαμβάνουν να τις διοργανώσουν άρχισαν σιγά-σιγά να γίνονται πιο δημιουργικοί/ές και να μην ακολουθούν την πεπατημένη περασμένων αιώνων. Σαφώς και πολλές από αυτές τις γιορτές είναι ακόμα γεμάτες από καλλιτεχνικό «άρωμα» παρελθόντων ετών, ενώ κάποιοι μπορεί να υποστηρίζουν ότι δεν είναι απαραίτητο να εορτάζονται –αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.

Όσο λοιπόν εορτάζονται θα πρέπει οι γιορτές να γίνονται με τρόπο επωφελή για τους μαθητές και τις μαθήτριες και για ολόκληρη την κοινωνία κατ' επέκταση. Και εξηγούμαι, είναι σημαντικό να ενισχυθεί η διδασκαλία μαθημάτων όπως το Θέατρο, η Μουσική, τα Εικαστικά, και άλλα παρεμφερή μαθήματα. Σαφώς και ο ρόλος των μαθημάτων αυτών δεν είναι για να γίνονται οι εκδηλώσεις, αλλά για να καλλιεργηθεί στους μαθητές εξ

Εάν αναπτυχθούν μαθήματα όπως το θέατρο, η μουσική και τα εικαστικά νομίζω πως θα βγάλουμε καλύτερους πολίτες, αλλά και οι σχολικές γιορτές θ' αλλάξουν, και αν αλλάξουν οι γιορτές, θα αλλάξει και η θεώρηση και των μαθητών για πολλές από τις έννοιες που σήμερα είναι συγκεχυμένες στο μυαλό τους, φασισμός, πόλεμος, φτώχεια, εξαθλίωση, προσφυγιά.

απαλών ονύχων η έννοια του τι εστί Άνθρωπος, πώς το θέατρο, σύγχρονο και νεότερο, θέτει ερωτήματα, πώς ο λόγος των τραγικών παραμένει τραγικά επίκαιρος, πώς η μουσική μπορεί να διδάξει υψηλές ανθρωπίνες ιδέες, όπως και τα εικαστικά. Είναι σημαντικά μαθήματα και θα πρέπει να τα δούμε επιτέλους με άλλο μάτι και όχι κατά πώς λέει ο κ. Θεμιστοκλέους «έχουμε κάτι θέατρα, κάτι μαθήματα φωτογραφίας... θα τους πληρώνουμε μέχρι να αφυπνρητή-

σουν;». Ναι, να μην τους πληρώνουμε απλώς για να είναι στα σχολεία, ως βύρια πρόσωπα, αλλά να αγωνιστείτε κυρία Θεμιστοκλέους για ν' αναβαθμίσει ο ρόλος τους.

Εάν αναπτυχθούν αυτά τα μαθήματα νομίζω πως θα βγάλουμε καλύτερους πολίτες, αλλά και οι σχολικές γιορτές θ' αλλάξουν, και αν αλλάξουν οι γιορτές, θα αλλάξει και η θεώρηση και των μαθητών για πολλές από τις έννοιες που σήμερα είναι συγκεχυμένες στο μυαλό τους, φασισμός, πόλεμος, φτώχεια, εξαθλίωση, προσφυγιά.

Ο ρόλος του σχολείου είναι να δημιουργεί ανθρώπους με κριτική σκέψη, να μπορούν να βλέπουν τα πράγματα διαφορετικά απ' ό,τι τα έβλεπαν ή τα βλέπουν ακόμη οι γονείς τους και οι παππούδες τους.

Και μπορούν και οι σχολικές γιορτές να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση, η 28η Οκτωβρίου μπορεί να γίνει για παράδειγμα μια καλή αφορμή για να συζητηθεί ο φασισμός και η λαϊκή οργάνωση των πολιτών. Μπορούν οι φιλόλογοι και οι καθηγητές θεάτρου και μουσικής να συνεργαστούν για να δείξουν αντιπολεμικά μονόπρακτα, να διαβαστούν ποιήματα και κείμενα σημαντικών λογοτεχνών που μίλησαν για τον πόλεμο και τα δεινά που αυτός φέρνει.

Να ακουστούν τραγούδια και με-

λωδίες που υμνούν την ανθρωπινή υπόσταση. Οι καθηγητές εικαστικών να δείξουν πώς η Τέχνη μιλάει για σημαντικά ανθρώπινα θέματα, όπως το κάνει η Πόπη Νικολάου, η οποία κάθε φορά που ανακύπτει ένα σοβαρό παγκόσμιο ζήτημα δλώνει παρούσα και μαζί της οι μαθητές και οι μαθήτριες της και βραβεύεται μάλιστα. Έστω και ένας μαθητής, μία μαθήτρια να πάρει κάτι είναι κέρδος.

Τα σημερινά άδεια εν πολλοίς θέατρα από νέους και νέες, το μη ενδιαφέρον για τη μουσική, τη ζωγραφική, το βιβλίο είναι αποτέλεσμα και της μη ανάπτυξης αυτών των μαθημάτων στα σχολεία μας.

Φυσικά, και δεν παραβλέπω τις σωρωτικές αλλαγές που έχει φέρει η τεχνολογική εξέλιξη στην κοινωνία, πόσο σημαντικός είναι πλέον ο κόσμος της ψηφιοποίησης, πόσο καταλυτικό ρόλο παίζει το οικογενειακό περιβάλλον στη διαμόρφωση του παιδιού και του νέου. Και σε αυτά τα σχολικά περιβάλλον θα πρέπει να έρχεται αρωγός, να βλέπει πιο μπροστά, να προλαβαίνει και να οσφραίνεται τις επικείμενες αλλαγές, να μιλάει και να διαβάξει τους μαθητές, αντί να τους βάζει να διαβάζουν και να αποστηθίζουν σελίδες επί σελίδων.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Ενα 24ωρο,
ολόκληρη ζωή

Ο Σωτήρης Γκορίτσας μάς «βλέπει». Παρακολουθεί πώς πορευόμαστε ως άτομα, ως κοινωνία, ως χώρα. Από το 1990 και τη «Δέσποινα» μέχρι πριν από λίγες ημέρες, που έκανε πρεμιέρα το «Εκεί που ζούμε», βασιμμένο στο ομότιτλο μυθιστόρημα του Χρίστου Κυθρεώτη. Δεν έχει γυρίσει πολλές ταινίες (επτά με τη φετινή) ενώ μεσολάβησε μια μεγάλη, 10ετής, παύση από την τελευταία («Απ' τα κόκαλα βγαλμένα») έως τη σημερινή. Ο ίδιος, βέβαια, καθόλου δεν είχε αποσυρθεί. Ήταν ενεργός και παρών με άποψη πολιτική, ισχυρή, που κάποιους ενοχλούσε, αλλά ο Σωτήρης Γκορίτσας δεν αναδιπλώθηκε ποτέ. Το αντίθετο. Εντόπιζε πάντα τον ελλειμματικό εαυτό μας είτε σε προσωπικό είτε σε θεσμικό επίπεδο. Και, βέβαια, φροντίζει πάντα οι τίτλοι του να εμπεριέχουν το σχόλιο και, ενίοτε, τον σαρκασμό: «Βαλκανιζατέν» – προσοχή στη λειπομεία του λατινικού «t»– και «Μπραζιλέρο». Η κουλτούρα της αρπαχτιάς, του παραγοντισμού, της παρανομίας, της νεοπλουτιστικής μαγκιάς. Μια «λάτιν - αμερική», ευρωπαϊκή παρ' όλα αυτά, εκδοχή χώρας. Ο Σ. Γκορίτσας ανασπώνει, χωρίς περιστροφές, τους μπερντέδες μιας ατέλειωτης παράγκας, για να φωτίσει τις επάλληλες και αντιφατικές πολιτισμικές επιστρώσεις της.

Η έβδομη ταινία του ενώ έχει την «υπογραφή» του, που σημαίνει αναγνωρίσιμη αισθητική και ύφος, εν τούτοις διαφέρει από τις προηγούμενες. Η τομή που συντελείται είναι εγκάρσια, «πλήττει» την ύπαρξη, χαρτογραφεί τα αδιώματα «κρέπ» του υποσυνείδητου. Το 24ωρο της ημέρας των γενεθλίων του νεαρού δικηγόρου Αντώνη Σπετσιώτη αρχίζει με το ζύπνημα από έναν άβολο ύπνο (γεμμένος πάνω στο τραπέζι με τις απλωμένες δικογραφίες) και, μάλλον, δεν τελειώνει ποτέ. Όπως και η ζωή. Μόνο με τον θάνατο. Αυτό είναι ο χρόνος, ομονοούν συγγραφές και σκηνοθέτης: μια αλληλοδιαδοχή ημερών. Υποχρεώσεις στις οποίες ανταποκρίνεται καθένας, με τους διαφορετικούς ρόλους του: του εργαζομένου, του γιου, του φίλου, του συζύγου, του εραστή... Κάθε μέρα ένας άθλος, ως το τέρας. Από τα δικαστήρια της Ευελπίδων σε σκοτεινά πάρκινγκ της εθνικής οδού, από το τακτοποιημένο εργένικο σπίτι του στον Λυκαβηττό σε αγροικίες στο Χαλκούτσι και πολυτελείς βίλες στην Αλιάρτη. Και μέσα στα λαβυρινθώδη της μέρας, η τραυματισμένη σχέση του νεαρού δικηγόρου με τον πατέρα του, αλλά και η τσαλακωμένη σχέση του πελάτη, φίλου και συμμαθητή του, με τη μητέρα του. Οι γονείς ορίζουν κι εδώ, παρόντες/απόντες.

«Εκεί που ζούμε» έχει γέλιο. Πολύ γέλιο. Αλλά είναι μόνο στην αρχή της ταινίας. Καθώς οι ώρες προχωρούν και οι δεσμεύσεις εμφανίζονται σαν ένα αζεδιάλυτο κουβάρι, τα γέλια λιγοστεύουν. Σε μια πρώτη ανάγνωση τίποτα το άζιο λόγου δεν συμβαίνει στη ζωή του Αντώνη Σπετσιώτη (Προμηθέα Αλεφερόπουλου). Ενα διαρκές πήγαινε-έλα που αποπνέει μια πνηγνή κούραση.

Ο ήρωας πατάει γκάζι για να «προλάβει»: να συναντηθεί με τον απομονωμένο σε ένα κτήμα συνταξιούχο πατέρα (να «συναντηθούν» οι δυο τους επί της ουσίας), να διευθετήσει δικαστικές υποθέσεις, να προχωρήσει μια αίτηση για τις Βρυξέλλες, να βρει χρήματα για να πληρώσει τα νοίκια που χρωστάει, με τον κίνδυνο της έξωψης να επικρέμαται, να βρει χρόνο για την πρώην σχέση του, να παρηγορηθεί τον φίλο του που βλέπει τη μητέρα του να καταρρέει «θεατρικά» στη δική, αλλά λίγες στιγμές αργότερα και πραγματικά. Να μεταφερθεί στο νοσοκομείο, να χάνει τη ζωή της. Κι εδώ θα σταθώ. Από τα γέλια της αρχής, στη στιγμή του άπκου θρήνου. Εκεί που ο φίλος (σπαρτακτικός Μάκνης Παπαδημητρίου) στέκει στο νεκροτομείο του νοσοκομείου δίπλα στο άψυχο σώμα της ταλαιπωρημένης μητέρας του, «θύματος» ινστιτούτων ανθρωπίνης στα οποία έτρεχε για να χάσει κιλά μήπως προσελκύσει τον πρώην σύζυγό της (είχαν χωρίσει). Στέκει δίπλα της βουβός, συντετριμμένος. Ήταν σε εμπόλεμη σχέση γιος και μάνα όσο εκείνη ζούσε. Τώρα, παραδομένος στο τελεσιδικό. Σκύβει και ακουμπά το κρύο μέτωπό της, το φιλάει.

Ο Αντώνης Σπετσιώτης θα φτάσει στο πάρτι των γενεθλίων του όταν οι καλεσμένοι του έχουν φύγει. Είναι πολύ αργά. Θα σβήσει τα κεριά στην τούρτα. Μια άλλη, επόμενη, ημέρα αρχίζει όπου να 'ναι. Ένας άλλος, επόμενος, χρόνος.

«Έτσι ξέφυγα από τη φτώχεια»

Η συγγραφέας του μπεστ σέλερ «Οικιακή βοηθός» στην «Κ»

Της ΜΑΡΙΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ένα χρόνο πριν έκανε πρεμιέρα στο Netflix η σειρά «Maid», βασισμένη στο ομότιτλο αυτοβιογραφικό βιβλίο της Στέφανι Λαντ, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος με τον τίτλο «Οικιακή βοηθός» (μτφρ. Βάσια Τζανακάρη). Ήδη τον πρώτο μήνα προβολής της την παρακολούθησαν 67 εκατ. άνθρωποι σε όλο τον κόσμο. Μια σκληρή ιστορία ενδοοικογενειακής βίας, φτώχειας και επίπονου αγώνα για επιβίωση. «Στις ΗΠΑ, εκείνο τον πρώτο μήνα, η εθνική γραμμή για την ενδοοικογενειακή βία κατέγραψε ρεκόρ τηλεφωνημάτων», μου λέει η Στέφανι Λαντ από την άλλη άκρη της τηλεφωνικής γραμμής. Βρίσκεται στο σπίτι της, στη Μιζούλα της Μοντάνας. Οποιος διάβασε το βιβλίο ή έχει ήδη παρακολουθήσει τη σειρά γνωρίζει ότι εκεί η Λαντ άνοιξε μια νέα σελίδα στο βιβλίο της ζωής της. Πριν από δύο χρόνια αγόρασε το πρώτο της σπίτι, ζει με τον σύντροφό της, τα δυο δικά της και τα δυο δικά του παιδιά και τα σκυλιά τους.

Το 2008, στα 30 της χρόνια, η Λαντ εγκατέλειψε τον κακοποιητικό σύντροφό της και πατέρα της εννέα μηνών κόρης της και βρήκε καταφύγιο σε ένα κέντρο αστέγων. «Η κόρη μου έκανε τα πρώτα της βήματα στο καταφύγιο αστέγων όπου ζούσαμε», γρά-

Το βιβλίο που ενέπνευσε τη σειρά του Netflix «Maid» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος.

φει στην αρχή του βιβλίου της, το οποίο βρέθηκε στην τρίτη θέση της λίστας των μπεστ σέλερ των New York Times και ο Μπαράκ Ομπάμα ενέταξε στην επιδραστική του «λίστα θερινών αναγνώσμάτων». Ήταν η εποχή που η Λαντ προσπαθούσε να βρει δουλειά, κάνοντας περιστασιακά μεροκάματα και πήγαινε σε απανωτά ραντεβού στις κοινωνικές υπηρεσίες προσπαθώντας να εξασφαλίσει κρατική βοήθεια και προνοιακά επιδόματα απαραίτητα για την επιβίωση της ίδιας και του μωρού της.

Μαραθώνιος μετ' εμποδίων
Τους μήνες που ακολούθησαν, η Λαντ κατόρθωσε να βρει δου-

λειά σε συνεργείο καθαρισμού, έγινε οικιακή βοηθός. Με τα πενιχρά μεροκάματα που κέρδιζε από τη δουλειά, τα κουπόνια φαγητού και καυσίμων, τα επιδόματα στέγης και φύλαξης για το παιδί, πάλεψε για σχεδόν δύο χρόνια να ζήσει την ίδια και τη Μία. Υπήρχαν μέρες που πήγαινε για ύπνο νηστική, που άφηνε το μωρό άρρωστο στον παιδικό σταθμό γιατί δεν μπορούσε να χάσει μεροκάματα, άυπνες νύχτες που υπολόγιζε για πόσο καιρό ακόμη επαρκούσαν τα λιγοστά της χρήματα, αν θα μπορούσε να αγοράσει φαγητό για το παιδί, να βάλει βενζίνη στο αμάξι της.

«Αυτό που ελπίζω να κάνει το βιβλίο είναι να δημιουργήσει συμπάθεια και συμπόνια», τονίζει. «Νομίζω ότι οι άνθρωποι κάνουν άδικες υποθέσεις και κριτική για όσους είναι φτωχοί ή δεν έχουν αρκετά χρήματα για να ζήσουν τις οικογενειές τους. Δεν ξέρω τι συμβαίνει στην Ελλάδα, αλλά η μεγαλύτερη παρανόηση είναι ότι οι άνθρωποι εκμεταλλεύονται τα επιδόματα της κυβέρνησης αντί να εργάζονται, ότι αρνούνται να δουλέψουν και προτιμούν να ζουν με επιδόματα. Δεν είναι αλήθεια αυτό. Μεγάλο ποσοστό αυτών των ανθρώπων εργάζονται σκληρά, αλλά δεν πληρώνονται αρκετά. Εγώ πάντα ήλπιζα ότι οι άνθρωποι θα σκέφτονταν διαφορετικά για όσους είναι άστεγοι ή

Η Στέφανι Λαντ με τις κόρες της, στη Μιζούλα της Μοντάνας. Για να φτάσει έως εδώ, έπρεπε κάποτε να εγκαταλείψει τον κακοποιητικό σύντροφό της και να δώσει αγώνα ζωής για να βγει από το περιθώριο της ανέχειας.

υφίστανται ενδοοικογενειακή βία ή για τις μόνες μητέρες».

Σε ένα βαθμό τα κατάφερε. «Αυτά τα χρόνια άκουσα από πολλούς ανθρώπους ότι έδιναν περισσότερα χρήματα ή φιλοδωρήματα στις οικιακές βοηθούς, άνθρωποι μου στέλνουν φωτογραφίες από τα φιλοδωρήματα που αφήνουν για τις οικιακές τους βοηθούς ή τις καμαριέρες στα ξενοδοχεία, πολλοί μου είπαν ότι έκαναν δωρεές στο τοπικό καταφύγιο για αστέγους ή για θύματα ενδοοικογενειακής βίας χάρη στο βιβλίο και, κυρίως, χάρη στη σειρά».

Πρόσφατα, ομολογεί, θυμήθηκε ένα «κόλλπο» που τη βοηθούσε να επιβιώσει τις δύσκολες ημέρες. «Φαντασιωνόμουν τον μεγαλύτερο και πιο σοφό εαυτό μου, δέκα χρόνια μετά. Καθώς επιμελούμουν το βιβλίο λίγο πριν εκδοθεί, συνειδητοποιήσα ότι ήμουν σε μια τελείως διαφορετική κατάσταση, είχα χρήματα, είχα ένα σπίτι, και κατάλαβα πόσα πέρασα και πόσο δύσκολο ήταν να τα καταφέρω. Ενώσα μεγάλη συμπόνια

για τον παλιότερο εαυτό μου και ξαφνικά συνειδητοποίησα ότι είχα γίνει εκείνος ο μεγαλύτερος και σοφότερος εαυτός μου. Σκεπτόμενη τις παλιότερες εμπειρίες μου ένιωσα μεγάλη συμπόνια για τον παλιό μου εαυτό, αντί να νιώσω ότι ήταν μέρες σκοτεινές, αποτυχίας. Και τώρα προσπαθώ να το κάνω πάλι αυτό, να φανταστώ τον μεγαλύτερο και σοφότερο εαυτό μου σε μερικά χρόνια, γιατί το να είμαι συγγραφέας δεν είναι κάτι σταθερό».

Ομολογεί ότι ακόμη της είναι δύσκολο να αισθανθεί ασφάλεια. «Εκείνη την εποχή, αν δεν είχα δουλειά, με έπανε πανικός. Αυτό δεν νομίζω ότι θα το ξεπεράσω ποτέ».

Η σειρά έφερε πίσω όλες αυτές τις μνήμες, ωστόσο το γεγονός ότι οι δημιουργοί του «Maid» άλλαξαν τα ονόματα αλλά και αρκετούς χαρακτήρες, τη βοήθησε. «Παρακολουθούσα ό,τι χειρότερο συνέβη στη ζωή μου, αλλά ο χαρακτήρας δεν ήμουν ακριβώς εγώ και ήμουν ευγνώμων γι' αυτό».

Παρακολούθησε τα πρώτα

επεισόδια της σειράς με την κόρη της. «Δεν ήμουν σίγουρη αν θα μπορούσα να το παρακολουθήσω με κάποιον άλλο. Μου θύμιζε γεγονότα και συναισθήματα που δεν είχα σκεφτεί πολύ καιρό. Ήταν δύσκολο να παρακολουθώ τις σκηνές που ο ηθοποιός που υποδυόταν τον σύντροφό μου φώναζε στην Άλεξ. Η κόρη μου με ρώτησε αν έμοιαζε με τον πατέρα της και παραδέχτηκα πως “ναι”».

Η Λαντ κατόρθωσε να λάβει την οικονομική ενίσχυση που χρειαζόταν, να μετακομίσει στη Μιζούλα και να αποκτήσει πτυχίο στη δημιουργική γραφή από το Πανεπιστήμιο της Μοντάνας. Πλέον εργάζεται αποκλειστικά ως συγγραφέας και ομιλήτρια και ετοιμάζει το επόμενο βιβλίο της, που αναμένεται να κυκλοφορήσει έως το τέλος του 2022. Δεν πιστεύει ότι η δική της είναι μια ιστορία επιτυχίας. «Δεν με βοήθησε η δουλειά να ξεφύγω από τη φτώχεια, στάθηκα τυχερή. Και αυτό, δυστυχώς, δεν συμβαίνει στους περισσότερους ανθρώπους».

FlashArt @Rialto

Στηρίζουμε τις τέχνες και τους δημιουργούς
We support the arts and artists

2022

4/11

Παρασκευή | Friday, 20:30

Ιστορίες από τη Σπηλιά

Θέατρο ERGO

23/11

Τετάρτη | Wednesday, 20:30

Success Story

Trio Ostinato

25/11

Παρασκευή | Friday, 20:30

Άννα Πολιτκόφσκαγια

Ένα θεατρικό υπόμνημα
Campos Culture and Arts

Θεσμικός Χορηγός
Institutional Sponsors:

Μεγάλοι Χορηγοί
Major Sponsors:

Χορηγοί Επικοινωνίας
Media Sponsors:

€ 12 / 10

77 77 77 45
rialto.com.cy

Έτσι προνόησε η φύση!

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Εθνική Επιτροπή
Μεταφραστικής
Καλλιτεχνίας

Τα μυστήρια «όντα» της Βαρυμπόμπης

Ο φωτογράφος Τάσος Βρεττός μιλάει στην «Κ» για την προσεχή έκθεσή του με τίτλο «Το αίνιγμα του δάσους»

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Η προηγούμενη μεγάλη συζήτησή μας με τον φωτογράφο Τάσο Βρεττό είχε γίνει το 2015, όταν παρουσίασε στο Μουσείο Μπενάκη/Πειραιώς 138 την ενότητα «Τ(ρ)όποι Λατρείας», φωτογραφική «έρευνα πεδίου» στους αυτοσχέδιους χώρους λατρείας των μεταναστών και των προσφύγων της Αθήνας και των περιχώρων της. Με αφορμή εκείνη τη δουλειά είχε πει: «Όλη η φωτογραφική διαδρομή μου προέρχεται από μια βαθιά περιέργεια να δω, σαν να ανοίγω μια κουρτίνα και να μπαίνω μέσα».

Αυτή η «ηδονοβλεπτική» διάθεση, όπως έχει ονομάσει τη δύναμη που τον ωθεί στις καλλιτεχνικές περιπέτειές του, μια δεκαετία νωρίτερα τον είχε κατευθύνει σε ένα εξίσου δύσκολο έργο, την έρευνα στο αθέατο κομμάτι της ζωής Ελλήνων και ξένων καλλιτεχνών της clubbing περφόρμανς, της BDSM και drag σκηνής της Αθήνας, κυρίως στις στιγμές πριν ή μετά τις παραστάσεις τους. Το «Backstage» που ολοκληρώθηκε το 2010, φιλοξενήθηκε ως πολυμεσική εγκατάσταση στην Πειραιώς 260, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών 2021.

«Όλες οι συναντήσεις μου με τις θεματικές μου ήταν εντελώς τυχαίες», λέει ο ίδιος όταν τον ρωτώ πώς διαλέγει τα θέματά του, κι αν παίζει κάποιον ρόλο η επικαιρότητα στις επιλογές του. «Οι δημιουργικές διαδρομές μου έχουν προκύψει από επιλογές ενστικτού – το ίδιο ισχύει και για τη ζωή μου. Κινητρο ήταν η επιθυμία μου να δω, πειραματιζόμενος κάθε φορά σε διαφορετικούς χώρους και με διαφορετικά είδη φωτογραφίας».

Με οδηγό λοιπόν το ανήσυχο βλέμμα και εφόδιο μια μακρόχρονη επαγγελματική φωτογραφική εμπειρία, ο Βρεττός καταγράφει αόρατα δίκτυα που περνούν υπογείως μέσα στο σώμα της πόλης, συνάπτοντας μια βιωματική σχέση με τα θέματά του.

Σαν παραμύθι των Γκριμ

Μόνον που στην προσεχή έκθεσή του με τίτλο «Το αίνιγμα του δάσους», μας οδηγεί βαθιά μέσα στη φύση. Το δικό του δάσος δεν είναι ο χαρούμενος τόπος της οικογενειακής κυριακάτικης εκδρομής. Είναι το μαύρο δάσος της φαντασίας, που μοιάζει να βγαίνει από τα πιο σκοτεινά παραμύθια των Γκριμ. «Ως τώρα δεν υπήρχε τίποτε πιο δύσκολο για μένα από το να φωτογραφίσω τη φύση. Οποτε το έκανα, το αποτέλεσμα δεν είχε κανένα ενδιαφέρον», λέει. «Το “Αίνιγμα του δάσους” άρχισε να σχηματίζεται όταν η μαγική έννοια της ζωής που εμπεριέχεται μέσα στη φύση – το δέος, ο φόβος, το υπερβατικό στοιχείο – αποκαλύφθηκε στον φακό μου».

Η είσοδος σε αυτό το καινούργιο «άβατο» έγινε μια ημέρα με

«Ως τώρα δεν υπήρχε τίποτε πιο δύσκολο για μένα από το να φωτογραφίσω τη φύση. (...) Το “Αίνιγμα του δάσους” άρχισε να σχηματίζεται όταν η μαγική έννοια της ζωής που εμπεριέχεται στη φύση – το δέος, ο φόβος, το υπερβατικό στοιχείο –, αποκαλύφθηκε στον φακό μου».

«Ήταν μια περιοχή που λάτρευα, ο παράδεισός μου στην Αττική. Πήγαινα συχνά για να φωτογραφίσω editorial μόδας ή να κάνω εικόνες για θεατρικές παραστάσεις».

δυνατή βροχή στο καμένο δάσος της Βαρυμπόμπης. «Πέρυσι αποφάσισα –πολύ θυμωμένος από ό,τι συνέβη στην καλοκαιρινή πυρκαγιά– να επισκεφθώ τη Βαρυμπόμπη. Ήταν μια περιοχή που λάτρευα, ο παράδεισός μου στην Αττική. Στο παρελθόν πήγαινα πολύ συχνά εκεί για να φωτογραφίσω editorial μόδας, ή να κάνω εικόνες για φωτογραφίες θεατρικών παραστάσεων», εξηγεί.

«Όταν έφτασα, αντίκρισα μια απόλυτη δυστοπία, ένα σπαρτικό τοπίο με μαύρες σκιές που

αναδύονταν μέσα από τις κοκκινόμαυρες λίμνες, τις οποίες σχημάτιζε η βροχή. Λόγω του καιρού, φωτογράφισα μέσα από το αυτοκίνητο κι αποφάσισα να επιστρέψω την επομένη. Το συνέχισα καθημερινά για ένα μεγάλο διάστημα. Πήγαινα όλο και πιο βαθιά στο καμένο δάσος, περνούσα πολλά ώρα μέχρι που βράδιαζε, κι άρχισα να ανακαλύπτω στους καμένους κορμούς ζωόμορφες εικόνες. Σιγά σιγά σχηματίστηκε μια δική μου αφήγηση με πρωταγωνιστές αυτά τα “όντα” που κάρη στο φως και την κίνηση της φωτογραφικής μηχανής ζωντάνευαν. Όλο και πιο αργά τη νύχτα, όλο και πιο σκοτεινά, με βροχή και αέρα, έγιναν καθημερινός επισκέπτης της περιοχής. Ίσως αυτές οι εικόνες είναι οι τελευταίες ζωντανές στιγμές αυτού του έρημου τόπου».

Το αποτέλεσμα είναι εντυπωσιακό: μια χορογραφία ακίνητων σωμάτων, ύλη νεκρή που αποκτά ψυχή μπροστά στον φακό όταν η

φωτογράφιση γίνεται στα καμένα. Αλλά και πράσινες, ζωντανές φυλλώσιες δασών που θάλλουν, καθώς το σκοτάδι τις «παγώνει». «Σχεδόν όλο το οδοιπορικό έχει γίνει τη νύχτα. Ήμουν συχνά σε τόπους που το μόνο που έβλεπα ήταν η φλασιά που έριχνε η μηχανή μου. Πολλές φορές με οδηγού αυτό το φλας και το λίγο φως του φεγγαριού, έφτιαχνα την ιστορία μου αναπτύσσοντας διάλογο με τον χώρο».

Εμπειρία 40 ετών

Ο Τάσος Βρεττός ασχολείται με τη φωτογραφία περισσότερα από 40 χρόνια, σε μια παράλληλη πορεία επαγγελματία φωτογράφου και δημιουργικού ερασιτέχνη, όπως αυτοχαρακτηρίζεται – «Δεν μου αρέσει η λέξη καλλιτέχνης», λέει. Κάτι σαν διπλή ζωή που από τη μια μεριά έχει τον χώρο του lifestyle, της μόδας και της διαφήμισης, και από την άλλη πειραματικά projects. Την τελευταία δεκαετία, όλο και συχνότερα τον

«Υπάρχει φωτογραφία προ photoshop και μετά photoshop. Αυτή ήταν μια κολοσσιαία αλλαγή, καθώς έως τότε η φωτογραφία πρέσβευε μια στιγμή αλήθειας».

βρίσκουμε στο πεδίο των πειραματισμών. «Όλοι έχουμε μεγαλώσει στην αγκαλιά του Καρτιέ Μπρεσόν, και θέλαμε να γίνουμε κάτι παρεμφερές. Επίσης, ο Φελί και ο Ταρκόφσκι ήταν για μένα σπουδαίοι δάσκαλοι. Η δεκαετία του 1990 με είχε παρασύρει λίγο παραπάνω στο κομμάτι του life style και ουσιαστικά κινδύνευα με εκτροπή, που ευτυχώς πρόλαβα να επαναφέρω. Ο χώρος των περιοδικών και της διαφήμισης με κάποιον τρόπο είχε αρχίσει να με υπνωτίζει. Ήταν λαμπερός και

«Η δεκαετία του 1990 με είχε παρασύρει λίγο παραπάνω στο κομμάτι του life style και ουσιαστικά κινδύνευα με εκτροπή, που ευτυχώς πρόλαβα να επαναφέρω», λέει ο Τάσος Βρεττός.

σαγηνευτικός, ταυτόχρονα όμως απονευρωτικός στο δημιουργικό κομμάτι. Χωρίς να μετανιώσω για τις επιλογές μου, όμως πλέον ώριμος και γεμάτος εμπειρίες, περίπου στις αρχές του 2000, επαναδραστηριοποιήθηκα συστηματικά στα προσωπικά μου έργα».

Διαθέτοντας μια τόσο ευρεία εποπτεία στον κόσμο της φωτογραφίας, θεωρεί ότι το μέσον εξελίσσεται, ή μήπως εδώ και τουλάχιστον μία εικοσαετία ασφυκτικά κάτω από το βάρος του Instagram και των social media;

«Φυσικά και η φωτογραφία συνεχίζει να προχωράει, αν και υπάρχει ένα τεράστιο πρόβλημα στη ζωή της που λέγεται photoshop», απαντά. «Για μένα υπάρχει φωτογραφία προ photoshop και μετά photoshop. Αυτή ήταν μια κολοσσιαία αλλαγή καθώς έως τότε η φωτογραφία πρέσβευε μια στιγμή αλήθειας. Τώρα πλέον, ακόμη και μια δημοσιογραφικά συγκλονιστική φωτογραφία δεν συγκινεί αυτόν που τη βλέπει. Για τον μέσο θεατή που έχει αποκτήσει μια κυνικότητα λόγω υπερκατανάλωσης των Μέσων, η εικόνα δεν λέει πλέον την αλήθεια. Απολογούμαι για τις φωτογραφίες μου συχνά, και επιμένω πως δεν χρησιμοποιώ καθόλου photoshop. Δουλεύω μεν ψηφιακά αλλά δεν κάνω άλλη επεξεργασία παρά εκείνη που θα έκανα σε μια αναλογική φωτογραφία».

Αραγε, έπειτα από τέτοια θνητεία πίσω από τον φακό, βρίσκει ακόμη μη αναμενόμενες εικόνες; «Συνεχώς! Και όλο και περισσότερες τώρα σε σχέση με το παρελθόν. Αυτή είναι και η χαρά της φωτογραφίας με την οποία ζω καθημερινά και νιώθω τυχερός που αποτελεί το άλλο κομμάτι του εαυτού μου. Μαζί πορευόμαστε κι εξελισσόμαστε».

Η έκθεση παρουσιάζεται από τις 4 Νοεμβρίου στο κτίριο «Νόμπελ» στο Χαλάνδρι. Διάρκεια έως τις 11 Δεκεμβρίου.

«Πήγαινα όλο και πιο βαθιά στο καμένο δάσος, περνούσα πολλή ώρα μέχρι που βράδιαζε, κι άρχισα να ανακαλύπτω στους καμένους κορμούς ζωόμορφες εικόνες».

Από τη Σελήνη στη Γη, πριν την πανδημία του 2203

Ένα παζλ επιστημονικής φαντασίας

EMILY ST. JOHN MANDEL
Η θάλασσα της ηρεμίας
 μτφρ. Βάσια Τζανακάρη
 εκδ. Ικαρος, 2022, σελ. 272

Του **ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ**

Ενα από τα πιο όμορφα, πιο ελκυστικά μυθιστορήματα που διαβάσαμε φέτος. Μετά τον «Σταθμό Εντεκα» (2016) και τον δυστοπικό κόσμο που παρουσίαζε εκεί –αναπαράσταση του οποίου είδαμε και στην τηλεόραση, στην ομώνυμη σειρά του HBO (2021)–, η Μάντελ επιστρέφει στην επιστημονική φαντασία με ένα γοητευτικό παζλ. Ο τρόπος της Καναδέζας συγγραφέως να φέρνει στη σκηνή τους ήρωές της, με μία σειρά από φαινομενικά απομονωμένα θραύσματα που μοιάζουν ξεκρέμαστα και μας αφήνουν με απορίες και αγωνία για την τύχη τους στο τέλος κάθε μικρού κεφαλαίου, είναι εκπληκτικός. Με μια αφηγηματική φούγκα, σιγά σιγά θα ενώσει όλα τα κομμάτια, προσφέροντάς μας στο φινάλε ένα απολύτως διαυγές tableau vivant, ενός ή περισσότερων κόσμων που μέσα τους

δουούνται πραγματικές, ανθρώπι-
νες καρδιές. Μάλιστα, πιστεύουμε
πως δεν θα είναι λίγοι οι αναγνώ-
στες που θα χάρισουν στον εαυ-
τό τους την απόλαυση μιας δεύ-
τερης ανάγνωσης αμέσως μετά
το ασθματικό πέρας της πρώτης.
Είναι κάποια βιβλία που έχουν
αυτό το προνόμιο. Η «Θάλασσα
της ηρεμίας» είναι ένα από αυτά.

Το κέντρο βάρους της αφήγησης μετατοπίζεται ισορροπημένα διαρκώς από τον ένα στον άλλο ήρωα, ωστόσο πρωταγωνιστεί και η ίδια η Μάντλ με κάποιον τρόπο στο πιο βίβλιο αντικατοπτρίζεται στο πρόσωπο της. Ολιβ Λουέβιν, συγγραφέως επισημονικής φαντασίας που το έτος 2203 βρίσκεται στη Γη σε μία περιδεία για την προώθηση του μυητοσηρήματός της «Μάρι-ενμπαντ», που διαδραματίζεται στα χρόνια μιας «αποκαλυπτικής» πανδημίας. Η ίδια ζει στη Σεζάνη, σε μία από τις τρεις αποικίες-θόλους που βρίσκονται εκεί. Αυτό που δεν ξέρει είναι ότι την ίδια στιγμή σηγοβράζει σε όλο τον πλανήτη μία νέα πανδημία, πολύ πιο λαιμαργία από κάθε προηγούμενη.

A woman with blonde hair, wearing a yellow wide-brimmed hat, a yellow long-sleeved dress, and sunglasses, stands in the threshold of a white doorway. She is holding a brown suitcase with a red handle. The doorway is set into a white wall. The background is a lush green landscape with rolling hills, scattered trees, and a cloudy sky. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day.

Το μυθιστόρημα περιστρέφεται γύρω από μια χωροχρονική παραδοξότητα που εντοπίστηκε κάπου, κάποτε, όταν κάτι φάνηκε να ανατρέπει για μια στιγμή την πραγματικότητα, εμφανίζοντας κάποια πράγματα που δεν έπρεπε και δεν ήταν δυνατόν να είναι εκεί: σαν κάποιος να ανασήκωσε μιαν άκρη από το ριχτάρι που σκεπάζει το παρόν.

Η ζωή μας είναι
πραγματική ή, άραγε,
μια προσομοίωση
κατασκευασμένη από
έναν υπερυπολογιστή;

τέτοια που ίσως αλλάξει τον ρου
της Ιστορίας. Δεν ξέρει, επίσης,
πως σύντομα θα είναι και η ίδια
ένα από τα θύματά της.

Η «Θάλασσα της ηρεμίας» γράφτηκε κατά τη διάρκεια των μεγάλων lockdowns για την COVID-19, απηχώντας όσα βιώσαμε όλοι κλεισμένοι στα σπίτια μας και αγωνιώντας για το αύριο. Ετσι, η Μάντζε γράφει ένα βιβλίο για την πανδημία προτού αυτή τελειώ-

σει, με ηρωίδα ένα alter ego της, μια συγγραφέα που –όπως και η ίδια– έγινε δίδισή με ένα μυθιστόρημά που μιλάει για μια πανδημία. Αυτός είναι ο ένας άξονας του βιβλίου. Ο άλλος, και σηματοδοτούσε, είναι το αποτύπωμά μας στον κόσμο, στη στιγμή: το αν, πώς και πόσο μπορούμε να επηρεάσουμε τις ζωές των άλλων με μια προμελετημένη ή άεσπρη απόφαση, και τι αντίκτυπο έχει αυτό στη δική μας πραγματικότητα. Η Μάντελ επεξεργάζεται το θέμα της με έναν τρόπο που μας συγκίνησε πολύ: με το ταξίδι στον χρόνο, ένα από τα πιο βασικά θέματα της επιστημονικής φαντασίας, που η ίδια προσέγγιζε εδώ με μια ανανεωτική –και, αν μας επιτρέπει, «δακρυογμένη»–

ματία. Μοιρασμένο σε διάφορες περιόδους – το 1912 στον Καναδά, το 2020 στην Νέα Υόρκη, το 2023 σε διάφορες χώρες της Γης – το 2401 στις αποικίες μας στη Σελήνη, αλλά και αλλού και αλλοτε–, το μυθιστόρημα περιστρέφεται γύρω από μία χωροχρονική παραδοξότητα που εντοπίστηκε κάπου, κάποτε, όταν κάτι φάνηκε να ανατρέπει για μία στιγμή την πραγματικότητα εμφανίζοντας κάποια πράγματα που δεν έπρεπε και δεν ήταν δυνατόν να είναι εκεί: σαν κάποιος να ανασκόωνε μian άκρη από το ριχτάρι που σκεπάζει το παρόν και να ακούστηκε από κάτω μια βοή από κάπου μακριά. Την ανωμαλία αυτή θα κληθεί να ερευνηθεί ένας ντετέκτιβ από το μέλλον.

Πολλοί αναγνώστες, μόλις το τελειώσουν, θα ξαναπιιάσουν το βιβλίο από την αρχή.

πράκτορας μιας ομάδας επιστη-
μόνων που έχουν τιθασεύσει τα
ταξίδια στον χρόνο, μαλώνουν
προβλήματα που ανακύπτουν
ενίοτε, και αγωνιούν για το αν
όλη μας η ζωή είναι πραγματι-
κή ή, άραγε, μια προσομοίωση
κατασκευασμένη από έναν υπε-
ρκαταλογιστή.

Πολλά και σαγηνευτικά θέματα: παράλληλοι κόσμοι, εποχές που αλληλοεπικαλύπτονται, φύση της πραγματικότητας, το αιώνιο ερώτημα για το πού κατοικεί η ομορφιά, η δύναμη της τεχνολογίας και το ξάφνιασμα της ασθένειας και του θανάτου, η απώλεια και η ελπίδα, η τέχνη και η αγάπη, το κύλιωμα του χρόνου και η μελαγχολία της μοναξιάς, η νοσταλγία και η απελπισία. Και όλα αυτά δοσμένα με τον αργό, απλό, ποιητικό και πολύ πολύ ανθρώπινο τρόπο της Μάντελ. Σαν μια ερωτική επιστολή στον αλυσιασμένο μας κόσμο.

Ο κ. Κυριάκος Αθανασιάδης είναι
συγγραφέας. Τελευταίο του βιβλίο:
«Μαθήματα ζωής από τον σκύλο μου»
(εκδ. Κλειδάριθμος).

14TH ANNUAL CHARITY WALK

I'D RATHER WALK THAN DRINK AND DRIVE

REGISTER ONLINE NOW
UNTIL 04/11/2022

www.dancingqueenfoundation.com

14^η ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΠΡΟΤΙΜΩ ΝΑ ΠΕΡΠΑΤΗΣΩ ΠΑΡΑ ΝΑ ΠΙΩ ΚΑΙ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΩ

Συμμετοχές μέχρι 04/11/2022

www.dancingqueenfoundation.com

25 81 81 40
info@dancingqueenfoundation.com

THE
WALK

reg. 3313
2009

Dr Yiota Demetriou
THE DANCING QUEEN
FOUNDATION

6 NOVEMBER 2022

Platinum Sponsor	Gold Sponsor	Silver Sponsors	Bronze Sponsors	Media Sponsors	Supporters

[facebook.com/dancingqueenfoundation](https://www.facebook.com/dancingqueenfoundation)

STREET MUSIC FESTIVAL

ΤΡΑΓΟΥΔΑΜΕ ΜΑΖΙ ΓΙΑ ΤΟ ΑΛΜΑ

Πλατεία Ανεξαρτησίας
ΛΕΜΕΣΟΣ

06 NOV

14:30

Live
Music

ΚΥΚΛΟΣ

**MR 44.5
WILSON**

Live
Link

**LOVE
100.7 FM
98.1 & 105.7**

ΟΡΓΑΝΙΣΤΕΣ

ΧΡΗΣΤΕΣ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

ΜΕΤΑΙ
ΚΟΡΕΙΣ

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΒΟΣΤΩΝΗ

Ιζαμπέλα Στιούαρτ Γκάρντνερ

Το περίφημο, νεο-αναγεννησιακό, μουσείο στη Βοστώνη φέρει το όνομά της. Η Ιζαμπέλα Στιούαρτ Γκάρντνερ, με το μεγάλο όραμα για την τέχνη και την κοινωνία τον 19ο αιώνα, δημιούργησε ένα από τα πιο ιδιαίτερα μουσεία στις ΗΠΑ και έναν ναό αισθητικής. Η βιογραφία αυτής της ξεχωριστής γυναίκας, γραμμένη από δύο επιμελητές και ερευνητές του μουσείου, κυκλοφόρησε καλύπτοντας ένα κενό ενός αιώνα, φωτίζοντας μια πολυσχιδή προσωπικότητα.

ΣΚΩΤΙΑ

Πλαστικό και ντιζάιν

Η νέα έκθεση στο Μουσείο Βικτόρια & Άλμπερτ στο Νταντί έχει θέμα το πλαστικό και πώς αυτό συνδέθηκε με τον καταναλωτισμό, τις νέες τεχνολογίες και τον σχεδιασμό στον 20ό και 21ο αιώνα. Είναι μια αφήγηση του ντιζάιν με θέμα το πλαστικό, από πολυθρόνες και συσκευές μέχρι καλώδια και συσκευασίες με γνώμονα τη χρησιμότητα και την αισθητική. Μεγάλοι σχεδιαστές επέδρασαν στην καθιέρωση αντικειμένων που είναι μέρος της κουλτούρας μας.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Γιάκουμπ Χρούσα

Ο ανερχόμενος Τσέχος αρχιμουσικός Γιάκουμπ Χρούσα, 41 ετών, θα αναλάβει τα νηία της Βασιλικής Όπερας του Λονδίνου από το 2025 αντικαθιστώντας τον Αντόνιο Παπάνο. Ο Χρούσα είναι από το 2016 καλλιτεχνικός διευθυντής της Συμφωνικής Ορχήστρας της Βαμβέργης και ο Παπάνο θα αναλάβει τη Συμφωνική Ορχήστρα του Λονδίνου. Ο Χρούσα θεωρείται ανερχόμενο άστρο. Το 2017 είχε κάνει το ντεμπούτο του με τη Φιλαρμονική της Νέας Υόρκης.

ΣΑΝ ΦΡΑΝΣΙΣΚΟ

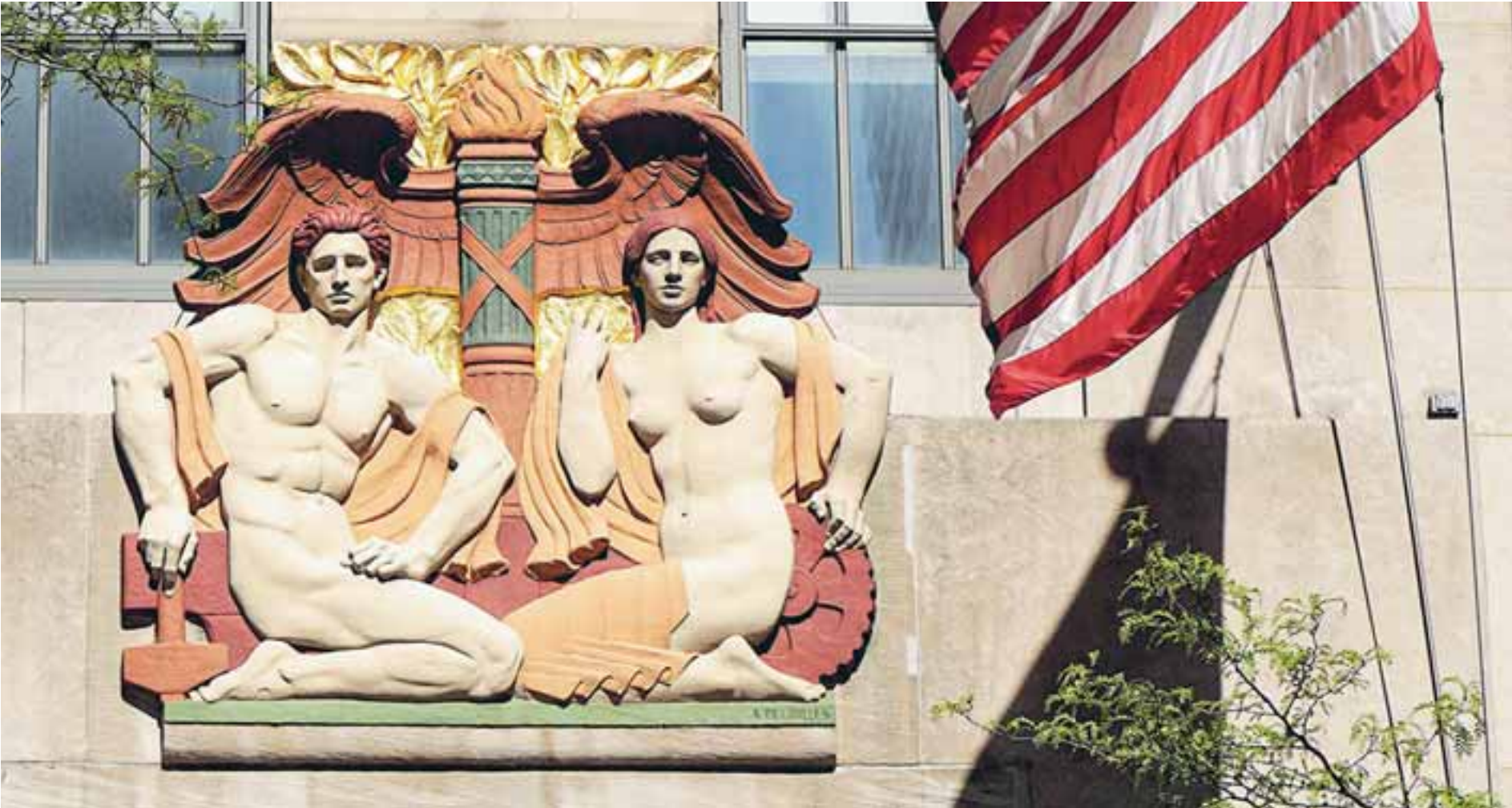
Νέος Καναλέτο

Το Μουσείο Καλών Τεχνών του Σαν Φρανσίσκο είναι περήφανο για το νέο του απόκτημα, ένα έργο του Καναλέτο (1697-1768). Είναι μια άποψη προς το Μεγάλο Κανάλι της Βενετίας, με τη Σάντα Μαρία ντέλα Σαλούτε να δεσπόζει με τον μπαρόκ τρούλο της. Το έργο αποκτήθηκε ως δωρεά. Ανήκε σε ιδιωτικές συλλογές και αρχικά είχε παραγγελθεί το 1750 για το Φάρνμπορο Χολ κοντά στην Οξφόρδη, το οποίο ανήκει στο Νάσιοναλ Τραστ.

ΚΑΤΑΡ

Ισλαμική τέχνη

Καθώς το Κατάρ θα προσελκύσει τη διεθνή προσοχή με τη διοργάνωση του Μουντιάλ τον Νοέμβριο, είναι ευκαιρία για τον πολιτισμό της χώρας να προβληθεί. Εκτός από οκτώ υπερσύγχρονα στάδια ποδοσφαίρου, η χώρα ανοίγει το πλήρως ανακαινισμένο σε νέες πλέον προδιαγραφές Μουσείο Ισλαμικής Τέχνης. Η διευθύντρια του μουσείου, Τζούλια Γκονέλα, λέει πως οι συλλογές του είναι οι σημαντικότερες του είδους εκτός Δύσης.

Αρ ντεκό αισθητική στην Πέμπτη Λεωφόρο της Νέας Υόρκης.

Παρίσι - Νέα Υόρκη, ένας δίαυλος για την αρ ντεκό του 1925-1935

Στο Παρίσι, στην Πόλη της Αρχιτεκτονικής και της Κληρονομιάς στο Τροκαντερό, συνεχίζεται η διερεύνηση της γονιμοποίησης της τέχνης μέσω ανταλλαγών, επιρροών και ζημιώσεων. Μετά τη μεγάλη έκθεση του 2013 με τίτλο «1925. Όταν η Αρ Ντεκό γοήτευε τον κόσμο», μια νέα έκθεση παίρνει το νήμα. Εξερευνά την επίδραση της Γαλλίας πάνω στις Ηνωμένες Πολιτείες μέσα από τα νωτερικά αισθητικά ρεύματα της αρ ντεκό. Η αμερικανική αρ ντεκό εξελίχθηκε αυτόνομη και ρωμαλέα, επηρέασε

και επέδρασε σε κάθε μορφή και λειτουργία, από τον κινηματογράφο και την αυτοκινητοβιομηχανία έως τη γραφιστική και τη μόδα. Και φυσικά την αρχιτεκτονική, με τους νέους υβριδικούς ουρανοξύστες στις μεγαλουπόλεις με προεξάρχουσα τη Νέα Υόρκη αλλά και την εξωτική εκδοχή της αρ ντεκό σε παραδεισένιους προορισμούς με επαύλεις, ξενοδοχεία και κήπους στην Καλιφόρνια και στη Φλόριντα. Αλλά το Παρίσι υπήρξε η μήτρα. Η νέα έκθεση στο Παρίσι εξετάζει πώς το γούστο των Γά-

λων επηρέασε στη διάρκεια του Μεσοπολέμου το γούστο των Βορειοαμερικανών. Οι αρχιτέκτονες θα μεταλαμπαδεύσουν αρχικά το νέο ύφος, τη νέα γραμμή, τη νέα γλώσσα, για να ακολουθήσουν όλοι: γραφίστες, ενδυματολόγοι, σχεδιαστές. Αλλά η γαλλοαμερικανική σχέση είναι παλιά. Ήδη από τον 19ο αιώνα τα γαλλικά ρεύματα διεθνοποιούνται και το κοινό των Ηνωμένων Πολιτειών διψάει για ευρωπαϊκό στυλ. Οι ανώτερες τάξεις των Αμερικανών αντιγράφουν τα ευρωπαϊκά ρεύματα, και

κυρίως των Γάλλων από τη διεθνή σχολή της Beaux-Arts έως εκδοχές Γαλλικής Αναγέννησης ή προβηγκιανής έπαυλης. Η Γαλλία είναι ηγέτιδα του στυλ έως τουλάχιστον το 1945. Στην έκθεση το βλέμμα εστιάζει στον μοντερνισμό που φέρει η αρ ντεκό, που διαχύθηκε μαζικά και διεθνώς μετά τη Διεθνή Έκθεση Παρισίων το 1925. Εγινε ένα οικουμενικό στυλ που έως σήμερα γνωρίζει αναβιώσεις και προσαρμογές. Στη Διεθνή Έκθεση του 1925 είχαν έρθει 104 εξεχόντες Αμερικανοί για να

παρατηρήσουν το νέο στυλ που θα όριζε τη νέα εποχή. Αλλά και από γαλλικής πλευράς, η κηδεμονία της αρ ντεκό ως πνευματικού προϊόντος της Γαλλίας είχε εξασφαλιστεί. Πίσω από τη διάχυση μιας νέας αισθητικής τάσης, μια διατλαντική γεωπολιτική συμμαχία είχε συναφθεί. Από την αρχιτεκτονική, μια σειρά ειδικότητες, σχεδιαστές, εργάτες και μάστορες, σιδηρουργοί, κεραμοποιοί, συνδέθηκαν και αποτέλεσαν μια νέα ατμομηχανή για την ανανέωση της στυλιστικής γλώσσας.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Η τραγική ερωτική ιστορία της Φριντλ και του Γιόζεφ

Την έλεγαν Φρεντερίκη. Φρεντερρίκε ή απλώς Φριντλ. Φριντλ Ράικλερ. Τη γνώρισε το 1919, όταν εκείνος ήταν είκοσι πέντε κι εκείνη μόλις δεκαεννιά. Πανέμορφη, γλυκιά Πολωνοεβραία, γεννημένη το 1900.

Την ερωτεύτηκε αμέσως και έκανε κι εκείνη να τον ερωτευτεί. Επειτα από παλινωδίες, την παντρεύτηκε. Την παντρεύτηκε την ίδια εβδομάδα που πέθανε η αυτοαρχική, υπερπροστατευτική μητέρα του.

Η σχέση τους είχε όλα τα στοιχεία της τρικυμίας. Τη μία στιγμή τη λάτρευε, την επομένη τη μισούσε. Την έδιωχνε, αλλά μετά γύριζε ξανά σ' εκείνη. Την περιφρονούσε και την εκθείαζε ταυτόχρονα. Την εγκατέλειπε για μήνες (η μόνημι δικαιολογία του ήταν οι δημοσιογραφικές αποστολές του) κι έπειτα έπεφτε στα πόδια της.

Υπήρξε ανελέπτος μαζί της. Όπως και με τον εαυτό του. Το κακό δούλευε σαν το σαράκι.

Την επομένη, προτού εξαφανιστεί και πάλι, ξεσπούσε πάνω της: κρίσεις παθολογικής ζήλιας τον αρρώσταιναν – και αυτήν μαζί του. Κάποιος κοινός τους φίλος, που τους συνάντησε στο Παρίσι, έλεγε ότι αυτός «την αποστέγνωσε, τη στράγγιξε».

«Την κατέστρεψε», είπε ο φίλος. Ψέμα, βέβαια, διότι κανένας δεν καταστρέφει κανέναν παρά μόνον αν ο δεύτερος σιωπηρά επιτρέψει αυτό να συμβεί. Αλλά ποιος θα μπορούσε να την κατηγορήσει για κάτι τόσο εξωφρενικό; Ήταν νέα, όμορφη, δροσερή,

Φρεντερίκε (Φριντλ) Ράικλερ. Ανθισε στο πλευρό ενός σπουδαίου δημοσιογράφου-συγγραφέα. Μαράθηκε πρόωρα εξαιτίας αυτής της σχέσης...

χαμογελούσε και χόρευε, έγερνε στο πλευρό του γυρεύοντας κάπου ν' ακουμπήσει.

Υπήρξε ανελέπτος μαζί της. Όπως και με τον εαυτό του. Το κακό δούλευε σαν το σαράκι. Εκείνη άρχισε σιγά σιγά να χάνει το χαμόγελό της. Κλείστηκε μέσα της υποφέροντας από κρίσεις άγχους. Εγινε αντικοινωνική, παρουσίασε προβλήματα υγείας. Άρχισε να έχει παραισθήσεις. Εφιαλτικά όνειρα ενόσω ήταν ζύπνια.

Κάποτε διέγνωσαν αυτοκτονικές τάσεις στη συμπεριφορά της. Ωσπου ήρθε η οριστική διάγνωση: σχιζοφρένεια. Ήταν δική της; Δεν είναι επίκτητο κάτι τέτοιο. Αλλά μήπως η σχέση αυτή έγινε ο καταλύτης για να αναδυθεί στην επιφάνεια η ψυχική νόσος – όπως σε εκείνον ο εθισμός στο οινόπνευμα; Στον βαθμό που να αρχίσουν να του πέφτουν τα δό-

ντια και η κοιλιά του να πρήζεται από ένα συκώτι που ήταν έτοιμο να εκραγεί;

Ήταν το ίδιο αδύρτητος και με τους φίλους, τους γνωστούς και τους συνεργάτες του. Όπως και με την ερωμένη του, την Αφροκουβανέζα Αντρέα Μπέλ. Εβριζε τα παιδιά της επειδή ήταν μιγάδες. Και τη ζήλευε. Και αυτή.

Η Φριντλ κλείστηκε το 1930 σε ψυχιατρείο της Αυστρίας. Πέθανε με ένα χρόνο διαφορά ο ένας από τον άλλον. Προηγήθηκε εκείνος το 1939. Ακολούθησε εκείνη το 1940: οι ναζί επισκέφθηκαν το ίδρυμα όπου νοσηλευόταν και τη μάζεψαν μαζί με τους άλλους τροφίμους. Αφησε την τελευταία της πνοή μέσα στον θάλαμο αερίων.

Αυτή ήταν η τραγική ερωτική ιστορία της Φριντλ Ράικλερ και του άνδρα της: του μεγάλου συγγραφέα Γιόζεφ Ροτ.

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Τι έφερε στην επιφάνεια η πανδημία

Ζήσαμε δύο χρόνια μέσα σε ένα ζοφερό κλίμα πανδημίας. Και εν πολλοίς ακόμη το ζούμε, διότι ο ιός μεταλλάσσεται και βρίσκει ξανά έδαφος, αλλά η αίσθηση δεν είναι ίδια, ούτε ο φόβος για ένα ενδεχόμενο lockdown είναι τόσο κοντινός όσο τους περυσινούς χειμώνες. Χωρίς να σημαίνει ότι έχουμε διαφύγει πλήρως του κινδύνου. Μέσα σε αυτά τα δύο χρόνια που ζήσαμε εισέβαλαν πολλά στην ανθρώπινη ζωή. Φαινόμενα που επισπεύσθηκαν, δημιουργήθηκαν, εντάθηκαν, ακόμη και ευνοήθηκαν από την παρουσία του κορωνοϊού. Γιατί η πανδημία έφερε στην επιφάνεια εξαιρετικά δεινά, αλλά και ένα θετικό στη ζωή μας.

Τον τελευταίο καιρό παρατηρήθηκε μια μαζική απώλεια ηλικιωμένων ανθρώπων. Δεν είναι μόνο οι διάσημοι που η είδηση του θανάτου τους έγινε πιο αισθητή, αλλά και άνθρωποι της διπλανής μας πόρτας πέθαναν ξαφνικά. Ξίγουρα το προχωρημένο της ηλικίας δικαιολογεί τον θάνατο, αν όμως σκεφτούμε τι προηγήθηκε μπορούμε να έχουμε και μια λίγο διαφορετική ανάγνωση. Μέσα στην πανδημία όλοι οι άνθρωποι επιβαρύνθηκαν ψυχικά και συναισθηματικά. Η κάθε ηλικιακή ομάδα βιώνει τις δικές της ανάγκες και η απομόνωση φέρνει στην επιφάνεια τη ματαιώση των επιθυμιών για μια ζωή που δεν είναι πολύ εύκολο να αναβάλλουμε ή να μεταθέσουμε. Ελάχιστα όμως συζητήσαμε για το πόσο επιβαρύνθηκε η τρίτη ηλικία. Κατά πόσο οι ηλικιωμένοι άνθρωποι, παρότι οι ανάγκες τους για εκτόνωση και νέες περιπέτειες δεν ήταν όμοιες με αυτές ενός εφήβου, βίωσαν κάτω εξαιρετικά οδυνηρό, χωρίς απαραίτητα να το συνειδητοποιούμε. Κατ’ αρχάς οι άνθρωποι που σήμερα βρίσκονται σε μια ηλικία άνω των 80 ετών, είναι άνθρωποι που η ζωή τους ξεκίνησε τραυματικά –για άλλον περισσότερο, άλλον λιγότερο– μέσα σε συνθήκες Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, Εμφυλίου, φτώχειας, κοινωνικών αναταραχών και βίαιων αποχωρισμών. Είναι η γενιά των ανθρώπων που γεννήθηκαν σε μια ρημαγμένη Ελλάδα, που έχασαν γονείς, έχασαν αδέρφια, σίγουρα πείνασαν και κάποιοι αναγκάστηκαν να χά-

Μέσα σε αυτά τα δύο χρόνια εισέβαλαν πολλά στην ανθρώπινη ζωή. Φαινόμενα που επισπεύσθηκαν, δημιουργήθηκαν, εντάθηκαν, ακόμη και ευνοήθηκαν από την παρουσία του κορωνοϊού.

Η ελληνική κοινωνία, που σε μεγάλο βαθμό παραμένει κρυφίνους και υποκριτική, ήρθε σε μεγαλύτερη επαφή με τον εαυτό της.

σουν σπίτια ή και πατρίδα ακόμη. Αυτοί οι άνθρωποι έχοντας κατορθώσει να κάνουν έναν σημαντικό κύκλο ζωής, συνάντησαν τον εξαιρετικά απειλητικό και τρομακτικό ιό σε μια περίοδο της ζωής τους όπου οι πρωταρχικοί φόβοι αναβίωσαν και λόγω της ηλικίας έτσι κι αλλιώς. Επιπλέον, κλειστήκαν στα σπίτια τους, έχασαν ενδεχομένως τα πρόσωπα της οικογένειάς τους, ή τα πρόσωπα της συντροφιάς, δυσκολεύτηκαν με τις ιατρικές υπηρεσίες, ακόμη και με τη δυνατότητα να βγουν λίγο έξω να ξεσκάσουν. Η μοναξιά ήρθε με τη μορφή μιας πρωτόγονικης και πρωτόγονης απειλής. Το φαντασιακό τους συνδέθηκε με το αίσθημα αβοηθησίας, που ίσως ένιωσαν στα πρώτα χρόνια της ζωής τους. Ενώ όσοι είχαν οικογένεια και μικρά παιδιά βρήκαν στην πανδημία ένα κουκούλι να ξανασυστηθούν και να ζήσουν το μαζί, οι γονείς αυτών των ανθρώπων βρέθηκαν μόνοι

και απομονωμένοι. Και αυτό που έβλεπαν οι νέοι και οι μεσήλικες προσβλέποντας στο μέλλον της επιστήμης, δεν μπορούσαν πλέον να το δουν καθόλου οι ηλικιωμένοι άνθρωποι. Γιατί το μόνο μέλλον στο οποίο προσβλέπουν είναι το παρόν τους και αυτό λαβώθηκε από μια ρωγμή ενός τρόμου για έναν ιό που μεταδίδεται με τον αέρα. Κανείς δεν θέλει να πεθάνει όσο μεγάλος σε ηλικία και εάν είναι, και αυτό τείνουμε καμιά φορά να το ξεχνάμε όσο δίνουμε σημασία περισσότερο σε άλλες ηλικιακές κατηγορίες, πιο ενεργητικές, πιο καταναλωτικές, πιο χρήσιμες στην κοινωνία ή ακόμη και με κραταιά δύναμη την άρση των lockdowns είδαμε πολλούς ηλικιωμένους ανθρώπους να σβήνουν, να χάνουν κινητικές δυνάμεις, να επιβαρύνεται δραματικά η υγεία τους και να βιώνουν μεγαλύτερη κατάθλιψη ή ακόμη και επιτάχυνση της άνοιας ως ένα φαινόμενο που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες – ηλικιακούς, οργανικούς αλλά και ενδοψυχικούς. Τα προηγούμενα δύο χρόνια ήταν πολύτιμα για εκείνους και η επιβάρυνση σωρευτική, αυτά τα δύο χρόνια μέτρησαν ως πολύ περισσότερα στην κατάστασή που βρίσκονταν. Όπως και άλλα φαινόμενα επι-

βαρύνθηκαν ή ξεσκεπάστηκαν από την πανδημία, όπως η βία στο οικογενειακό πλαίσιο, οι γυναικοκτονίες, αλλά και άλλα φαινόμενα, όπως το τελευταίο που έχει σοκάρει την ελληνική κοινή γνώμη με τη 12χρονη. Εδώ η πανδημία λειτούργησε αποκάλυπτική, ως η δύναμη που καταλαγιάζει τον κουρνιαχτό προκειμένου να ακουστούν οι βαθύτερες κραυγές μιας όψης της κοινωνίας που νοσεί, που τραυματίζει ανεπανόρθωτα και τραυματίζεται. Αυτό το άρρωστο κομμάτι της κοινωνίας που διαχρονικά υπάρχει αλλά καλύπτεται από τον θόρυβο της εξωτερικής κινητικότητας, έγινε τώρα εκκωφαντικό διεκδικώντας πρόληψη και θεραπεία.

Εφερε ένα θετικό η πανδημία. Η ελληνική κοινωνία, που σε μεγάλο βαθμό παραμένει κρυφίνους και υποκριτική, ήρθε σε μεγαλύτερη επαφή με τον εαυτό της. Πολλά μέλη αυτής της κοινωνίας συνειδητοποιήσαν βιαιώς, ατάκτως ή ακόμη και με συνέπεια, την ανάγκη να συναντήσουν τον εαυτό τους και τα τραύματά τους μέσω της ψυχοθεραπείας. Ενα ταμπού φαίνεται ότι έσπασε. Αυτό δεν σημαίνει ότι είναι αρκετό μόνον αυτό. Είναι όμως μια αρχή. Κάτι αρχίσαμε να βλέπουμε στον καθρέφτη μας και αυτό μόνο καλά έχει να φέρει, αρκεί να έχει συνέχεια.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ Β. ΠΡΟΥΣΑΛΗ

Ο Δημήτρης Β. Προύσαλης σπούδασε Παιδαγωγικά, Βιβλιοθηκονομία, μετεκπαιδεύτηκε στην Ειδική Αγωγή. Ασχολείται με την έρευνα, καταγραφή, μελέτη του λαϊκού παραμυθιού από το 1999. Εργάζεται ως δάσκαλος. Έχει κυκλοφορήσει 23 βιβλία με παραμυθολογικό περιεχόμενο. Πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο «Πριν γίνουν πρόσφυγες τα παραμύθια. Αυτική Μικρά Ασία - Καππαδοκία - Πόντος. Λόγιες και Επιστημονικές καταγραφές, 1850-1921» (εκδ. Αρμός).

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; «Παραμύθια λαϊκά απ’ τα χώματα της Μάνας Μικρασίας: Του Ξεριζωμού και της Μνήμης 1922-2022», «Παραμύθια, μύθοι και άγνωστες ιστορίες από τον κόσμο του 1821», «Ομηρία» (1922-2022) - ποίηση Δημήτρη Φιλέλε, «Ευθραυστή ισορροπία» του Φίλιππου Πλακιά.

Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί; Ο κόμης Μόντε Κρίστο. Απέδειξε πως με δύναμη και αποφασιστικότητα μπορείς να κατορθώσεις το ακατόρθωτο.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζώντας και τεθνεώτες; Ζώντας: Αργύρης Μαρνέρος, Δημήτρης Φιλέλες, Ισίδωρος Ζουργός. Τεθνεώτες: Ιούλιος Βερν, Τζακ Λό-

ντον, Μπέρτολτ Μπρεχτ, Γιάννης Βλαχογιάννης, Ντάριο Φο.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Πως ο Φωτάκος με λογογραφίζουσα λανθάνουσα διάθεση κατέγραφε λαϊκά παραμύθια και ιστορίες του καιρού του και ο Θ. Κολοκοτρώνης ήταν ο Αίσωπος του 1821 αφηγούμενος μύθους σ’ όλη του τη ζωή.

Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά; «Θουκιδίδης Ιστορία», μέσα στην καρντίνα.

Είναι τα παραμύθια ένα αδιαμφισβήτητο κομμάτι πολιτισμού; Ασφαλώς, γιατί κουβαλούν λαϊκή θυμασοσύνη, καθολικά αποδεκτές αξίες, αντανakλώντας μωσαϊκά απίστευτου πλούτου αντιλήψεων και στάσεων ζωής, σκορπώντας ελπίδα, δημιουργώντας οικογενειακές γέφυρες συνάντησης, μολιάζοντας ταυτόχρονα εθνικές ταυτότητες, αποκαλύπτοντας δυνάμεις χώρους. Τα πάντα μπορούν να συμβούν!

Ποια τα κύρια στοιχεία που μας αποκαλύπτουν καθώς διαδίδονται από γενιά σε γενιά;

Πως ο πυρήνας της λαϊκής ψυχής αναζητάει, παλεύει διαχρονικά για τα ίδια πράγματα: ισορροπημένες σχέσεις όλων των επιπέδων, κοινωνική δικαιοσύνη, ίση μεταχείριση στον νόμο, ασφάλεια της οικίας, ιδιοποίηση - απόλαυση των ατομικών κόπων απ’ τον δημιουργό τους. Η ζωή έχει δυσκολίες που μονάχα με ενεργητική στάση ξεπερνιούνται. Όλα θα περάσουν κι όλα πιθανά θα μας βρουν, θετικά και μη.

Είναι το βιβλίο σας η πρώτη συλλογή άγνωστων και δημοσιευτων παραμυθιών της Μ. Ασίας; Τα 71 από τα 81 λαϊκά παραμύθια δεν έχουν δημοσιευτεί ποτέ στα νεοελληνικά, όντας επιστημονικές καταγραφές ξένων γλωσσολόγων, ενώ άλλα αποστέλλουν σπάνιες, δυσέρετες δημοσιεύσεις Μικρασιτών και λογίων του εξωτερικού, της περιόδου 1864-1921.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΕΤΤΟΣ
«Το παρόπνο του Ποσειδώνα»
εκδ. Ενάλια Φύσις

Μία μπουλντόζα καταστρέφει τους θημάνες Ποσειδωνίας μιας παραλίας της Κύπρου για να γίνει πιο ελκυστική για τους τουρίστες. Αυτό προκαλεί την οργή του θεού της θάλασσας, του Ποσειδώνα. Ο θεός του Ολύμπου κάνει την εμφάνισή του με απροσδόκητο τρόπο και προσπαθεί να πείσει τους θνητούς για τη σημασία της διατήρησης των μεσογειακών παραλιακών οικοσυστημάτων αλλά και της ζωής του βυθού. Το ίδιο απροσδόκητα θα αποχωρήσει προειδοποιώντας τους ανθρώπους να μην τον αναγκάσουν να επιστρέψει... Μία ιστορία για την προστασία της Ποσειδωνίας, των παραλιών και της θάλασσας, γεμάτη αστειές συναντήσεις, σπαρταριστούς διαλόγους και... θεϊκές ατάκες! Το παραμύθι αυτό έχει εκδοθεί από την Enalia Physis

Environmental Research Centre και χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα POSBEMED2 - «Διακυβέρνηση και διαχείριση συστημάτων Ποσειδωνίας και αμμοθινών στη Μεσόγειο» (INTERREG MED 2014-2020).

Το ηλεκτρονικό βιβλίο διανέμεται από τη Read Library.
Για πληροφορίες και περισσότερα βιβλίαπισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://www.read-library.com>

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Ασήκωτες αποσκευές

ΕΛΕΝΑ ΜΑΡΟΥΤΣΟΥ
Το εξλαστήριο θαύμα
εκδ. Κίχλη, σελ. 344

Μια βαλίτσα τοποθετημένη σε μια μυθοπλασία ανοίγεται σε πολλαπλές εκδοχές αναχωρήσεων και αφίξεων. Πόσο μάλλον πενήντα μία βαλίτσες, όσες κυκλοφορούν στο μυθιστόρημα της Ελένας Μαρούτσου. Συγγραφάεας εφευρετική, που τη διακρίνει η κινητικότητα και η πολυσυλλεκτικότητα της θεματολογίας της, η Μαρούτσου στο πρόσφατο βιβλίο της διερευνά τις ετερόκλητες σημάνσεις μιας αποσκευής. Αξεσουάρ ταξιδιού αναψυχής, χνάρι εκτοπισμού, τραγική σμίκρυνση μιας ζωής σε μετάβαση, σημάδι ενός τελεσιδικού αποχαιρέτισμού κι άλλοτε υπόμνηση μιας αναβαλλόμενης φυγής, κάποτε μετωπυμία φερέτρου, η βαλίτσα περιέχει ως σύμβολο όλο το φάσμα μεταξυ ελπίδας και απόγνωσης. Η εκδοχή που επικρατεί στο μυθιστόρημα είναι εκείνη της εξορίας, της ανεπίστρεπτης αποχώρησης. Ο έφηβος Μουστά διέφυγε από την εμπόλεμη Σομαλία με ένα κόκκινο σακίδιο και βρέθηκε εγκλειστος σε δομή φιλοξενίας προσφύγων στη Λέρο. Στην οικογένεια που θα τον φιλοξενήσει για σύντομο διάστημα σε ένα

διαμέρισμα της Αθήνας, φθάνει με μια σακούλα σκουπίδιων. Η παρείσδυσή του στη μικροαστική καθημερινότητα της τετραμελούς οικογένειας αφυπνίζει στο μυαλό των μελών περασμένα ταξίδια, «εκτοπισμούς», αναχωρήσεις και μετεγκαταστάσεις. Η Ραχήλ, η μητέρα, αναπνέει την εποχή που διαρκώς έφευγε, μια εποχή φρενίλους μετακινήσεων, από πόλη σε πόλη και από εραστή σε εραστή. Η εβραϊκή καταγωγή φαίνεται να συδανλίζει το πεπρωμένο της διαποράς. Αν και η Ραχήλ δεν είναι θρησκευόμενη, την απασχολεί η απώλεια της πίστης, την οποία εγκατέλειψε μαζί με τον ρομαντισμό. Στα πενήντα της βιώνει την εμπνυνόπαυση σαν εκτοπισμό, διωγμό από «τη χώρα της νεότητας», «χωρίς μάλιστα τη δυνατότητα της προσφυγής σε μια άλλη γη», γιατί «μια γυναίκα που γερνάει, γερνάει παντού». Ο Νίκος, ο σύζυγός της, ήταν συλλέκτης δελταρίων εξορίστων, που του θύμιζαν την αλλοτινή του εξο-

ρία. Ο πατέρας του τον είχε βάλει εσώκλειστο στο οικοτροφείο των Αναβρύτων, ξεχνώντας τον πόνο που και ο ίδιος ένιωσε, όταν καταμεσής του Εμφυλίου αναγκάστηκε να μπει οικότροφος στις Βασιλικές Τεχνικές Σχολές της Λέρου, προς σωφρονισμό των οικογενειακών φρονιμάτων. Η Λέρος επανέρχεται στις σελίδες, προβαλλόμενη σαν τόποσμο εκτοπισμού, ένα νησί «κλιδωμένο από κάθε λογής εγκλεισμό». Τόπος εξορίας, σ η μαδεμένης από το διαβόητο ψυχιατρείο, και πρόσφατα κέντρο υποδοχής προσφύγων. Έκανα λόγο προεισαγωγικά για την ευχέρεια της Μαρούτσου στις μυθοπλαστικές εμπνεύσεις. Και μόνο από την τιτλοφόρηση των επιμέρους κεφαλαίων μπορεί κανείς να διαπιστώσει τη μέριμνά της για ρηζικέλευδες εξεικονίσεις. Η συγγραφική της ευρηματικότητα, ωστόσο, δεν είναι ικανή να την απαγκιστρώσει από τον μακτικό αναστοχασμό του γυναικείου ψυχισμού. Στο ζήτημα

Εμαθα θέατρο από τους νέους καλλιτέχνες

Η Ξένια Καλογεροπούλου μιλάει για τις μεγάλες της αγάπες, τα γεράματα και τον ρόλο της στην παράσταση «Θείο Βάνια»

Συνέντευξη στη **ΓΙΩΤΑ ΣΥΚΚΑ**

Η **Μαρούλα** με υποδέχθηκε χαρούμενα. Τρίφτηκε πάνω μου, ήπие ξεδιάντροπα νερό από το ποτήρι μου. «Είναι πολύ κοινωνική και ναζιάρα γάτα», σχολίασε τρυφερά η Ξένια Καλογεροπούλου σαν ήρθε στο γεμάτο βιβλία σαλόνι. Ήταν κουρασμένη εκείνο το πρωινό, αλλά από δημιουργία. Κυρίως ανακουφισμένη, γιατί το αποτέλεσμα της αξονικής στη μέση ήταν καθησυχαστικό. «Από χθες, όποιος μου λέει δεν νιώθω καλά, του λέω κάνε μια αξονική, θα γιατρευτείς». Το γέλιο της έχει νεανική χροιά και ο αυτοσαρκασμός της δίνει δύναμη. «Τελικά, γεράματα έχω».

Αυτό δεν την εμποδίζει να επιστρέφει στη σκηνή, με τον «Θείο Βάνια» του Τσέχωφ που ξεκινάει στις 26 Οκτωβρίου στο θέατρο «Προσκήνιο» σε σκηνοθεσία Δημήτρη Καραντζά. Παράλληλα, η «Οικογένεια Νώε», ένα έργο που έγραψαν με τον Θωμά Μοσχόπουλο και αγαπήθηκε από παιδιά και μεγάλους, παίζεται στην «Πόρτα». Και το Εργαστήρι θεάτρου για παιδιά και εφήβους που ίδρυσε το 2004 συνεχίζει δυναμικά στον χώρο της Σχολής Χίλλ υπό τη διεύθυνση της Πέγκυς Στεφανίδου. Και υπάρχουν πάντα τα βιβλία της.

«Η τελευταία μου παράσταση ήταν στη “Στέγη”, πριν από τον κορωνοϊό, η “Έξιμέρωση”. Πήγαινα στην πρόβα και ξαφνικά σκοτεινίασαν όλα. Ωχρά κηλίδα ήταν η διάγνωση. Μετά ήρθαν τα lockdowns. Μαζί η κατάθλιψη, ξαφνικά δεν έβλεπα ούτε σκιές. Όσο έπαιζα, ήταν κάπως καλά, έπειτα έλεγα “δεν μπορώ να ζω τυφλή”. Πέθανε και η κουμπάρα μου η Αλκη Ζέη. Πρόβες για τον “Θείο Βάνια” ξεκινήσαμε πριν από τον κορωνοϊό. Σταματήσαμε και τώρα ξαναρχίσαμε. Μου κάνει πολύ καλό. Νομίζω ότι θα είναι μια σημαντική παράσταση. Τόσο ταλαντούχοι και ψαγμένοι όλοι τους. Η παράσταση διαδραματίζεται γύρω από ένα τραπέζι κι εγώ έχω ελάχιστα σκηνές όρθια. Παιζώ τη Μαρία Βασιλιέβνα, μητέρα του Βάνια. Είναι αντιπαθέστατη. Νομίζει ότι είναι έξυπνη, αλλά δεν είναι. Κανένας δεν τη χωνεύει, κανείς δεν της δίνει σημασία. Μικρός ρόλος, όμως η

«Εκτός από το χαμένο φως, τρομερό θέμα είναι και η μοναξιά. Γέρος και τυφλός είναι ζόρικο».

Θα πήγαινα στον Κουν αλλά η Τασσώ Καββαδία είπε στον θείο μου Γιώργο Παππά ότι το Θέατρο Τέχνης είναι ο ναός της ανωμαλίας. Ετσι, βρέθηκα στην Αγγλία.

μεγαλύτερη χαρά στο θέατρο είναι ότι είμαι σε ένα σύνολο. Με στεναχωρεί που δεν βλέπω το βλέμμα τους, όμως το φαντάζομαι. Εκτός από το χαμένο φως, τρομερό θέμα είναι και η μοναξιά. Γέρος και τυφλός είναι ζόρικο. Το βράδυ στις πρόβες όλοι φεύγουν στις δύο το πρωί. Εγώ στις δώδεκα ρωτάω, “η Στακτοπούτα μπορεί να φύγει;”. Το σκοτάδι είναι αγριευτικό. Με επισκέπτονται στο σπίτι, με ένα κυκλάμινο ή δύο γλυκά, κάθονται λίγο αλλά πάντα φεύγουν. Ο θάνατος του συζύγου μου, του Κωστή, το 2013, ήταν η μεγαλύτερη απώλεια. Τώρα είναι ο καπνένος ο Γιάννης (Φέρτης) που έχει προβλήματα, αλλά ευτυχώς έχει δίπλα του τη σύζυγό του, τη Μαρίνα (Ψάλτη) που τον φροντίζει. Εγώ είχα τον Κωστή μου. Δεν είναι εύκολο να χάνεις τον άνθρωπό σου. Εχω τα παιδιά του και τα εγγόνια».

Η οικογένεια «Νώε»

«Είναι συναρπαστικό ότι παίζεται πάλι η “Οικογένεια Νώε” που όμως δεν θα δω, παρά μόνο

Στα 86 της η Ξένια Καλογεροπούλου επιστρέφει στη σκηνή, με τον «Θείο Βάνια» του Τσέχωφ που ξεκινάει στις 26 Οκτωβρίου στο θέατρο «Προσκήνιο». Υποδύεται τη Μαρία Βασιλιέβνα.

θα ακούσω την παράσταση. Τον Ιούνιο με τιμήσε το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, με έκανε επίτιμη διδασκτορίσα του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Ηλικίας – τα έχασα. Νύχτες αγωνίας για το λογύδριο που θα βγάλω. Αυτή η ανακατωσούρα μου έφερε στη μνήμη όλη την περιπέτεια για το παιδικό θέατρο που έζησα. Μια περιπέτεια μισού αιώνα. Τον Δεκέμβριο θα με τιμήσει και το Πανεπιστήμιο της Αθήνας. Αυτά με παρακίνησαν να θυμηθώ και τώρα να γράψω ένα βιβλίο. “Πριν τα ξεχάσω. Μισός αιώνας θέατρο για παιδιά” είναι ο τίτλος του. Θα το βγάλει η Έλενα Πατάκη. Γλυκιά η αναστάτωση

να ξεκινήσεις πάλι. Παλιότερα έκανα μαθήματα κομπιούτερ για τυφλούς, αλλά από το καλοκαίρι μειώθηκε κι άλλο το λίγο που βλέπω. Βρήκα την Τζούλια στην οποία τα υπαγορεύω, τα συζητάμε και επιπλέον μαλάκωσε και το αίτημα της μοναξιάς. Εγγραψα και ένα νέο παραμύθι “Τα δώρα του βασιλιά της θάλασσας” που θα κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις Μάρτης, την Άννα Παπαφίγκου. Δεν είναι εύκολο να ανασύρεις αναμνήσεις 50 χρόνων. Πήρα την Υβόννη Μαλτέζου, τον Σταμάτη Φασουλή, τους ρωτάω όσα ξεχάσα. Ολα ξεκίνησαν το 1972, επί χούντας. Η κατάσταση ήταν καταπιεστική και δυσάρεστη, ήθε-

λα να κάνω κάτι χαρούμενο κι αλλιώς. Μάζεψα μια εξαιρετική παρέα – Λήδα Πρωτοψάλτη, Μηνάς Χατζησάββας, Υβόννη Μαλτέζου, Σταμάτης Φασουλής. Τότε δεν υπήρχαν παραστάσεις για σχολεία. Όλοι με προέτρεψαν να δω τον Ασλανίδη, υφυπουργό Παιδείας. Με δέχθηκε, και την ώρα που πήγα να θέσω το πρόβλημα, χτύπησε το τηλέφωνο και τον άκουσα να λέει στον συνομιλητή του: “Αυτό το τραγούδι που λέει να σπάσουμε τις αλυσίδες, να μην ξανακουστεί ποτέ, καταλάβετε;”. Σαν είδε, κλείνοντας το τηλέφωνο, το κατάπληκτο βλέμμα μου, είπε: “Ε, δικτατορία έχουμε, τι να κάνουμε;”. Στη Μεταπολί-

τευση έθεσα εκ νέου το ζήτημα στον Καραμανλή. “Υπομονή”, μου είπε. Υπομονή κάναμε επτά χρόνια, θα κάνουμε και με σας; Στα χρόνια του ΠΑΣΟΚ τα έργα έπρεπε να εξετάζονται από επιτροπή του υπουργείου Παιδείας για να εγκρίνονται. Τότε παίζαμε ένα έργο της Αλκς Ζέη. Απαγορεύτηκε ως πολύ δεξιό. Εχω πολλά να θυμηθώ στο βιβλίο που γράφω. Από μικρή μου άρεσε το γράψιμο.

»Δεν μου έφεραν εμπόδια οι γονείς, παρά μόνο ένα άθελά τους. Είχα πάει στον Κουν, με πήρε από καλό και μου είπε θα με πάρει μαθήτρια πριν τελειώσω το σχολείο, αλλά η Τασσώ Καββαδία είπε στον θείο μου Γιώργο Παππά ότι το Θέατρο Τέχνης είναι ο ναός της ανωμαλίας.

Ο πατέρας μου αρνήθηκε και έτσι βρέθηκα στην Αγγλία, στη Βασιλική Ακαδημία Δραματικής Τέχνης. Φριχτή σχολή. Μετά ο θεός ήθελε να βοηθήσει και έτσι μπήκα το 1958 στον θίασο του Μίμη Φωτόπουλου. Ούτε εκεί έμαθα τίποτα. Μου πήρε πολλά χρόνια να καταλάβω πώς είναι το καλό θέατρο. Τον εαυτό μου ως ηθοποιό τον βρήκα όταν έπαιξα έξω από την “Πόρτα”, στον Λευτέρη Βογιατζή, στο “Αμόρε”, με τον Θ. Μοσχόπουλο, μετά με τον Δ. Καραντζά κ.λπ. Απελευθερώθηκα. Εμαθα θέατρο από τους νέους. Με αγαπάνε πολύ οι νέοι καλλιτέχνες, συνεννοούμαι, με τους παλιότερους καθόλου. Όταν δούλεψα στο θεατρό μου με πρωταγωνιστές όπως ο Παπαμιχαήλ, ο Παράβας κ.ά., δεν καταλάβαιναν το θέατρο με τον ίδιο τρόπο. Στα 86 μου καταλαβαίνω πώς μπορεί κανείς να χαρεί το θέατρο, αλλά είναι αργά πια. Τώρα μου πρότειναν να παίξω ένα ρόλο σε έργο του Στρίντμπεργκ, σε δύο χρόνια στο Εθνικό Θέατρο. Μπορεί να μην υπάρχει.

»Στον παλιό ελληνικό κινηματογράφο τα κάναμε βιαστικά. Άντε πες τα λόγια σου, παίξε, φύγε. Διασκέδασα στις κωμωδίες, αλλά υπέφερα στα μελό. Γύρισα πολλές ταινίες που δεν έπρεπε, αλλά τότε έπρεπε να εξασφαλίσουμε χρήματα για τον θίασο που είχαμε με τον Γιάννη Φέρτη. Μου έλεγε αργότερα ο Κωστής: “Βλέπω αυτές τις ταινίες και δεν είσαι εσύ. Είσαι άλλη”. Αλλά ήμουν κι όταν τις γυρίζα».

Νιώθω ότι έχω ένα κομματάκι ζωής ακόμη. Ας το ζήσω...

«Η απώλεια του Κωστή δεν περνάει, ούτε τα γηρατειά. Ακούω ηχογραφημένα βιβλία, όπως το “Πόλεμος και ειρήνη”, αλλά και σύγχρονα. Τελευταία δυσκολεύομαι να βρω το κουμπί στο τάμπλετ μου. Δυσκολεύεται και η Μαρία, η γυναίκα που με βοηθάει. Είναι από τη Γεωργία, δεν ξέρει να διαβάζει. Η Μαρίνα που είχα παλαιότερα ήξερε, διάβαζε και τα βιβλία μου. Αλλά απώλεια. Είχαμε πάει στο σπίτι στο Πήλιο, ένα βράδυ δεν την άκουγα, πήγα στο δωμάτιό της και τη βρήκα νεκρή. Σας τα λέω ανακατεμένα;».

«Γράμμα στον Κωστή»

«Το βιβλίο “Γράμμα στον Κωστή” γράφτηκε αβίαστα μετά τον θάνατό του και αγαπήθηκε πολύ. Είχε τρομερό χιούμορ ο Κωστής. Ήταν ένας άνθρωπος πολύ βαθύς, πολύ ευαίσθητος, πολύ μορφωμένος. Μου λείπει πάρα πολύ. Καμιά φορά μιλάω στο άδειο μαξιλάρι. Από τον Οκτώβριο του 2013 που έφυγε, δεν πήγα στον τάφο του. Η Αλκη, όταν πέθανε ο Γιώργος Σεβαστίκογλου και τη ρώτησαν “θα κάνετε μνημόσυνο;” απάντησε “δεν φτάνει που έκανα κηδεία”. Το ίδιο κι εγώ. Να πάω στο νεκροταφείο και να ξέρω ότι εκεί είναι

Κάποτε μια διευθύντρια μου είπε «ποιος θα προστατεύσει τα παιδιά μας από εσάς;». Στα μάτια της ήμουν μια θεατρίνα.

τα κοκαλάκια του Κωστή μου, δεν με ενδιαφέρει καθόλου. Εγώ του μιλάω στο σπίτι μας.

»Και οι τέσσερις αποβολές ήταν ζόρικη απώλεια, μου έφαγαν τα καλύτερά μου χρόνια. Είπαν ότι

ασχολήθηκα με το παιδικό θέατρο γιατί δεν είχα παιδιά. Εγώ πίστευα ότι θα φέρνω τα παιδιά μου στο θέατρο. Η τελευταία αποβολή ήταν όταν θα εγκαινιάζαμε ένα φεστιβάλ παιδικού θεάτρου στη Γερμανία. Πήγα στο Βερολίνο με φοβερούς πόνους. Εκεί είδα για πρώτη φορά ένα διαφορετικό θέατρο.

»Για χρόνια έπαιρνα το αυτοκινητάκι μου, διαφημιστικά της παράστασης και έτρεχα να πουλήσω την πραγματία μου σε διάφορες πόλεις και στα σχολεία τους. Με πρόσβαλαν κάποιες φορές. Κάποτε μια διευθύντρια μου είπε “ποιος

θα προστατεύει τα παιδιά μας από εσάς;”. Στα μάτια της ήμουν μια θεατρίνα. Άλλη φορά, σε ένα σχολείο της Κρήτης ρώτησα ένα παιδάκι αν είναι αυστηρός ο διευθυντής. “Ξέρεις εσύ, θα του δείξεις μπουτί”, απάντησε. Εχω υποστεί γελοιοτήτες. Σε μια παρουσίαση του βιβλίου μου στην Πάτρα, κάποιος με ρώτησε για τον Κωστή που είχε πεθάνει “ο Σκαλιόρας ζήλευε τον Φέρτη;”. Υπήρξαν όμως και συγκινητικές παρουσιάσεις. Και να σκεφτείτε ότι ο Καραγάτοπος, όταν ήμουν πισσιρικά και γράφαμε με την κόρη του τη Μαρίνα, που ήμασταν φίλες και συμ-

μαθήτριες, μου έκοψε τη φόρα. Με ρώτησε τι θέλω να γίνω όταν μεγαλώσω. Του είπα ότι μου αρέσει να γράφω. “Εχεις κάτι να πεις;”, ρώτησε. “Δεν ξέρω”, απάντησα αμήχανα κι εκείνος είπε “τότε μη γράφεις”. Ξαναπάσα το νήμα της γραφής πολύ αργότερα».

Το μέλλον; «Στα 86 μου προτείνουν δουλειές για τα 88 μου. Ζω μια νέα καριέρα. Στα γενέθλιά μου, τον Σεπτέμβριο, έκανα ρεκόρ κλάματος. Τώρα νιώθω ότι έχω ένα κομματάκι ζωής ακόμη. Εντάξει, κουράζομαι, βλέπω ακόμη λιγότερο από παλιά, αλλά ας το ζήσω...».

Η Αντζελίνα Τζολί στον ρόλο της Μαρίας Κάλλας

Σε λίγους μήνες μπαίνουν στο άτυπο «Έτος Μαρίας Κάλλας», καθώς συμπληρώνονται 100 χρόνια από τη γέννηση της οπερατικής ντίβας που μεσουράνησε στα μεγαλύτερα λυρικά θέατρα και που η φήμη της και η φωνή της θεωρούνται ακόμη αεipέραστες. Και ενώ ετοιμάζονται μουσικά αφιερώματα, εκθέσεις και νέες λυρικές παραγωγές στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, έρχεται μια είδηση από την άλλη όχθη του Ατλαντικού για να συμπληρώσει –χωρίς να το θέλει

Η «Maria» έρχεται μετά το «Spencer», που αφηγείται την ιστορία της πριγκίπισσας Νταϊάνα, και έξι χρόνια μετά την «Jackie»

ίσως– το αφιερωματικό έτος. Η οσκαρική Αντζελίνα Τζολί θα υποδυθεί την Κάλλας στη νέα ταινία του Χιλιανού Πάμπλο Λαράιν με

τίτλο «Maria», όπως ανακοινώθηκε πριν από λίγες ημέρες. Η ταινία θα αφηγείται την πολυτάραχη ζωή της διάσημης σοπράνο, τον άνοδο της στις μεγάλες όπερες του κόσμου και τα σκάνδαλα που ακολουθούσαν την προσωπική ζωή της, ενώ το σενάριο θα γράψει ο Στίβεν Νάιτ, ο ταλαντούχος δημιουργός των «Peaky Blinders». «Αντιμετωπίζω πολύ σοβαρά την ευθύνη για να παρουσιάσω τη ζωή και την κληρονομιά της Κάλλας», σημείωσε η Τζολί. Για τον 46χρονο σκηνοθέ-

τη η «Maria» έρχεται μετά το αριστουργηματικό «Spencer», που αφηγείτο την ιστορία της πριγκίπισσας Νταϊάνα, και έξι χρόνια μετά την «Jackie», την αντίζηλο της Μαρίας Κάλλας. Θα έχει ενδιαφέρον να συγκρίνουμε αργότερα πώς θα έχει αποτυπώσει ο Λαράιν αυτές τις δύο μεγάλες προσωπικότητες. Όπως δήλωσε ο ίδιος, «η ευκαιρία που έχω να συνδυάσω τις δύο τέχνες με τις οποίες έχω πάθος, το σινεμά και την όπερα, ήταν ένα όνειρο που περιμένα να πραγματοποιηθεί».

Στον πρωταγωνιστικό ρόλο θα δούμε τη Αντζελίνα Τζολί, η οποία μέσω του ‘Maria’ αναμένεται να βάλει πλώρη για τα Όσκαρ. Η ταινία υπολογίζεται να βγει μέσα στο 2024, έχοντας προφανώς στο επίκεντρο την ταραχώδη ζωή της Κάλλας, κατά την δεκαετία του 70.

Φαντάσματα και ξωτικά στο διάφανο χαρτί

Ένα ευχάριστο βιβλίο που κάνει μικρούς και μεγάλους αναγνώστες να... συμπρωταγωνιστούν με την ηρωίδα του

OLIVER JEFFERS
Υπάρχουν φαντάσματα σε αυτό το σπίτι
μτφρ.: Φίλιππος Μανδηλαράς
εκδ. Ικαρος, 2022, σελ. 44

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Δεν ξέρω αν ο βραβευμένος, ευπώλητος Ολίβερ Τζέφερς είχε στο μυαλό του τον Κάσπερ, το καλό φαντασματάκι· τον θυμάμαι αμυδρά αλλά με πολλή αγάπη, από μια σειρά κινουμένων σχεδίων της ασπρόμαυρης τηλεόρασης περασμένων δεκαετιών. Και ο μιν Κάσπερ μακροημερεύει ως αμερικανικό κόμικς, καρτούν, τηλεοπτική σειρά και ταινία από τις αρχές του 20ού αιώνα, η δε μακρά αγγλοσαξονική παράδοση των παραμυθιών με τα φαντάσματα, που κορυφώνεται κάθε χρόνο γύρω στο Χάλοουιν, καλά κρατεί.

Το Χάλοουιν έχει την τιμητική του τέτοια εποχή, στις 31 Οκτωβρίου. Δεν μεταφράζεται καν, και αυτό είναι, φυσικά, σημείο των καιρών: μικροί και μεγάλοι το «γιορτάζουν» πλέον σιγά σιγά και στην Ελλάδα, χρησιμοποιώντας με φυσικότητα την αγγλική λέξη. Όπως και να 'χει, η κυκλοφορία στα ελληνικά του «Υπάρχουν φαντάσματα σε αυτό το σπίτι» μας δίνει μια καλή γεύση από την αγγλοσαξονική κουλτούρα συμφιλίωσης όχι τόσο με τον θάνατο όσο με το υπερφυσικό, το αόρατο, το μυστηριώδες, το ακατονόητο, ενώ π.χ. στον μεξικανικό πολιτισμό επικρατεί αντίστοιχα η

ιδέα της επιστροφής των νεκρών και η συμφιλίωσή μας με αυτούς. Στην Ιρλανδία και στη Σκωτία –ο γεννημένος το 1977 Τζέφερς είναι βορειοίρλανδικής καταγωγής– η παράδοση των ξωτικών, των φαντασμάτων, των μαγικών πλάσμάτων παραμένει πλούσια και ζωντανή. Η ποίη φηγούρα του λευκού σεντονιού με τις μαύρες τρύπες για μάτια μάλλον τερπνά στοιχειώνει τον πεζό μας κόσμο.

Ο Τζέφερς ξεπερνά εδώ τον εαυτό του και ως συγγραφέας και ως εικονογράφος, με ένα απλό αλλά ιδιοφυές εύρημα. Όπως επισημάνθηκε και στην αγγλόφωνη

Το εύρημα έγκειται στη διαρκή παρεμβολή διάφανων σελίδων (σαν τσιγαρόχαρτο), με τυπωμένες πάνω τους μινιμαλιστικές απεικονίσεις φαντασμάτων.

κριτική, η αφήγηση γκρεμίζει τον λεγόμενο «τέταρτο τοίχο», βάζει δηλαδή από την πρώτη κιόλας σελίδα τον αναγνώστη, μικρό ή μεγάλο, να συμπρωταγωνιστήσει. Μια πόρτα ενός αρχοντικού σπιτιού, μάλλον γεωργιανής αρχιτεκτονικής, ανοίγει και, σαν να πρόκειται για μουσείο, μας καλεί να περιηγηθούμε τα δωμάτια, τις σοφίτες, τους διαδρόμους ακολουθώντας ένα –δικαιούμαστε άραγε να πούμε απλώς «κοριτσάκι»–

Η πονηρή πρασινωπή ξεναγός παίζει το παμπάλαιο παιχνίδι που διεγείρει τα μικρά παιδιά: κάνει πως η ίδια δεν βλέπει. «Έχω ακούσει πως υπάρχουν φαντάσματα σε αυτό το σπίτι», λέει, «εγώ όμως δεν έχω βρει κανένα».

που διαρκώς μας απευθύνεται. Δεν βλέπουμε άραγε το πρασινωπό του χρώμα; Τους υπερβολι-

κά τονισμένους ολοστρόγγυλους λευκούς βολβούς των ματιών της; Ήδη η μικρή ξεναγός έχει πάνω

Πρόκειται για ένα βιβλίο διαδραστικό από κάθε άποψη, με μπόλικη εξυπνάδα και χιούμορ.

της κάτι παράξενο. Η πρώτη ανατριχίλα μάς διαπερνά ευχάριστα. Το εύρημα, όμως, έγκειται στη διαρκή παρεμβολή διάφανων σελίδων (σαν τσιγαρόχαρτο), με τυπωμένες πάνω τους μινιμαλιστικές απεικονίσεις ενός ή περισσότερων μικρών λευκών φαντασμάτων. Όταν γυρνάμε τη διάφανη σελίδα και εκείνη πάει να σκεπάσει την προηγούμενη, βλέπουμε ξαφνικά να διαγράφεται η πονηρή φασματική μορφή σε κάποια λεπτομέρεια του χώρου που απεικονίζεται εκεί από πριν. Είναι η στιγμή που το παιδί θα φωνάξει ενδεχομένως «α!» δείχνοντας με ενθουσιασμό αυτό που έχει τάχα διαφύγει την προσοχή μας: νάτο, νάτο το φαντασματάκι!

Η πονηρή πρασινωπή ξεναγός παίζει το παμπάλαιο παιχνίδι που

διεγείρει τα μικρά παιδιά: κάνει πως η ίδια δεν βλέπει. «Έχω ακούσει πως υπάρχουν φαντάσματα σε αυτό το σπίτι», λέει, «εγώ όμως δεν έχω βρει κανένα».

Ήδη μικρά χέρια τεντώνονται, φωνές ακούγονται στην προσπάθεια να συνομιλήσουν μαζί της, να της δείξουν αυτό που εμείς και τα παιδιά βλέπουμε χάρη στο τσιγαρόχαρτο, δηλαδή τις «κανονικές» εικόνες να εμπλουτίζονται με μυστηριώδη ομίχλη και με ένα ή περισσότερα φαντασματάκια. «Εκεί, εκεί, στη σκάλα!» ακούω τα παιδιά να τσιρίζουν. «Ίσως να είναι της φαντασίας μου», λέει ψυχραιμα η πρωταγωνίστρια.

Κάπου κάπου, σοβαροφανεώς λεζάντες μουσειολογικού περιεχομένου κλείνουν το μάτι στους ενπλήκους: «Η ολοκληρωτική απουσία σκαλισμάτων ή διακοσμητικών στοιχείων σε αυτό το τζάκι αποπνέει μεγαλοπρέπεια, παρότι η λιτότητα των γραμμών του παραπέμπει σε άλλα, λιγότερο επιβλητικά δωμάτια». Αλλά το παιδί θα έχει ήδη βιαστεί να γυρίσει τη διάφανη σελίδα και μαζί του, ανήσυχος και ταυτόχρονα διασκεδασμένος όσο δεν πάει, θα απολαύσουμε τρία –ή μήπως τέσσερα;– φαντασματάκια που έχουν καταλάβει τον χώρο του τζακιού. Είναι ένα βιβλίο διαδραστικό από κάθε άποψη, με μπόλικη εξυπνάδα και χιούμορ. Όπως σε όλα τα έργα του Τζέφερς, κάτι απλό μας συγκινεί και ταυτόχρονα μας σφίγγει την καρδιά, ενώ η αισθητική απόλαυση και η παιγνιώδης διάσταση μεγιστοποιούνται.

DEE JAY
93.5
RADIO

Βασιλική Παπαμιχαήλ &
Δημήτρης Δερματάς
BREAKFAST
Καθημερινά 06:00-10:00

Για τον άνδρα
και τον γοργιτισμό

30 χρόνια

KANALI 6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

Ανδρική φιλία «χτισμένη» σε ψέματα

Ενδιαφέρον φιλμ από την Αυστραλία
με σασπένς και καλές ερμηνείες

Ο άγνωστος ★★½
ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ (2022)
Σκηνοθεσία: Τόμας Μ. Ράιτ
Ερμηνείες: Τζόελ Ετζερτον, Σον Χάρις

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ένα ιδιαίτερο αστυνομικό θρίλερ μάς έρχεται από την Αυστραλία, με δύο χαρισματικούς πρωταγωνιστές. Ο Χένρι (Σον Χάρις) μετακομίζει στα δυτικά της χώρας αναζητώντας μια καλύτερη τύχη και έχοντας σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Μέσω ενός φιλικού άνδρα που γνωρίζει στο αεροπλάνο, συστήνεται στον Μαρκ (Τζόελ Ετζερτον), ο οποίος θα του προσφέρει δουλειά δίχως πολλές ερωτήσεις.Οι δυο τους θα αναπτύξουν τελικά μια ιδιό-

λά όχι όλα— σχετικά με τους δύο κεντρικούς ήρωες, δίχως πάντως αυτό να ισχύει και για τους ίδιους. Ανθρωπος φανερά βασανισμένος και με σκοτεινό παρελθόν, ο Χένρι αναζητεί μια ευκαιρία εξιλέωσης και καινούργιας αρχής, βλέποντας στον Μαρκ κάποιον που μπορεί επιτέλους να εμπιστευτεί, παρόλο που του κρύβει την πραγματική του ταυτότητα. Εκείνος από την πλευρά του βρίσκεται σε οριακό σημείο, αναπτύσσοντας (ασυναίσθητα) μια ανθρώπινη σχέση με το άτομο το οποίο προσπαθεί να παγιδεύσει. Και οι δύο λένε ψέματα. «Στο κέντρο αυτού του πράγματος βρίσκεται το μεγάλο ψέμα, το οποίο σημαίνει πως τα πάντα στην ταινία είναι θαμμένα, όλα είναι κρυφά. Υπάρχει μια τεράστια δύναμη πίσω από την ταινία που δεν μπορεί να κατονομαστεί, κανείς δεν μπορεί να την κατονομάσει. Ούτε η ίδια η ταινία μπορεί και ποτέ δεν προσπαθεί κιόλας. Για μένα, η ταινία είναι για την άγνωστη βία ή την ικανότητα των ανθρώπων για βία, που δεν θα κατανοήσουμε ποτέ, και δεν φαίνεται να μπορέσουμε να τη σταματήσουμε ποτέ. Είναι μια ανελέητη δύναμη», παρατηρεί ο σκηνοθέτης.

Είναι ενδιαφέρον, βέβαια, πως αυτήν ακριβώς τη βία δεν τη βλέπουμε ποτέ στην ταινία. Αντιθέτως, καθρεφτίζεται πάνω στους δύο κεντρικούς χαρακτήρες, τους οποίους ερμηνεύουν εξαιρετικά ο Τζόελ Ετζερτον και ο Σον Χάρις. Ο ένας μοιάζει για πάντα σημαδεμένος από τα πράγματα που έχει κάνει και ο άλλος από όσα έχει δει. Το σημείο συνάντησής τους σηματοδοτεί μια αρκετά απότομη —ή ίσως τελικά και απολύτως ταιριαστή— τραγική καμπή για τον θεατή.

Ο Χένρι και ο Μαρκ θα αναπτύξουν μια ιδιότυπη φιλία δουλεύοντας για μια ντόπια εγκληματική οργάνωση. Στην πραγματικότητα, ο Χένρι είναι ο βασικός ύποπτος μιας παλιάς υπόθεσης εξαφάνισης ανήλικου και ο Μαρκ ο μυστικός αστυνομικός, ο οποίος τον έχει προσεγγίσει σε μια καλοστημένη επιχείρηση των Αρχών.

HOME CINEMA

Ένας άγνωστος αναστατώνει το «αμερικανικό όνειρο»

Επάνω, ο Μπόμπι Καναβάλε πρωταγωνιστεί στη σειρά του Netflix «The Watchers». Κάτω, σκηνή από την ταινία «Το κόλπο της νυφίτσας», η οποία είναι διαθέσιμη στο Cínobο.

The Watcher
ΘΡΙΛΕΡ (2022)
Δημιουργός: Ιαν Μπρέναν, Ράιαν Μέρφι
Ερμηνείες: Ναόμι Γουόιτς, Μπόμπι Καναβάλε, Μία Φάρουο

Από τις πιο δημοφιλείς τηλεοπτικές σειρές του Netflix τον τελευταίο καιρό, το «The Watcher» συγκεντρώνει ένα καστ αστέρων σε ένα κλασικό ψυχολογικό θρίλερ που ξέρεi να «εθίζει» τον θεατή. Η τετραμελής οικογένεια του Ντιν και της Νόρα Μπράνκοκ μετακομίζει στο σπίτι των ονείρων της στα προάστια. Τα πάντα μοιάζουν ευδύλειακά ώπου αρχίζουν να καταφτάνουν μυστηριώδεις απειλητικές επιστολές από κάποιον, που όπως ισχυρίζεται τους παρακολουθεί στενά. Καθώς η ντόπια αστυνομία δεν δείχνει ιδιαίτερα πρόθυμη να επέμβει, οι υποψίες των Μπράνκοκ πέφτουν στους κάπως παράξενους γείτονές τους, αλλά και στο παρελθόν του σπιτιού.

Η σειρά των Ιαν Μπρέναν και Ράιαν Μέρφι δεν χάνει καιρό με μακροσκελείς εισαγωγές, χτίσιμο χαρακτήρων κ.ο.κ.: αντιθέτως,

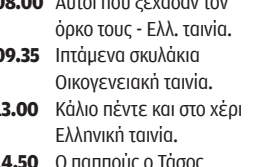
μπάνει κατευθείαν στο ψητό, στήνοντας ένα θρίλερ που παίζει με τα όρια του μεταφυσικού, δίχως όμως πραγματικά να τα διαβαίνει. Η έννοια της παρακολούθησης, του stalking, λειτουργεί εδώ ως εναλλακτική του στοιχειωμένου σπιτιού, που είναι τόσο δημοφιλής στην αμερικανική μυθολογία του τρόμου. Φυσικά υπάρχουν και άλλα ενδιαφέροντα, παρόλο που τα έχουμε ξαναδεί: το μεσοαστικό όνειρο των προαστίων που μετατρέπεται σε εφιάλτη, τα σκοτεινά μυστικά κάτω από τη γυαλισμένη επιφάνεια και αρκετά ακόμη, τα οποία αποκτούν έξτρα ενδιαφέρον χώρα και στις ερμηνείες των καλών ηθοποιών που συναντούμε σε πρώτους και δευτέρους ρόλους.

Το κόλπο της νυφίτσας ★★
ΚΩΜΩΔΙΑ (2021)
Σκηνοθεσία: Χουάν Χοσέ Καμπανέλα
Ερμηνείες: Γκρασιέλα Μπόργκες, Οσκαρ Μαρτίνεζ

Ο διακεκριμένος Αργεντινός σκηνοθέτης Χουάν Χοσέ Καμπανέλα («Το μυστικό στα μάτια της»)

υπογράφει μια μαύρη κωμωδία γύρω από το χάσμα γενεών, τα γηρατειά, αλλά και τις καλλιτεχνικές παλινωδίες (προβάλλεται στο Cínobο). Σε μια παλιά εξοικliche έπαυλη συγκατοικούν τέσσερις ηλικιωμένοι: μια πρόην ντίβα της χρυσής εποχής του σινεμά, ο καθηλωμένος σε αναπηρικό καροτσάκι σύζυγός της και άλλοτε ηθοποιός, και δύο φίλοι τους, σκηνοθέτης και σεναριογράφος αντίστοιχα, επίσης του παλιού κινηματογράφου.

Το κουαρτέτο περνάει ήσυχα τις μέρες του, μέχρι που ένα νεαρό ζευγάρι μεστών εμφανίζεται προπαθώντας να τους εξαπατήσει για να πουλήσουν το σπίτι. Το σενάριο του Καμπανέλα διαθέτει αρκετές δόσεις απολαυστικού, δηλητηριώδους χιούμορ και παρόλο που η πλοκή μοιάζει ελαφρώς υποτυπώδης, αυτό αρκεί κατά βάση για να την κάνει ενδιαφέρουσα. Φυσικά, λόγος πρέπει να γίνει και για τις ερμηνείες σπουδαίων βετεράνων ηθοποιών, όπως η Γκρασιέλα Μπόργκες, ο Οσκαρ Μαρτίνεζ και ο Μάρκος Μάντστοκ, που απαρτίζουν αυτή την αμίμητη τριπλέτα.

PIK1 THΛ.: 22862000	PIK2 THΛ.: 22862000	ALPHA THΛ.: 22212400	ANT1 THΛ.: 22200200	OMEGA THΛ.: 22477777	ΣΙΓΜΑ THΛ.: 22580100	CAPITAL THΛ.: 25577577	MOVIES BEST
							
21.30 Παραδοσιακή βραδιά	21.00 The code	22.30 Maestro	21.15 John Wick: Chapter 2	21.00 Κόκκινο ποτάμι	21.00 The Voice of Greece	08.00 Αυτοί που Ξέχασαν τον όρκο τους - Ελλ. ταινία.	21.00 The Rising Hawk
07.30 Θεία Λειτουργία	07.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) Κωμική σειρά.	06.00 Deal - (Ε) Τηλεπαιχνίδι.	07.10 Ο κόσμος να χαλάσει Κωμική σειρά.	06.00 Τώρα μαζί Ενημερωτική εκπομπή με την Ευλαμπία Ρέβη και τον Γιώργο Σιαδήμα.	06.00 Οι Τάκκοι - (Ε) Κυπριακή σειρά.	09.35 Ιπτάμενα σκυλάκια Οικογενειακή ταινία.	06.45 A Call To Spy
10.10 Σε προσκυνώ γλώσσα Εκπομπή για τη γλώσσα.	07.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) Κωμική σειρά.	07.00 Άσε μας ρε μαμά Κωμική σειρά.	08.00 Santa Γιολάντα Κωμική σειρά.	09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.	07.00 Στο χωρκό μας - (Ε) Κωμική σειρά.	13.00 Κάλιο πέντε και στο χέρι Ελληνική ταινία.	09.00 What's Eating Gilbert Grape
11.00 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή.	08.00 Παιδική ζώνη α. Ο μικρός νχουδοτάς β. Mini Pet Pals γ. Παιχνίδια στην άμμο δ. Όλι ε. Η Μπο ταξιδεύει στ. Τα στρομφάκια	08.00 Οικαγενειακές ιστορίες - (Ε) Επτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά.	09.00 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά.	13.00 Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου.	07.30 Θεία Λειτουργία	14.50 Ο παππούς ο Τάσος μαγειρεύει - (Ε)	11.00 End Of A Gun
11.30 Κύπρος, ένα προσκύνημα	11.00 Στη χώρα του Γιατί - (Ε)	09.00 Επτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά.	11.10 Αίσθημ. κωμική σειρά.	15.15 Επιπλοκουρμεδιές Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου.	09.50 Όρα για φραγτό - (Ε) Μαγειρική με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου.	19.10 Το σύμφωνο της σταχτοπούτας - Ρομαντική ταινία.	12.45 That Night
12.00 Play List, II - (Ε) Μουσική εκπομπή.	15.30 Όλα τα πλάσματα μεγάλα και μικρά (All Creatures Great and small) Οικ. σειρά.	10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή.	12.00 Υγεία πάνω απ' όλα 5 Χ 5 - (Ε)	16.15 Cash or Trash Με τη Δέσποινα Μοιραράκη.	12.30 Καλό μεσημέρακι (Best Of) Ψυχαγωγική εκπομπή.	21.00 Οργή στο τιμόνι Ξένη ταινία.	14.30 Deutschland 89 - Ερ. 5-8
13.30 Κοίτα με στα μάτια Εκπομπή για ταζώα.	17.30 Παιδική ζώνη	13.00 Ο παρὰδεισος των κυριών - (Ε) Ελληνική σειρά εποχής.	14.30 Casa De Mikel 4 - (Ε) Σατιρική εκπομπή.	17.25 Greece's Next Top Model - (Ε) Διαγωνισμός μόδας.	14.30 Γλυκάνισος - (Ε) Δραματική σειρά.	21.00 Ξένη ταινία	18.30 Heaven & Earth
14.00 ΕΙΔΗΞΙΣ	18.35 Ο δρόμος έχει τη δική του ιστορία Euromaxx Design - (Ε)	14.45 The Λούκς Night Show - (Ε)	16.10 Σαλώμη - (Ε) Δραματική σειρά	18.00 OMEGA NEWS	15.30 Γεια σου Ψυχαγωγική εκπομπή.	PLUS THΛ.: 22259000	21.00 The Rising Hawk
14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή.	17.30 Παιδική ζώνη	16.15 Μαίρη, Μαίρη, Μαίρη Κωμική σειρά, με τις Βάσω Λασκαράκη, Κατερίνα Ζαρίφη, κ.ά.	17.40 Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Μάριο Ιωαννίδη.	18.10 Greece's Next Top Model - (Ε) Διαγωνισμός μόδας.	17.20 The Voice of Greece - (Ε) Μουσικός διαγωνισμός.	06.30 Παιδικές σειρές	06.45 A Call To Spy
15.00 Μουσικό ραντεβού Μουσική εκπομπή.	18.30 ΕΙΔΗΞΙΣ (νοηματική)	20.00 ΕΙΔΗΞΙΣ (νοηματική)	18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10΄	19.10 Τρία μίλια Κοινωνική σειρά.	18.00 Γεγονότα σε συντομία	09.00 Έξηνες γεύσεις - (Ε)	09.00 What's Eating Gilbert Grape
15.30 Προσωπογραφίες Εκπομπή πολιτισμού.	18.30 ΕΙΔΗΞΙΣ (αγγλική)	18.15 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά.	18.15 Passenger - (Συνέχεια)	20.10 OMEGA NEWS	18.10 The Voice of Greece - (Ε) Μουσικός διαγωνισμός.	11.00 Τηλεαγορά	12.45 That Night
16.30 Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ.	18.40 ΕΙΔΗΞΙΣ (τουρκική)	18.45 TET- A-TET στον Alpha Talk show, με τον Τάσο Τρύφωνος.	18.40 Κρίμα το μπόι σου Κωμική σειρά.	21.00 Κόκκινο ποτάμι Σειρά εποχής, με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση, κ.ά.	19.00 Μουσικός διαγωνισμός.	13.30 Τα λέμε!	14.30 Deutschland 89 - Ερ. 5-8
17.00 Εκείνη & εκείνοι Μια αλληώτικη συζήτηση με την Αθηνά Χάλκου.	19.00 Μαζί/Birlilike - (Ε) Δικονοτική εκπομπή.	20.00 ΕΙΔΗΞΙΣ	20.15 Τα νέα του ANT1	22.00 Asia Express Ταξιδιωτικό παιχνίδι περιπέτειας.	20.00 Τομές στα γεγονότα	23.00 Οργή στο τιμόνι Ξένη ταινία.	18.30 Heaven & Earth
18.00 ΕΙΔΗΞΙΣ (νοηματική)	20.00 ΕΙΔΗΞΙΣ	21.00 Η γη της ελιάς Δραματική σειρά.	21.15 John Wick: Chapter 2	0.00 Ένα τραγούδι ακόμα Ο Γιώργος Θεοφάνους, υποδέχεται σπουδαίους καλλιτέχνες και μαζί ερμηνεύουν τραγούδια.	21.00 The Voice of Greece Μουσικός διαγωνισμός.	23.00 Ταξιδιό της ζωής, V	21.00 The Rising Hawk
18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Εκπομπή μαγειρικής με την Χρύσω Λέφου.	21.00 ΕΙΔΗΞΙΣ	22.30 Maestro Δραματική σειρά, με τους Μόργκαν Φρίμαν, Αντόνιο Μπαντέρας, κ.ά.	23.00 Supper mammy - (Ε) Κωμική σειρά.	01.50 Τα μύμ - (Ε) Κωμική σειρά	22.30 Λοιπόν, κ.ά.	04.45 The Best Years	12.45 That Night
19.00 Ειρήνη Πάσι Κωμική σειρά εποχής.	22.45 Little Murder by Agatha Christie - Γαλλική σειρά ταινιών μυστηρίου.	00.00 TET- A-TET στον Alpha - (Ε)	00.00 La Pasta Pomiliori	02.50 Το σοί μου μέσα - (Ε)	23.00 OMEGA NEWS	04.45 The Best Years	13.45 Λατέρνα, φτώχεια και γαρύφαλλο
19.30 Κυπριώτικα σκετς Ο αζόρτωτος κλέφτης. Μέρος Β΄.	00.20 ΕΙΔΗΞΙΣ - (Ε)	01.15 Singles Ελληνική σειρά.	01.00 Fargo - (Ε) Αστυνομική σειρά.		23.00 OMEGA NEWS		14.30 Deutschland 89 - Ερ. 5-8
20.00 ΕΙΔΗΞΙΣ	01.15 Επανάληψεις	02.45 Να με προσέχεις - (Ε)	01.50 Τα μύμ - (Ε) Κωμική σειρά		23.00 OMEGA NEWS		18.30 Heaven & Earth
21.00 Αθλητική Κυριακή			02.50 Το σοί μου μέσα - (Ε)		23.00 OMEGA NEWS		21.00 The Rising Hawk
21.30 Παραδοσιακή βραδιά Ψυχαγωγική εκπομπή με την Άντρη Καραντινή.					23.00 OMEGA NEWS		23.00 Mr. Holland's Opus
23.00 ΕΙΔΗΞΙΣ					23.00 OMEGA NEWS		01.30 Fatima
23.05 Επανάληψεις					23.00 OMEGA NEWS		03.30 The Cyberbully

Ο μαγικός κόσμος των γεφυριών της Πίνδου

Ο Σπύρος Μαντάς μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΩΝΗ ΙΩΡΔΑΝΟΓΛΟΥ

Η ημέρα είναι συννεφιασμένη. Τα βουνά της Ζαγοριάς στο βάθος είναι μελανά. Πάνω σε ένα μικρό πέτρινο γεφύρι στέκουν τρεις άντρες και δυο μουλάρια. Ο μοναδικός καβαλάρης λέγεται Σπύρος Μαντάς. Και είναι μέχρι σήμερα ο σπουδαιότερος ερευνητής των πέτρινων τοξωτών γεφυριών της Πίνδου στην Ελλάδα.

Δίπλα στο γραφείο του, ως πολύτιμο στολίδι, βρίσκεται μια βαριά πέτρα, με ανάγλυφους σταυρούς και κυπαρίσσια και ημερομνία 1883. «Είναι το κλειδί από το δίτοξο γεφύρι του Ντεβελέγκα, που βρισκόταν ανάμεσα στα Ιωάννινα και στο Μέτσοβο. Το γκρεμίσανε το 1961...» μου λέει. Μπροστά του υψώνεται το επιβλητικό εξάτομο έργο «Γεφυρογραφία της Πίνδου και των όμορων περιοχών», μια έκδοση της Περιφέρειας Ηπείρου και του Αρχείου Γεφυριών Ηπειρώτικων, το magnum opus ενός σαραντάχρονου ταξιδιού στην πιο συναρπαστική οροσειρά των Βαλκανίων.

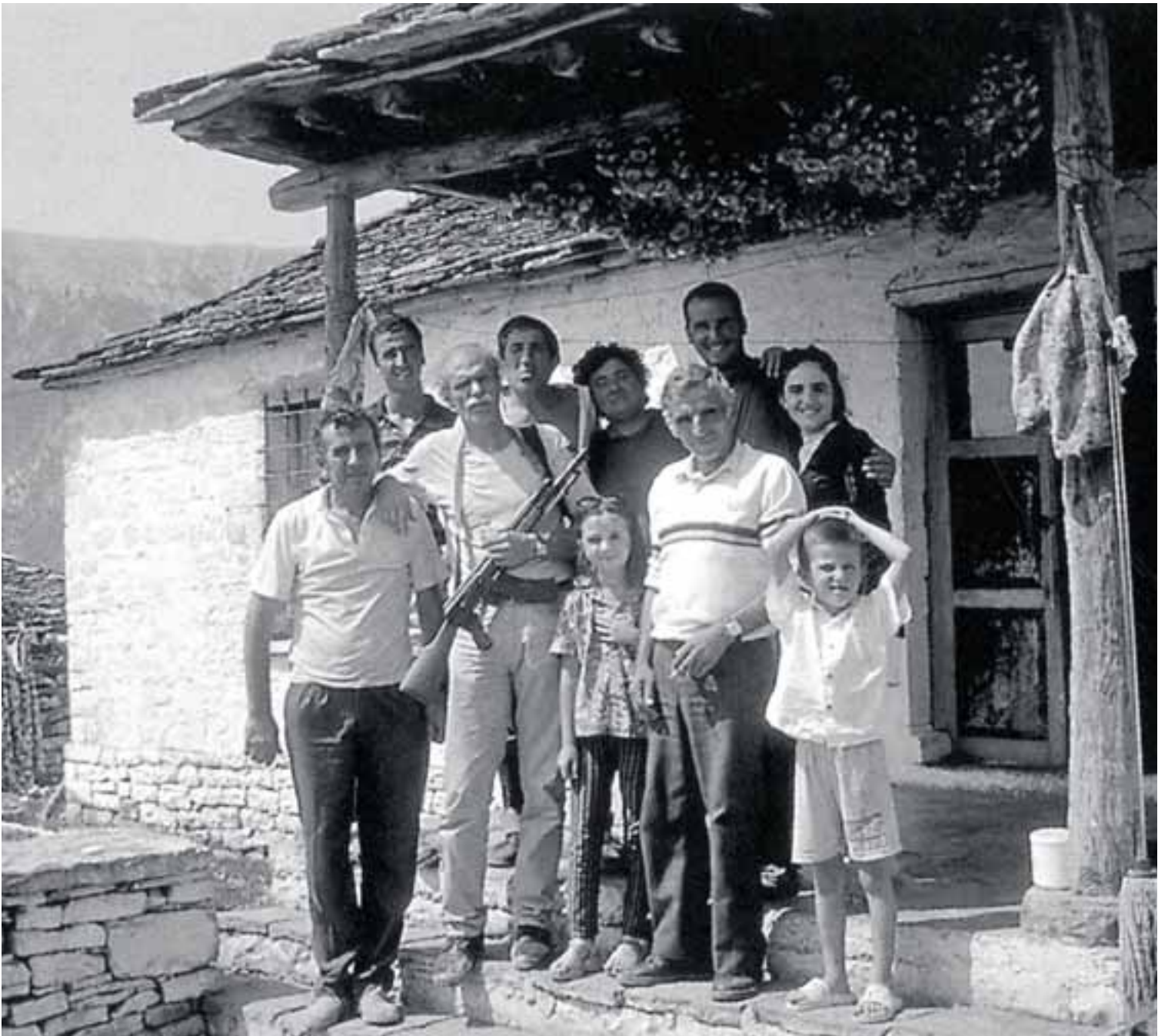
Ψηλός, αδύνατος και θαλερός ο κύριος Σπύρος μιλάει αργά και σταθερά γι' αυτό το ταξίδι. «Ξεκίνησα το 1976 γράφοντας άρθρα στο περιοδικό "Ταξιδεύοντας" του Κώστα Καββαθά. Στο τελευταίο τεύχος πριν κλείσει το περιοδικό το 1982 γράφω για τα

γεφύρια του Ζαγοριού και από τότε ξεκινώ ουσιαστικά να τα μελετώ και να τα καταγράφω». Ο κύριος Σπύρος ήταν καθηγητής οικονομολόγος με καταγωγή από την Ηλεία. Όμως πολιτογραφήθηκε Ηπειρώτης και ταξίδεψε την Πίνδο έως τις απώτατες εσχατιές της.

Τι είναι η «Γεφυρογραφία»; Είναι «γραφή» των γεφυριών της Πίνδου, όπως λέει. Γεωγραφικά απλώνεται σε μια έκταση που ξεκινάει από τη Ναυπακτία και καλύπτει όλη τη βορειοδυτική Ελλάδα, με δυτικό όριο το Ιόνιο,

Τι είναι στ' αλήθεια ένα γεφύρι; Πετούμενες πέτρες, τροχιές δέους που προσπαθούνε να ζεύξουνε το άπειρο...

ανατολικό τους γειτονικούς νομούς της Ηπείρου και βόρειο τη νοητή γραμμή Πρέσπες - Ελβασάν - νότια Αλβανία. «Τα ηπειρώτικα γεφύρια δεν έχουν να κάνουν τόσο με τον τόπο όσο με την τεχνοτροπία. Ετσι ο όρος αφορά τα γεφύρια όλης της Πίνδου που διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά ικανά να συγκροτούν ρυθμό». Η καρδιά της λαϊκής γεφυροποιίας πάντως είναι η Ηπει-

Ενθύμιο από την αναζήτηση του γεφυριού του Αλή Πασά, στο Λίμαρ της Αλβανίας (14 ώρες πηγαινέλα με το μουλάρι). Στην επιστροφή η οικογένεια του χωριού που του έδειξε τον δρόμο, τον περίμενε έχοντας σουβλίσει ένα αρνί. Εβγαλαν και αναμνηστική φωτογραφία - ο Σπύρος Μαντάς κρατώντας καλάσνικοφ!

ρος. Εκεί υπάρχουν τα περισσότερα και τα καλύτερα γεφύρια. «Το έργο είναι ιστορία, λαογραφία, αρχιτεκτονική, τραγούδι... επιδέχεται πολλών ειδών προσεγγίσεις», λέει.

Το έργο του Σπύρου Μαντά είναι μια λαϊκή Ηπειρώτικη τριλογία. Χωρίζεται σε τρία μέρη. Το πρώτο μέρος (ένας τόμος) είναι αφιερωμένο στους μαστόρες των γεφυριών, τους «ποιντές των

τόξων», όπως τους ονομάζει. Το δεύτερο μέρος είναι η ούτως ειπείν καταγραφή και αποτύπωση των γεφυριών (τρεις τόμοι). Η δομή της ύλης του δεύτερου μέρους χωρίζεται σε 20 οδοιπορικά, τα οποία οδήγησαν στην ανακάλυψη και καταγραφή των γεφυριών. Το τρίτο μέρος (ένας τόμος και ένα μουσικό παράρτημα) είναι ένα αφιέρωμα στους θρύλους και στα τραγούδια γύρω

από το γεφύρι της Αρτας, αλλά και αντίστοιχους θρύλους και τραγούδια από τα Βαλκάνια. «Είναι ένας παγκόσμιος θρύλος ο εντοικισμός αλλά μόνο στα Βαλκάνια τραγουδήθηκε».

Κάνοντας έρευνα σε εποχές με ελλιπέστατη βιβλιογραφία και χωρίς τον ψηφιακό κόσμο, ο κύριος Σπύρος μελέτησε παλιούς χάρτες και παμπάλαια αρχεία, έμαθε φωτογραφία, βίντεο και

αρχιτεκτονικό σχέδιο, αλλά κυρίως ταξίδεψε, ταξίδεψε στη μαγευτική οροσειρά με την ψυχή του, γνώρισε ανθρώπους και τις ιστορίες τους, διέσχισε δύσβατες ορεινές περιοχές πεζός και με μουλάρι, έφτασε κατάκοπος στον προορισμό του, άλλοτε γεμάτος από τη χαρά της ανακάλυψης όταν έβρισκε το γεφύρι, κι άλλοτε με απογοήτευση όταν το γεφύρι είχε πια καταστραφεί.

Στο εξάτομο έργο του «Γεφυρογραφία της Πίνδου και των όμορων περιοχών» ο Σπύρος Μαντάς έχει καταγράψει τα 1.460 γεφύρια της ευρύτερης περιοχής. Από αυτά διασώζονται μόνον τα 712.

Ενας ολόκληρος κόσμος από αριστουργήματα χάνεται αργά, σιωπηλά

Η «Γεφυρογραφία» του Σπύρου Μαντά περιέχει έρευνα και καταγραφή 1.460 γεφυριών στην Πίνδο. Από αυτά, τα 712 υπάρχουν ακόμη, ενώ τα 748 έχουν καταστραφεί για πάντα! Ενας ολόκληρος κόσμος από αριστουργήματα της λαϊκής γεφυροποιίας χάνεται αργά, σιωπηλά, μέσα στις ομίχλες των βουνών, στα αφρισμένα νερά των ποταμών και στα πυκνά πέπλα της ανθρώπινης αδιαφορίας. «Ακόμη και τα γκρεμισμένα όμως τα κατέγραψα, τα φωτογράφησα, και δίδωσα την ιστορία τους και τους θρύλους τους. Και ευτυχώς η Περιφέρεια Ηπείρου έδειξε ενδιαφέρον και έκανε την έκδοσή», λέει ο κύριος Σπύρος. Το 2004 είχε κάνει μια εκπομπή στην ΕΡΤ με τίτλο «Ηπειρώτικα γεφύρια: Περιμένοντας τον θάνατο». «Ήταν λίγο πεσιμιστικός τίτλος, αλλά δείχνει την πραγματικότητα». Τα γεφύρια πέφτουν

Τα γεφύρια πέφτουν από κακή συντήρηση, από κάποια κακοκαιρία αλλά κυρίως από την εγκατάλειψη. Μόνο τα τελευταία 18 χρόνια έχουν πέσει περίπου 30.

από κακή συντήρηση, από κάποια κακοκαιρία αλλά κυρίως από την εγκατάλειψη. Δεκαοκτώ χρόνια μετά την εκπομπή, περίπου 30 γεφύρια που είχε ήδη βρει ο κύριος Σπύρος να στέκουν, έχουν χαθεί για πάντα...

Ο συγγραφέας στέκεται με μεγάλο σεβασμό απέναντι στους δημιουργούς των γεφυριών. «Οι πετράδες που έχτιζαν γεφύρια έχτιζαν ασφαλώς και σπίτια, και εκκλησίες και μέγαρα. Καθώς

όμως το κτίσιμο ενός γεφυριού απαιτούσε μεγάλη εμπειρία, οι γεφυράδες ήταν οι καλύτεροι μαστόρες της πέτρας. Το κτίσιμο ενός γεφυριού τρόμαζε...

είναι το κτίσμα με τους περισσότερους θρύλους». Κι όμως. Κανένα γεφύρι δεν έχει το όνομα του μαστορά του, πάντα έπαιρνε το όνομα του χορηγού. Εκτός από ένα, στον Προυσό, στο οποίο ο μαστορας σκοτώθηκε μόλις έβαλε το κλειδί του γεφυριού αλλά το γεφύρι κατέρρευσε. Το γεφύρι που φτιάχτηκε πήρε το όνομα του χαμένου πρωτομάστορα Γιώργη Κολοκυθά από την Καστάνιανη της Κόνιτσας.

«Τα γεφύρια είναι τρόπος για να δεις πώς ήταν οι δρόμοι και η οικονομία της περιοχής. Πρώτα χτιζόταν το γεφύρι και μετά ο δρόμος. Το γεφύρι απομυθοποιεί τον φόβο του αγνώστου, τον

φόβο του τι άραγε να υπάρχει στην απέναντι όχθη...».

Ο κύριος Σπύρος μιλάει για τα γεφύρια σαν να είναι ζωντανές υπάρξεις. «Το γεφύρι είναι ένα πολύ λιτό κτίσμα σαν εμφάνιση αλλά κρύβει θησαυρούς... Είναι φλύαρο ως προς το περιεχόμενο». Με επιμονή και στοργή θησαύρισε τις πολλές ιστορίες και θρύλους που στολίζουν τα διαμάντια αυτά της λαϊκής αρχιτεκτονικής. Αλλά δεν ξεχνάει και τις δικές του ιστορίες στην έρευνα πεδίου. Μου λέει για την αναζήτηση του γεφυριού του Αλή Πασά, στη Ζαγοριά, στο Λίμαρ, επτά ώρες να πάει με το μουλάρι και εφτά να γυρίσει. Και στην επιστροφή η αλβανική φαμίλια του χωριού που του έδειξε τον δρόμο, τον περίμενε έχοντας σουβλίσει ένα αρνί για να φάνε όλοι μαζί. Στο τέλος έβγαλαν και αναμνηστική φωτογραφία κρατώντας ένα καλάσνικοφ!

Πριν φύγω τον ρωτώ τι είναι αλήθεια ένα γεφύρι; «Πέτρες πετούμενες...» απαντάει γελώντας πίσω από το χιονάτο μουστάκι του. «Τροχιές δέους, που προσπαθούν να ζεύξουνε το άπειρο...».

Ταξιδεύοντας για χρόνια στην Πίνδο έκατσα συχνά δίπλα σε κάποια από αυτά τα πέτρινα στολίδια της μαγικής οροσειράς, θαύμασα την αέρινη ισορροπία τους πάνω από τα ήσυχα νερά και προσπάθησα να αφουγκραστώ τις ιστορίες τους. Η «Γεφυρογραφία» του κυρίου Σπύρου είναι ένα από τα έργα που θα ήθελα να έχω μελετήσει εκείνα τα χρόνια πριν βγω στους δρόμους. Για πολλούς λόγους. Αλλά κυρίως για τις υπέροχες ιστορίες, την ολόδροση αφήγηση, και αυτό το γοητευτικό πλέγμα μύθων και θρύλων για τα βουνά, χωριά, ποταμιά, δάση, ζώα, πουλιά, ανθρώπους και γεφύρια που ορίζουν κάτι

σαν Μυθολογία της Πίνδου. Κι ακόμη και τώρα που ξεφυλλίζω τους ογκώδεις τόμους νιώθω το αγαθό δαιμόνιο του ταξιδιώτη να με τσιγκλάει να φύγω για τη φοβερή αυτή οροσειρά και να ψάξω τις «πετούμενες πέτρες» του κυρίου Σπύρου, όσες ξέρω και τις άλλες τις πολλές που δεν ξέρω, αλλάζοντας συνεχώς όχθες στην Πίνδο. Χίλιες αφορμές για ταξίδι είναι αυτά τα βιβλία. Αλλά πώς να ήταν αλλιώς; Ο κύριος Σπύρος πάνω απ' όλα είναι ένας από εμάς. Ενας ισόβιος ταξιδιώτης. Και μαζί ένας έφηβος, αιώνια μαγεμένος από τη χαρά της ανακάλυψης.

• Το έργο «Γεφυρογραφία της Πίνδου και των όμορων περιοχών» δεν κυκλοφορεί στο εμπόριο. Οι ενδιαφερόμενοι να το προμηθευτούν μπορούν να καλέσουν τον Σπύρο Μαντά στο τηλέφωνο 6938 121276.

must
06/11
ME THN Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΦΙΛΙΠΠΑ ΚΑΡΣΕΡΑ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗ

